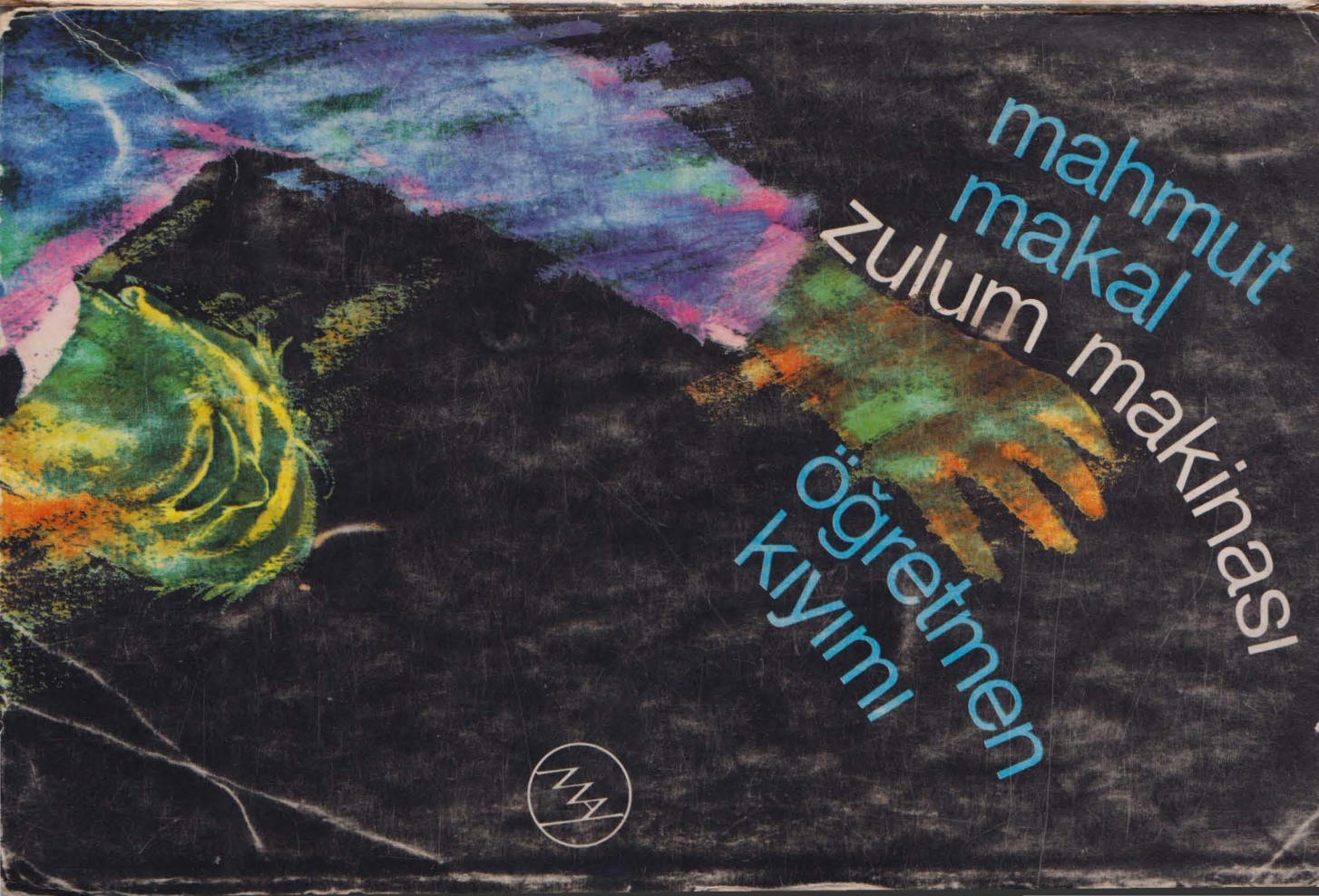
zulum makinası

makal

mahmut makal

zulum makinası

öğretmen kıyımı

ZULUM MAKİNESİ

Dizildiği yer ACAR MATABAASI
Basıldığı yer: SAĞOL MATBAASI
Basıldığı yıl 1969

BELGELER DİZİSİ IV

MAHMUT MAKAL

ZULUM MAKİNESİ

(ÖĞRETMEN KIYIMI)

Kredi Han, Cağaloğlu/İstanbul
MAY YAYINLARI

Kapak AYHAN ERER

MAHMUT MAKAL VE KİTAP ÜZERİNE

Uneskoca Makal'ın dünya gençliğine örnek insan seçilmesi dolayısiyle Santé de Monde Dergisinde Fransız yazarı Sophie Lannes Makal'ı şöyle tanıtmaktadır:

«Kendi örnekleri, dünyanın büyük kısmının halâ cehalet diktatörlüğü altında yaşadığı ve kadro eksikliğinden mefluç bulunduğu bu zamanda, büyük bir anlam taşımaktadır.»

«İlk yazıları kitap halinde çıktığında Makal Çardak köyünde öğretmendi. Kıştı, köy karlar altındaydı. Kitabının uyandırdığı gürültüden Makal'ın aylarca haberi olmadı. Yollar açılır açılmaz yazarın ilk ziyaretçileri iki polis olmuştu. Onu hapse götürmeye gelmişlerdi..»

«Ciddi görünüşü ve ateşli anlatımı, sözündeki doğruluğu ve sakınmazlığıyla Makal, boyun eğecek kişilere benzemiyor. Doğru bildiğini söylemeye, cehalete ve yoksulluğa karşı savaşına devam ediyor. Durmadan yazıyor, kitapları İngilizce, Rusça, Fransızca dillerine çevriliyor.»

«Bu eylem insanı, somut sonuçlar istiyor. Kendisi yolların en çetinini seçmiştir: Umutsuzluğa ve yoksulluğa karşı tek başına savaş. Bu yolu isteyerek seçmiştir. Genç kuşakların daha iyi bir dünyanın kurulmasına yardım etmeleri için onlara inanç ve cesaret vermeye çalışarak geçirdiği günlerden pişman değildir...»

Makal savaşını sürdürürken kendisine yapılan baskılar da gittikçe arttı ve geçen Kasım ayında Eğitim Bakanına şu telgrafı çekti:

«Tüm örgütünüzle benimle uğraşmaktan kurtulup biraz da eğitim işlerine bakmanız için istifa ediyorum.»

Ve oturdu, yirmi yıllık bu savaşın, kendisine ve bu arada tüm öğretmenlere yapılan zulmün hikâyesini yazdı. Bu kitapda ayrıca, Cumhuriyet devrinde aydınlara yapılan maddi manevi işkencelerin saptandığını da göreceksiniz.

Bu kitap Milli Eğitim Bakanlığının ve Milli Eğitim davasının hangi zihniyetin etkisi altında olduğunu göstermektedir.

Zulum Makinesinin, aydınları ve Öğretmenleri nasıl kıydığını Makal, belgelere dayanarak anlatıyor.

Böyle bir eseri belgeleri ile veren yazar, öğretmenlikten istifa etmiş olmasına rağmen savaşını sürdürüyor.

Eğitim camiasında büyük yankılar uyandıracak ve üzerinde gürültüler koparacak bu kitap bir belge olarak gelecek kuşaklara da kalacaktır. İbretle, hayretle okunacak bir eserdir ZULUM MAKİNESİ...

Bir devrin anlayışını ortaya koyan ve hangi noktadan hareket edildiğini gösteren Mahmut Makal; kitaptaki açıklamaları ile milli eğitim davasının nasıl soysuzlaştırılmak istendiğini Türk Ulusuna sunuyor.

Makal'ın yaptığı hizmet ve sürdürdüğü savaş, gelecek kuşaklar tarafından saygı ile anılacak değerdedir.

Bu kitapta yalnız yazarın öğretmenlik yaptığı sırada başından geçenleri değil, Zulum Makinesi'nde kıyılan öğretmenlerin gerçek hikâyelerini bulacak, yirminci asırda milli eğitim uğruna (!) çevrilen oyunları göreceksiniz.

ZULUM MAKİNESİ her yanı ile öğretmenlerin El Kitabı niteliğindedir.

«Kanunlar.» Biz onların ne olduğunu biliyoruz...

«Kanunlar zayıf insanların kollarında kelepçe, ayaklarında prangadır. Güçlü insanların ise, şöyle bir parmak darbesiyle yırtacakları örümcek ağlarıdır. Ve devletin elinde ise balık avlamaya mahsus fileler gibidir...»

J. PRUDON

ÖĞRETMENLERE

Konumuz öğretmen kıyımı. Bugünkü mevzuat içinde dahi, kıyma makinasının dişlileri arasına birdenbire girmemek için yapılması gerekli işler vardır. Bunların başında da, başına bir soruşturmanın doğrulup geldiği öğretmenin acele etmeden meseleyi genişliğine inceleyip ondan sonra sorulanlara karşılık vermesi ya da bu karşılığı daha sonraki safhalara bırakarak muhakkiklere fazla fırsat vermeme yoluna gitmesi daha iyi sonuç verecektir.

Aklı başında hukukçuların birleştiği bazı noktalar vardır bu hususta. Yirmi yıldan fazla bu kıyımın acılarını çekmiş olan öğretmen - avukat Faik Muzaffer Amaç bu hususları şöyle sıralamaktadır. Öğretmen arkadaşlara çok yararlı olacağı düşüncesiyle buraya alıyorum

«Amerika'nın akıl hocalığını kabul etmiş ve halkı uyutmak için durmadan İmam - Hatip okulu açmayı iş edinmiş bir iktidarın, tam bağımsızlık uğruna savaşan Atatürkçülere, bütün gücüyle karşı çıkması pek tabiîdir. Bunun için yurtsever ve ülkücü gençler yetiştirmekle görevli bulunan öğretmenler bu görevlerini yerine getirdikleri ölçüde iktidarın hışmına uğramaktadırlar.

Bu durum karşısında, öğretmenler, kendilerini yıldırmak ve bezdirmek için yapılan baskılardan üzülmemeli, tersine yapılan baskıların anlamını ve amacını düşünerek bundan övünç bile duymalıdırlar.

Anayasa'mızın 114 üncü maddesine göre:

«İdarenin hiçbir eylem ve işlemi, hiçbir halde, yargı mercilerinin denetimi dışında bırakılamaz.»

Bu nedenle, görevlerinin gerçek niteliğini unutarak iktidar partisine maşalık yapmaya özenen kimi Millî Eğitim Müdürlerinin, Müfettişlerinin ve benzerlerinin kanun dışı eylemlerine ve kararlarına hedef olan her öğretmen mutlaka yargı mercilerine başvurmalı, hakkını aramalıdır.

Kimi müfettişler, yaptıkları soruşturmayı istedikleri biçimde sonuçlandırabilmek için öğretmenden yana imiş gibi gözüküp onu tavlamakta, sorulara hemen oracıkta cevap yazıvermesini öğretmenden istemektedirler. Oysa, hakkında soruşturma açılan öğretmen, sorulara hemen müfettişin yanında cevap vermeye hiçbir zaman razı olmamalı; soruların kendisine yazılı olarak verilmesini isteyip karşılığını bir kaç gün sonra vermelidir. Çünkü, öğretmen, konuyu ancak bu süre içinde soğuk kanlılıkla düşünebilecek ve bir hukukçuyla görüşmek imkânını bulabilecektir. En iyisi, müfettişin sorularını tamamiyle cevapsız bırakmaktır. Çünkü bugüne kadarki uygulamalara bakarak denebilir ki, öğretmenin cevabı ne olursa olsun, müfettiş, soruşturma sonucunda, öğretmenin aleyhinde rapor verecektir. Bu nedenle konu ya disiplin kuruluna götürülecek

ya da yargılamanın gerekliliği kararı verilmek üzere İl veya İlçe Yönetim Kurulu'na gönderilecektir.

Konu disiplin kuruluna gönderilirse, Anayasa'nın 118 inci maddesine göre:

«...isnat olunan hususun ilgiliye açıkça yazılı olarak bildirilmesi, yazılı savunmasının istenmesi ve savunma için belli bir süre tanınması şarttır.»

Konu disiplin kuruluna gelince, isnat edilen husus açıkça belirmiş bulunacaktır. Buna göre savunmayı ilk defa disiplin kuruluna göndermek daha yararlı olacaktır. Müfettişin soruşturma safhasında belirgin bulunmayan isnatları cevapsız bırakılmakla, daha sonra düşülmesi muhtemel çelişkiler önlenecektir. Cevapsız bırakmamak kaygısıyla söylenen her söz, ilerdeki savunma hakkını sınırlamış olur.

İl Disiplin Kurulu öğretmenin cezalandırılmasına karar verecek olursa öğretmen; Bakanlığın Disiplin Kuruluna, bu kurulun kararı da öğretmenin aleyhinde olursa Danıştay'a başvurmalıdır.

Müfettiş, yaptığı soruşturma sonucunda öğretmenin fiilinde suç niteliği görürse dosya, yargılamanın gerekliliğine karar verilmek üzere İl veya İlçe Yönetim Kuruluna gönderilecektir. Yargılamanın gerekliliğine karar verilmesi halinde dosya mahkemeye gideceğinden öğretmen, aleyhindeki delillerin nelerden ibaret olduğunu mahkeme dosyasında okuyup incelemek imkânını bulacaktır. Öğretmen evvelce müfettişe de savunmasını vermiş ise, delillerin niteliğini bilmeden yapmış olduğu o savunma mahkemedeki savunmasını gölgeleyebilecektir.

Bu nedenlerle: Müfettişin soruşturması sırasında öğretmenin sorulara hiç cevap vermemesi, savunmasını müfettişe yapmaması yararlı olacaktır.

Öğretmene atılan suç, göreviyle ilgili bulunmadığından soruşturma idarî yoldan değil doğrudan doğruya savcılıkça yapılmakta ise konu, mahkemeye gelip açıklığa kavuşuncaya kadar öğretmenin yine her hangi bir şekilde poliste, jandarmada, savcılıkta savunma yapması yararlı değil tersine zararlıdır. Sanığın, yani üzerine suç atılan kimsenin, susmaya hakkı vardır. Dosyanın incelenmesi imkânı sağlanıncaya kadar sanık, susma hakkını kullanmışsa mahkemede savunmasını serbestçe yapar. Oysa, yargılama safhasından önce, aleyhteki deliller bilinmeden, sanığın söylemiş bulunduğu bir tek cümlenin bile esas savunmayı çok güçleştirdiği her zaman görülmektedir.

Ceza Yargılamaları Usulü Kanunu'nun 135 inci maddesi şöyledir:

«Sorgunun başında, kendisine isnat olunan suçun neden ibaret olduğu sanığa bildirilir. BU HUSUSTA CEVAP VERMEK İSTEYİP İSTEMEDİĞİ SORULUR.» Bu maddeye göre, yargıç karşısında bile cevap vermemek, susmak hakkına sahip olan sanık bu hakkını poliste, jandarmada, savcılıkta mutlaka kullanmalıdır. Başka türlü hareket esas savunmayı çok güçleştirebilir ve hattâ, kimi kere, imkânsızlaştırabilir.

— ZULMUN KÖKÜ —

«Ben Emin Türk, muallim mektebini bitirmiş bir köylü çocuğuyum. Köyümden geliyorum. Mecmuaya 'köyümde neler gördüm' başlıklı bir yazı getirdim.»

Bu sözler, rahmetli Emin Türk Eliçin'in. 1930 yılında Resimli Ay Dergisine gider ve köyünden getirdiği yazıları verir. Ama yazı çıkar çıkmaz kıyamet kopar. Savcı, ağır ceza mahkemesinde dava açtı bu yazılardan dolayı. Neymiş, «sınıflar arasına nifak sokuyormuş..»

Emin Türk için üç yıl hapis cezası isteniyordu.

Yazıların gerçeğe uygun olduğunu ileri süren avukat, Emin Türk'ün köyünden tanık getirilmesini istiyordu. Mahkeme de bu isteği yerinde buldu. Köylüler tanık olarak İstanbula döküldüler. Döküldüler ama, bir kere karar mahkemeden önce verilmiş ve köyün sefaletini yazmanın adına «komünistlik» denmiş. İşin garip yanı, daha o zamanlar Türk Ceza Kanunundaki 141 - 142 nci maddeler yok. Henüz aktarılmamış Faşist İtalyadan. Dahası, bu maddeler İtalyada bile yürürlüğe girmemiş o zamanlar. Ama köyden söz edene vurulan damga aynı:

«Komünist!»

Cumhuriyetle birlikte yeni yeni türemeye başlayan ülkücü öğretmen ve yurtsever aydınların sayıları ne kadar azsa, onları ezmek için düşünülen çareler de günümüzde olduğu gibi, o denli çoktu.

Demek oluyor ki, 141 ile 142 nci maddelerin mevcut olup olmaması aslâ önemli değildir. Önemli olan o kahrolası zihniyettir. Nitekim, bu zihniyet yürüdükçe, 1961 Anayasasının yürürlükte olması da para etmemektedir. Nasıl sınıfı öteki sınıfa kışkırtmak, sınıflar arasına nifak sokmak, bir sınıfın ötekine tahakkümü için çalışmak suçları hepten mevcut yönetimi ve yöneticileri eleştirenlere yükleniyor da koskoca bir toplumu sömüren azınlığın tahakkümü normal karşılanıyorsa, Anayasa da istediği kadar «Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir.

Kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz." desin. Gene vız geliyor. Öyle olduğu içindir ki 1968 yılının sonuna yaklaştığımız şu günlerde gene «gık!» diyene komünist deme edebiyatı ve de baskısı ve de işkencesi sürüp gidiyor.

Ve işe yarar adam yetiştirmemek için ulusca yemin etmiş ve bu yemine uygun bir de Anayasa yapmışız gibi, toplumun içinden çıkıp topluma hizmet etmekten başka kaygı çekmeyen, çıkar düşünmeyen vatandaşlarımızı ezmeye devam ediyoruz. Eskiden kendi kendimize yaptığımız bu önemli işe, şimdi bir de Amerikan parmağı ka-

rıştı. Artık kıyılacak aydınların, öğretmenlerin listelerini Amerikalılarla, öteki deyimle CIA ile birlikte yapar olduk.

Bir zamanlar hukukla değil emirlerle içerde çürüttüğümüz Nazım, suçsuz yere Aydındaki görevi başından tutup İstanbula getirerek içeri attığımız Sabahattin Ali (sonradan başını da ezdiğimiz), bunların yanında daha bir çok aydın yetmiyormuş gibi, şimdilerde de aynı biçimde aydın kıyımı devam etmektedir. Ali Faik Cihan yıllardır mahkemelerde sürünmekte, işsiz güçsüz beklemektedir. Neymiş «Sosyalist Türkiye» adlı bir kitap yazmış. Peki «Kapitalist Türkiye»yi ya da sözüm yabana «Amerikanın Dostu Türkiye»yi yazsa başımızın üstüne koymaz mıydık Ali Faik Cihan'ı?

Şadi Alkılıç için Yargıtay Genel Kurulu geçenlerde bir karar aldı. Bu karara göre Şadi Alkılıç dört yıl daha yatacak. Tahliyesinden önce bir o kadar daha yatmıştı. Nedir Şadi Babanın suçu bilir misiniz? Cumhuriyet Gazetesinin açtığı yarışmaya katılmak ve yarışma için yazdığı «Tek çıkar yol sosyalizm» adlı yazısının adı geçen gazetede yayınlanmış olması.

Sayamayacağınız kadar aydın. Dün de kıyıma uğradı, bugün de uğramakta. Bu gidişle yarın da uğrayacak. Bunun yanında bir de halkın kışkırtılmasıyla ezilenler var. Doğuda at kuyruğuna bağlanan Zeki Dündar, Menemende kıtır kıtır kesilen Kubilay, Nevşehirde sınıfında öldürülen İbrahim Çiftçi, Aksarayda Ahmet Kara. Horasandan Düzceye, Antalyadan Kızılcahamama kadar ne kaldı aydınların başına gelmedik?

«Ulu Hakan Abdulhamit Han» için fikir özgürlüğünü kısıtladı diye demediği bırakmazlar, bir de.

Hadi canım sende... diyesi geliyor insanın. Abdulhamidin ölmesiyle iş bitiyor mu? İlhan Selçuk bir fikrinden dolayı mahkum olmadı mı geçenlerde? Çetin Altanın dokunulmazlığını kaldırmak için neler yapmıyorlar? Ant Dergisinde çalışanlara istenen cezalar beşyüz yıla yaklaştı...

TONGUÇ'A BIÇAK ÇEKMEK

Amanın da ne zor imiş burçak yolması, diyen köylülerimize bakmayın siz. Bu ülkede asıl zor olan köylüyü büküle büküle arpa **ve burçak** yolmaktan kurtarmak için uğraşmaktır. Onun haklarına kavuşması için çalışmaktır. Burçak yolmanın lâfı mı olur bunun yanında. Hele burçak tarlasında gelin olmak da dert mi yani?

Emin Türk ve Sabahattin Alilerden sonra yazarak çizerek ve de eyleme geçerek köy sorunlarıyla ilgilenenlerin çoğaldığı bir gerçek. Bu cümleden olarak, Köy Enstitülerinin kurucusu İsmail Hakkı Tonguç ve bir küme arkadaşına da bıçak çekilmiştir. Köy davasına ve Türk eğitimine en çok hizmet ettiği için de, Tonguç Babaya aynı yıl içinde iki ayrı iktidar, daha doğrusu iki ayrı parti tarafından bıçak çekilmiştir.

1946 da yapılan ve ilk kez iki partinin katıldığı seçimlerden sonra Eğitim Bakanlığının başına Reşat Şemsettin Sirer getirilmiş, bunun üzerine Tonguç İlköğretim Genel Müdürlüğünden alınarak Talim Terbiye üyeliğine verilmişti. İndirişlerin ve öldürüşlerin sessiz yoluydu bu. Bakalım Tonguç oradan nereye gönderilecekti. Nitekim kı-

sa bir süre sonra oradan da alınarak Atatürk Lisesi Resim öğretmenliğine atandı. İktidarın değişmemiş olması önemli değildi. 1950 seçimini kazanmak için, iktidardaki partiye kurbanlar gerekiyordu. Günaltay Hocanın okullara din dersleri koyması belki biraz oy getirebilirdi, ama milletin okuyup yazmasından yana olan ve bu alanda epiyce eylemde bulunmuş Tonguç'u mutlaka harcamalıydı. Yeni türeyen muhalefetin bazı kozlarını böylece ortadan kaldırmak mümkündü: Köy okullarının hızla çoğaltılması için halkın yapıma katılmasını, kız - erkek tüm köy çocuklarının ilköğretimden geçmesini engelleyecek her yolun tıkanmasını sağlayan 4274 sayılı Kanun ve onun onaltıncı maddesi...

Bu kanunların değiştirilmesi işine girişilirken, bir yandan da Köy Enstitülerinin program ve yöntemlerinin değiştirilmesi sağlandı. Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenler 72 lira bir mecit aylığa bağlandılar ve onlar yoluyla köylere giren tarım araçları, dülgerlik ve demircilik araçları, demirbaş seçme kitaplar giremez oldu. Babadan kalmaya ya da öteki deyimle Babayasaya dönülmüştü. ABC öğreten öğretmen köye gidecek ve çocukların ilköğretimden geçip geçmemesi endişesini taşımadan, bulduğu çocuklarla idareyi maslahat edecekti.

Onlar idareyi maslahat ededursun, sonradan onlara yönelecek olan kıyma makinası Tonguç'un boğazına yaklaşıyordu. Bizim Eğitim Bakanlığı, kıyma işlerini yürütürken genellikle bir tutamağa yapışma endişesi çekmez. Ortada bir neden olmadan da çeşitli işlemlere girişebilir. İsterse bu arada, istimin sonradan geldiği gibi ipe

sapa gelmez nedenler uydurabilir. Böyle işlemler çok olmuştur ve olmaktadır. Tonguç'u ezmeye baslarken de küçücük bir olay, bir kitap hediye etme olayı yakalamışlar ve buna mal bulmuş mağribi gibi sarılmışlardır. Hey gidi Halk Partisi hey. Bir zamanlar, programındaki eğitim ilkelerini uygulayabilmek için araya araya Tonguç'u bulmuş, bu işin üstesinden ancak sen gelebilirsin, diyerek onu İlköğretim Genel Müdürlüğü koltuğuna oturtmuştu. Partinin işine geldiği sürece orada tutmuş, işler ters dönünce onu kurban etmekte bir sakınca görmemişti. Sonradan partisine sövüp sayan Banguoğlunun bakanlığı zamanında oluyordu bu işler:

Tonguç'u tanıyanlar bilir: Gittiği yerde basarılı bir öğretmen, bir öğrenci tanıyınca, yanında hazır gezdirdiği kitaplardan onlara hediye ederdi. Bu iyi bir teşvikti. Bu teşviki güçlendirmek için kitaba bir kaç cümle de yazardı. Okulumuza geldiği zaman bize de «İngiliz Köyleri» adlı bir kitap hediye etmişti. Hasanoğlan Köy Enstitüsüne gittiğinde de (yıl 1943) Tarımbaşı İzzet Palamara Fontamara adlı kitabı hediye etmiş. Fontamara, Faşist İtalya yöneticilerinin elinde kan ağlayan İtalyan köylülerinin durumunu anlatan bir kitaptır. Ama kitap kemali afiyetle Türkçeye aktarılmış, Eğitim Bakanlığının Talim ve Terbiye Kurulunca Okullara ve öğrencilere salık verilmiş, bu arada bütün okullara demirbaş olarak Bakanlıkça yollanmış bir kitaptır. İşte aynı parti ve aynı Bakanlık, bu kez, böyle bir kitabı hediye eden eski Genel Müdürü cezalandırmak için Danıştaya veriyordu. Tonguç Babanın bu yüzden Danıştaya verilişi 5.4.1950 tarihinde Bakanlık Disiplin Komüsyonunun aldığı kararla olmuş-

tur. Seçimlere bir ay var ve koskocamanlığı yanında köhne bir parti, böyle olaylar ya da işlemlerle kendini kurtarmak istemektedir. (O günlerde ben de mahpusdum. Seçime böyle gidiliyordu.)

Seçimde Demokrat Parti iktidara çoğunlukla geldi. Vatan millet sorunlarından habersiz oldukları için onlar da Tonguç'a saldırdılar ve Eylûl 1950 de Tonguç'u bir küme arkadaşıyla Bakanlık emrine aldılar. Bakan Tevfik ileridir o zaman. «Ziya Gökalpı bilmeyen öğretmeni sınıfa sokmam» diye bar bar bağırmaktadır. Böyle bağıranlar bir de kendileri öğrenseler Ziya Gökalpı ne olur. Çünkü o günlerde ezan da arapçaya çevrilmişti... Oysa Gökalp Türkçe ezan isterdi...

«Bir ülke ki Camiinde Türkçe ezan okunur
Ey Türkoğlu işte senin orasıdır vatanın..»
Demiştir.
Ama nerde!..

*
**

Bu ülkede yasaları ve nizamları yetkiye dayanarak çiğneyip nasıl insan ezildiğinin, sudan bahaneler icadedip arkasından zulum makinasına nasıl gönderildiğinin somut örneklerinden biri Tonguç olayıdır. Hangi parti iktidara gelirse gelsin, kim cumhurbaşkanı, başbakan ya da eğitim bakanı olursa olsun, Tonguç'a hücum devam etmiştir. Ölümünden sonra da sürmüştür bu. Şimdilerde de hızını yitirmiş değildir. Tonguç'un şahsında tüm Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlere de çeşitli bahaneler uydurularak hücum etmek, onları ezmek, işinden etmek, süründürmek, müdürseler oralardan ayıklamak... Eğitim Bakanlığının ana eğitim politikası haline gelmiştir.

Bu yüzdendir ki, kendisini zorla suçlu saymak için Bakanlığın Danıştaya evrakı sevketmesi üzerine yaptığı savunmayı aşağıya alıyorum. Bu savunma, Köy Enstitüleriyle ilgili olarak, orada çalışanları, onların gerçek eğitimci ve kitap dostu, katkısız yurtsever olduklarını size anlatacaktır. Komünistlik falan gibi uydurma itham ve iftiralarla halk oyuna karşı kişileri, gerçekten bu yurda hizmet etmiş kişileri kötülerlerken, uydurdukları sebebler hiç de komünistlikle ilgili değil. Çoook dolaylı yollardan, okumanın ve okutmanın komünistlik olduğunu hissettirmeye çalışıyorlar, o kadar. Tonguç'un savunması bu saman altından yürütülen sulara ışık tutacak ve onların gerçek endişelerinin hiç de Türkiyenin, Türk köylüsünün çıkarları olmadığını gösterecektir:

«1943 yılında İlköğretim Genel Müdürü bulunduğum sırada Hasanoğlan Köy Enstitüsü öğretmenlerinden Tarımbaşı İzzet Palamara hediye ettiğim «Fontamara» adlı kitap yüzünden suçlandırılmak istendiğimi Bakanlık Disiplin Komisyonunun 5.4.1950 tarih ve 24 sayılı kararını okuyunca anladım.

Adı geçen komisyon kararında «bu olayda adli bakımdan işlem yapılmasını gerektirebilecek bir cihet görmemekte» yalnız disiplin bakımından bir karar ittihazı için 788 sayılı Kanunun 53 ncü maddesi gereğince evrakı Danıştaya göndermeyi uygun gördüğünü açıklamaktadır.

Bu durum karşısında savunmamı, İlköğretim Genel Müdürlüğünün teklifinde geçen «adli bir suç işlememekle beraber bir öğretmene hediye edeceği kitabı seçmek hususunda gereken titizliği göstermediği ve böyle bir kitabın Enstitü çevresinde yapabileceği menfi tesiri gözönünde

bulundurmadığı ve binnetice bu kitabı iyi niyetle vermediği» yolundaki hükmü nazarı itibara alarak yapmak zorunda kalacağım. Yalnız, bu mesele sadece şahsımı ilgilendiren bir iş olmadığı, kitap gibi kutsal değere karşı gösterilen bir tepkiyi ifade ettiği ve hiç bir suretle tahrif edilemeyecek yazılı vesika mahiyetinde bulunan kitabın bile günlük bayağı politika uğruna nasıl alet edilmek istenildiğini gösteren bir olay olduğu için, savunmam sırasında bunun sebeplerini de anlatmaya çalışacağım. Şöyle ki:

1. Fontamara adlı kitabın yazarı, faşizm idaresi devrinde İtalyan köylüsünün feci durumunu ve bilhassa bu idareden köylülerin çektiklerini roman şeklinde anlatmakta, roman tekniğinin icabı olarak eserinde geçen köylü, şehirli, memur... v.s. tiplerini kendi seviyelerine, zihniyetlerine göre konuşturarak **faşizm aleyhtarlığı** olan ana fikrini usta bir sanatkâr sıfatı ile anlatmaktadır. Fontamara bu bakımdan başarı kazanmış, edebi değer taşıyan bir kitap olduğu için bir çok kültürlü milletlerin dillerine tercüme edilmiştir. Bilim ve edebiyat eserlerine karşı pek titiz davranan milletler bu eseri tehlikeli bulsalardı veya sanat bakımından değersiz addetselerdi, kendi dillerine aslâ çevirmezlerdi.

2. Fontamara adlı kitabın değeri Milli Eğitim Bakanlığımızca da takdir edilmiş olacak ki, bu Bakanlığın en selâhiyetli organı olan Talim ve Terbiye Dairesinin 14.8.1945 tarih ve 2/1789 sayılı kararına dayanılarak Bakanlıkça satın alınmış, bütün yurttaşların faydalanabilmeleri düşüncesi ile genel kitaplıklara gönderilmiştir. Türkiyede mevcut ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı her kitaplığın demirbaş defterinde bu kitabın **adı**

yazılıdır. Eser okuyucuların emirlerine amade bulundurulmaktadır. Tarafımdan bir öğretmene hediye edilen kitap işte budur. Aynı Bakanlığın muhtelif dairelerinde vazifeli bulunan ve bu kitabın etrafa yayılmasında rol almış olan memurlardan bir tanesinin bunu bir öğretmene hediye ettiği için suçlandırılmaya kalkışılması işin içinde nasıl kötü bir niyetin gizli bulunduğunu açıkça göstermektedir.

3. İlk Öğretim Genel Müdürlüğünde bulunduğum yıllarda (1936 - 1946), memleket içinde yaptığım tetkik ve teftiş gezilerinde vazifesinde olağanüstü başarı gösterdiğine iş başında şahit olduğum öğretmenleri teşvik ve taltif maksadı ile onlara yanımda bulunan kitaplardan bazılarını verirdim. Bu gibi öğretmenlere bazen de daireye herhangi bir iş için geldikleri sırada yine aynı maksadla kitaplar hediye ederdim. Bunu onları başka türlü taltif imkânını bulamadığım ve öğretmen olmaları dolayısı ile değerli kitaplardan hoşlandıkları için yapardım. Hareketimin günün birinde Millî Eğitim Bakanlığı gibi kitap yaymak ve okutmak vazifesi ile mükellef bir Bakanlığın velevki bir tek Genel Müdürü tarafından suç telâkki edilebileceği hiç aklımdan geçmezdi. Talebelik zamanımdan itibaren gerek memleket içinde gerek dış memleketlerde kendilerinden feyz aldığım öğretmenlerimden bu örneği, yani başarılı kimselere kitap hediye etme misâlini öğrenmiştim.

4. Öğretmenlere hediye ettiğim kitapların başına birkaç cümle yazarak onları bu suretle işlerine daha çok bağlamayı memleket hesabına bir kazanç telâkki ettiğim için köyleri iyi tanı-

yan ve tarım işlerinde büyük başarılar gösteren öğretmen İzzet Palamara verdiğim kitaba da iyi niyetle bazı cümleler yazmıştım. O sözlerim ve kitabın mahiyeti hakkında yukarıda belirtilen hususlar tahrif edilerek bu işi kötü niyetle yaptığım ileri sürülmekte bu yüzden hakkımda disiplin bakımından bir karar ittihazı istenilmektedir. Şimdi bunun sebeplerine geçiyorum:

Duyduğuma göre Fontamara adlı kitabı öğretmen İzzet Palamarın Enstitüde bulunan hususi odasındaki kilitli dolabını kırarak çalan ve eski Maraş Milletvekili Emin Soysala veren bir hırsız vardır. Kanaatımca bu hırsız, 1946 yılından sonra Eğitim Bakanlığı yapmış olan Reşat Şemsettin Sirer, Tahsin Banguoğlu ve Emin Sosyal hesabına onların muvafakatı ile iş gören biridir. Köy Enstitülerinin bağlı bulunduğu İlk Öğretim Dairesinin başında bulunan Genel Müdürün bu müesseseleri kitap hırsızlarından koruması vazifesinin icabı iken bu nokta üzerinde durmayışı dikkate değer bir olaydır. Vazife telakkisi normal olan her insanın her şeyden önce bu olay üzerinde durarak idaresinde bulunan müesseselerin şeref ve haysiyetini koruması en tabii icablardan sayılır.

Fontamara adlı kitabı Genel Müdürün de ilgisizliği yüzünden çaldırmak sureti ile eline geçiren Milletvekili, bu eserin muhtelif sayfalarından seçtiği işine yarayacak cümleleri yanyana getirerek (köylü-şehirli ayrılığı ve hükümet aleyhtarlığına dair ihtilâlci fikirler ve telkinler bulunduğu) intibaını verecek bir sözlü soru düzenliyerek bunu Büyük Millet Meclisine intikal ettirerek Millî Eğitim Bakanından cevap istiyor. Gene işit-

tiğime göre bu düzme soru o zamanki Millî Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlunun evinde tertip ediliyor. Veya bunun üzerinde konuşuluyor. Bakan, Meclisde Milletvekili ile beraber kararlaştırdıkları cevapları vererek hakkımda tahkikat açtırıyor. Sonunu beklemeden mevcut kanunlara aykırı olarak şahsi bir emri ile beni Talim ve Terbiye heyeti üyeliğinden ayırarak Ankara Atatürk Lisesi öğretmenliğine naklediyor.

Milli Eğitim Bakanlığı mevkiine kadar yükselmiş bir kimsenin değil Fontamara gibi, herhangi bir kitabın sayfalarından çıkarılarak maksadı mahsusla yanyana getirilecek cümlelerin her manaya çekilebileceğini takdir edemeyişi hüzün ve esefle karşılanacak bir keyfiyettir. Üniversite kadrosunda doçent sıfatını almış, dil bilgini geçinen Tahsin Banguoğlunun bunu idrak edemeyecek bir durumda olduğunu sanmıyorum. Böyle olunca nasıl maksatlı bir düşünce ile hareket ettiği kendiliğinden meydana çıkar.

Bakanlık makamına kadar getirilmiş, milletvekili sıfatını takınmış yukarıda adları açıklanan kimselerin böyle hareket etmelerinin sebeplerini de kısaca izah edecek olursam, meselenin mahiyetini daha iyi aydınlatmış, hakikatın meydana çıkmasına yardım etmiş olurum.

Reşat Şemsettin Sirer ile Tahsin Banguoğlu yıllardanberi Milli Eğitim Bakanı olmak ihtirası ile yanıp tutuşan haris, anormal, kitap ve fikir hürriyeti düşmanı politikacılardır. Bu tiynette olan eski bakanlar, emellerine normal ve müsbet yoldan yürümekle erişemeyeceklerini kestirdikleri için, başkalarını lekelemek, onların başarılı işlerini iftira ve uydurmalarla çürütmek yo-

luna sapmışlardır. Bu düşünce ile ellerine alarak kirletmek istedikleri işler arasında bilhassa benim İlköğretim Genel Müdürü bulunduğum yıllarda bütün milletin elbirliği ile gerçekleştirilen Köy Enstitüleri ve köy okulları meselesi de vardı. Onlar bu kurumları ve onların mensubu bulunan öğretmen ve öğrencilerin en iyilerini, yani çok okuyan ve iyi düşünebilen, kafası işleyenlerini türlü iftiralarla lekelemeye yeltenmekte aslâ çekinmediler. Beni onların koruyucusu sandıkları için en ağır saldırışlarını şahsıma karşı çevirdiler. Saldırışların pek çok misallerini vermek mümkündür. Burada birkaç tanesini açıklamakla yetineceğim:

1 — 1946 seçimlerinden sonra kurulan Recep Peker kabinesinde Millî Eğitim Bakanı olan yukarıda karakteri kısaca belirtilen Reşat Şemsettin Sirer ile işbirliği yapamıyacağımı Başbakanın Mecliste okuduğu beyannamedeki sözlerinden kestirdiğim için vazifemden ayrılmama müsaade etmesini Bakandan rica ettim. O, (ben meslek efkârı umumiyesi huzuruna ne yüzle çıkarım, böyle şey olmaz, beraber çalışacağız) dedi. Çok geçmeden bazı milletvekilleri ile el birliği ederek Büyük Millet Meclisinde aleyhime tertipler kurmaya çalıştığını hissettim. İlk dileğimi kendisine tekrarladım. Bu defa (kardeşim, senden Talim ve Terbiye heyeti üyesi olarak istifade edeceğiz, öğretmen olarak Bakanlıktan ayrılman uygun görülmedi, yalnız sana bir noktayı söyliyeyim: Biz meclise tavizat olarak Köy Enstitülerini bir operasyona tabi tutacağız, buna üzülmiyecek ve ses çıkarmıyacaksın) dedi. Kendisine cevap olarak o zaman yeni intişar etmiş (İlk Öğretim Kavramı) adlı kitabımı vermekle iktifa et-

tim ve (cevabım bu kitapta yazılıdır) dedim.

Ondan sonra Talim ve Terbiye Heyeti üyesi sıfatı ile Bakanlıkta çalışmaya başladım. Hertürlü kitap işleri ile ilgili meseleler bu daireden geçtiği için Millî Eğitim Bakanının kitaba karşı nasıl korkunç bir nefret duyduğunu yakınen öğrenmek bedbahtlığına maruz kaldım. Bakan Köy Enstitülerinin okuyan ve düşünen müdürlerini vazifelerinden uzaklaştırarak bunların yerine okumayan, otomat gibi hareket eden kimseleri tayin etti. Ayırdıkları müdürler hakkında en kötü şeyleri uydurarak etrafa yaymaya başladı. Yüksek Köy Enstitüsünden mezun olduktan sonra diğer enstitülere tayin edilmiş olan gençleri oralarda kitap okuma ve talebeyi buna alıştırma işine hız verdikleri için şahsi bir emirle toptan yedek subay okuluna sevkettirdi, bunları oradan çavuş olarak çıkarttı. Şifahi emirler ile Enstitülerde serbest kitap okumayı yasak etti. Köy enstitülerinden mezun olurlarken Bakanlıkça satın alınarak kendilerine verilen kitapları köylerden toplatarak Maarif dairelerinin depolarına yığdırdı. Bakanlıkça neşredilen bazı mecmuaları toplattırarak yaktırdığı veya İzmit Kâğıt fabrikasına sevkettirerek hamur haline getirttiği de söylenmektedir. Eski Maraş Milletvekili Emin Soysalla işbirliği yaparak onu bazı Enstitülere gönderdi. Bu Milletvekili de ansızın ve gece baskını şeklinde Köy Enstitülerine girerek posta paketlerini açmak sureti ile kitap veya dergileri müsadere etmeye kalkıştı. Kitap yasağını dinlemeyen veya çok kitap okuduğu okul kitaplığındaki imzalarından anlaşılan öğretmenleri Bakanlık emrine aldı veya yerlerini ve işlerini değiştirerek çoluk çocukları ile birlikte aylarca süründürdü.

2 — Reşat Şemsettinden sonra gelen, onunla işbirliği yapan eski Millî Eğitim Bakanlarından Tahsin Banguoğlu da aynı yolu tuttu ve haksızca yapılmış işlerin hiç birini düzeltmeye yanaşmadı. Hem Dünya hem de Türkiye Maarif tarihinde eşi bulunmayan bir terör havası yaratarak okuyan, düşünen öğretmenlerin ekmeği, işi, şerefi ile canı istediği gibi oynadı. Şahsi isteklerine göre hareket etmeleri için Talim ve Terbiye Heyeti Maarif Şurası üyeleri üzerine korkunç şekilde baskı yaptı.

Adları açıklanan bakanların bu gibi yanlış ve kanunsuz işlerine göz yummadığım, resmi toplantılarda vazifem icabı olarak fikirlerimi açıkça söylemekten çekinmediğim için, onlar beni meslek efkârı umumiyesi nazarında lekeli göstermek yoluna saptılar. Bu isteklerini gerçekleştirmek için Eski Maraş Milletvekili Emin Soysal bir alet olarak kullandılar. Onun vasıtası ile beraberce hazırladıklarını duyduğum soru takrirlerini Büyük Millet Meclisine intikal ettirerek efkârı umumiyeyi aleyhime çevirmeye kalkıştılar. Bu maksatla türlü iftiralar icat ettiler ve bu işte Köy Enstitüsü talebesinden bir kısmını kullanmaktan bile çekinmediler.

3. Emin Soysalın niçin bunlara alet olduğunu da kısaca anlatmam lâzım geliyor: Soysal, Ankarada İlköğretim Müfettişi iken 1937 yılında İzmirde açılan Kızılçullu Köy Enstitüsü müdürlüğüne tayin edilmişti. Bu müesesede 1942 yılına kadar çalıştı ve bazı başarılar da gösterdi. Aynı yılın Ağustos ayı içinde Bakanlıkça yaptırılan teftiş ve tahkik sonunda Disiplin Kurulu kararı ile üzerinden müdürlüğü alınarak Bursa Kız Öğ-

retmen okulu müdürlüğüne nakledildi. Teftiş ve tahkikler devam ederken bunların durdurulması için İlköğretim Genel Müdürlüğüne müteaddit müracaatlarda bulunarak, benim kendisini korumamı ve İzmirde bıraktırmamı istedi. Bu isteği yerine getirilmediği ve evrakı Memurin Muhakemat Kanununa tevfikan vilâyet idare heyetine tevdi edildiği ve lüzumu muhakemesine karar verildiği için bunları benden bilerek intikam almaya kalkmıştır. 1946 seçimlerinde Maraştan milletvekili seçilmesini buna fırsat bildi o, ve kutsi vazifeyi şahsi, kinci emellerini tahakkuk ettirmek hesabına kullanmaya başladı. Yukarda adları açıklanan eski Milli Eğitim Bakanlarının bilgileri içinde Köy Enstitüsü öğrencilerini ikiye ayırarak birbiri aleyhine ve intikam almak istediği eski Enstitü müdürlerine karşı kışkırtmaya, elde ettiği çocuklar vasıtası ile şuna buna iftiralar uydurmaya kalkmıştı. Fontamara adlı kitap hikâyesi de işte bu nevi iftiralardan birini teşkil eder.

4. Bu kitabın bir öğretmene hediye edilmesini suç telakki etmeyerek sadece kitabı seçmek hususunda gereken titizliği göstermediğim ve böyle bir kitabın Enstitü çevresinde yapabileceği menfi tesiri göz önünde bulundurmadığım ve binnetice iyi niyetle vermediğim tarzında İlk Öğretim Genel Müdürlüğü tarafından Bakanlık Disiplin Kuruluna bildirilen hususlar, Bakan tarafından Genel Müdür Yunus Kâzım Köniye verilmiş emir ve direktiflerden ibarettir. O Genel Müdür ki yukarıda mahiyetini belirttiğim kanunlara aykırı bütün işlerde eski bakanların emirlerini körü körüne tatbik etmiştir. Yunus Kâzım Köni bir tesadüf eseri olarak kitabı hediye ettiğim yılda Hasanoğlan Köy Enstitüsünün Yüksek

kısmında Talim ve Terbiye heyeti üyeliğine ilâveten öğretmen bulunuyordu. 1943 den 1946 ya kadar süren bu öğretmenliği sırasında bu eserin muhitinde menfi tesir yaptığına dair gerek benimle gerekse diğer ilgililerle hiç konuşmamış, fazla olarak bu gibi kitapları öğrencilerine tavsiye ederek aldırmış, onları okuyan ve kendisine müracaat eden talebeye bunların değerini metinlerini tefsir ede ede anlatmış bir kimsedir. Yüksek Köy Enstitüsünde verdiği Sosyoloji dersinin mahiyeti de böyle yapmasını icap ettirmekte idi. Genel Müdür bulunduğum yıllarda kendisi ile aramızda en ufak bir fikir ayrılığına şahit olmadım.

Hulasa hükümetçe bu kitap hakkında hiçbir muamele yapılmadığına ve her vatandaş bu eseri serbestçe satın alarak okuyabildiğine göre benim hediye edeceğim kitabı seçmek hususunda bir hata işlediğime en ufak bir delil bulamaz sanarım. Benim kitap hediye ettiğim Hasanoğlu Köy Enstitüsünde vazifeli öğretmenler içinde İzzet Palamardan başka aynı kitabı kendi kendilerine satın alarak okuyanlar da vardır. Başarısından dolayı hediye olarak kitap alanı bu gibilerin içinden ayırarak o meslekdaşa haksızlık etmek hiç bir vicdanın kabul edemiyeceği bir olaydır. Halbuki İzzet Palamarı bu yüzden vazifesinden ayırmışlar ve bir sürgün gibi en ıssız, yolsuz dağ köyüne öğretmen yapmışlardir.

Bir Genel Müdürün iyi niyetli başarılı bir öğretmene tamamen şahsi mahiyette kitap hediye etmesi Memurin Kanununda yazılı inzibati kayıtların hiçbirine temas etmemektedir. Kitabın muhtelif yerlerinden alınarak yanyana getirilen cümlelerden çıkarılan mana kötü niyetle girişilen bir

iftiradan ibarettir. Kitap hediye etme gibi insani duygulara dayanan müsbet ve iyi bir hareketin ceza mevzuu sayılacağına dair kanunlarımızda bir hüküm bulunmamaktadır. Savunmam sırasında açıkladığım hususlar en yüksek adalet cihazı olan Danıştayın sayın üyelerini hakikata kavuşturmak maksadı ile yanlız burada bahis konusu edebileceğim işlerdir. Otuz yıldanberi emek harcadığım öğretmenlik mesleğimin şerefini korumak için bunları yazmayı bir vazife borcu bildim. Mesleğim ile ilgili düşünce ve görüşlerim sayısı onu bulan ve hepsi neşredilmiş olan kitaplarımda yazılıdır. Politiakacıların oynayacakları menfi rolleri göz önünde tutarak objektif bir tarzda yazdığım (Eğitim Yolu ile Canlandırılacak Köy) adlı 670 sayfalık kitabımda eğitim meselelerine ait ana görüşlerimin hepsi yazılıdır.

Adalet ölçülerinden ayrılmayacaklarına güvendiğim Sayın Danıştay üyelerinin verecekleri kararı vicdan huzuru ile beklediğimi arzederim.

28-Haziran-1950
Eski İlk Öğretim Genel Müdürü
Ankara Atatürk Lisesi Öğretmeni
Hakkı Tonguç

ZORLA KÂFİR ETMEK

"Yüzlerle, üçyüzlerle... işim yok, sınıflarda ne kadar solcu öğretmen varsa hepsini temizleyeceğim" diyordu Eğitim Bakanı Tevfik İleri. Tabii Ziya Gökalpı ve de daha bir çok şeyi bilenlere, daha doğrusu bizde işe yararlara her zaman verilmiş adlariyla, 'solcu'laraydı sözü. Kendilerine gelince, politika onları silbaştan kör ve sağır etmişti. Artık her şeyi biribirine karıştırıyorlar, o köhne parti-

den kalan bazı şeyleri de geriye götürmeye kalkıyorlardı.

Ben biraz patavatsız olduğum için, olur olmaz yerlerde olur olmaz adamlarla ve olur olmaz şeyleri tartışırım. Tonguç ve arkadaşlarının Bakanlık emrine alındığını radyoda dinlediğim gün köyden kalkıp Ankaraya gittim. Tevfik İleriye sordum makamında: «Bunun için mi geldiniz?..» İşte o zaman söyledi bu Ziya Gökalpı bilip bilmeme meselesini. Tonguç'a anlattığım zaman gülümseyip başını sallamıştı...

O kümede Halil Aytekin, Zeynel İlhan, Fikret Madaralı, Osman Yalçın, Mehmet Özdemir ve Tonguç'un kitap hediye ettiği İzzet Palamar vardı, suçları okumak, okutmak. İnsan olmak yani. Bunlardan Madaralı, kasabadan kasabaya sürüle sürüle usandığı halde direnmiş, sonunda bir yolu bulunarak saf dışı edilmiştir. Şimdi gene bir kasabada bitkisel hayata dönmüş olarak yaşamaktadır ki kapitalist ve de işbirlikçilerin istedikleri de budur. Onlara göre bundan iyisi can sağlığıdır. Çünkü dünyada adam yozlaştırmanın yolunu da onlar bulmuşlardır. Hatta temeli sağlam değilse, yozlaşma yokuşuna vurulmuş kişi bir süre sonra mal ve mülkiyet derdine düşüyor, vaktiyle beğenmediği kapitalistlere taş çıkartıyor...

Osman Yalçın halen bir özel okulda müdürlük yapmaktadır... İzzet Palamarın Trakya bölgesinde etkisiz bir yerde çalıştırıldığını sanırım. Halil Aytekine gelince, 1941 de bir kez ve 1950 de nisan ve eylül aylarında olmak üzere aynı yıl ayrı ayrı iktidarlar tarafından iki kez Bakanlık emrine alınmış, 1962 de de zorla emekli edilmiştir. Süleyman Şahin Tar Adana Lisesinden, Faik

Muzaffer Amaç Urfa Lisesinden ve Kemal Yalazkan da Malatya Lisesinden alınıp harcananlar arasında. İstanbulun Yeni Camisinin bitişiğinden her geçişimde içim kan ağlar Süleyman Şahin Tar'ı gördükçe. Bütün gün ayakta ve de yağmurda yaşta müşteri bekler, dilekçesini yazmak için...

Hele bunlardan Mehmet Özdemir suçu en büyük olanlardan. Coğrafya dersinde komşularımızı işlerken, «kuzeyde komşumuz Rusya» demiş, hepsi bu...

Kıyılan aydınların ve öğretmenlerin listesini yapmak bile mümkün değildir. Şöyle diyelim: Kıyıma uğramamış aydın ve öğretmen varsa, aydın ve öğretmen olarak ortaya çıkmamışlar ve sıfatlarına yaraşır çalışmalar yapmamışlardır. Halen bir kasaba müzesinde süründürülmekte olan Hamdi Konur'un kısa öyküsünü eklemek isterim bu bölüme:

Hikâye 1938 de başlar. Hamdi Konur o tarihte Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde öğrenci. Faşizme karşı bir broşür yayınlarlar ve bu iş büyütülür. Sonunda da arkadaşımızın Fakülteyle olan ilgisi kesilir. Yıl 1939 dur. Eğitim Bakanı da Hasan Ali Yüceldir. Demek ki kişilerin değişmesi de düzenin kurbanlarını azaltamıyor. Hamdi Konur bunun üstüne, müzik öğretmeni olarak Yozgat Lisesine atandı. Nedense hep te Yozgata atarlar. Bizim Hasan Çelikeli Trakyadan sürerken Yozgat tarafına, beni de Bakanlık emri kalktıktan sonra Hasanı verdikleri okula atadılar. Neyse, Konur iki yıl sonra çavuş olarak askerliğe başladı. O zaman lise ya da öğretmen okulu çıkışlılar yedek subay olarak askerlik yaparlardı.

Ama Hamdi Konur gibileri çavuş yapmak devrin özelliğiydi. Üstelik devir Mareşallı devirdi. Bu açıdan bir çok Yüksek Köy Enstitüsü çıkışlılar da çavuşluk rütbesine yükseltilmişlerdir. Konurun askerliği 1944 e kadar dört yıl sürdü. Gene Faşizm broşüründen hareket ederek Ayvalık Ortaokuluna verdiler Konuru. Yıl geçip 1950 ye dayanmıştı. Halk Partisi Milletvekillerinden Süreyya Özgeevren ve tayfası sınıflara girmeye yeltendiler. Konur müdür vekili olarak razı olmadı buna. Vay milletvekillerine böyle davranılır mı diye tahkikat açıldı hakkında. Bakanlığın müfettişi de aklı başında olarak bilinen Halil Vedat Fıratlı. İşi gücü ve konuyu bir yana iterek şu soruyu yapıştırıyor:

«Rejim hakkında ne düşünüyorsun?»

Tıpkı şimdikilerin, din hakkında ne düşünüyorsun gibi ipe sapa gelmez sorular sıralamalarında olduğu gibi.. «Bu konuda size hesap vermek zorunda değilim» dediği için de yeniden Yozgata aldılar. Bu sırada Bakan da Tahsin Banguoğlu...

Hamdi Konurun öyküsü, yüzlerce değil binlerce öğretmenin öyküsü.

Tahsin Banguoğlunun haksız atamasını değiştirmek için, iktidar değiştikten sonra yeni Bakana gider ve yeniden Ayvalık Ortaokuluna verilmesini ister. Bakan Avni Başmandır. Hem yeni iktidardan hem de yeni Bakandan umutludur. Ah bu umut. Hepimizi yaşatan bir ümit değil de ne? Bakana çıkışında yalnız da değildir Konur. Çıkıp önünde sıra olurlar Bakanın.

«Ben yapılanı bozamam» der Bakan.

«Öyleyse niye bizi beklettiniz günlerdir, huzurunuza almak için?»

«Küstah birine benziyorsun.»
«Size duyduğum saygıyı zedelemeyin.»
«Serkeşsin.»
«Aynen iade ediyorum.»
«Ben senin gibi öğretmenle çalışamam.»
«Ben de senin gibi Bakanla çalışamam. Gider şöforluk yaparım.»

Ve istifayı basarak operaya girer. Zaten Bakanlıkta tasfiye başlamış durumda. Yani, yüzlerle, binlerle işimiz yok, hepsini temizleyeceğiz solcuların, diyenlerin tasfiyesi. Bu tasfiyelerin Paşaya ve de Banguoğlularına yararı dokunup dokunmadığını kimse düşünmüyordu.

Konur operaya girdi ama tam o sırada Tevfik İleri Bakanlık koltuğuna geldi ve Ertuğrul Muhsini uzaklaştırma yolunu aramaya başladı. Her devire ayak uyduran Altar'ı getirdi Ertuğrul Muhsinin yerine. Ve solculuğu yüzünden kendisiyle çalışamıyacağını Konura söylemek için bir hafta bile bekleyemedi Cevat Memduh Altar...

Konur dört yıl şöforluk yaptı. 1951 - 1955 yıları arasında yaptığı bu iş sırasında bir hayli borçlandı. Devam edemeyeceğini anlayınca bir bakkal dükkânı açtı. Mehmet Kemal'in eli böğründe kalınca lokanta açmasına benzer bir şey. Onu da yürütemedi.

1959 da Millî Kütüphaneye girdi. Aslında tam arayıp da bulamadığı bir yere girmişti. Çünkü Adnan Ötüken oradaydı. Böyle kişileri ötedenberi çok severdi Ötüken. Ona kavuştuğuna memnun oldu. Hemen buna kancayı taktı ve mahkemelik oldular. Mahkeme Adnan Ötükeni mahkûm etti ama sandığıma göre ya tecil edildi ya da affa uğradı...

Millî Kütüphanede kalması olanaksızdı. Bakanlığın genel evrakına verdiler. 1964 de İbrahim Öktem Efendi Eğitim Bakanı olup da başı göklere değince aklı başına gelmişti. Ve ilk yaptığı işlerden biri Hamdi Konuru evraktan almak oldu. «Nasıl olur da gizli evraklar böyle bir adamın eline verilir?» diyordu. Eski Eserler Genel Müdürlüğünün Fotoğraf Atelyesine verdiler. Orada bir kişi çalışıyordu. Bir de Konur verilirse iki olurdu ve fazla propaganda yapma olanağı bulamazdı.. Orada da durdutmadılar. İlhami Ertem zamanında Karaman Müzesine yolladılar..

Göreceksiniz bir-iki ay sonra, memleketin ne kadar önemli sorunu varsa çözümlenecek. Özellikle ekonomik sorunlar sağlam kazığa bağlanacak ve vatandaş açlıktan, işsizlikten kurtulacak, sömürü hele hele emperyalizm önlenecek. Çünkü solcuları müze köşelerine, konuşacak kimse bulamayacakları köşelere yerleştirdiler. Nasıl yerleştirenlerin sağır kulakları ve de duymaz yürekleri solcuların söylediklerini işitemiyorsa, müzedeki taşlar da onları işitmiyecek ve anlayamayacaklar.

İşin garip ama çok garip taraflarından biri de, millet çıkarına bu işlemleri yapan Eğitim Bakanlarının, kanuna dayanmadan keyfi olarak bu işlemlere girişmiş olmaları yanında, bir de bazan ortanın sağında, bazan ortanın göbeğinde, bazan da ortanın solunda görünerek çeşitli partilerden transfer olmuş kişiler olarak karşımızda bulunmalarıdır. Gününe göre söylev çekmekten ve göbek büyütmekten öteye bir iş yaptıklarını görmediğimiz bu yetkililerin, zaman geçtikçe ne durumlara düştüklerini izliyoruz ve memleket hesabına üzülüyoruz. Ama vaktiyle yaptıkları haksız

işlemleri düzeltmek mümkün olmuyor. Kendilerine uygun, Ali kıran başkesen cinsinden müfettişleri ve genel müdürleri de her zaman bulabiliyorlar. Görev yapma ya da haklı haksız oluş diye bir şey düşünmemek gerekir. Tahkikat bir formaliteyi tamamlamak içindir. Hüküm önceden verilmiştir. Ya da particiler Ankaraya heyet yollayarak acele nakiller istemişlerdir. Usulen müfettiş göndermek ve sonra disiplin kurulunu toplantıya çağırmak yeter de artar bile.

Din hakkında ne düşündüğünüzü, rejim hakkında ne düşündüğünüzü incelerler ve statüko ne istiyorsa onu yaparlar. Ama aynı bakanın düzen değişikliği isteyen bir partiden olması sizi şaşırtıyorsa, vazgeçin, hiç düşünmeyin üstünde. Bizde âdet böyledir, insanı şaşırtırlar...

REŞAT ŞEMSETTİN YASASI

Sanki daha önce dizginleri gevşetmişler gibi, 1950 seçimi yaklaşırken Halk Partililer, bu arada özellikle Eğitim Bakanlığı, öğretmenlerin basınla ilgilenmesini, düşüncelerini yayın organlarında dile getirmesini önlemek için özel kanunlar çıkartmıştır. Özel kanun deyişim sözün gelişidir. Bakanlığın özel kaleminden kanun niteliğinde emirler çıkarılmış ve Tebliğler Dergisi yoluyla öğretmenlerin kulağına iletilmiş ve küpe olarak takılmıştır. İşin en ilginç tarafıysa şudur: O tarihtenberi tam yirmi yıldır, Eğitim Bakanlığının koca koca müfettişleri, öğretmenleri sorguya çekerken hep bu emre aykırı hareket edildiğini göz önünde tutarlar. Bunu bir Anayasa gibi ezberlemişlerdir. Natoya bağlı olduğumuz için daha ilerisini düşünemez kararları. Şimdi yavaş yavaş ortaya çıkıyor

yazan öğretmenleri kıyım kıyım kıyma işinin nereden başladığı.

Adalet mercilerinde 141-142 neyse, İdari soruşturmalarda ve disiplin cezalarında da Reşat Şemsettin devrinin özel kalemden çıkma emri odur.

Efendim, 17 mart 1948 de 70/64-1234 sayı ile özel kalemden çıkan emir şudur: «Millî Eğitim Teşkilâtına mensup vazifeli arkadaşlarımız arasından dilek, dert ve şikâyetlerini ilgili üst makamlara bildirmeden gazete sütunlarına aksettirenlerin bulunduğu vakit vakit görülmektedir. Haklı şikâyet konularının ve dileklerin üzerinde durularak gerekli tedbirlerin alınabilmesi için ilgililerin bunları vaktinde kendilerine en yakın üst makamlara bildirmeleri icabeder.»

«Basın, bütün vatandaşlar gibi teşkilâtımız mensupları için de fikirlerini, dert ve şikâyetlerini mercilerine ve halk efkârına aksettirmek için başvurulması tabii, değerli bir vasıtadır. Ancak arkadaşlarımızın bu vasıtadan istifade etmezden önce dert ve şikâyetlerini bir kere ilgili mercilerine bildirmiş olmaları bir disiplin zaruretidir. Bu cihetı daima göz önünde bulundurmaları gerektiğinin teşkilâtımıza mensup bütün arkadaşlarımıza bildirilmesini rica ederim.»

İmza: Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer

1961 Anayasasının 20. maddesini de çiğneyerek, genellikle düşüncelerini yazan ya da gene aynı bakanlar zamanında bir dalgınlık eseri olarak biraz olumluca yapılmış müfredat programları uyarınca hakkıyla ders işlemeye kalkan öğretmenler hakkında hep bu emre uyularak soruşturma ve işlem yapılmıştır. Aksi halde bu gibi soruşturmalara girişmemeleri gerekirdi.

Şimdi, Tebliğler Dergisinde çıkan bu emirden bahsederek bir yazar öğretmene açılan soruyu ve pek az raslanacak şekilde verilen güzel cevabı görelim. Eğer öğretmenlerimiz böyle sorulara böyle cevap verseler adamlar pes derlerdi belki:

«Osman K. Akol, Yıldırım Beyazıt Lisesi Öğretmenlerinden, Ankara. Vatan Gazetesinin 1.5.1963 ve 22.6.1963 tarihli nüshalarında tarafınızdan yazılan ve «Başbakan ve Kimsesiz Bebek» ile «Hatiboğlu ne yapıyor» başlıklarını taşıyan yazılarda Bakanlığımızı ilgilendiren hususlar ele alınmış ve tenkit edilmiştir.»

«Öğretmen olmanız hasebiyle mensubu bulunduğunuz bir teşkilâtın bu gibi işleri hakkındaki fikir, dert ve şikâyetlerinizi Bakanlığın 5.4.1948 tarih ve 480 sayılı Tebliğler Dergisinde 1234 numara ile yayınlanan tamimi karşısında gazeteye intikal ettirmeden önce yazılı olarak ilgili üst makamlara bildirip bildirmediğinizin, bildirmediyseniz, gazetede neşir yoluyla halk efkârına duyurmaktaki maksadınızın ne olduğunu aşağıya yazmanızı rica ederim.» 14.6.1963, Latif Gökgöl Başmüfettiş.

Cevap

«Yukardaki sorunuzu üzüntü ile karşıladım. Bana böyle bir soru sormanızın yersiz olduğuna inanıyorum. Bu konuda bir tartışmaya girişmek yanlış olur. Ancak düşüncelerimi aşağıda açıklıyorum

«1 — Bana böyle bir soru sormanıza hak verdiğini sandığınız emir rahmetli Reşat Şemsettin Sirerin kişisel bir inancı sonucudur. Bakanlığımızın herhangi bir daire ve kurulunun onayına

dayanmamaktadır. Özel kalemden çıkmıştır.»

«2 — Bu bir genelge değil, özel görüşle verilmiş paradoks bir emirdir. Dilek dert ve şikâyetleri söz konusu etmektedir. Bu kişisel emirde üçer defa dilek ve dert, beş defa şikâyet kelimesi kullanılmakta ve bir kerecik fikir sözü geçmektedir. Bu bakımdan bu emrin makalelerle ilgilendirilmesi aslâ olası değildir.»

«3 — Kişisel bir görüşü yankılayan bu özel ve paradoks emrin üstünden tam tamına 15 yıl 3 ay geçmiştir. Türk milleti yeni bir Anayasaya kavuşmuştur. Bu Anayasanın II. maddesine göre «temel hak ve hürriyetler, Anayasanın özüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabilir.» Ve bu «kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve milli güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz.» Bu hüküm karşısında nasıl olur da bana böylesine bir soru sorulabilir?»

«4 — Anayasamızın 20. maddesindeki hükmü size hatırlatmak zorundayım. Bir Türk vatandaşı olarak bana Anayasanın sağladığı bu hakkı kimselere çiğnetemem. Sizi böyle bir soru ile görevlendirenlere kızıyorum. Yapılacak öyle işler var ki sizler için. Bu olayı da yazacağım ki, bir başka defa kimse böyle yanlış ve acı işe yüreklenemesin.» O. Akol.

Heyhat! Yirmi yıldır hem de ne kadar yüreklendiklerini biliyoruz...

DÜŞÜNCE SIFIR, YÖN KARANLIK

Eğitim konusunu örnek olarak alırsak, köklü ve açık düşüncelerle bu konudaki sorunları çözmek isteyen, daha doğrusu çözme gücünde ve

de inancında olan bir kişinin, bu bakanlığın koltuğuna oturduğunu görmediğimizi söyleyebiliriz. Sonuca ve bugünkü gidişe bakarak bunun karşıtını söyleyebilecekler de çıkamaz doğrusu. Partiden partiye olduğu kadar, sözüm yabana düşünceden düşünceye de yol bulup koşan gerici mi ilerici mi, göbekçi mi, bebekçi mi, ortacı mı, uçcu mu olduğu anlaşılmayan, anlaşılmasına da olanak bulunmayan insanlar gelip bir kaç ay ya da bir kaç yıl orada otururlar. Oraya çöreklenmiş ve her devirdeki iktidarlara ve bakanlara rahatlıkla ayak uydurmuş olan adamların ağına bir kaç gün içinde düşerler. Düşmezlerse o adamlar bunların sakallarına göre tarak uydurmaya başlar. Örneğin, Köy Enstitülerine karşı bir bakansa efendiler tarağı ona göre sürter. Köy Enstitüleri taraftarıysa bakan, efendiler tarağı ona göre sürter. İmam Hatip okullarına karşı olup olmamak v.b. konularda da aynı tutum. Bu arada bir çok öğretmenin canı yanar, bir çok kuruluş budanır ya da gereksiz yere geliştirilir. Önemli olan efendilerimizin koltuklarında kalmalarıdır. Yurtsever aydın öğretmenleri uydurma konularda uydurma sorularla tedirgin edip ardından da disiplin cezaları vererek ya da mahkemelere sevkederek, «işte bakın, ben bunlara karşıyım ve bunları ezim ezim eziyorum!» diyerek iktidar partisinden ve bakandan puvan toplamak, sözünü ettiğimiz bakanın kilit noktalarında bulunanların tek işi, tek endişesidir. İşkembeden atmıyorum. Yazılarımızda, bunların örneklerini vereceğimiz gibi, dosyaları dolduran belgeleri de yedekde tutacağız...

İbrahim Öktemi örnek olarak almak istiyorum bu söylediğim husus için: Şevket Raşit Ha-

tiboğlunun pısırık tutumu ve öğretmen kıyımını hızlandırması, eğitim ordusunda büyük bir hoşnutsuzluk yarattı ve Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu Ankarada büyük bir miting düzenledi. Yurdun her yanından gelen delegeler, Tandoğan Meydanından Zafer Meydanına kadar bir yürüyüş yaptı. Yürüyüşten önce de bakanı itham eden konuşmalar yapıldı. Daha o zamanlar TÖS yoktu. Her şeyin düzenden geldiği de bilinmiyor muydu nedir, bakanın tutumuyla bu işin düzelivereceği sanılıyordu. Çünkü konuşmalar özet olarak bakanı hedef alıyordu ve bakan değişirse olur biter demeye getiriliyordu. Zamanın Başbakanı İnönü de bu arada öğretmenlerin sorunlarını izlemesini Öktemden istemişti. Bu bir çeşit «seni bakan yapacağım, hazırol!» demekti. Öktem Efendi artık gece gündüz öğretmenlerin arasında. Anadoludan gelen delegelere ne kadar şirin görünmek gerekiyorsa öyle. Tıpkı 1968 yazında Öğretmenler Federasyonunun genel kongresinde çektiği nutuklarda olduğu gibi...

Sonunda Bakan oldu. Hemen de ortalığı allak bullak eden bir söylev: «Eğitim işleri çıkmazdadır. Sorunlar karmakarışık ve çoktur. Şöyle böyle bir çalışmayla bunların çözümlenmesi mümkün değildir. Bu sorunlar dağına, tankların domuz sürüsüne dalışı gibi dalacağım. Bu hususta zecri tedbirler alacağım!» Bu sözleri, yemeğe çağırdığı Çetin Altan ve İlhan Selçuk gibi günümüzün tanınmış fıkra yazarlarına da tekrarladı. Onlar da ertesi günden itibaren büyük bir kredi açarak Öktemin yanında olduklarını yazdılar. Bu iki fıkracımızın, yazarlık hayatlarında bu kadar aldandıklarını sanmıyoruz. Neymiş, Öktem eği-

tim sorunlarına tepeden inme girecek, hayır domuz sürüsüne tankın girişi gibi girecek...

Zecri tedbirler alacağını söyleyen yeni bakan, bir kaç gün sonra lâfı değiştirdi biraz: «Bakanlıktaki adamlar değişemez, biz zihniyeti değiştireceğiz!» Çünkü, zecri tedbirler alacağım derken, kadrolarda ayıklama yapacağım demek istemişti. Şimdi ise, zihniyetin adamda değil duvarda olduğunu kabul etmiş oluyordu. Düşünce sıfır, yön karanlıktı çünkü.

Bununla da kalmadı. Tekrar bir perestij kaçanma hamlesine girişti. Ama kredisi kesilmişti fıkra yazarlarından. Bunu yenilemek, durumunu kurtarmak istiyordu. Dikkat buyrulsun, eğitim işlerini çözmek değil, kendi durumunu düzeltmek ve yalancı kahramanlar listesine geçmek istiyordu. Bunun için de güvendiği bir gazeteciye bir beyanat vererek, Köy Enstitülerinin mutlaka açılması gerektiğini söyler. Yıl 1963 tür. Öktemi İkinci Hasan - Ali olarak niteleyen öğretmenlere raslanmaktadır. Teleksle İstanbula verilir beyanat. Gazeteci de Milliyet'in Ankara Bürosundan Mustafa Ekmekçidir. Hatta beyanat temize yazılıp son şeklini aldığında telefonla kendisine okunur ve «tam olmuş» karşılığını verir. O sırada yanında olan Federasyon Başkanı Şükrü Koç duruma müdahale eder, baltayı taşa vurduğunu söyler. Beyanatın yayınlanmasını ikisi bir olup önlerler. Hoş, önlenmese ne olurdu. Şükrü Koç, Unesco kongresinde de Köy Enstitülerinin açılmasıyla ilgili bir önergenin kabul edilmemesini sağlamıştı. Şimdi bu iki politikacı aynı göbek taşında terlemektedirler. Bu terden kurtulmaları da mümkün değil. Çünkü Öktem o günlerde 180 derece bir dönüşle bugünkü İlhami Er-

temin geldiği yere iki günde gelmiş ve «her ilde bir İmam Hatip Okulu olmalı, milletin ölüsü yıkanacak!» demişti...

KURT VE KUZULAR

Eğitim Bakanları, hatta başbakanlar, öğretmen kıyımını münferit olaylar olarak nitelemişlerdir hep. Sözde az sayıda ve aklı başında olmayan bazı öğretmenler, kanunlara ve yönetmeliklere aykırı davranmaktadırlar. Onların da cezalandırılmaları normaldir. Oysa hiç de onların söylediği ve göstermek istediği gibi değildir. Aslında mevzuata kılıkılına uyan öğretmenlere kıyılmıştır. Bunun böyle olduğunu, müfredat programlarının kapsadığı konuları görüp öğretmenlere sorulan soruları da gözönüne getirince daha iyi anlarız. Durumu kurtarmak için kendi yaptığı mevzuata, gene politikacıların çıkarı yönünden kendisi uyamamaktadır Bakanlık. Öğretmenlerin de Bakanlık gibi davranmasını, yani, programın öğret dediğini öğretmemesini, mevzuatı bir çeşit ayak altına almasını istemektedir. Demek oluyor ki, görevini gerektiği gibi yapmayanlar, savsaklayanlar baştacı edilmektedir.

Halep uzaktaysa arşın burada:

İlkokulların ve orta dereceli okulların programında öğretimin amaçları şöyle saptanmıştır: «Okul öğrenciye bilimsel metodlara göre çalışmasını öğretecek, onu tenkidi düşünceye sevkedecek, problemleri bilimsel bir görüş ve metodla çözme gücünü kazandıracak..» Bu program Bakanlığın içinde bir kuruluş olan Talim Terbiye Dairesince hazırlanmış ve Bakanlarca onaylanmıştır. Bu programların hazırlanmasında

emeği geçen ya da altına imza atanların da gene aynı konuların okutulmasını istemeyen bakanlık yetkilileri olduğu bir gerçektir. Çünkü, genel müdürlükten müfettişliğe, müfettişlikten Talim Terbiye üyeliğine, oradan tekrar müfettişliğe ya da genel müdürlüğe aktarılmak şartıyla, iktidarlar değiştiği halde, yıllardır Bakanlığı aynı insanlar sözüm ona yönetmekte ve güya eğitim işlerine yön vermektedirler. Oradan ayırmamak şartıyla bunlara onaylattırılmayacak karar, kabul ettirilmeyecek düşünce ve metod yoktur. Hatta kendilerinin başka kararlarda imzalarının olması ve o kararlarla şimdi imzalayacakları kararın çatışması falan hiç önemli değildir. Bunlarla ilgili örnekleri de dosyalar dolusu her zaman öne sürmek mümkündür.

İşte, bütün kerametleri kendilerinden menkul Bakanlık ilişkinlerinin, ortaya saldığı müfettişlerce öğretmenlere sorulan sorulara şöyle bir göz atalım. Bakalım programlara bakanlık mı uymaktadır yoksa öğretmenler mi?

Çeşitli öğretmenlere, çeşitli müfettişlerce ve yurdun çeşitli bölgelerinde sorulan yüzlerce sorudan seçilen örnekler:

«İngilizce dersinde 'Karadenize bir Amerikan uçağı düştü' cümlesini neden yazdırdınız?»

«Zengin çocuklarına fena muamele etmişsiniz, bunun sebebi nedir?»

«Sizce ülkücü öğretmen ile ülkücü olmayan öğretmen ne demektir?»

«Cumhuriyet, Milliyet, Akşam Gazetelerini öğrencilere tavsiye etmişsiniz ve Tercüman, Hürriyet Gazetelerini kötülemişsiniz?»

«Ramazan ayında çocuklara çay ısmarlamışsınız?»

«Türkiyenin fakir olduğunu söylemişsiniz?»

«Sınıfta Namık Kemal ile Yaşar Kemali karşılaştırmışsınız?»

«Belediye başkanına kadehini sol elle kaldır demişsiniz?»

«Müfettişlikten faydalanarak baskı yapıp TÖS'ün şubesini kurmuşsunuz, doğru mu?»

«Eskiden var olan gözlerinizdeki pırıltı, kalplerinizdeki heyecan, sözünüzle neyi kasdediyorsunuz?»

«1965 seçimlerinde çalışmalar yapmışsınız, doğru mu?»

«Dernek içi çalışmalarınızda öğretmenler arasında bölücülük yapıyormuşsunuz?»

«Gürbüz Şimşek'i savunduğunuz doğru mudur?»

«Sosyalist yazarları okuduğunuz ve savunduğunuz iddiasına ne dersiniz?»

«Amerikalılarla dost olacağımıza düşmanımızla dost olalım daha iyi, demekle neyi kasdettiniz?»

«Çetin Altanı okuyarak işi polemiğe sürüklediğiniz ileri sürülüyor?»

«27 Mayıs Anayasa ve Hürriyet Bayramı için hazırlanan bantta halkı tahrik edici şiirler ve sözleri neden söylediniz?»

«İki Eylülde İzmirde yapılan Türkiye Köy Öğretmenleri Milli Federasyonu toplantısına ne sıfatla katıldın?»

«Reşat Mızrak gibi adamlar Denizlide de Ispartada da yani 67 ilin bir çoğunda var, demekle neyi kasteddiniz?»

«Aybarı savunduğunuz, öteki parti başkanlarını yalancılıkla suçlandığınız iddia edilmektedir?»

«Öğretmenler Derneğini ele geçirmeye ve öğretmenler arasında sendikacılığı yaymaya çalışıyormuşsunuz?»

«Rejim ve hükümet aleyhinde makaleler okuyormuşsunuz?»

«Halka karşı oynanan oyun, ne demektir?»

«Karanlık zihniyet, demekle neyi kastediyorsunuz?»

«Çonbe heveslileri kimlerdir?»

Yukardaki sorular, Aydında Osman Karaca, Denizlide Avni Aytan, İzmirde Hüseyin Savaş, Afyonda Talat Akgün, Samsunda Hasan Kıyafet, Burdurda Ekrem Kabay, İstanbulda Hasan Çelikel, Mersinde İsmail Demirtaş, Ispartada İlhan Alkan, Konyada Rıza İçel, Manisada Hasan Girit'e Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerince son iki yıl içinde yöneltilmiş sorulardan alınmıştır. Soruların ve karşılıklarının ayrıntıları TÖS arşivlerinde saklanmaktadır.

Görülüyor ki, kurt kuzuyu yemek istiyor. İsterse Bakanlığın bulandırdığı suyun alt yanında bulunsun kuzu ve de «ben altı aylık kuzuyum» desin. Ya babası bir halt ettiyse? Ya Bakanlığın haltlarının hesabını da ona kapatmak, kendilerini temize çıkarmak istiyorlarsa yetkililer?..

DERT DAĞI

Bu tutarsızlık, yani belli bir eğitim anlayışının ve amacının yokluğu, bilimle hurafenin, ülkücülükle vatan hainliğinin, düşünce özgürlü-

ğüyle kapıkulluğunun birbirine karıştırılması sonunda, öteki deyimle, davanın da derdin de belirsiz oluşu, gidilecek yolunda da izin de bilinmeyişi sonucunda, namusuyla ve bir kuru ekmek uğruna yurdunun en yoksul, en karanlık köşelerinde seve seve çalışan ve bundan dolayı takdir edilmeleri gereken öğretmenler tedirgin edilmiştir. Sanki çok veriliyormuş gibi kendilerine verilen üç - beş kuruşluk eramil ödeneği de maaş kesme cezalarıyla, kıdem indirme cezalarıyla ve kötü sicillerle terfi ettirmemek suretiyle sıfıra düşürülmüştür. Bunlar da yetmemiş, yersel hazır kuvvet kümelerine, imam hatipli öğrencilere de ezilecek hedefler olarak gösterilmişler, başlarına belalar açılmıştır. Toplantı yapmaya kalksalar basılmışlar, gık demeye kalksalar sorgulanmışlardır.

Adanada Amerikan çavuşları kızların bacağına el atınca halk mı ayaklanmıştır, kabak bir öğretmenin başında patlatılmış «neden mitinge karıştın?» diye öğretmen İsa Sarıaslan deliğe tıkılmış ve aynı zamanda Bakanlık emrine alınmıştır. Adanada Lise öğretmeni Ali Dündar mahkemede zararlı bir eser olmadığı saptanmış olan Canavar Omar adlı öykü kitabını öğrencilerine salık mı verdi, hemen Bakanlık emrine alınmış ve aldığı aylık altıyüz lirayken üçtebire, yani ikiyüze indirilmiştir. Belli Bakanlık emrine alınanlara maaşının üçte birinin ödendiği... Anamurda Arif Şahin, Atatürk gecesi mi düzenledi, daha gecenin programı başlatılmadan Vali öğretmene işten el çektirmiş, sonra da Bakanlık emrine alınmıştır Şahin. Hep aynı koşullarla tabii, yani avlıklar üçtebire indirilerek, esasen son yıllarda ekonomik bakımdan öğretmeni boğazından boğ-

mak ve açlıktan sesinin çıkamamasını sağlamak yöntemi bulunmuştur. Ne olur bu yöntemi bulanlar, birazcık da bize göre bir eğitim yöntemi bulmak için kafa yorsalar? Arif Şahin'in programına Bursa Nutkunu sokmak da öğretmen Metin Hamarat'ı aynı cezaya çarptırdı. Ozan Abdulkadir Bulut'un cezasıysa Anamurda T.İ.P'i savunmak ve Cumhuriyet, Akşam, Milliyet Gazetelerini okumak... Ali Uysal ile Mehmet Yiğit de Akşam Gazetesi okumak suçundan yakayı ele vermiş olan Anamurlu öğretmenlerdir.

Aydında Osman Karaca kupkuru solculukla suçlanarak, Ispartada İlhan Alkan sendika toplantısında konuşmaktan ve derste petrol sorunundan söz açmaktan, Simavda Hasan Girit, kaymakamın çocuğunun sınıfta kalması yüzünden Bakanlık emrine alınmış, bununla da yetinilmiyerek türlü - çeşitli iftiralar altında yıllarca mahkeme mahkeme ve de il il süründürülmüştür. Amasyada Necdet Eren, Halis Keleş, Hami Eral ve Faik Günaltay, valinin bazı müdahalelerine direndiklerinden ve dernek seçimlerinde valinin tuttuğu tarafı tutmadıklarından işten el çektirilmişlerdir. Burdurda Ekrem Kabay ve Afyonda Talat Akgün'e de buna benzer nedenlerle işten el çektirilmiştir.

Böylece, çoğu için hiç neden gösterilemeden, bazıları için de sosyalistlik, bir siyasi partiye eğilimi olmak gibi sudan suçlar yaratılarak Bakanlık emrine alınan aydın öğretmenlerin yalnız Danıştaya başvuranları elli rakamının üstündedir. Bir okadar da henüz Danıştaya başvurmayanların olduğu söylenmektedir. Bunlar bu ülkenin seçme öğretmenleridir üstelik, düşünün.

Yalnız 1967 yılında TÖS tarafından Danıştaya III (yüzonbir) dava açılmış, genel mahkemelerdeki davaların sayısıysa 42 yi bulmuştur. Öğretim basamaklarına göre serpilişi şöyledir davaların: 102 ilköğretim, 30 ortaöğretim, 8 Öğretmen okulları, 12 İlköğretim Müfettişleri, 1 Teknik öğretim, 1 Memur... Davaların nedenlerine gelince: 89 politik ve idari, 22 özlük hakları. Adi olaylardan hiç yok...

Bakanlık emrine alma, işten el çektirme, sürme gibi şekillerin dışında da kıyım eylemleri vardır Bunlardan akla geliveren bir kaçı:

Suşehrinde bir disiplin olayı bahane edilerek liseye tecavüz edilmiş, müdüre hakaret edilmiş ve öğretmenler dövülmüştür. Emirdağında bir öğretmenin evine girilmiş, Orhanelinde bir öğretmenin evi taşlanmıştır. Fethiyede bir öğretmen yaralanmıştır. Sarayönünde dört öğretmen için iftira tuzağı kurulmuş, gerçek anlaşılmışsa da öğretmenler sürülmüştür. Zonguldakta bir öğretmen yol ortasında dövülmüştür. Manyasta iki öğretmen tartaklanmıştır. Bunları örnek olarak verdim. Aslına bakılırsa, bu gibi olaylar rakama vurulamayacak kadar ve de yerleri sayılamayacak kadar çok olmaktadır. Çünkü iktidar yanlısı ve bilinçsiz halk yığınları boyuna öğretmenler aleyhine kışkırtılmaktadır. Bakanlığın tutumu, öğretmenliğin değerini ve etkisini düşürmüştür.

Bakanlık emrine almak ve sürmek eylemleriyle karşıkarşıya gelen öğretmenlerden epiyce söz ettik. Ama şurasını eklemek zorudayız ki, Talip Apaydın ve Tevfik Yılmaz gibi sürgünlük ya da Bakanlık emrinde bekleme rekorlarını kıran arkadaşlardan tutun da Ali Koçak, Kemal

Eke, Bekir Semerci, İsmet Gülyiyen, Haşim Kanar, Tevfik Uğurlu, Altan Önder, Fidan Girit, Kâmil Özdemir, Yakup Yıldırım, Kâzım Aras, Nazım Bayata ve Sadık Göksu gibi adeta göçmen durumuna gelmiş, yarın nereye gideceklerini düşünür olmuş bir tedirginler kümesi de vardır. Bir de bunların dışında, hiç sözlerini etmediğimiz ve sayıları binleri bulan öğretmenler vardır. Bunlar il içinde oradan oraya ve genellikle parti cilerin isteklerine göre sürülür ve her gittikleri yerde burunlarına vurulur. Sesleri de çıkmaz. Örneğin, İzmirde yedi ay içinde 1208 öğretmen yer değiştirmiştir. Bursada 25 öğretmen bir kararla birden cezalandırılıvermiştir. Kütahyada öğretmenlere köşekapmaca oynatılmıştır. Antalyadan bir hamlede on öğretmenin il dışına atılması yanında uydurma dilekçelerle becayiş oyunları oynanmıştır. Kocaelinde düzme nedenlerle öğretmenler çil yavrusu gibi dağıtılmıştır. Karakurtta, Horasanda öğretmenlere nasıl saldırıldığını ise bilmeyen kalmadı...

Saymakla bitmez ki. Tutarsızlıktan belki de koskoca bir dağ doğar hesabedebilsek: Eğitim kesmekesinin dert dağı...

OKUMAYIN, OKUTMAYIN!

Eğitim Bakanları ve yanındakiler, ne istediklerini açıkça söylemek zorundadırlar. Tıpkı her il'e bir imam hatip okulu istemelerinde olduğu gibi. Sol gösterip sağ yapa yapa, yani politika uyarınca konuşmalarla durumu yürütmeğe kalkmaları, sonunda öğretmenlerin, öğrencilerin, dolayısiyle milletin yakasının yırtılmasına yada yakaların biraraya gelmemesine sebep oluyor.

Evet, açıkça konuşup eylemlerini de aynı doğrultuda yapmalılar ki inanalım onlara. Usandık yumuşak huyun ardından gelen tekmelerden ve de Atatürklü konuşmaların ardından hortlayan geri götürücü kararlardan. Öğretmenlerin taraf tutmasını, kendi partilerinin davulunu çalmasını mı isterler? Halkın çocuklarını eşit koşullar altında okutmamasını mı isterler? Halkla eşit bir şekilde temas kurmamasını mı isterler? Öğretmenlerin günde beş vakit camiye gitmesini, öğrencileri de götürmesini, böylece programın dama atılmasını mı isterler? Açıklasınlar da öğrenelim öğretmenden neler istediklerini...

Bu sorulara karşılık bulunmadıkça ve de Anayasanın öngördüğü hak ve özgürlükleri hesaba katarak öğretmenlerin çalışmalarını ona göre değerlendirmedikçe, ne kendileri rahat soluk alabilirler ne de öğretmenler huzur yüzü görebilirler. Bir bakanın ya da bakanlık örgütüne yerleşmiş olanların kişisel isteklerini, yasaların isteği gibi, devlet millet çıkarını düşünüyorlarmış da öyle yapıyorlarmış gibi ileri sürmeleri akıl dışı bir davranıştır. Bu davranışların ortalığı sarması yüzünden de yurdun geleceğini kurtaracak bir eğitim politikasına olan özlem her gün biraz daha artmaktadır.

Açıklamaya çalıştığımız çelişki, özellikle okuyup - okutma, düşünüp - düşündürme ve bilime bağlı - gerçekçi olup olmama yönlerinde belirgin olarak kendini gösteriyor. Sözü uzatma yerine gene örneklere dönmekte yarar var:

Alın işte Niğde Orta öğretim kurumlarından birinde öğretmenlik yapan Mustafa Özer'le Bakanlık müfettişlerinden biri arasında geçen

konuşmayı. Bakanlığın ne kadar tutarsız, ne kadar çelişkiler içinde ve kadar kendi yaptığını bile yıkan bir Bakanlık olduğunu saptamaktadır bu kısa diyaloğ:

Müfettiş: «Zararlı eserler tavsiye etmişsin öğrencilere. Hakkında şikayet var Savunmanı yap.»

Öğretmen: «Hangi eserler, öğrenebilir miyim?»

M. «Harabeler.»

Ö. «Bu kitabı nereden alarak tavsiye etmişim acaba?»

M. «Bilmiyorum. Ama zararlı klasikmiş.»

Ö. «Kimin tarafından şikayet ediliyorum?»

M. «Muhataplarınızca.»

Ö. «Muhataplarımın zihniyetine göre, Mızraklı İlmihal ve Toprak Dergisinden başka yayınların zararlı sayıldığını biliyor musunuz?»

M. «Zannetmiyorum.»

Ö. «Bunları ısbatlayan belgeleri vereyim size.»

M. «Onun sırası da gelecek.»

Ö. «Müfettiş Bey, bu zihniyet fizik ve biyoloji kanunlarını da dine aykırı buluyor. Biz öğretimi yobazın zihniyetine göre mi yapacağız, yoksa programımıza yani çağdaş bilim ve eğitim anlayışına göre mi?»

M. «Konuya dön.»

Ö. «Peki, izin verin ilgili kitabı getireyim.» Kitap elinde devam eder öğretmen Mustafa Özer: «Bu kitap Fransız klasiğidir. Volney yazmıştır. Yazılış tarihi 1853 tür. Yani yüz yılı bir hayli geçmiştir bu eser yazılalı.»

Bir ara durakladıktan sonra kitabın baş tarafına bakarak devam eder öğretmen:

«Müfettiş Bey teftişe kimi temsilen geldiğinizi öğrenebilir miyim?»

M. «Bu nasıl soru, elbette Maarif Vekâletini temsilen geldim.»

Ö. «Sorguya çekilmeme sebeb olan bu kitabı buraya kim getirebilir?»

M. (Kitabı alır, evirip çevirdikten sonra) «Maarif Vekâleti göndermiş.»

Ö. «Öyleyse beni değil Bakanlığı sorguya çekmeniz gerekir. Bak bak bak Bakanlık Basımevinde de basılmış, orayı yargılayınız. Bak bak bak demirbaşa da kaydetmişler, kaydedenleri sorgulayın ve tehlikeliyse emir verin, kaldırın bu kitabı.» Vaktiyle bir yerde yazdığım bu Harabeler hikâyesini, konunun havasına çok uyduğu için buraya da almaktan kendimi alamadım.

Tevfik İleri devrinde klasiklerin kamyon kamyon hamur edilmek üzere kâğıt fabrikalarına yollandığında bile tehlikeli bulunmayıp kitaplıklarda bırakılan bu kitaba tehlikeli diyenin mutlaka bir kötü niyeti var, belki de sağ gösterip sol vurmak isteyen «gomonos»dur. Onu da sorguya çekmeli, oldu olacak...

Neden bu zavallı ülkede, zavallı halkı için çalışanlara hepten çelme takılır da ötekilere öteye git gözüne duman gider, bile denmez? İşte, kültür düşmanı bakanların, müsteşarların ve genel müdürlerin elinde bulunan müfettişlerin ve «tahkikatlar», öğretmen kıyımının altında yatan gerçek nedenler hep gelir buraya dayanır. Ama işin bu yanını gizlemekte, yuvarlak bir yönetmelik lâfına yaslanmakta Bakanlık her zaman çıkar görmektedir...

DÜŞÜNMEYİN, YAZMAYIN!.

Yalnız bizde değil, dünyanın her yerinde geçim sıkıntısıyla başbaşa bırakılan, ideal ölçüler içinde çalışmalarına olanak verilmeyen bir kitledir sanki öğretmenler. Bunun nedenleri çoktur. Fakat asıl bir nedeni var ki, doğrusu onlara geçim sıkıntısı çektiren, onları nakletmek, dövmek, hapse atmak gibi çeşitli cezalara çarptıran yönetim ya da yöneticilere hak vermek gerekiyor. Bir kere öğretmenler halk çoğunluğu içine serpilmiş, onlarla doğrudan doğruya değeyde bulunan aydınlardır. Genellikle de halk çocuklarıdır zaten. Onlardan başka halka iyice inen bir aydınlar sınıfı bulunmadığı gibi, halk da öğretmenlere inandığı kadar kimselere inanmaz. Bu da, yöneticilerin, gürültüsüzce ayakta kalmak ve yılları öldürmek isteyen yönetimlerin işine gelmez. Bazı sosyalist ülkelerde öğretmene verilen önem elbette lâftan ileri götürülmüş ve uygulamada da normal geçimleri sağlanmış, değer ölçüleri ters çevrilmeyerek öğretmenlere gerekli saygı ve inanç gösterilmiştir.

Günümüzde bizde, öğretmenleri dar geçimin dar çemberi içine almak ve öğrencilerini, halkı uyandırmaya vakit ve enerji bulamamasını sağlamak yolu seçilmiştir. Buna rağmen başını kaldıranlar, yani okuyanlar, yazanlar, düşünenler, düşüncelerini yaymaya kalkanlar olursa, dar geçim daha da daraltılmakta, maddi manevi işkenceler zinciri beyninin tam ortasına kadar uzatılmaktadır. Yazılarımız ilerledikçe bunun en somut ve şaşırtıcı örnekleriyle karşılaşacaksınız ve kupkuru lâf etmediğimizi anlayacaksınız ve bize hak vereceksiniz.

Bakın halkın içinde gezici öğretmenlik yapan iki arkadaşa ne biçim sorularla karşı çıkıyor Bakanlık. Ve de onların halkın dertleriyle dertlenmelerini takdirle karşılamak gerekirken nasıl karşılıyor:

Onbir ekim 1963 de Bakanlık müfettişi Hüseyin Arıtürk soruyor soruları:

«Tahkikatlarınızda tarafsızlığı muhafaza etmediğiniz, Köy Enstitüsü çıkışlıları ön plânda tuttuğunuz, öğretmen kitlesini ikiye böldüğünüz.»

«Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenlerle toplantılar yaptığınız, Köy Enstitülerinin ismen olmasa da aynı sistem dahilinde açılmasını istediğiniz.»

«Vazife icabı bulunduğunuz kasabalarda, gittiğiniz köylerde öğretmenlere Yön, Demet, Yonca, Köy Postası gibi dergileri tavsiye ettiğiniz ileri sürülmektedir.»

Müfettiş devam ediyor:

Bugün müfettişliği elinden alınmış bulunan Hasan Çelikel'i terletmek, halktan soğutmak ve düşünmenin zararlı olduğunu öğretebilmek aşkıyla tutuşan Bakanlık müfettişi devam ediyor sorularına:

«Tekirdağ'da çıkan Zafer Sosyal Adaletindir isimli günlük gazetede yayınlanan yazılarınızdan alınan pasajlar: «Bu memleketin insanı dertli, yoksul, bilgisiz. Çaresizlik içinde, yalnız,.. İlkel yaşama bu memleketin canına tak demiş. Bu memleketin aziz insanı bir umut kapısı, bir çıkar yol arıyor...» (3 Nisan 1962 tarihli yazıdan).

«Biri yer biri bakar kıyamet ondan kopar. Sosyal adaletin olmadığı yerde, toplumda, ülkede

mutlu bir azınlık vardır. Bu mutlu azınlık zengindir, güçlüdür. Toplumun gelir kaynaklarının büyük kısmı bu mutlu azınlığın elindedir. Toplumu bu mutlu azınlık dilediği gibi sömürür. Toplumun büyük kısmı güçsüz, bilinçsiz, yoksul, işsiz, yalnız, eli göğsündedir. Sömürüldüğünü bilmez. O çalışır, kazanır, üretir, değer yaratır, ülkeyi kurtarır, korur, mutlu azınlık yaşar, faydalanır. Şan şeref mutlu azınlıktadır. Mutlu azınlık efendi, çoğunluk köledir. İşin acısı, çoğunluk köle olduğunun farkında değildir.» (Aynı yazıdan).

«Bizim toplumda daha çok meşguliyet hakimdir. Bunun için biz geri kalmış bir ülkeyiz... İşin önemini anlamamışız, işi sevmemişiz. Kaytarmayı, yangeldimciliği severiz. Kaytardığımız zaman övünürüz. Kaytaranlar kahraman kesilir bizde. Alınteri dökmeden, çaba göstermeden zengin olmak isteriz.» (4 Nisan 1962 tarihli aynı gazeteden, İŞ, İŞ, İŞ başlıklı yazı.)

«Bir ilçenin içinde, ana caddesi üzerinde, toprak üstünde, kirli, eski bir yorgan içinde inleyen bir insan gördüm. Hastaydı, kesik kesik nefes alıyordu. Gözlerinin feri sönüktü. İsteksiz isteksiz bakıyordu. Ümidi yoktu. Saçı sakalı, bıyığı birbirine karışıktı. Yaşayan bir ölüydü. Parasızdı. Devlet Hastanesine gidebilmek için meteliği yoktu. Fakirdi.»

«Otobüsde bir köylüye rasladım, yüzü solgun, avurtları çöküktü. Hastanede yatak olmadığı için yatırılmamış. Yer açılırsa biz seni çağırırız demişler, o umutla köyüne dönüyordu. Bir daha hastaneye dönemiyecek, dönse bile iş işten geçmiş olacak. Veremliydi, ömrü yetmeden ölecekti.» (10 Nisan 1962 tarihli Yaşamamız Tesadüfe Kalmış başlıklı yazı.)

«Muhtelif tarihlerde yayınladığınız yazılarınızdan alınmış yukardaki parçalarda, bir sınıfı bir sınıf aleyhine harekete sevketme, toplumumuzu ve hükümetimizi kötüleyici, küçük düşürücü bir maksat güdüldüğü iddia edilmektedir.»

«Bir memur ve bahusus bilgi ve ışık yayıcı vasfı bulunan maarif mesleğine mensup bir kimse bulunduğunuzu da gözönüne alarak yukarda mahiyeti belirtilen yazıların ne maksatla yazıldığının açıklanmasını rica ederim.»

Görüyor musunuz, sınıfı sınıfa kışkırtma konusunda müfettişimizin kesin yargısını. Bir de, ileri sürülmekte ya da iddia edilmektedir, demezler mi? Ayol yazılar sana havale edilmiş, soruları hazırlayan sensin. Kendin böyle iddialara girişip de neden başkaları iddia ediyor gibi gösteriyorsun? Üstelik, kışkırtıldığını söylediğin sınıfın aleyhine bir başka sınıf zaten semirmiş ve o yüzden de bu insanlar yazıda anlatıldığı duruma düşmüşler. Işık yayıcı olarak nitelediğin gezici eğitimci halkın durumunu görüp dertleniyorsa, dertlenmesen bile sana da sevinmek düşmez mi böyle yurtseverler, milletseverler karşısında.

ARDIÇ KADI ÇAM MÜFTÜ

Bu bölümde, ellerinde yetki olanların ne kadar sorumsuzca ve keyfi davranışlarla birlikte çalışma durumunda olanların işleriyle, ekmekleriyle ve de kişilikleriyle oynadıklarına, yaptıkları haksız işlemlerin suratlarına mahkemeler tarafından çarpılmasından da utanmayarak aynı işlemlere devam etmelerine bir örnek vermek istiyorum.

27 Mayıs sonrasında, 1961 Anayasası ile başlayan İkinci Cumhuriyetin birinci Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel zamanında üçüncü İsmet İnönü Hükümetinde Milli Eğitim Bakanı İbrahim Öktem ve 21 yüksek yetkilisi tarafından Milli Emniyet Hizmeti Başkanlığının açıklanmayan raporuyla işinden atılan, kanunsuz olarak lekelenip işsizliğe ve açlığa mahkum edilen Kayseri Lisesi Felsefe Öğretmeni Sadık Göksu arkadaşımız, kendisini böyle tanıttıktan sonra hepimizin yeni yılını şöyle kutlamıştır: «Türk ulusunun uyanık bekçiliğine emanet edilen Anayasada belirtilmiş, açık rejimli, çift meclisli, demokrasi yöntemli, sosyal hukuk devleti Türkiyemizde yeni yılınızı kutlar, aynı akibete uğramaya aday sessiz kamu oyuna, size ve sizinle olanara tükenmez bol viskili, yılbaşı eğlenceleri diler.» Bu cümleleri taşıyan kartı Göksu, daha çok senatör ve saylavlara postalamıştı.

Danıştaya başvuran Sadık Göksu için Milli Eğitim Bakanlığının savunmasına bakın: «Davacı hakkında elde edilen bazı bilgiler ile çalışmasının ve görevdeki durumun verdiği sonuçlar itibariyle stajyerliğinin devamında bir fayda olmadığı, anlaşıldığından görevine son verildi. Stajyerlerin hukuki durumu müstahdem ahkamına tabi olması sebebiyle göreve alınıp çıkarılmaları hususunda idareyi bağlayan bir amme hukuku kaidesi mevcut değildir. Bu cihetle davanın reddi gerekir.»

Kanun sözcüsü de Bakanlığın düşüncesine katılmaktadır. Buna rağmen, Danıştay beşinci dairesinin beş üyesi, oy birliğiyle gerçeği saptamıştır: «İlk ve orta tedrisat muallimlerinin

terfi ve tecziyeleri hakkındaki 1702 sayılı kanunun dördüncü maddesinde 'İlk vazifeye stajyer olarak başlanır. Staj senesi sonunda ehliyet ve tedris kabiliyeti, talim sicili ve teftiş raporu ile sabit olan stajyerler muallim unvanını alırlar. Meslekte kıdem, muallim unvanı alındığı tarihten hesap edilir. Muallim unvanı alınmadıkça terfi edilemez ve iki sene zarfında muallim unvanını alamayan stajyerlerin vazifelerine nihayet verilir.' hükmü yer almış bulunmaktadır. 2.6.1964 tarihinde Kayseri Lisesi Felsefe Stajyer öğretmenliğine tayin edilen davacının bir staj senesi geçmeden 15.9.964 gün ve 227 sayılı müdürler kurulu kararı ile görevine son verilmiş bulunulmaktadır. Davalı idare savunmasında davacının çalışmasının ve görevdeki durumunun verdiği sonuçlar itibariyle adı geçenin stajyerliğine son verildiğini iddia etmekteyse de, mezkûr dördüncü madde hükmü gereğince davacının çalışma durumunun bir staj senesi içerisinde talim sicili ve teftiş raporu ile tesbit edilmesi ve elde edilecek neticeye göre karar verilmesi icabetmektedir. Davalı idare bu hususta herhangi bir vesaik ibraz etmediği gibi, 15.9.964 gün ve 227 sayılı kararın mesnedini teşkil eden tahkikat dosyasından davacının, stajyer öğretmenliğe tayininden önce Türkiye İşçi Partisinin Kırklareli il teşkilâtının başkanı olarak faaliyette bulunduğu ve öğretmenliğe başladıktan sonra parti ile alâkasını kestiği anlaşılmaktadır. Davacının halen T.B.M.M. den temsil edilmekte olan Türkiye İşçi Partisinde evvelce çalışmış olması stajyer öğretmenlik görevine son verilmesini icabettirmeyeceği cihetle maksat yönünden ka-

nuna aykırı olan göreve son verme işleminin iptaline... 29.9.1966 tarihinde oybirliğiyle karar verildi...»

Kanunları bir ağa benzetenler ne kadar güzel benzetmişler. Güçlüler yırtıp geçiyor, güçsüzler, yetkisizler, iyi niyetli, namuslu ve çalışmaktan başka hiç bir çıkar düşünmeyen halk çocukları takılıp kalıyor. Ve yetki sahipleri, yönetici durumunda olanlar, kendilerini ve çıkarlarını sağlama almak için ha babam eziyorlar, sürüngdürüyor halk çocuklarını. Doğrunun, iyinin ve gerçeğin peşine düşüp halkının sorunlarıyla uğraşanları.

Sadece Sadık Göksu değil Danıştaydan böyle olumlu karar alanlar. Gel gör ki, önce nedensiz olarak işten atıyorlar, Danıştaydan karar alınca da bu kararı uygulamıyorlar. Uygulasalar bile altı ay - bir yıl sürüngdürmek, aç bırakmak ve kıdemini geciktirmek bu işi yapanların yanlarına kâr kalıyor, her zaman olduğu gibi. Ankara Bölgesi İlköğretim Müfettişliğinden alındıktan bir süre sonra hakkında ikinci bir işlem yapılarak Bakanlık emrine alınan TÖS genel başkanı Fakir Baykurt da bir ara Danıştaydan olumlu karar almasına rağmen, Bakanlık Danıştaya ne yapmışsa yapmış, ikinci bir emirle yürütmenin durdurulması kararı geri bırakıldı. Yıllardır Bakanlık emrinde bekleyen Talip Apaydın gibi o da yıllanmaya başladı Bakanlık emrinde... Üstelik bu durumda yalnız da değil bu arkadaşlarımız. Hukuk devleti, demokrasi, kanun manun ama, babayasaya alışmış insanlar bir türlü yanaşmıyorlar Anayasaya ve de hukuka. Kararları uygulamamaları ve üst ama en üst devlet koltuk-

larında oturanların da ses etmediklerine göre, yerden göğe haklıyız böyle düşünmekte...

EĞİTİM ÇÖLÜNDE VEYSEL KARANİ

Tevfik İleri Eğitim Bakanı olup da ilk sözü komünist avından açınca, 1950 yılına dek zaten tedirgin olan öğretmenlerde iyice şafak attı. Yüzlerce masum öğretmen Bakanlık emrine alındı, mahkeme huzuruna çıkarıldı. Hemen hiç biri de hüküm giymedi. Ama iftiranın hiç bir şeyi kalmazsa izi kalırmış. Kötü niyetlilerin eline büyük bir koz verilmiş oluyordu böylece. Önüne gelene komünist demek alışkanlığı aldı yürüdü.

İşte bu buhranlı devrede Pazarören Köy Enstitüsünde Müzik öğretmeni olan Veysel Arsevenin de başına geldi bu komünistlik işi. Okulun müdürü Bedri Alogan ile aralarında bir ev meselesi vardı. Araları şeker rengiydi biraz. 1951 ekiminde bir birinci sınıf öğrencisini kandırarak hela duvarına günün modasını kondurttu: «Yaşasın komünistlik, kahrolsun cumhuriyet.» Öğrenci yakalanmış ve suçunu itirafla bu yazıyı kendisine Veysel Arseven'in yazdırdığını ileri sürmüştü. İşin garibi, olayın olduğunda Veysel Ankaradaydı ve tam bir hafta sonra gazetelerden öğreniyordu olanı biteni.

Olay Mahkemeye intikal etti. Veyselimiz tamıtamına yedi ay yirmi gün tutuklu kaldı. Sonunda isnat edilen suç sabit görülmedi ve savcının talebine uyan Kayseri Ağır Ceza Mahkemesi oy birliğiyle beraat kararı verdi.

Yazıyı yazan öğrenci, mahkeme huzurunda, bu ibareyi kendisine Veyselin değil okul müdürü-

nün yazdırdığını, tehdit edip korkuttuğunu, yaşı icabı bunun önemini ilk anda kavramadığını, onun için aldığı emre göre suçu Veysele yüklediğini itiraf etti. Mahkeme safahatı ve dosyalar bunu göstermektedir.

Buna rağmen Tevfik İleri, Veyseli bir yıl daha Bakanlık emrinde bekletti. Komployu hazırlayan Bedri Aloganı ise taltifle Malatya Milli Eğitim Müdürü yaptı. Bedrinin eniştesi olan Halit Berk de o zaman İlköğretim Genel Müdürü bulunuyordu. Bedriyle ilgili her türlü şikayet hasırın altına alınıyordu. Bunun içindir ki, beraatından sonra Veysel kaç kez Bakanlığa başvurarak olayın aydınlatılması ve gerçek suçluların bulunup cezalandırılmaları için resmen istekde bulunmuşsa da, müracaatlarının hiç birine cevap verilmedi.

Tevfik İleri bakanlıktan ayrıldıktan sonra Rıfkı Salim Burçak zamanında Veyseli görevine iade ettiler nihayet.

Ama yakanızdan bir tutular mı, ya da lanet halkasını boynunuza taktılar mı, işiniz bitiktir. Nitekim Veysele de artık bu fikir çölünde ve de eğitim çölünde sürünmek kalıyordu. Atandığı Kırşehir Lisesinde bir bando meselesi yüzünden olağan üstü yetkili Kırşehir Kaymakamı Hilmi Dağcıoğluyla arası açıldı. Dağcıoğlunun kişisel ve keyfi isteği üzerine Sivasa sürüldü. Oraya Milli Eğitim Müdürü olarak gelen Basri Özgen Malatyada Bedrinin yardımcılığını yapmıştı. Böcü gibi çalışan ve ders içi çalışmalarından başka yirmibeş kişilik bir orkestra kuran, bir Sanatsevenler Derneği kuran, ders ve meslek kitapları yazan, Türk halk müziğini bilimsel açıdan inceleyen ve çalışmalarının sonucunu yayınlayan Veysele iyi gözle bakması mümkün değildi. Bir yazıyla Veyselin

Gümüşaneye sürülmesini sağladı. Gene Bakanlık koltuğuna Tevfik İleri gelip oturmuştu. Çalışmalarının ödülünü bir bir ödemeye başlamıştı Veysele.

Ankaraya gelip de bu resen sürülmenin nedenini sorunca, «hakkınızda vilâyetin yazısı var» dediler. Ne olduğunu sorunca da açıklanamaz, dediler. 1960 şubatında istifaya zorunlu kıldılar Veyseli ve mesleğinden ayrıldı. 27 Mayıs devriminden sonra mesleğe girmek istediği zaman dilekçesi küçültücü bir dille reddedildi. Gene nedenini sormaya gitti. «Sen bolşevik zanlısısın, onun için seni göreve almayacağız» dedi şube müdürü. Delillerini ortaya çıkarmalarını istedi. Ve konuştu Veysel:

«Eğer benim çalıştığım gibi çalışmak, milletine faydalı olmaya gayret etmek, komünistlik demekse, ben farkında olmadan komünistmişim. Ve eğer bu şekilde fedakârca çalışmak, milletinin acıları karşısında duygulanmak, bu acılara elimden geldiğince derman olmak komünistlikse, o zaman ben komünist olmayı büyük bir şeref addederim.»

«Hakkımda Sivas valiliğinin yazısı varmış. Açıklasalar ya bu yazının mahiyetini. Ben hesap vermeye hazırım. Eğer, gerek polisin gerekse Milli Eğitim Bakanlığının elinde benimle ilgili deliller varsa beni mahkemeye versinler. Ama böyle bir şey yoksa, zanla mış mış'la şunun bunun mesnetsiz iftiralarıyla benim mesleğimle, şerefimle, ekmeğimle oynamasınlar. Benim için mesele bir izzetinefis meslesidir. Öğretmenlikten alacağım beşyüz lira meslesi değildir. Ve de memlekete kökleşmiş kirli, sakat bir zihniyetin tasfiyesi meselesidir...»

Doğru söze Hacı Emmin ne desin?

DOĞRU YOLDA OLAN KİM?

Evet, kimdir doğru yolda olan? Olur olmaz bahanelerle gerçekten görevinin bilincine varmış öğretmenleri oradan oraya savuran, okuduklarından, okuttuklarından ve inançlarından dolayı bu öğretmenlere işkence eden Bakanlık mı, yoksa milletin çocuklarını milli eğitimin temel ilkelerine ve günümüz Türkiyesinin ve de günlük yaşantımızın isteklerine göre yetiştirmek için canla başla çalışan öğretmenlerde mi?..

İlköğretim müfettişliğinden alınıp Koçhisar ortaokuluna türkçe öğretmeni yapıldıktan sonra bir odacıya şikâyet ettirilen Tevfik Yılmaza sorulan sorulara ve Yılmazın verdiği karşılıklara bakarak bu hususda bir yargıya varmak gayet kolay olacaktır.

AP İlçe Başkanlığı odacısının şikâyeti üzerine gelen müfettiş Ayhan Doğanın ilk sorusu: «Türkçe derslerinizde, müfredat programı dışında ve ders amaçlarına bağlı olmadan, bazı gazete ve kitaplardan öğrencilerinize yazılar okuduğunuz ve bunların siyasi bir mahiyet taşıyan özelliklerini telkin ettiğiniz, yabancı devlet şirketlerinin ve bu arada Amerikanın Türkiyeyi sömürdüğünü bildirdiğiniz, iddia ve tesbit edilmiştir.»

İktidar partisi ilce başkanlığı odacısının tesbit ve de iddia ettiği bu hususa Yılmazın verdiği karşılık şöyledir: «Bu okuttuklarımın müfredat programı dışında ve ders amaçlarına bağlı olmadığı iddiası yanlıştır: Ortaokul programının, ortaokulun eğitim - öğretim ilkeleri bölümünde: «Türk milleti, Türk yurdu ve yurt sorunları ile

ilgili bilgiler üzerinde durmak, öğrencilerin bu bilgileri elde etmelerine yardım etmek, bu bilgileri artırmak için onlarda sürekli ilgi uyandırmak ve bu yolla öğrencilere, yurda karşı sevgi, bağlılık ve hizmet aşkı aşılamak, yurt işlerine karşı kendilerinde ilgi ve duyarlılık uyandırmaktır.» denilmektedir. Gene aynı ilkeler arasında şunlar da vardır: «Türkçe dersleri, milli hayatın çeşitli yönlerine kol salan geniş ve çeşitli konular hakkında yazılmış değerli yazıları öğrencilere okutarak bunlar üzerinde onları düşündürecek, onlara milli ve estetik heyecan verecek, onların görüş, seziş, duyuş ufuklarını genişletecektir. Yurt sorunları üzerinde öğrenciye gördüğünü, düşündüğünü ve duyduğunu yazdırarak bu konuları öğrencinin kafasında ve kalbinde yaşatacak, öte yandan da öğrenciye Türk Dil Devriminin anlamını kavratacaktır.»

Devam ediyor Tevfik Yılmaz: «Programın Türkçe bölümü amaçlarında aynen şöyle denmektedir: «Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, onlarda yaş ve seviyelerine göre yazılmış yararlı kitap ve dergileri arama, bulma, okuma için sürekli bir ilgi uyandırmak. Metinler yoluyla öğrencinin hayat ve tabiatı tanımasına, bunları sevmesine yardım etmek.» Okumayla ilgili bölümde ise şu ilkeye raslarız: «Öğrencileri, iyi eserlere istekli ve onlardan hoşlanır duruma getirmek, değerli yazarların eserlerini okumaktan zevk almak ve böyle eserler üzerinde bilgisini artırmak, okudukları arasında karşılaştırmalar yaparak bunlardan gerçek değerli olanlarla zayıf olanları birbirinden ayırmak. Başlıca büyük yazarları tanımak onların başlıca eserleri hakkında bilgi sahibi olmak.»

«Türkçe öğretmenleri toplantısında karara bağlanan ve okul müdürü tarafından onaylanan yazının daha ilk maddesi ise şöyledir: «Derslerde kitap dışı parçalardan faydalanılacak. Edebi çeşitlerden en başarılı örnekler seçilmeye çalışılıp ve sınıfa getirilip örnekler verilecek...» denmektedir.»

«Bütün seçilen kitap ve parçalar yukardaki maddelere tıpatıp uymakta ve övülecek bir yöntemle ders yapıldığı görülmekte iken, bunlara uyarak öğretim ve eğitim yapmanın suçmuş gibi gösterilmesini anlamak güç doğrusu. Ayrıca da Türkçe müfredatında hangi parçaların okutulacağı sıralanmamış, nasıl parçaların okutulacağı ve bunlarla öğrencilere neler kazandırılacağı belirtilmiştir...»

Şimdi geliyoruz işin püf noktasına:

Tevfik Yılmaz yabancı devlet şirketlerinin ve bu arada Amerikanın Türkiyeyi sömürdüğünü ileri sürmüş ya, bir vatansever öğretmen için bunu hem de resmen bir suç sayıyorlar ve sorunun içine bunu niçin yaptığını da katıyorlar. İşte Yılmaz'ın karşılığı aşağıda. Utanmadan böyle bir soruyu sorabilmek bir yana, adı üstünde ulusal eğitimin temel ilkelerinden biri olan yurt servetlerinin korunması ve yabancıya sömürütülmemesi hususunda, Eğitim Bakanlığı yönetici ve yetkililerinin her zaman gerçek eğitimcilerden ders almaları da ne kadar hazin!

Ne diyor dersinde (müfettiş v.b. verdiği derste) Yılmaz: «Yabancı devlet şirketlerinin ve bu arada Amerikan şirketlerinin Türkiyeyi sömürdüğünü çocukların gazete havadislerine dayanarak sordukları sorulara cevap verirken söyledi-

ğim doğrudur. Petrol, boraks, pamuk, soya, tüm dış ticaret v.b. meselelerde nasıl kandırıldığımızı, bir bir, akıllarına soka soka ulusal duygularını kabarta kabarta iç ortaklarını alçaklıklarıyla birlikte öğrencilerime anlattım. Bu benim en kutsal ödevimdir. Bu davranışın suç olduğunu kabul ederek soru sormak ise suçun ta ortasında bulunmaktır.»

«Program, Milli kaynakları koruyan, bütün eğitim ve öğretim çalışmalarında yurt savunmasının önemini telkin eden, milli kaynakları koruma ve ulusal ekonomi kavrayış ve duyuşunun önemle üstünde duran öğretmen ve bunları kavrayan öğrenci istemektedir. Ve «Bütün derslerde işlenecek konuların ulusal ekonomi bakımından da değerlendirilerek incelenmesine önem verilmelidir» demektedir.»

«Bu soruyu soranlar, bu hükümlerin dışına çıkarak suç ortamı içine giriyorlar. Yabancı şirketlerin kara kaşımız kara gözümüz için mi geldiğini söyleseydim?»

KÖRPELERİN KIYIMI

Bugünlerde yüksek öğrenim gençliğinin okulları işgal edişi, boykota yönelmesi, gereğinde yemekhaneyi, yatakhaneyi terkedip yemekleri protesto etmesi, profesörleri, kitapları, programları, metodları protesto edişleri, koca koca fakat sağır kulaklara çok anormal gelmekte ve «boykot hastalıktır» demektedir bu sağırlar. Oysa asıl hastalık boykotu yapmak zorunda kalan öğrencilerde değil, sekiz asırlık pisliğin içine itilmiş bunca vatan çocuğunu lâf kalabalı içinde yetiştirmek isteyenlerdedir. Onların korumaya çalıştığı

sakat eğitim düzenindedir. Bu eğitim düzeni ki, oradan yetişenlerin can yüreğiyle yurt sorunlarına eğilmek yerine yabancı şirketlerle işbirliği ederek vatandaşını ve vatanının olanaklarını onlarla birlikte sömürmek yoluna gitmelerini sağlayabilmektedir. Bu düzenin yetiştirdiği insanlar değil midir vatandaşa gerçeği söylemeyerek onu uyutmaya çalışan, partiden partiye geçerek Meclislerde gerçek yurt yaralarının deşilmesine önem vermeyenler?

Burası böyle. Ya ortaöğretim sıralarındaki çocuklarımız? Onlar daha mı rahat yani? Kafası küf kokan sözde eğitimcilerin ve de yöneticilerin elinde inim inim inlemektedir milyonla çocuk. Okul programının isteklerine uyarak ulusal servet ve ulusal edebiyat konularında, hatta Atatürk gibi ve Atatürkün Söylevleri gibi önemli konularda onların korku cehennemine itip, gerçeklerin, ulusal değerlerin ötesine atmak, günümüzde olağan sayılmakta ve öğrencilerini susan, düşünmeyen bir sürü gibi yetiştirmek isteyenler el üstünde tutulmaktadır.

Geçtiğimiz yılda Ankara İlköğretmen okulundan beş öğrenci kovuldu. Yatılılık hakları kaldırılarak okuldan uzaklaştırılan dördüncü sınıf öğrencisi Beyazıt Kahraman, Ali Ünlü, beşinci sınıftan Keşşaf Yiğit, Mustafa Demirel ve Rahmi Gür'dür. Kovulma sebepleri hep bildiğimiz çeşitten. Çocukların ne hırsızlıkları, ne ipsizlikleri var. Ne öğretmenlerine bıçak çekmişler, ne arkadaşlarıyla yumruklaşmışlardır. Artık bu gibilere pek kötü gözle bakan yok galiba. Şimdilerde moda, okuyana, düşünene kötü gözle bakmak. Şimdiki kızlar bütün bütün fıstıkçı dediklerinde olduğu

gibi, şimdiki yöneticiler bütün bütün kıyıcı, hem de iyi yolda olanları kıyıcı... Efendim, bu beş öğrencinin, Amerikaya karşı oldukları saptanmış önce. Nasıl saptanmış? Direkt sorularla. Nasıl öğretmenlere, dinin nedir diye soruyorlarsa, Amerika konusundaki düşüncen nedir, diyebiliyorlar sıkılmadan. Bir de «ilerici» dergi ve kitapları okumaları..

Sorulan soruya bakın siz: «Akşam ve Cumhuriyet Gazetelerini, Varlık ve İmece Dergilerini, bu arada Varlık Yayınevince çıkarılan kitapları niçin okuyorsunuz?»

Gelin de çıkın içinden bakalım. Ayol entellektüel düzeyde bugün, Varlık ve İmece gibi dergiler de çok gerilerde kalmış sayılmakta ve gerçekten zor okuyucu bulmaktadır. Fakat öğrenciler için bu iki dergi okumaya alıştırma yönünden çok yararlıdır. Bırakın rehberliği, böyle yararlı bir yolu el yordamıyla kendikendilerine bulmuş olan değerli öğrencileri kutlamak ve arkadaşlarına örnek göstermek gerekirken, yakalarından tutup okuldan atıyorlar. İkincisi, adı geçen gazeteler yurdumuzun en dürüst yayın yapan gazeteleridir. Ayrıca yayınlarına normal olarak devam eden organlardır. Bunları okumak nasıl suç sayılabilir? Nereden icazat alıyorlar, hangi yargıcın kararıyla hareket ediyorlar? Hatta, şunu da sormalıyız: Bakanlığın hangi emri gereğince, yönetmeliğin hangi maddesi uyarınca kıyıyorsunuz çocuklara? Bunlar hep karşılıksız kalacak sorular. Günün modası yaltaklanma ve pusuda bekleme zihniyetine uygun ya, ona bakın siz! Şunu da ekleyim: Öğrencileri zengin çocukları sanmayın. Cepleri para doludur da bol bol kitap alıp okuyorlar, san-

mayın. Bu yasak kitapları nereden bulduklarını ben söyleyim de, ölür müsün öldürür müsün diyerek cinlerinizin başınıza üşüştüğünü görün: Okul kitaplığından alıp okuyorlar. Oraya da Bakanlık göndermiş olmalı. Ömründe, bir günlük gazeteye bile para vermeyen müdürler ve muavinler ceplerinden almış olamazlar bu kitapları çünkü...

Bu öğrencilerin bir suçları daha var: TÖS'ü ziyaret etmişler. Sizi gidi haddini bilmezler sizi. Kıyım kıyım olun e mi?

İstanbul liselerinden bir öğrenci, bir şiir defteri tutar. Hoşlandığı şiirleri yazar. Hangi öğrencinin hayatında yok ki böyle şey! Mevlanadan tutun Şemsi Belli'ye dek şiirler var defterde. Sabri Altınel, Orhan Veli, Jacques Prévert, Walt Witman, Paul Eluard... Ama Nazım Hikmetten de var. Öğrencinin defterini ne yapıp yapıp getirtir okul yöneticileri.

Okul müdürü «Özür dileyin, Nazımı sevmem, bu şiirini bir defterden yazıverdim, Nazım en büyük vatan haini, deyin, ondan sonra defterinizi vereyim ve sizin başınıza iş açmayayım» der öğrenciye. Bunu kabul etmeyen öğrencinin başına bir sürü engel çıktı ve sonunda okul değiştirmek zorunda kaldı...

Bu yılın 19 Mayısında İstanbula yakın illerden birinde bir öğretmen okuluna yolum düştü. Bir öğrenci, hem de öğrenci başkanı, müdürünün yanında okul yöneticilerini ve il yöneticilerini kınayan cümleler kaçırdı ağzından. Sonra da Gençlik bayramında yaptığı bir konuşmanın metnini verdi bana. Bu metni üzüntü içinde okumuş bayram yerinde. Çünkü, bana verdiği asıl metinden

bazı yerler çıkarılmış üstü çizilerek ve okumaması söylenmiş o yerleri. Birbuçuk sayfalık metnin çeşitli bölümlerinden üstü çizilen cümleleri alıyorum:

«Atatürk, Samsun ve civarında Türk milletini etrafına topluyordu.»

«Şuna inanıyordu ki, Türk gençliği fikri hür, vicdanı hür, çalışkan, cesaret doludur.»

«Milletin fakir ve perişan, çaresiz düşkünlüğünde Türk gençliğine yol göstererek şöyle hitabediyor: Ey Türk istikbalinin evladı, işte bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmaktır.»

Bu cümleler çizilmiş. Bu öğrenci şimdi okulu bitirip köye öğretmen gitmiş durumdadır. Orada, konuşmasının en güzel kısımlarını çizenlerin çizilmesini bizimle birlikte beklemektedir.

Diyarbakırdan verilen şu haberi de yorumsuz okumanızı isterim. Okuyun ki kafanızdaki istifhamlar çözülsün ve inanın ki, bir iki yerde ezmiyorlar körpeleri de. Onları da sessiz tarafından kıyıma uğratıyorlar. Onlar körpe olduğu için daha kolay kıyılıyor.

SOL EĞİLİMLİ KİTAP OKUYAN 9 ÖĞRENCİ CEZALANDIRILDI

Diyarbakır, Özel

«Bir süre önce Eğitim Enstitüsü Öğrenci Cemiyetinin seçimi sırasında olaylar çıkarttıkları iddia olunan dokuz öğrenciye okul yöneticileri tarafından çeşitli cezalar verilmiştir. Okul yönetimi tarafından «sol eğilimli gazete ve kitapları okumak, sol fikirleri taşıyan gazete ve mecmuaları dağıtmak» gerekçesiyle de haklarında kovuş-

turma yapılan öğrenciler arasında en ağır cezayı Orhan Aydemir almış, okuldan tardedilmiştir. Diğer sekiz öğrenciye ise bir yılla on gün arasında değişen, okuldan uzaklaştırma cezaları verilmiştir.»

Yazılı ödevde Atatürk'le Lenin'i karşılaştırdığı için öğretmeni tarafından şikayet edilip tutuklanan Ankarada bir lisenin öğrencisi Gürbüz Şimşek olayını hatırlatmama bilmem lüzum var mı?..

SAĞDAN ÇARK GERİYE!.

Okuyan öğretmenlerin ve öğrencilerin kıyıma uğratılmasını görüp de sakın Eğitim Bakanlığının okuma aleyhinde bir bakanlık olduğunu düşünmeyin. Bizim Bakanlığımız okumanın hem de o kadar lehindedir ki, uğraşa uğraşa Büyük Meclisten sekiz milyonun üstünde para koparıp bu iş için bütçeye koyar her yıl. Güzel güzel kitapları arayıp bularak herbirinden binlerce satınalır ve okul kitaplıklarına yollar. Öğrencilerimiz de zaman buldukça bunlarla kafalarını doyurmaya çalışırlar. «Bu senin yediğin herze de çekilmez, hem okuyan öğretmenlerin, okutmak isteyen öğretmen ve öğrencilerin kıyıldığını söylersin, üstüne de kalkar bu yüzkarası Bakanlığın yüzünü yursun» demeye kalkarsanız, size karşılığım şu olur: O benim dediğim, klasiklerin hızla basıldığı yıllarda onlarla birlikte adı kötüye çıkmış bakan ya da genel müdürlerin zamanında okul kitaplıklarına yerleştirilen tehlikeli(!) kitapları okuyup okutanlardır. Sağdan geriye çark edip sisli ufuklara doğru yol almak isteyenlere yol açıktır ve de milyonlarla bedeli ödenen kitap, dergi ve gazeteler

ayaklarına kadar gelir. Okuyup okumadıkları da ayrıca kontrol edilir.

Geçenlerde bir senetörün sorusu üzerine Milli Eğitim Bakanının açıklaması vardı. Bu milyonların nereye harcandığına dair. Bakanın açıklamasına göre, kıyıda köşede kalmış ne kadar dergi varsa (liste bu bölümün sonunda) onlara abone olunmuş ya da binlerce satınalınarak okullara dağıtılmış. Okumaya karşı olmayan ve milyonlar harcayarak yurt çocuklarının eline dergiler ulaşmasını sağlayan bir bakanı ancak kutlamak kalır bize. Bu arada kendilerine, gerçekten dergi denecek, gerçekten çocukların düşünce dağarcığına olumlu katkılarda bulunabilecek yayınlar üzerinde de düşünmesini salık verip geçmek kalır. Ne var ki, şimdiki bakanın ve şimdikinden öncekinin bakanlıkları sırasında bu alanda o kadar yol alınmıştır ki, kutlamakla ve salık vermelerle işi geçiştirmek, konuyu hafife almak olur.

Cumhuriyet, Milliyet, Akşam gibi gazeteleri eline alan öğretmenlere vur. Vur fakat dinle. Dinle ki, Dünya, Son Havadis cinsinden gazeteler okullara tomar tomar gitmekteydi şimdiye dek. Belki şimdilerde de gitmektedir. Bunları ne gönderen belli, ne üzerlerinde gazetenin damgalı kuşağı ya da mühürü var. Aslında bunu böyle olması bakanlıkla yayınlayan yer arasında kararlaştırılmış. Önemli olan abone olup milyonları oraya vermek. Alacak olanlar da üzümünü yesinler, bağını sormasınlar.

Yolladığı genelgeyle 9 Nisan 1966 da Bakan Orhan Dengiz bunun ortamını şu cümleleriyle hazırlamıştı:

«Her çeşit ve derecedeki okullarımızda kütüphanelerimize ve diğer milli eğitim müessese-

lerine Nisan 1966 dan itibaren büyük ölçüde kitap ve periyodik eserler gönderilmesine başlanacaktır. Bakanlığımızın bu kampanyasına kültür müesseseleri ve Türk basını da katılacaktır. Bu malzeme, bir merkezden değil, Bakanlığımız teşkilâtı ile birlikte muhtelif şehirlerdeki çeşitli teşekküller tarafından umumiyetle postayla sevkedilecektir. Bu arada Bakanlığımız tarafından hususi neşriyattan seçilen ve bedelleri ödenen kitap ve sair matbualar da bunları yayımlayan müesseseler tarafından yollanacaktır. Bu eserleri öğretmenlerin, öğrencilerin veya okuyucuların istifadelerine varışlarından en çok bir hafta sonra sunulacaktır. İstifade işini geciktiren müesseselerin müdürleri hakkında gerekli işlem yapılacaktır. Kitap kampanyası sırasında zararlı eserleri okullara ve öğretmen topluluğumuza ulaştıracaklar da bulunacaktır. Bu sebeple, idareci ve öğretmenlerimizin çok dikkatli davranmaları gerekmektedir. Kendilerine varan eserlerin zararlı mahiyet taşıdığı hakkında bir kanaate varan idareciler, eseri emin bir şekilde muhafaza etmekle beraber durumu derhal Yayımlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğüne yazılı olarak bildireceklerdir. Gereğinin önemle ve ihtimamla yapılmasını rica ederim. Milli Eğitim Bakanı Orhan Dengiz - İmza»..

İmdi!.. Okumaya taraftardırlar, anladık. Şu zararlı mahiyet ne ola? Ve de günlük gazetenin bile suratına bakmayan cinsinden beyni donmuş müdürlere bırakmak niye bir basılı malzemenin zararlı mahiyette olup olmadığının kararlaştırılmasını. Neyi zararlı neyi kârlı saydıklarını anlamak için satırların altında bir şeyler arama-

ya aslında lüzum yoktur. Neleri zararlı saydıklarını gayet iyi bilmekteyiz. Buradan anlamazsak geçeriz Adnan Ötükenin genelgesine. Nasıl olsa birincisi de ikincisi de özel kalemden çıkmıştır Reşat Şemsettinin genelgeleri gibi.

Ne diyor Adnan Ötüken: «Okul ve kurumlarımızın ihtiyacını karşılamak amacı ile Bakanlığımızca faydalı görülen periyodik yayım organlarına abone olunmaktadır. Bu yıl daha geniş imkân sağlandığından abone miktarları artırılarak daha çok okulun faydalandırılması düşünülmektedir. Ancak okul ve kurumlarımızın da bazı dergi ve gazetelere kendi imkânları ile abone oldukları gözönüne alınarak tekerrürlere mani olmak ve onlara mevcut imkânlardan daha fazla yararlandırmak için, Milli Eğitim ve İlköğretim Müdürlükleri ile her derecede okullarca hangi peroyidik eserlere (dergi ve gazetelere) abone olunduğunun bilinmesine lâzum hasıl olmuştu. Keyfiyetin ilgililere tebliği ile lüzumlu bilginin Milli Eğitim Müdürlüklerince hazırlanarak Haziran 1966 ayı sonuna kadar Bakanlığımız Yayım Genel Müdürlüğüne bildirilmesinin teminini önemle rica ederim.» «Milli Eğitim Bakanı adına Kültür Müsteşarı Adnan Ötüken.» «Sayı 7801, tarih: 10 Haziran 1966»

Ötükenin Hitler Almanyasında eğitim gördüğünü hatırlayarak okuyun bu bölümü!...

Cumhuriyet Gazetesinden :

Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinden 1967 malî yılı içinde «Bakanlığa bağlı okul ve müesseselere dağıtılmak üzere» **abone olunan dergilere 688 bin 398 lira harcanmış, bu dergilerin adları,**

yayınlayan kişiler ödenen abone bedelleri, Milli Eğitim Bakanı İlhami Ertem tarafından Denizli Senatörü Hüseyin Atmaca'nın bir yazılı soru önergesine verdiği cevapta açıklanmıştır. Bakanın cevabı Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisinde yayınlanmıştır.

Bakanın açıklamasından anlaşıldığına göre, 688 bin 398 liranın 392 bin 347 lirası birinci altı aylık, 296 bin 051 lirası ikinci altı aylık abone için sarfedilmiş.

DERGİLERİN LİSTESİ

1967 malî yılında abone olunan dergiler

Derginin adı	Yayınlıyan	Ödenen para
Ankara Filârmoni	Türkiye Filârmoni Der.	1282.50
Amme idaresi bülteni	Amme İdaresi Enst.	3985.60
Ata Yolu	Yüksek Öğ. Gençliği Atatürkçüler teşkilâtı	16485.—
Balık ve Balıkçılık	Et ve Balık Kurumu	2730.—
Banka dergisi	Banka dergisi idarehanesi	1653.75
Bayrak dergisi	Hami Karatay	19028.50
Beden Eğitimi dergisi	Beden Eğ. Derneği	813.75
Bilgi dergisi	Türkiye Muallimler Bir.	30555.—
Bütün Dünya	Nebioğlu Yayınları	28701.75
Çocuk ve Yuva dergisi	Çocuk Esirgeme Kurumu	1527.75
Defne dergisi	Metin Nuri Samancı	10508.15
Denet dergisi	Denet dergisi idarehanesi	1268.75
Doğan Kardeş dergisi	Doğan Kardeş A.Ş.	6365.15
Eğitim Hareketleri	H. Raşit Öymen	13366.50
Emel dergisi	İsmail Otar	
Eski Muharipler dergisi	Eski Muharipler Ce.	1059.—
Fen dergisi	Sezai Hazar	3902.50
Filiz dergisi	Abdullah Satoğlu	2184.—
Gaziantep Kültür dergisi	Gaziantep Kültür Derneği	7507.50
Halkevleri dergisi	Halkevleri Gnl. Bşk. lığı	10458.—
Hisar dergisi	Mehmet Çınarlı	22758.75
İktisat ve Maliye	Edim Yayım ve Basım Şt.	1928.90

İstanbul Ansiklopedisi	Mehmet Koçu	7644.—
İş ve Düşünce	Prof. Z. F. Fındıkoğlu	7411.25
İş ve Hukuk	Avukat Necdet Ul	12012.—
Kadın Sesi gazetesi	M. Faik Gökmen	5460.—
Kalkınan Dünya	Ata Öngen	42052.50
Karınca dergisi	Türk Koop. Kurumu	661.50
Karma Ekonomi dergisi	Fethullah Kakioğlu	8400.—
Komünizmle Savaş dergisi	Salihli Türkistanlılar Klt. ve Yrdm. Derneği	10458.—
Köy Postası	Kadri Oğuz	18497.50
Köylünün Sesi dergisi	Kemal Karadeniz	2817.50
Kuvayi Milliye dergisi	Lûtfi Oğuzcan	4704.40
Matematik Kültür dergisi	Fatma Cemligil	2296.90
Matematik Öğretimi dergisi	Halit Tultay	7392.—
Matematik Öğretimi dergisi	Halit Tulay	12957.—
Millî Ekonomi ve Ziraat dergisi	M. Başçiftçi	13650.—
Milliyetçi Türkiye dergisi	Adil Yılmazoğlu	10412.50
Musiki Mecmuası	Ethem Üngör	10745.—
Mücadele dergisi	İhsan Koloğlu	11182.50
Mühendis ve Makine dergisi	Türk Mühendis ve Makine Mühendisleri Odl. Brl.	656,25
Orta-Doğu dergisi	Celâl Tevfik Karasapan	5075.—
Öğretmen dergisi	Selâhattin Arıkan	19932.50
Öğretmen dünyası	Hasan Arsoy	43750.—
Önasya dergisi	Sadi Bayramoğlu	27518.75
Polis magazin dergisi	Polis Magazin der.	2730.—
Tarih Konuşuyor dergisi	Mustafa Unan	3622.50
Tarih Mecmuası	Hayat mecmuası yayını	20606.25
Tarla dergisi	Ayşe Tahir, K. Makal	4217.50
Turizm mecmuası	Hayri Benli	13562.50
Turizm dünyası	Secaaddin Zenginoğlu	13650.—
Türk Folklor Araştırmaları drg.	İhsan Hınçer	9103.50
Türk Birliği dergisi	Kerim Alhan	
Türk Dünyası dergisi	Türk Göçmen ve Mül. Drg.	5273.75
Türk Kadını dergisi	Fahir Aruoba	31500.—
Türk Kütüphaneciler Derneği bülteni	Kütüphaneciler derneği	11550.—
Kalkınan Türk Sanayii mec.	Şemsettin Mısır	4368.—
Türk Yurdu dergisi	Ziyaeddin F. Fındıkoğlu	16852,50
Teknik Hareket gazetesi	N. Kirişçioğlu	5780.25
Türkiye Harb malûlü Gaziler dergisi	Türkiye Hrb. M. Ga. Cm.	5365.50

Türkiye Köylü gazetesi	Ali Kaptanoğlu	3520.90
Ülkücü öğretmen dergisi	Türkiye Emk. Öğrt. Cm.	19608.75
Yeni Türk Kültürü dergisi	Ahmet Gökarslan	5985.—
Yeni Türk Yolu dergisi	Milliyetçiler Der. İsparta	2905.—
Yeni Ümit dergisi	Halil Hayıt	2646.—
Yeni Yayınlar	Şefika Mercanlıgil	15797.25
Yeşilay dergisi	Yeşilay Cemiyeti	4231.50
Çiftlik Dergisi	Vasfi Hakman	2235.—

(Cumhuriyet, 30.9.968)

TÜRKİYEYİ ÖĞRETMEYİN!.

Gerçeklerin üstüne perde çekmek ve onları saklamak, bu işi yapanların bir süre işine yarasa da sonu çok kötü gelir. Gerçeğin kolları o kadar güçlüdür ki, günü gelince perdeyi de yırtar, gerçeği perdeleyeni de.

Son yıllarda Amerikalı dostlarımızın da yardımıyla nice öğretmen, öğrencilerine petrolden, petrolümüzü yabancı şirketler yerine kendimiz işinden edilmiş ya da işleri ve yaşantıları burunlarından fitil fitil getirilmiştir. Bunlardan İlhan Alkan arkadaşımız, Keçiborlu ortaokulunda petrolümüzü yabancı şirketler yerine kendimiz işlesek ve yabancı şirketlerin sömürüsünü önlesek daha iyi olur' dediği için Isparta Ağır Ceza Mahkemesinde süründürülmüştür. Düzinelerle öğrencisi mahkemeye getirilerek ifadeleri alınmıştır. Hatta bu yüzden bazı öğrenciler öğretmeni tuttukları için okuldan tardedilmişlerdir. Bir yandan bakanlık emrine alınırken bir yandan da pusuya düşürülüp dövülen İlhan Alkan'ın en büyük suçu, tahkikatlar ve mahkeme safahatı sırasında şöyle ortaya çıkmıştır: Neden Mobil ve Shell takvimlerini sınıfa asmadın? Bu çok önemli olayı, yani öğretmen İlhanın sınıfa yabancı şir-

ketlerin takvimlerini asmaması olayını duyar duymaz, Başbakanın bacanağı olan Milli Eğitim Müdürü işe el atar ve Bakanlık emrine alınma işi bunun üzerine gerçekleştirilir.

Ne demektir bu? Ulusal kaynakların korunmasını, yabancı şirketlerce sömürülmemeyi çocuklara öğretmeyin demektir. Bunu diyenlerin iplerinin nerelere bağlı olduğunu düşündüğümüzde gerçi gayet normal bir durum ortaya çıkıyor. Bu düzende ve böyle bir yönetimde başka türlü olamaz, diyorsunuz. Diyorsunuz ama gene de aklınız almıyor böyle şeyleri. Bu yüzdendir ki, yurdunun ana sorunlarını programın elverdiği ölçüde öğrencilere kavratmaya çalışan Polatlı Ortaokulu Yurttaşlık Bilgisi Öğretmeni Mustafa Koç hakkında yapılan soruşturmayı söz konusu etmek istiyorum:

Üzerindeki o lanet köy enstitüsü mezunluğuna da aldırmayarak öğrencilerine yıllık ödev soruları verir Mustafa Koç. Sorulara da bakın siz. Büyüklerimize ve de büyüklerimizin dışardaki dostlarına danışmadan böyle ödevler verilir mi hiç.

— Türkiyede toprak dağılımı nasıldır? Bu düzen değişmeli midir? (Toprak reformu konusuyla ilgili olarak soruyor).

— Kapitalizm, sosyalizm ekonomik düzenleri nedir? Geri kalmış toplumlara yararlısını seçiniz. (İki siyasi demokrasi sisteminin ekonomik yönlerini öğretmek için)

— İç ve dış sömürgecilik nedir? (Bağımsızlığımızla ilgili)

— Çıkarcı siyasetçiler cahil halkı ve okumuş cahilleri nasıl kandırırlar? (Ulusun aldatılmamasıyla ilgili).

— Dünya toplumlarında açlık ve yoksulluk tehlikesi insanlığı neye götürür? (Açlıkla savaş haftasıyla ilgili olarak).

— 27 Mayıs Devriminin hazırladığı fikir ortamını yazınız. (27 Mayıs Devrimiyle ilgili).

— Laiklik nedir? Dini konularla toplum sorunları çözümlenir mi? Çözümlenemezse, niçin çözümlenemez?

— Ekonomik durumumuz nasıldır?

— Emekçilerimiz haklarını alabiliyorlar mı? (Yurt Bilgisindeki işçi işveren konusuyla ilgili olarak).

— Üretim gücüne göre milli gelirden yararlanmak ne demektir? (Anayasanın sosyal adalet ilkesiyle ilgili).

— Sosyal adaletsiz toplum düzeninde okumak isteyip de olanaksızlık yüzünden okuyamamanın üzüntüsünü gönülden duyuyor musunuz?

— Dünya savaşları niçin çıkar? Sonunda insanlık yeni toplum düzenine kavuşur mu? (Barışla ilgili).

— Yaşadığımız toplumda insanları sıkıntı içinde buluyor musunuz? Nedenlerini açıklayınız.

— İlerici ve gerici tutumun özelliklerini yazınız. (Atatürk ilkelerini savunmakla ilgili).

— Yurdumuzda sınıf ayrımı var mıdır, görebiliyor musunuz? (Ayrıcalığı ortadan kaldırmak için).

— Toplumların doğal tarihi gelişimi durdurulamaz, niçin? (İnsanlığın ilerleyişinin sürekli olduğunu sezdirmek için).

Bu çeşit çalışmalarıyla ilgili olarak elbette Mustafa Koç sorguya çekilecek bir öğretmendi. Bakanlık da zaten böyle şeyler arıyor kendine uy-

gun müfttişlerini görevlendirmek için. Bizim Ziver Tezeren efendi işe girişir böylece. İlk sözü de «sizin okuldan çıkanlar hep böyle» demek olur Mustafaya. Ardından şunları sorar:

— Sorduğun sorularla öğrencilerin kafasında karışıklık yarattığın anlaşılıyor?

— Öğrencilerin dini duygularını körletiyorsun?

— Milletvekillerini kasdederek, Köy Enstitülerini şiş göbekli, kalın enselilerin kapattığını söylemişsin?

Durumu şöyle bağlıyor Mustafa Koç:

«Ben programa bağlı bir öğretmenim. Tarih dersinin amacı programa göre: çocuklara bugünü daha iyi kavramaları için geçmişi inceletirken, içinde yaşadıkları devirde cereyan eden sosyal, ekonomik ve siyasal olayların sebepleri üzerinde düşünme, araştırma ve muhakeme etme yeteneklerinin gelişmesine yardım etmek... Yurt Bilgisinin amaçları da, yurtlarını tanıtmak, yurttaşlarının yaşama şartlarını incelemek ve bu şartların iyileştirilmesi üzerinde onları düşündürmektir.

İkinci sınıf Yurt Bilgisi konuları arasında işçilerin geçim ve çalışma durumlarının işlenmesi. Üçüncü sınıfta da «eşitlik fikri» konusu yer alır.»

ESKİ YAPI

Eğitim ordusunun en seçkin erlerinden Talip Apaydın tamıtamına üç yıldır işinden ayrı bekletilmektedir. Bunun iki yılı Bakanlık emrinde bekletilmekle geçti. Suçunun ne olduğunu ise kendisi bile öğrenemedi. Suçlu olmak gereksizdir zaten böyle işlemlerin yapılması için. Tashihi ka-

rarlar falan derken Danıştay Bakanlık emrini kaldırdı. İş kaldı Talibin bir göreve atanmasına. Daha doğrusu, yasa gereğince eski görev yeri olan Amasya Öğretmen Okulu Müzik Öğretmenliğine atanması gerekir. Gelip görün ki, 1968 yılının sonuna geldiğimiz halde bizim Talip hala atanmamış durumdadır. İşlerine gelince kanun devleti, hukuk devleti diye yaygarayı basanlar, işlerine gelmeyince yüce mahkemelerin kararlarını ot çiğner gibi çiğniyorlar böyle.

Önce Danıştayın dosya istekleri geciktirildi. 1966 yılı başlarında Bakanlık emrine alınmış olan Talip için gerekçe ancak şu kadarcık uydurulabilmiş: «Genel durumu itibariyle öğretmenlikde çalıştırılması sakıncalı görüldüğünden...» Bu gerekçenin altında otuz tane imza var gene, her Bakanlık emrine alma kararında yer alan imzalar. Bakanlığın ileri gelenleri, her perşembe toplanıp önemli kararlara imza atan genel müdürler.. Ama bu otuz imzanın sahibini toplayın biraraya, Talibin tek başına yaptığı hizmeti yapmamışlardır Türk eğitimine.

Kaldı ki, her ne hâl ise, Bakanlığın bir müfettişinin iyi tarafına geldi diyelim, Talip takdir edilmiştir. Mesaisinin takdir edici olduğundan dolayı öteki okullara örnek gösterilmiş Talip. Ayrıca takdirnameler almıştır. Bakanlıkca açılan bir piyes yarışmasında ikincilik kazanmıştır. Bu da ayrı bir hikâye. Kazananların isimleri açılıp da içlerinde Köy Enstitüsünden çıkma Talip Apaydın görününce, o zamanın kültür işleri müsteşarı Adnan Ötükenin başına kaynar sular dökülür. Ve hiç gözünün yaşına bakmadan, eğitimciliği, müsteşarlığı, mantığı, insanlığı, sanatı... bir yana itip

işi hasır altı etme yoluna gider. Bütün mesele Köy Enstitüsü mezunlarının hiç bir yerde adının geçmemesini temin, onları Bakanlık örgütünden ayıklama politikasına uymak. Dediğini yaptı Ötüken. Sonucun kamu oyuna açıklanmasını önledi ve işi kapattı. Yarışma hiç açılmamış gibi oldu...

Bu üç yıl içinde Talip ne heyecanlar geçirmedi ki. Nereden nasıl iş bulabileceğini mi düşünmedi, özel bir okulda öğretmenliği kabul edip etmemeyi mi düşünmedi. Onun deyimiyle, «Ne yapsın insan böyle olunca, bir şarkı söylüyorum hazin.»

Bir ara dükkan açmayı düşündü. Ama kaç lirayla olurdu acaba? Belki de yirmibeş bin lirayla başlanabilirdi. Açacağı dükkân kitap dükkânı olacaktı tabii. Bir de nerede açmalıydı? Amasyada açsa kitap alan olmaz Talipten. Adı çıkmış ya solcuya. Onun için alış-veriş yapmazlar. Adaşı Talibi Coşkunun «yalan dünya bahçem olsa benden bir gül alan olmaz» demesinde olduğu gibi tıpkı. Alış - veriş yapmadıkları gibi dükkanı da yerinde durdutmazlar.

Atanması daha da gecikirse, özel okulun öğretmenliğiyle kitap dükkânından birini yeğleyecek belki de. 1959 da İstanbul Kartalında boyacı sandıklarının fiatlarını sorduğumuz günler biraz geride kaldı çünkü. O zaman Tevfik İleri gemi azıya almış, bir yazısından dolayı Galip Gürleri Bakanlık emrine aldırdığı gibi ardından da beyanatı basmıştı: «Köy Enstitülüleri ve de solcuları teşkilâttan temizleyeceğim.» Sıranın bize gelmekte olduğunu düşünerek, ilk iş boyacılık yapmayı kurmuş ve sandıkların hangi çeşidinin ve hangi

fiattakinin işimize yarayacağı üstüne bir araştırma yapmıştık.

Talibin dosyası Danıştayla Bakanlık arasında bir kaç kez gidip gelmiş, en sonunda suç unsuru olarak Talibin bir şiiri ortaya sürülmüştür. Tam Tevfik İleri ağzıyla «bu şiiri yazan adama biz öğretmenlik vermeyiz» diyordu Bakanlık yetkilileri. Hukuk müşavirleri de bu açıdan ulusun çocuklarını korumak için böylelerine öğretmenlik verilmemesini savunuyordu. Şiir «Eski Yapı» adını taşıyordu ve gene bir kurt - kuzu hikâyesine benziyordu durum. Çünkü Talibin Bakanlık emrine alınmasından çok sonra yazılmıştı şiir ve gerekçe olarak ileri sürülmemesi gerekirdi. Ayrıca şiirde suç var mıydı, mahkemeler bir karar vermiş miydi bu şiirin kötü bir propaganda yaptığına, yasalarca yasaklanan şeylerin propagandasını yaptığına dair bir karar var mıydı? Yoktu ama olsun, önemli olan Bakanlığın kendi verdiği karardı. Hep de yasalara uygun işlemler yapılmazdı ya! Biz bize benzerdik, kararlarımız da bize benzerdi, kararlarımız da bize benzemeliydi.. Hak dediğin değirmende, hukuk dediğin de kanun kitaplarında, yani kâğıt üstünde olurdu. Biz bir bozuk düzenin içinde böyle yapabilirdik... diyor sanki Bakanlık, tüm davranışlarıyla.

Ama o zaman da Taliple birleşiyorlar. Ne diyordu şiirinde Talip: Derin vuralım kazmayı, ha gayret, bu eski, bu çürük yapı yıkıldı yıkılacak. Bir vurumluk canı var, ha gayret, derin vuralım kazmayı...

YURDUN ÖZ SAHİPLERİ

Adanada 1966 güzünde bir gece, Küçüksaat Meydanından Reşatbey Mahallesine doğru kükre-

yerek akan kalabalığın önünde dağlar dayanmazdı. Amerikalılar zengin yeri olan Reşatbeyde otururlar. Dörtyolu geçip de Belediyenin önüne geldiklerinde ben de karıştım içlerine. Öğretmenler Sendikasının bahçesinde oturuyorduk geç vakit. Ankaradan gelen hocam Safa Güner ve bazı öğretmen arkadaşlar beni bulup kolumdan tuttular. Böylece de olayın dışında kalmış oldum. Belki de isabet olmuştur. Çünkü İsa Sarıaslanın başını yiyen bu olaydır.

Neydi olay?

Küçüksaat Meydanına yakın pavyonların önünde Amerikalı çavuşların kadınların bacaklarına el atması, bir kâğıda düşen yağ damlasının yayılışı gibi yayıldı Adanaya.

Sonradan öğrendiğime göre, bir arkadaşımın evinde davetli olan İsa Sarıaslan o sırada kendi evine gidiyordu. Olay iyice kızışmış durumda. Dediğim gibi, insan seli Reşatbeye doğru hızla akmakta. O ara Adana Emniyet Müdürü İsaya raslar. «Aman İsa Bey sen hocasın, etkili olursun, şu arazözün üstüne çık da bize yardım et kalabalığın dağılması için...» der. Kalabalık öfkeli. Gözlerimle gördüm, önüne geçeni tepeleyecek durumdaydı. Bunun için kimse cesaret edip de kalabalığı yatıştırmaya kalkamıyordu. Emniyet Müdürü bile... Niçin bir şey yapmıyorsunuz, diyenlere «öldürürler adamı» diyordu Emniyet Müdürü.

İsa çıkmış arazözün üstüne:

«Adanalılar, Adana Türklerin değil mi? Nasıl olur da Amerikalılar karılarımıza kızlarımıza sataşırlar, biz onların haddini bildiririz. Ancak, bu memleketde de kanun var. Sizi sükünete davet ediyorum.» der.

Bu sözler, konuşmasını isteyenlerce ve de istemeyenlerce tahrik unsuru olarak kabul edilir. İsayı hemencik götürürler nezarete apar - topar. Sabah olunca da o adı batası hapishaneye.

Uzatmayalım, İsa üç ay kaldı içerde. Bu sırada aynı zamanda Bakanlık emrine alındı tabii. Çoluk çocuk aç susuz durmaktadır haneyi viranda. Bu üç aydan sonra da dışardan mahkeme edildi.

Yurdundaki yabancıya karşı çıkmak suçların en büyüğü bizde. Belki o yüzdendir, mahkeme gizli yapılıyordu. İsa için Ankaradan gelen ve Adanada bulunan TÖS avukatları giriyordu. TÖS avukatları bu gizliliğin kaldırılması için direniyorlardı. Sonunda başardılar ve açık mahkeme başladı. Ama avukatlara söz hakkı bile verilmiyordu nerdeyse. «Biz Babil esirleri miyiz, cübbemizi yırtacağız!» diye bağırdılar. Bu gizliliği sağlama bağlamak için sanıklar arasına onbeş yaşında bir çocuk katmışlardı. Nasıl olsa kanun onbeş yaşını doldurmayanlara gizlilik tanır, ona dayanıyorlardı. «Adana olayı dünya olayıdır, ne olursa olsun açık yapılmalıdır mahkemesi» diyen avukatlar, çocuğu doktora sevkettirdiler ve çocuğun onbeş yaşından büyük olduğuna dair rapor geldi. Böylece sağlanabildi mahkemenin açıklığı.

İncirlik üssünden eski Amerikan eşyası alıp satan birisi aleyhte tanıklık ederek, «İsa kalabalığı teşvik etti» dedi.

Yurdun öz sahiplerinin yurda sahip çıkmaları bile mesele, görüyorsunuz. Canavar Omar kitabının toplatılması, bu kitapla ilgili olarak öğretmen Ali Dündarın önce Bakanlık emrine alınıp sonra Erzuruma sürülmesi de aynı zincirin halka-

larındandır. Dahası, Canavar Omar'ı yazan Necip Akan'ın bir punduna getirilip altı ay hapiste inletilmesi de aynı yola çıkar.

⁂

Gene ne varsa köylülerde var. Biraz sonra onları öveceğim ve yurdun öz sahipleri olarak yayınladıkları bildiriyi aktaracağım. Ama arada bir Anamur olayı deyip geçiştirdiğimiz olayın oluşunu kısaca anlatmalıyım:

Akdişlen ve çevresindeki köylerde çalışan öğretmenler, köylülerin de isteğiyle Atatürk gecesi yapmak isterler. Aylardan kasım, haftalardan Atatürk Haftasıdır. Öğretmenler aslında Atatürkün sosyal ve ekonomik cephesini işlemeye hazırlanmışlardır. Olayın temelinde yatan da budur. Ama daha ortada fol yumurta yoktur. İlköğretim Müdürü bunu haber alır. Okul Müdürü Fatma Hanımı tahrik ederek şunları söyler: «Bu Atatürk Gecesi değil gomonus gecesi olacak» der. Köylülere de «Lenin gecesi yapılacak» diye fısıltı yayılır. Okul Müdürü Fatma, İlköğretim Müdürünün baskısı altında programın başlamasına bir saat kala okulu kilitleyip kaybolur...

Bunun üzerine, toplanmış bulunan öğretmenler, muhtarın evinde oturup köylülerle sohbet ederler. Yani, «gece» yapılamaz.

Fakat, sanki «gece» yapılmış, olay vukubulmuş gibi, İller İdaresi Kanununa dayanarak ve «tahkikatın selâmeti bakımından» gerekçesini ortaya atarak, İçel Valisi tam sekiz öğretmene işten el çektirir. Olaysız...

Bununla da yetinilmeyerek, Abdulkadir Bulut ve Metin Hamarat hakkında ayrıca, köydeki

sohbetlerinden dolayı, «komonistlik propagandası yaptılar» diye Anamur Savcısı mahkemeye müracaat ediyor..

Heyyy! benim zavallı memleketim...

*
**

Atatürk Gecesi tertiplemek ve orada Atatürkün Bursa Söylevinin okunmasını programa almak suçundan, önce il emrine sonra da Bakanlık emrine alınan öğretmen arkadaşlarla ilgili olayı anlattım. Şimdi burada, gözünü sevdiğim köylülerin tutumuna değineceğim. O köylüler ki bu yurdun öz sahibi ve gerçek üretimcileridir. Ve bizim yönetici ve de okumuşların sekiz asırdanberi insan yerine bile koymadıkları, her türlü kötü işleme lâyık gördükleri köylülerdir. Köylünün karşısında hakiki vaziyetini bir türlü almayanların anlamayacakları ölçüde bir sezgi vardır köylülerimizde. En derin bilgiye taş çıkartan sezişler ancak toprağa basan, topraktan öğrenip kitapsız bilenlerde olur. Gün gelince nasıl yurt savunmasına yalın ayak karın aç koşarsa, gereksiz yere suçlanan evlatlarının imdadına da öylece koşarlar. Tarihimiz boyunca köylüden hiç mi hiç kötü davranış, geri davranış ve de akıl dışı davranış gelip bir yerleri, bir şeyleri yıkmamıştır. Köy kahvesinde halk çocuğu öğretmenlere komonist diyen kaymakamla iktidar partisinin ilçe başkanını köy dışına köylülerin kovaladığını gazetelerde okuduk ve sevinerek uzun uzun düşündük. Acaba okumak, incelmek neden yuvarlaklaştırıyor insanları, diye... Halk çocuklarına olur olmaz damgalar vuranlar her zaman halktan cevaplarını alacaklardır.

Gelelim konumuza.

Mersinin Anamur ilcesinin köyünde Atatürk günü düzenleyen öğretmenleri sindirmek, yıldırmak, ezmek için vilâyetin ve Eğitim Bakanlığının aldığı tedbirler ve verdikleri cezalar, köylüler tarafından yutulmamış, bu işin ne mene iş olduğunu köylüler hemen kavramışlar ve bir bildiriyle karşı çıkmışlardır bu uyduruk suçlamaya. Kaşdişlen ve Köprübaşı muhtarları ve köy kurulları ve de tüm köylüler bildiriyi imzalayarak basına ve ilgililere yollamışlardır.

Bildiri aynen şöyledir:

«Aylardanberi içimiz kan ağlıyor. Bir Atatürk gecesi yapalım, köyde toplaşıp Atamızı analım, onun fikirlerini çocuklarımızla birlikte anlayalım, dedik. Öğretmenleri de davet ettik. Onlar da bize değer verip geldiler. Netice böyle olmamalıydı.»

«İlan ediyoruz katiyetle diyoruz ki, adı geçen öğretmenler suçsuzdur. Bu iş tamamen tertip, yalan ve iftiradan ibarettir. Olmamış bir suç isnadıyla, Türk halkına, Türk köylüsüne hizmet için çalışan değerli genç öğretmenleri lekelemek isteyen tertipçileri aslâ tasvip etmiyoruz.»

«Şu hususu önemle belirtmek isteriz ki, bildiriyi yayınlayan bizler, bugün en başta şimdi iktidarda bulunan A.P. dahil, memleketimizde mevcut diğer siyasi partilerde olan ayrı ayrı kişileriz. Yurt hizmetinde çalıştıkları sürece hiç bir fark gözetmeksizin bütün yurttaşlara aynı sevgi ve saygıyı gösteren öğretmenlerimizle bizlerin arasına nifak sokulmak isteniyor.»

«Kötü niyetli kişiler tarafından bir tertip hazırlanarak, yalan uydurularak, ilgili makam-

lara, olmamış, işlenmemiş bir suçu olmuş gibi gösterenlerin yaptıkları insafsız hareketin cezalandırılmasını ve bu yalanlara dayanarak ihbarcıların iyi niyetli kişiler olduğu sanılarak bu yüzden işten el çektirilen, Bakanlık emrine alınan öğretmenlerin görevlerine iadelerini, asıl suçluların yakasından yapışılarak Türkün şaşmaz adaletinin örnek verilmesini, Atatürkün kurduğu Yüce Türkiye Cumhuriyeti devlet yöneticilerimizden bekliyoruz.»

Kaşdişlen köyü muhtarı Safi Aysu ile Köprübaşı köyü muhtarı Fevzi Kayanın gövdelerini basarcasına mühürlerini bastıkları ve İçişleri, Eğitim Bakanlıklarıyla, İçel Valiliğine ve Başbakana, Büyük Millet Meclisine, Öğretmen kuruluşları başta olmak üzere çeşitli kuruluşlara yolladıkları bu bildiri, aydınlardan ve meslek kuruluşlarından büyük ilgi görmüş ve de bu işleme baş koşanların gözlerini faltaşı gibi açmıştır. Bununla ilgili olarak TÖS İstanbul şubesinin her zamanki uyanıklığıyla ortaya attığı ve her biri altı okka gelen şu maddelerin de ilgili Bakanlık ve valilik tarafından hala cevaplanmamıştır:

— Öğretmenler Atatürk günleri düzenlemişler, Atatürkü ve devrimlerini tanıtmışlar. Tanıtmasınlar mı?

— Türkiyenin tam bağımsız olmasını istemişler, istemesinler mi?

— Yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin korunmasını savunmuşlar, savunmasınlar mı?

— Cin peri yoktur, müslümanlıkta safsata yoktur, demişler. Demesinler mi?

— Kendilerinin ve halkın yoksulluğunu söylemişler, söylemesinler mi?

— Bunlar suç mudur? Suçsa, öğretmenler bu suçları işlemekte devam edeceklerdir...

İT Mİ KURT MU?..

Hani ne derler, Allah insanı şaşırtmayagörsün, olmayacak şeyleri oldurur insanlar. Türkiye Cumhuriyetinin milli eğitim işlerini yönetmekle görevli bir bakanlığın, her yönden koruması ve rahat çalışmaları için desteklemesi gereken öğretmenlerine yaptığı işlemlere bakıp da, bu bakanlığa Zulum Makinesi dememek elde değil. Ne kadar saçma soru varsa sorulmuş, şurdan burdan uydurularak öğretmenin karşısına çıkarılmış, bu akıl ve mantık dışı sorulara gayet uygun cevaplar alındığı, asıllarının olmadığı ısbatlandığı halde, sonunda gene çeşitli cezalarla öğretmenler cezalandırılmışlardır. Verilen cezaların en hafifi de sürgün cezasıdır.

Örneğin, Kayseri İlköğretim Müfettişi Hidayet Taştekine sorulan saçma sapan sorulardan bir kaçı: «Sakaryada onsekizinci öğretmenler kurultayında kurda «it» demişsin. Bu suretle milliyetçiliğe hakaret etmişsin.» «Bir dine inanıyor musun?» «Okuduğun yayınlar hangileridir?»

Ortada Anayasan var Babayasan var birader. Ne karışırsın elalemin dinine. İkincisi, şu milliyetçilik yutturmacasını geçsek bile, gene ne karışırsın elalemin okuduğu yayınlara. Para bulup da bir şeyler alıp okuyorsa daha iyi ya. Bakanlığın koyduğu ilkeler her neresine baksan öğretmenlerin ve öğrencilerin okumaları gerektiğini ileri sürerler. Daha önce de belirttiğimiz gibi, Orhan Dengiz ve müsteşarı Adnan Ötüken ne kadar da istiyorlardı öğretmenlerin okumasını. Milyon-

ları nasıl harcayacaklarını şaşıyorlardı. Ama diyeceksiniz ki, önce öğretmenlerin neler okuduklarını tesbit edecekler, onlar ilerici gazete ya da kitap okuyorlarsa haberdar olacaklar, onları okumamalarını, kendilerinin parasız yollayacakları gerici kitap ve gazeteleri bedavadan okumalarını isteyecekler. Ötükenin genelgesi bunun için yapılmıştı. Orhan Dengiz de bunu sağlamak için genelge yollamıştı örgütüne. Demek ki okumadan okumaya fark var. Tevekkeli, bu da fiyaskoyla sonuçlanmış, bizim aslan öğretmenler, köylüleri gibi işi çabuk kavramışlar ve okullara gelen gerici yayınları, kuşaklarını açmadan çöp sepetine ya da sobaya tıkıştırmışlardır. Bu yayınların sebil bir şekilde okullara postalandığı zamanlarda Adanadaydım. Bizim Emin, hem de kucaklar eve getirirdi de banyoyu ısıtırdık...

Zulum Makinesine takılanlardan biri de Macit Nuridir. Macit Nuri, kıyma makinesine öylesine takılmıştır ki, Samsunda İlköğretim Müfettişiyken uydurma sorulara tutulmuş ve müfettişliği alınarak Malatyanın bir köyüne öğretmen olarak gönderilmiştir. Onunla da bırakılmamış, oradan Ünyeye, Ünyeden tekrar bir başka yere sürülmüş. Bu arada bahaneler uydurularak müstafi sayılmış ve meslek dışı bırakılmıştır. Şimdilerde Töyko kuruluşunda bir iş bulmuş durumdadır. Çocuklar ve avrat sürünedursun Samsunda...

İşte Macide yöneltilen sorular:

— Köy Enstitüsü rozeti takıyormuşsun?

— Köy öğretmenlerinin haklarını koruyucu hareketlerde bulunuyormuşsun?

— Ölen ve öldürülen öğretmenler için bildiri yayınlamış, hükümetin itibarını sarsıcı ita-

de kullanmışsın. Ölen öğretmenlerin mağdur ailelerine yardım kampanyası açmışsınız?

— Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu bildirisine imza koymuşsun?

— Federasyon ve sendika lehinde öğretmenlere telkinlerde bulunuyormuşsun?

— Vatan ve Çaltı gazetelerine yazı yazıyormuşsun?

— Yön, Çaltı, Çetin Altan, İlhan Selçuk gibi yayın ve yazarları izliyormuşsun?

— On Kasım ve Eğitim Öğretim Uygulamaları adlı iki kitap yazmışsın?

Bize söyleyecek söz bile kalmıyor. Macitcik köy öğretmenlerinin haklarını koruyormuş. Kim öpmez Macitin alnından? Tabii eğitim bakanlığında kıyma ve de zulum makinesinin kollarını çevirenler dışında. Onların öpmesinden geçtik, bu gibi en güzel çalışmaları ve de görev gereği yapılan işleri suç saymasalar ona da peki diyeceğiz... Şu sorulan sorular içinde cebe koyulacak bir tutarlı yer var mı?

Malatya Atatürk Ortaokulu İngilizce Öğretmeni Cahit Özkana sorulan, sonunda şüt çeker gibi Rizeye fırlatılatılmasına sebep olan üç soruyu da buraya eklemek yerinde olacak. Eklemeliyim ki, yalnızca Macide, yalnızca Nazım Bayataya Samsunda yapıldığı sanılmasın. Yurdun her yerinde herkese ayni şey yapılıyor. Hele hele şu din üzerinde ne kadar duruyorlar. Sanan da sanacak ki dinsizlik bir suçtur. Ayrıca, dahleden dinimize bari müslüman olsa?.

Cahit Özkana sorulan üç sorucuk:

«Babıalide Sabah Gazetesinin diline düşmüşsün.» «Bir dine inanıyor musun?» «Çocukla-

ra dinsizlik aşılıyor musun?» Gazetenin diline düşmek de suç. Sen istemişsin gibi bu işi...

VATAN İÇİN DEĞİL, ZULMETMEK İÇİN

Zulum Makinesinin dişleri arasına atılarak sürüm sürüm süründürülen, en sonunda da işsiz güçsüz ortada kalmasına sebepolunan bir öğretmen de, eski TÖS Genel Başkanı Feyzullah Ertuğrul'dur. Feyzullahın kıyıma uğratılması ve çıkmaz yokuşlara sürülmesi, TÖS'ün başında bulunduğundan dolayı olmuştur. O kadar düşüncesizdirler ki, aslan yatağının boş kalmayacağını bile bilmiyorlar. Bir öğretmen kuruluşunun başındaki eğitimcinin önce müfettişliğini alıp sonra da Elazığın Karagedik köyüne sürülmesini gerçekleştirince rahat edeceklerini sanıyorlar. Ya da eğitime hizmet ettiklerini sanıyorlar.

Karagedik Elazığın tam anlamıyla kuş uçmaz kervan geçmez bir köyü. Okulu da yok. Küçücük bir köy. Ama Feyzullahın oraya gönderilmesi gerekir. Yüksektekiler öyle istiyorlar. Başka türlü tatmin olamıyorlar. Bakanlığın öğretmenleri il emrine vermesi ve ondan sonra il içindeki atamaların milli eğitim müdürlüğünce yapılması gerektiği halde, Feyzullahın görev yeri Ankaradan verilen emirle belli ediliyor, daha atanma emri çıkmadan.

Geçenlerde Feyzullahla görüştüm. Durumu kendi ağzından saptamak istedim bir kere de:

«Siz Elazığın Karagedik Köyüne atanmıştınız?»

«Evet. Baskil ilcesinin Karagedik köyüne.»

«Atanma tarihini öğrenebilir miyim?»

«Tam TÖS Genel Başkanı olunca çıktı.»

«Başkanlığa geldiğiniz sırada demek?»

«Bir hafta araladı.»

«Aranın kısalığını neye yorumlarsınız?»

«Tamamen başkanlığa gelişimle ilgili. Ayrıca bu atamanın orijinal bir yanı var: Elazığ Valiliği görev yerimi belli ettikten sonra bana tebliğ ediyorlar atandığımı... Normali il emrine vermek. Tebliğ yazısında gerekçe de yok. Yalnızca Müdürler Komisyonu kararının tarih ve numarası var.»

«Sormadınız mı gerekçeyi?»

«Dilekçeyle sordum hem de. Ama cevap yok. Şimdi Danıştay Bakanlıktan isteyecek ve öğrenecek gerekçeyi. Size verilmesi gereksiz, Danıştaya yollarız, dediler.»

«Şimdi?»

«Şimdi Danıştaydayız. Ama ben gene de Milli Eğitim Müdürlüğünde gördüm gerekçeyi. 222 sayılı kanunun 23 maddesi uyarınca atandı diyor. Oysa o günlerde terfi ettim. Başarım saptandığından terfie hak kazanmıştım. Görevinde başarısı da tesbit edildiğinden, deniyor terfi kararında...»

«Herhalde orada size ihtiyaç vardı da onun için atadılar?.»

«Yok canım. Bir ihtiyaca dayalı değil. Bu öğretim yılının başında ihtiyaç olmadığı gerekçesiyle öğretmen atanmayan dört ilden biridir Elazığ.»

«İfadenizi falan aldılar mı?»

«Ne gezer canım, keyfi. Sana öyle yapmadılar mı?»

«Evet bana da bir şey sormadılardı o zaman. Benimkiler de hep keyfi oldu.»

«Meslekte kaç yıllıksınız?»

«Tam yirmiiki.»

Önümüzde dosyalar. TÖS avukatı Nevzat Helvacı araya girdi. «Kıyma makinasının adamlarını tanımalı» dedi. «Bu kararlarda imzası olanların çoğu, her devirde dört ayak üstüne düşmüş olanlardır. İçlerinde, taşraya atanıp gitmeyenler, el ayak öpenler, 27 Mayıs sabahına dek demokrat olup o gün dönenler var. Bir komünist ihtilali olsa kırk yıllık komünist gibi oraya da hizmet eder bunlar...»

«Demek böyle?»

«Evet, böyle. Biz, TÖS bir demokratik baskı aracıdır, dedik. Ne var ki, demokratik baskı fonksiyonu, TÖS'e gelinciyedek havada kalmıştı. İşçi sendikaları bile gerçek anlamda baskı aracı olamadılar. Ama TÖS bu konuda gittikçe hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu özelliği ile TÖS, Parlemento üzerinde ve parlementonun dayanağı olan kamu oyu üzerinde eğitim - öğretim sorunlarına doğru ilgi çekici etkiler sağlamıştır. Başbakan son demeçlerinden birinde bu baskı araçlarını redde kalkıştı. Bu TÖS'ün varlığından çekinildiğini de gösterir. Bundan böyle yönetim üzerinde egemen çevrelerin otokratik baskısı değil, demokratik kuruluşların baskısı söz konusu olacak, TÖS de bu konudaki öncü eylemlerinde ısrar edecektir.»

«Sizce Bakanlık, kıyımdan ne sonuç almayı kuruyor?»

«Halkın oylarının niteliğinin değişmesini istemiyor. Çünkü öğretmen, halkoyunu etkileyen bir mesleğin ve bir çalışmanın insanıdır.»

«Sendika kıyım işinde zarar etti mi?»

«Elbette masrafları oluyor. Fakat anlam olarak öğretmenlerin dayanışmasını sağladı. Halkoyunun eğitim ve öğretmen konularına sahip çıkmasını sağladı...»

«Karagedik öyküsü ne oldu?»

«Onbir yıl köylerde çalıştım. Köy öğretmenliğinin çilesine bağışıklıyım. Çekincem yoktu. Fakat TÖS Genel Başkanı olarak bir araçtan koparılmak istendim. Bu araç, kırkbin Karagediği, Altıyüz Baskili, yetmiş Elazığı etkileyecek yapıda bir araç. Bunun için Karagediğe hapsetmek istediler. Hem de işlem haksız. Karagediğin çocukları için yapmadılar bunu. Onun için istifa ettim. Şimdi işsizim...»

HERHANGİ BİR MÜDÜR

Evet, dert bir değil ki! Öğretmenlerle, yani ki görevini tam olarak yapan olumlu öğretmenlerle uğraşan yalnız Bakanlık olsa öpüp başımıza koyacağız. Gel gör ki iş öyle değil. Tevfik Yılmaz olayında görüldüğü gibi bu iş hademelerden Bakanlığa kadar herkesi ilgilendiriyor. Bu arada okul müdürlerini de hesaptan çıkarmamak gerekir. Ne yapsın adamlar, üzüm üzüme baka baka kararırmış. Bakanlık müfettişleri gelip gittikçe, öğretmenleri kurbanlık kuzu gibi sorguya çektikçe, ondan sonra da sürgüne yolladıkça ya da nana muhtaç duruma getirmek için akla hayale gelmedik yollara sürdükçe okul müdürleri de imreniyor. Onlar da müdürlüklerinin hakkını almak istiyorlar. Öyle ya, sen müdür ol, öğretmenin ilk amiri ol da işkence etmek, sorgulamak, sicilini kirletmek elinde olsun da bu zevkten kendini yoksun bırak, olur mu bu? Gülerler adama be. İnsan niçin müdür olur, müfettiş olur şu dibi de-

lik dünyada? Caka satmak için değil mi? Öyleyse neden hakkını vermemeli bu sıfatın?

Veriyor onlar bu sıfatın hakkını. Benim söylediklerim sözün gelişi. Alın bir de örnek vereyim inanmazsanız:

Ziya Yavaş Eskişehirde orta dereceli bir okulun edebiyat öğretmenidir. Okulun altını üstüne getiren bu öğretmene, gizli ve kişiye has kaydıyla ve de haklı olarak okul müdürü sorular açmıştır.

Varan bir: «Yapılan incelemelere göre, okutmağa mecbur olduğunuz derslerin (konuların demek istiyor herhalde) ancak üçte ikisini okutmuşsunuz. Ders dışı konulardan bahsetmenizin ve derse fazla kitap götürmenizin sebebi nedir?»

İkincisi: «Derslerinizde sıra aralarında dolaşırken kasden öğrencilere dirseğinizi çarpmanızın sebebi nedir?»

Şu da üçüncü: «Yapılan Okul - Aile Birliği toplantısında, bir velinin, çocukların Türkçe Sözlük alıp almamakta serbest olup olmadıklarını sorması üzerine «öğretmen böyle mecburiyet koymaz» dediğim halde, «Evet, önce mecbur ettim, sonra sayın müdür beyin ikazları üzerine mecbur etmedim» diyerek, beni bir okul müdürü olarak velilerin karşısında niçin yalancı çıkarttınız?»

«Soruların cevabını 13 Kasım 1962 tarihinde okul müdürlüğüne yazılı olarak vermenizi rica ederim. Okul Müdürü N. Leblebicioğlu.»

Bizim Ziya Yavaş kemali afiyetle ve samimiyetle karşılık vermiş bu sorulara.

Bir: «Edebiyat ve Edebiyat Tarihi programında geri değilim. Çocukların çok geri oldu-

ğunu bildiğim için, kompozisyon ve dilbilgisi konuları üstünde fazla durdum. Her dersten zaman zaman not yazdırdım. Bir kere daha tetkik etmenizi samimiyetle rica ederim. Ders dışı konu da ne demek anlamadım. Lütfen açık sorunuz. Hem biliyorsunuz bizim derslerimiz çok cephelidir. Her keresinde konunun daha iyi anlaşılması için çeşitli örnekler verilebilir. Ders kitabından başka ne gibi kitaplar kullandığımı söyler misiniz? Derse götürdüğüm bir iki kitaptır. Bunlar Bakanlık tarafından yasak edilmemiş kitaplardır. Öğrencilerime faydalı olmaktan başka hiç bir gayem yoktur. Düşünmeden bana bu soruyu sorduğunuz için, bir öğretmen olarak utandım.»

Hepsi hepsi ya, şu kitap yasağı lâfı geçti mi kafam karıncalanmaya başlar içten içe. Ama insan hayretlerden hayretlere düşüyor gene de. Bir kere Bakanlık okul müdüründen çok ilerde. Öğretmen Bakanlıktan ileri. Altta gene müdür kalıyor. Bu da bizi teselli eden bir nokta oluyor.

İkinci karşılığına geçelim Yavaş'ın: «Ders anlatırken hiç bir öğrencinin omuzuna yaslanmadım. Bu sözü duyunca hayretten dondum kaldım. Bir öğrenci omuzuna yaslandığımı söylerse rahatlayacağım.»

Ben de söyleyecek söz bulamıyorum. Nelerle uğraşıyoruz görüyorsunuz.

Dahası da var. O da son soru ve karşılığından çıkıyor. Bundan da anlaşılıyor ki, bizim eğitimciler öğrenciyi ve de velisini, halkımızı diyelim isterseniz, kendi programlarına ve tutumlarına uydurarak aşamadan aşamaya götürmek göreviyle yükümlüdürler aslında. Ama anlayoruz ki, halkı kendilerine uyduracakları yerde, halk ara-

sındaki ilkel görüşlere, dedikodulara ve de köklü politikaya, aşağılık politikaya dayalı çıkarcı davranışlara uyuyorlar. O zaman ne gereğin kaldı biraderimiz, değil mi? Müdürün son sorusunu yukarda okudunuz. Öğretmenin o soruya verdiği karşılığı da varın aşağıda okuyun. Benim gibi düşünmezseniz size de yuf olsun:

«Ben size ilk konuşmamda öğrencileri sözlük almaya mecbur ettiğimi söyledim. Siz bunun üstüne «Sakın ha, mecbur etme. Sonra dedikodu mevzuu olur. Hem sen bilmezsin Eskişehirin halkı çok bozuktur. Neyniyon (boş ver anlamına)» dedin. Ben de, o zaman almazlar, dedim. Gittim. Sınıflarda üzülerek çocuklara sözlük almaya mecbur olmadıklarını söyledim.»

Gereksiz her şeyi aldırırlar da gerekli bir sözlüğe karşı çıkarlar...

SOSYALİST DİYE

Eğitim Bakanlığının bilmediği tek şeylerden biri de, ülkücüler için Hakkâriyle Edirnenin bir farkı olmadığıdır. Ol sebepten de Edirnede düşünüp yazan bir öğretmeni Hakkâriye atmakla onun düşüncelerinden kurtulacağını, daha doğrusu idraki yeryüzünden kaldırabileceğini sanmaktadır Eğitim Bakanlığı örgütü.

Öğretmenler arasında direniciliği ile bilinen Ahmet Kaya Turhan'ın başına gelen de bu. Edirneden Hakkâriye gitmek. Sebep? Sebebi Edirne il disiplin kurulu kararından öğrenelim. Yalnız, öğrenmeye geçmeden önce gene bir hususa dikkatinizi çekmek isterim: Görüyorsunuz bazan Bakanlık müfettişleri aradan çıkıyorlar. Böyle olunca Bakanlık Yüksek Disiplin Kurulu da aradan çıkmış

oluyor. Çünkü kıyılan arkadaşlardan bazıları ilkokul öğretmenidir. O zaman il ilköğretim müfettişleri, dolayısiyle de il disiplin kurulları araya giriyor. Dert nasıl bir değilse derdi yaratanlar ya da zulum makinasını çalıştıranlar da bir değildir.

Gelelim sebebe

«15/9/1967 gün ve 23 sayılıdır: Fırsat buldukça siyasetle uğraştığı, kendisinin bir sosyalist olduğu, memleket davalarının ancak sosyalizmle düzeleceğine inandığını da çeşitli yerlerde ifade etmekten çekinmemek. İkincisi, konuşma ve hareketleriyle İşçi Partisine sempati duyduğunu açığa vurmak.»

Ahmet Turan bu isnatlara karşı savunmasında şunları söylemiştir. Gerçi bu savunma, Hakkâriye gitmesi çok önceden kararlaştırıldığı için kararın değişmesini sağlayamamıştır. Sağlayamazdı da. Ama gerçeği saptamak için alalım savunmasını: «Sosyalist olmam, işte bütün sorun bu. Bunun dışındaki iddialar olaya bir gerekçe hazırlamak içindir. Başta Anayasamız olmak üzere hiç bir yasamızda adli ya da idari mercilerin verecekleri cezalara esas olacak bir madde yoktur ki kapitalist olanı cezalandırsın. Anayasamızdaki düşünce özgürlüğü, bir kimsenin sosyalist ya da kapitalist olduğu için cezalandırılması halinde ne anlam taşır? Suç olmayan bir hususta dolayı ne savunmam alınabilir ne de bana ceza verilebilir. Bilindiği gibi, kanunsuz suç ve ceza olamaz.» Hakkârinin Yüksekova İlçesinin Suüstü köyüne yollanmasını önleyemezdi böyle demesi.

Aralık ayının oniksinde derhal hareket edilmesi emredildi. Karne döneminin bitmesine onsekiz gün kalmıştı. Yılbaşı ve bayram geliyordu bir

yandan. «Devreyi bitireyim, Çocuklar öğretmensiz kalmasın» demişse de dinletemedi. Çekti gitti

Alışmış kudurmuştan beterdir, derler. Doğrudur. Hele bir insanın temeli sağlamsa, gündelikçi bir ananın oğluysa, Köy Enstitüsünde okumuşsa susturamazsınız onu beyler. Nitekim Ahmet Turan Hakkârinin Suüstü köyünden de yazı yollar Enezdeki yersel gazeteye. Yazı bahanedir aslında. Danıştay yürütmeyi durdurmuş, 30 mayıs 1968 tarihinde Eneze dönmesini sağlamıştır. Şimdi buna başka kulplar takıp gene başına çoraplar örmek gerekir. Bu kez de bu yazıdan tuttururlar.

Edirne Milli Eğitim Disiplin kurulu derhal toplanarak Ahmet Turan'ın savunmasını ister. Yazı Ahmet'in Hakkâri'deyken yolladığı ve 16 Mart 1968 tarihinde yayınlanmıştır. Eğer Danıştay kararıyla Enez'e dönmeseydi, ne arayan ne soran çıkardı. Şimdi eski bir yazıya sarılıyorlar. Ayrıca, bu yazı yayınlandığı zaman Ahmet bir başka ilde görevli. Ama kimseye anlatamazsınız. Müruru zaman falan da yoktur bunların kitabında. Tutup beş yıl önce yazdığınız yazıyı da ısıtıp ısıtıp önünüze sürebilirler. O anlık bu ısıtıcıların çıkarları öyle gerektirmektedir çünkü.

Disiplin kurulu kararına göre Ahmet Turan bir yazıyla kaç kuş vurmuş bakın: «Amirleri küçük düşürücü, yerici ve şevklerini kırıcı, öğretmenlerin idareye güvenlerini sarsıcı, çevrede huzursuzluk yaratmak.» Karar devam ediyor: «Millî Eğitim Bakanını alaya alıcı ve makamını küçük düşürücü, çevrede halk öğretmen ve öğrenci nazarında itibarını sarsıcı nitelikte görülmüştür. Bu ise suç teşkil etmektedir. Ayrıca, bu

yazısının dışında verdiği beyanat ta suç teşkil etmektedir. Çünkü beyanatında Ahmet Kaya Turan şöyle demektedir: «Bakanın ve emrindeki partizanların kanunsuz ve tamamen hissî davranışlarının bu sonucu vermesi gayet tabiidir. Türkiye artık partizanların at oynattığı bir boş saha olmaktan çıkmaktadır. Bu da geleceğe güvenle bakabileceğimizi göstermektedir..»

Ahmet Kaya Turan'ın «Yazılarımda suç unsuru olmadığı kanısındayım. Yazılarımda ne demek istediğim gayet açık olarak bellidir.» şeklinde cevapladığı yukardaki iddialar, şu yazıdan çıkarılmaktadır:

«Bakan Beye Rapor: Bendenizi hemşehrilik gayretiyle Edirneden Hakkârinin Suüstü köyüne tayin etmek lütfunda bulunduğunuz için arzı hürmet ederim beyefendi. Her ne kadar hürmetlerimi takdimde gecikmişsem de, TÖS'ün Yüksekova şubesini kurmuş olduğumu ve diğer ilçelerde de kurulmak üzere olduğunu bildirdiğm takdirde beni bağışlayacağınızı ümit ederim. Edirneden Hakkâriye göndermekle bana ettiğiniz iyiliğe teşekkür ediyorum. Milli Eğitim Müdürü ve İlköğretim Müfettişi ile yaptığımız yolculukta, önümüz ve ardımızda dağdan kopan çığlar kulağa hoş bir musiki gibi sesler getiriyor. Manzaraysa gözlerimizi okşuyordu. Arada bir getirilen salâvatı şerifler ayrı bir renk katıyordu yolculuğumuza.»

«Teslim aldığım okul binası 1963 yılında yapılmış. Tek dersaneli, lojmanlı, helâlı. Kepenklerin tamamı, camların yarısı kırık. Varsın olsun işimiz ne. Kayıtlı altmışiki öğrencisi var. Beşinci sınıflar çat pat biliyor türkçeyi. Randıman

evel Allah yüzde doksan olacak. Altmışiki öğrenciden otuzu hatim indirmiş. Çatır çatır Kuran okuyorlar. Dil öğrenimine gereken önemi veriyorum. Öğrenciler bana kürtçeyi ne kadar çabuk öğretirlerse, ben de onlara türkçeyi öğretmeye o kadar erken başlayacağım. Güvenin bana. Allahın izniyle sizi mahçup etmem.»

«Okulda araç diye iki Türkiye haritası, bir Avrupa haritası, Atatürk'ün bir resmi var. Çok bile. Araçsız eğitim - öğretim yapılmaz diyen halt etmiş. Gelsin de görsün bakalım, yapılıyor mu yapılmıyor mu?»

«Okul, yapıldığından bu yana badana görmemiş. Köyün içinde bir ayaklık kuru yer yok, göz alabildiğine gübrelik. En azından dokuz çocuğu var tandır odasında oturanların. Tandır evinin tek deliği var ışık girmesi ve duman çıkması için, Doktor gelemez, ebe dersen hiç gelemez. Ağa hükümet demek. Bana ne? Ben öğretmenim. Cazifem «ABC» öğretmek.»

«Daima izindeyim pek muhterem, milliyetçi, haksever, dini bütün, kâmil insan sayın İlhami Ertem..» Suüstü Köyü İlkokulu öğretmeni A. Turan.

***

«Bu hasretlik bana ölümden beter» demiş ya halk aşığı, bizim öğretmenler de «meğer neymiş şu sosyalistlik de haberimiz yokmuş» deseler yeridir. Yıldız bulutu halinde örneklerini verdiğimiz, aslında yurdun dört yanında inim inim inletilen binlerce öğretmenin çektiklerinin bir bölümü verebildiğimiz bu yazılarımızda söz konusu ettiğimiz olaylara bakıyorum da, sosyalistlikle ve

de ona bağlı olarak bağımsızlık isteği, ulusal servet savunuculuğu dışında bir konu yok soruşturmalarda.

İstanbula bağlı Küçükköy ilkokulu öğretmenlerinden Mehmet Cimi'nin suçu da tabii sosyalistlikle ilgili. Öğretmen Mehmet Cimi, ekmek getiren mesleği dışında yazıyla şiirle de uğraşır. Kendi yazdıklarıya yetinmemiş, bir de şiir antolojisi hazırlayıp yayınlamış. Ama yaptığı iş, her önüne gelenin yaptığı çeşitten değil. Emek verip araştırmış ve toplumcu şiirlerden bir seçme yapmış. Antolojisinin adını da «Sosyal Şiirler Antolojisi» koymuş. Hemen arkasından bir idari tahkikat, vay sen bu işlerle nasıl ilgilenebilirsin? İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü konuyu pek tehlikeli ve büyük gördüğü için üç müfettişini birden görevlendirir. Mehmet Işık, Sami Eğilmez ve Sıtkı Şanoğlu üçü birden damlarlar Küçükköye. 'Ver bakalım hesabını Cimi Efendi.' derler.

İşte soruları :

«Sosyal Şiirler Antolojisi adı altında neşrettiğiniz kitapta, bir zümrenin yoksulluğunu, varlıklı zümrenin tahakkümünü, yoksulları ezdiği havasını ve hayatını belirten çeşitli kaynaklardan şiirler topladığınız ve bunun taşıdığınız zihniyetin tezahürü olduğu iddia ve şikâyet olunmaktadır.»

«Sınıf ayrılığı ve bu sınıflardan birisinin diğerini istismar ettiğinii anlatan ve kitabınızın 52. sahifesinde Selâhattin Aldanır»ın, 71. sahifesinde Ceyhun Atuf Kansunun, 85. sahifesinde Bedri Giderin, 113. sahifesinde Metin Eloğlunun, 130. sahifesinde Ahmet Köklügillerin şiirlerinin bunu taşıdığı ve 15. sahifesinde Aşık İh-

saninin, 84. sahifesinde Bedri Giderin, 111. sahifesinde Ümit Yaşarın şirlerinde zümrelerin tahrik edici olduğu zikrediliyor?» Sonuna soru işaretini kondurmak, bir çeşit idamdan üste ne söylersin? demektir. Onlarca bundan daha büyük suç olamaz.

Gerçekten onbirinci ayın onbirinci günü saat onbirde ve 1967 yılında yapılan bu sorguda adları geçen ozanlar, yurdumuzun sayılı ozanlarıdır. Üstelik bu şiirleri yıllarca önce kitaplarda ya da dergilerde çıkmıştır. Haliyle bir antoloji zaten yayınlanmış şiirlerden demetlenir. Örneğin, Selâhattin Aldanırın şiiri 1952 de yayınladığı bir kitabından alınmıştır. Memleket Saat Ayarı'dır kitabın adı. Antolojiye alınan şiir de kitaba adını veren ve aynı adı dolayısiyle taşıyan şiirdir. Ceyhun Atuf Kansu'nunki de 1956 yılının nisan ayında İmece Dergisinde çıkmış. 'Polatlı köylüsü Şahinin anlattığı' adını taşımaktadır. Metin Eloğlununki ise 1962 de ikinci baskısı yapılan Düdüklü Tencere adlı kitaptan alınmış. Ahmet Köklügillerinki İmece Dergisinden, İhsanîninki Bakalım Hele adlı kitabından, Ümit Yaşarınki de Bir Gün Anlarsın adlı kitabının 1964 baskısından alınmış.

Bu gülünç, bu ilkel tutum da ne! diyedurun siz. Siz böyle derken, Onlar Cimi'nin iflâfını kesmek için yeni yollar aramakta ve de bulmakta gecikmezler. «Geeel bakalım» derler, madem ki bu antolojiyi yaptın, öyleyse sende çok ekmek var daha bizim için. Çok yövmiye, çok yolluk var. Gelir gelir gideriz. Bir kere takmaya görelim kancayı. Ve takarlar azizim:

«Halkla yaptığınız temaslarda ve özellikle fabrikada çalışan kimseler arasında anlaştığınız kimselerle işbirliği yaparak komünizm propagandası yaptığınız (Küçükköy çevresinde).»

«Şahsen bu zihniyeti taşımış olmanızdan askerliğinizin er olarak yaptırıldığı.»

«Bu zihniyeti öğrencilere verdiğiniz ödevlerle de telkin ettiğiniz?»

Evet, işte üç soru daha.

Hani Metin Eloğlunun bir şiiri var «birazcık kalbi, Şişlide beş apartmanı, iki kapatması, genelevde bir kızı var, okuma yazması mı, okuma yazması yok.» diye anlatır birisini. Ben de öyle düşünüyorum, peki bu haltları bu çocuk karıştırdı, Antolojisi var, işçilerle konuşması var, çocuklara dersi var, suç işlediğine dair bir tanık var mı? Evet, tanık yok. Nasıl mala mülke konmak için okur-yazarlık bile gerekmezse bizde, suçlanmak için tanık bile gerekmiyor anlaşılan. Olan da odur işte. Ve savunmasını yapar bizim Cimi

«İşçilerle konuşulmaz diye bir yasa olduğunu hatırlamıyorum. Herkesle konuşabilirim. Benim ülkemin insanları, aynı dili kullanıyoruz. Propoğanda yaptığım uydurmadır. Propağanda ne zaman, nerede, kimlerin yanında yapılmış?»

«Askerliğimi er olarak yapmam, savunma dersinden yeterli not alamadığımdandır. Madem böyle bir zihniyeti taşımaktayım 1959 dan 1967 ye kadar sekiz yıldır ben neden görev başındayım?»

«Birinci sınıfı okutmaktayım. Bu öğrencilere nasıl bir ödev verilebilir? Hatta beşinci sınıfı okutmuş bile olsam, ne gibi bir ödev vermiş ola-

bilirim? Bir tek örnek göstermeniz mümkün değildir. Gösterin?»

«Bu şiirleri ben yazmadım. Bunların tümü dergi ve kitaplarda defalarca basılmış şiirler. Şairlerden bazıları bugün devlet memuru olarak görev başındadır. Bizim kitapta yer alan şiirlerden dolayı kovuşturmaya uğramış değillerdir...»

Cimi'nin karşılıkları yerinde olsa ne yerinde olmasa ne. Adamlar karar vermişler zulmedeceklerin listesine onu da alacaklar. Kabaramazsın Kel Fatma, ben seni yiyeceğim, örneği. Ve karar gelir arkadan:

«24. 1. 1968-208 sayılı karar: Öğretmen Mehmet Cimi'nin yazdığı Sosyal Şiirler Antolojisi adlı kitapla ilgili olarak çevrede, toplumda sınıf ayrılığı yaratıcı, bölücü ve tahrikçi bir zihniyet taşıdığı hakkında yaygın bir kanaat mevcut olduğu anlaşıldığından adı geçenin bu çevrede görev yapması sakıncalı görülmüştür. Nakline ve bir günlük maaş kesimi cezası ile cezalandırılmasına ve gereği yapılmak üzere dosyanın İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilmesine oybirliğiyle karar verildi.»

İstanbul Valisinin, Milli Eğitim Müdürünün, bir Daimi Encümen Üyesinin Pertevniyal Lisesi Müdürünün, bir İlköğretim Müfettişinin, bir ilkokul öğretmeninin teşkil ettiği kurulca ve de gördüğünüz gibi oybirliğiyle verilen karardan sonra Cimi sürüldü. Hikâyenin kurt ve kuzu hikâyesine gene benzediğini gördünüz.

Cimi diyor ki karar için:

«Antoloji yazılmaz, bu bir. Bu kanaatlar belgelere dayanmalı. Hani? Sonra, gideceğim yerde çevre olmayacak mı? Bu da iki. Üçüncüsü,

kanuna göre maaş kesme cezası okulu ve öğrencileri zarara uğratanlara uygulanır. Ben okulu ve öğrencileri hangi zarara uğratmışım. Karanlıkta. Bir günlükten üç günlüğe kadar olan para cezalarına itiraz edilemiyeceğini iyi saptamışlar. Yaşasın 4357 sayılı kanun...»

⁂

İmece Dergisinin 67. sayısında çıkan «Bozuk Düzen» adlı şiirinden dolayı ozan arkadaşımız Yetkin Aröz mahkemeye verildi. Şiirle ilgili olarak derginin yazı işleri müdürü Hamza Soydaş tutuklandı. Sorgu yargıçlığındaki savunmasında ozan: «Sorgu konusu olan şiir bana aittir. Bu şiirde, Anayasamızın öngördüğü «Sosyal Devlet» kavramı demokratik insan anlayışı, işleyişine aykırı düşen bozuklukları göstermek, öte yandan bu aykırılıkların doğurabileceği işsizlik, açlık, kent ortasında çaresiz kalış gibi her çeşit delice davranışlara gebe ruh halini anlatmak, uyarmak istedim. Üzerinde özellikle durulan:

Tanrı işine benzemez bu düzen
Ergeç bozulur
Köylerden kondulardan akın akın
Büyür doymamışlığında bir ordu
Gelir kapılarınızda durur

beşliğindeki 'kapılarınızda durur' sözü, elbette gerçekten kapılarınıza geliş değil, ancak toplumsal dengenin 'doyulmamışlığın' çeşitli nedenleriyle bozulmuşluğunun belirtisidir.»

Yetkin'in şiirini tam olarak almak isterdim buraya. Sade onu mu? Cimi'nin sorgusunda ge-

çen şiirleri de. Fazıl Hüsnü'yü savcının karşısına götüren Horoz Şiirini de... Bunu yapamadığıma göre, (hem konumuzla ilgili oluşu yönünden) Başaran'ın bir şiiriin buraya almak istiyorum. Bunca şiir ve ozan lâfı ettikten sonra bir şiir okunur doğrusu. Madem ki suçsuz sanat olmuyorsa Sürgün hikâyesini sanatsız anlatmak da olmuyor:

SÜRGÜNLER

Behzat'ı Erzincan'a Ömer'i Malazgirt'e sürdüler
Halâ açıkta kahrın ağır işçisi Talip
Düşünmeyi ve hayır demeyi öğretti diye
Edirne'den Hakkâri'ye gidiyor
Ahmet Kaya Turan

Bir yüzbaşiyle kırk Memed yatıyor şurda
Kurtuluş Savaşı'nın ilk şehitleri
Kanlıpınar ve Cumhuriyet Eskişehir'i
Düşman denize dökülmüş ama

Ankara'nın taşına bakıp
Kanlıpınar'da başlar bir susma
Genişler bozkır olur sonra
Köyler unutulmuş alıçlar öğretmenlerin yüzü
Ak okullar dağbaşlarında
Bir de kovuklar doğuda utancımız
Bir de okuma bilmiyen çocukların gözleri
Bir de iki büklüm adamlar
Sırtlarında üsler füzeler uzmanlar barış

gönüllüleri

Sonra onların gizlice
Geceleyin tarlaları okşıyan elleri
Dersliklerde konuşmaya dönüyor susmamız
Kanlıpınar'dakilerin kaldığı yerden

Biz devam ediyoruz çünkü
Dünya dönüyor diyor Galileo Galilei Padu'da
Sallanıyor kırallar sarı öküz ve engizisyon
yargıçları
Keyifle hışırdıyor Bostancı'da
Öztaş'ın diktiği kavaklar
Aydınlatıyor her şeyi bilimin teleskopu
Biz devam ediyoruz Vietnam'da ve geri bırakılmış ülkelerde
Ellerimiz napalm yanığı
Tarihi en iyi zindanlar bilir
Öğretmeniz acıya sürgün
Çoktan yıldızlara vardı uydular
Eski bir samanlık gibi içinden
Kül oluyor karanlık yapı
Koşturuyoruz ufuktan ufka
Kutsal ateşini Promete'nin
Şimdilik 50 000 kişiyiz T Ö S ' lü
Sesimiz 9 Eylül mavisi
Acıyı sevince korkuyu yiğitliğe çeviriyoruz
Bir uçtan bir uca ellerimizn gerginliği
Yüreğimizde bir aşk var devletlerden güçlü
Tıpkı 1921 deki gibi
Sahip çıkıyoruz toprağımıza madenlerimize
terimize

Ulaştırıyoruz geleceğe en güzel sözü
Deliye dönüyor sömürücüler

BAŞARAN

KENDİ DİLİNDEN

Cumhurbaşkanımız istediği kadar öğretmenleri ağır ve oturaklı bulmadığını söylesin. Zaten onların ağır ve oturaklı olmak için bir çabaları olmadığı gibi, Cumhurbaşkanlarına da

başları dara gelince dert yanmaktan geri durmazlar

Öğretmen kıyımının hızlandığı sıralarda TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt, Cumhurbaşkanına bir mektup yazarak kıyımın yavaşlatılmasını istemişti. «Sayın başkanım, bu kıyıma uğrayan öğretmenlerin hepsi mi kötü yolda?» diye sormuştu. Sayın sendika başkanına göre kıyıma uğrayan öğretmenlerin hiç değilse bir kısmı kötü yoldaydı ve kıyılmayı hak etmişlerdi. O yarım çıkacak, Cumhurbaşkanı yarım inecek ve ortada buluşacaklardı. Kıyım yavaşlayacaktı yani. Ama nerde? Yavaşlamak ne, yıldan yıla, günden güne hızlanıyor. Bakanlığın kıyımı bir yana, Konyada gericileri ayaklandırdıklarında ilk bastıkları yer Öğretmenler Sendikasının lokali oldu. Şehit vermeden, bazı öğretmenlerin hastanelik olmalarıyla kurtuldular. Onlar da hayatlarının korunması için Cumhurbaşkanına telgraf çektiler.

Aşağıda da, Kâzım Sayman arkadaşımızın Cumhurbaşkanına yazdığı mektubu okuyacaksınız. Kâzım Sayman, başına gelenleri enine boyuna ve de derinliğine anlatmaktadır. Kendisine yapılanın düpedüz bir zulumdan ibaret olduğunu, hiç açık kapı bırakmadan ortaya sermektedir. Bize ekleyecek bir şey de bırakmamaktadır:

«Sayın Cumhurbaşkanım, bu mektubu zatıâlinize kamu oyu huzurunda yazışımın amacı şudur:

Millî Eğitim Bakanlığınca şahsıma ve şahsımda Türk öğretmenlerine yapılan Kanunsuz ve Anayasa dışı baskıların tarafsız bir Cumhurbaşkanı sıfatı ile müdahalenizle durdurulup hakkımın iadesi ile Anayasal bir görevi yerine getirmektir.

Pek tabii ki aşağıdaki konu ilgili bütün mercilere Kanun çerçevesi içinde intikal ettirilmiş, son çare olarak ta zatıâlinize gazete aracılığı ile arzedilmektedir.

1961 yılından beri İzmir'in Torbalı ilçesinde İlköğretim Müdürlüğü görevimi yaparken 24 Ekim 1967 tarih ve 243/21179 sayılı tayin emri ile Erzincan'ın Çayırlı ilçesine hiç bir gerekçe gösterilmeden ve öğretmen olarak atandım.

Bu atama yapıldığı vakit 3 yıldan beri daimi hasta ve Torbalıda öğretmen olan eşim İzmir Devlet Hastahanesinde ağır bir vaziyette ikinci ameliyatını bekliyordu, yine bu atama yapıldığı rakı müsbiteleriyle Sayın Başbakana, Sayın Mecşünde tahsilde idi. 10 yaşındaki oğlum da yanımda benim bakımıma muhtaçtı. Çocuğumu komşulara emanet ederek eşimi de bahsedildiği durumda hastahanede bırakarak kış kıyamet gününde Erzincan'a gittim. Görevime başladım.

Bu kanunsuz keyfî ve insanlık dışı durumu 31.10.1967 tarihinde bütün teferruatı ile ve evrakı müsbiteleriyle Sayın Başbakan'a, Sayın Meclis Reisine, Meclis Dilekçe Komisyonuna ve Millî Eğitim Bakanlığına resmen arzettim. Ayrıca Millî Eğitim Bakanına işin fecaatini bizzat arzedip suçumu sordum.

Aldığım cevap aynen şöyle idi: «Haksız iş yapıldı ise mahkemeye müracaat edersin» oldu. Evet Sayın Reisicumhurum benden başka ilgilenecek hiç kimsesi bulunmıyan karımı, ölüm döşeğinde hastahanede, çocuğumu komşularda bıraktırarak, Kanunların meslek hayatımda üstün çalışmalarım neticesi verdiği İlköğretim Müdürlüğü görevim de kaldırılarak yapılan bu atama

için yukarıdaki cevabı aldım. Bu okadar açık bir haksızlık ki insanların içinde yolda yürüyen bir vatandaşın bir zorba tarafından cebindeki parasının veya üzerindeki ceketinin gasbedilmesine benzetilebilir.

Resmî yollardan hakkımı alamayınca Danıştaya dâva açtım. Danıştay E. 967/4476—968/51 sayı ile aynen şu kararı verdi: (Türk Milleti adına Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince işin gereği düşünüldü: Meselenin mahiyetine ve davanın tasvir şekline göre davacıdan teminat aranmaksızın dava sonuna kadar yürütmenin durdurulmasına 30/1/1968 tarihinde oybirliği ile karar verildi.) Bu arada suçum, kusurum ne imiş diye çok merak ettiğimden Avukatımdaki dava dosyamı inceledim. Millî Eğitim Bakanlığının Danıştaya savunma olarak hiçbir delil ve evrakı müsbiteye dayanmadan yalınız iki satırlık bir yazı olarak gönderdiği müdafaa mealen şöyledir: (Tutum ve davranışları itibariyle Torbalıda bulunması uygun görülmediğinden)

Danıştay'ın yukarıdaki kararı üzerine 18.5. 1968 de tekrar Torbalı İlköğretim Müdürlüğü görevime başladım. Halen Erzincandan dönüş yolluğum da ödenmiş değildir. Daha göreve başlar başlamaz ilçenin AP Parti Başkanı halk arasında benim için «O formalite icabı göreve başlattırıldı en çok iki ay sonra buradan gidecektir. Söz aldım. Eğer iki aydan fazla kalırsa buradaki Adalet Partisini kapatırım, şeklinde iddialarda aleni olarak bulunmuştur.

Hakikaten aradan iki ay geçmeden 15.7.1968 tarih ve 12319 sayılı bir kararname ile tekrar Bayındır ilçesine öğretmen olarak atandım. Yani 7

ayda yolluklu 3 defa tayinim çıktı. Bu son atanma kararnamemde gerekçe olarak İzmir İli Millî Eğitim Disiplin Kurulu kararı gereğince deniyordu.

Bir an için şaşırdım. Görevime başlıyalı henüz iki ay olmamıştı. Danıştayın nihaî kararı da henüz verilmemişti. Hiçbir tahkikat görmemiştim. Herhangi bir hususta ne ifadem ve ne de savunmam alınmamıştı. Kararnamede belirtilen Disiplin kurulu kararından da haberim yoktu. Tebliğ edilmemişti.

Merak edip İzmire gittim. 22.7.1968 günü, teftiş bürosundan bahse konu kararı sordum. Verdiler. Tarihine baktım 11.6.1968 de bir aydan fazla bir zaman önce alınan karar bana tebliğ edilmemiş, ben aramak zorunda kalmıştım. Ne ise karar aynen şöyledir: (Millî Eğitim Bakanlığının 6.4.1968 gün ve 243.06 (36-14) 14964 sayılı yazıları ile Millî Eğitim Bakanlığı Baş Müfettişinin 14.2.1968 tarih ve 3890 sayılı raporunun netice ve kanaat bölümü ile Torbalı Eski İlköğretim Müdürü Kâzım Sayman'ın durumu kurulumuzca incelendi. Gereği düşünüldü: Bakanlık Baş Müfettişinin Eski İlköğretim Müdürü Kâzım Sayman hakkındaki «Şahsî ve idarî tutumu dolayısiyle meslek çevrelerini memnun edemediği, ayrıca halk tarafından da sevilmediği görüşüne varıldığından adı geçenin artık Torbalıda çalıştırılmaması isabetli olacaktır» şeklindeki mütalealarına uyularak ilgilinin Torbalı ilçesi dışında olmak üzere İzmir Vilâyetinde durumuna uygun bir başka okula nakledilmesine oy birliği ile karar verildi). deniyordu.

Bu kararda bahsedilen tahkikat ve rapor tarihinde ben Erzincanda çalışan bir öğretmen-

dim. Acaba niçin ben Erzincanda iken bir tahkikat hem de tamamı ile tek taraflı uydurma bir tahkikat yaptırılmıştı da bu tahkikat ben tekrar Danıştayın kararı ile eski görevime döndükten sonra İzmir Millî Eğitim Disiplin Kuruluna intikal ettirilip üçüncü kez öğretmen olarak atanmama esas tutturulmuştu? Ben 18.5.1968 tarihinde Torbalı İlköğretim Müdürlüğü görevime başladım, bu tarihten sonra benim ne ifadem ve ne de savunmam alınmıştı. Kaldı ki yukarıda da bir nebze bahsettiğim gibi Erzincan'a tayinime kadar ve tayinimden sonra da şu satırları yazdığım ana kadar bu hususta ne ifadem ve ne de savunmam alınmamıştır. Memurin Kanununun 55. Devlet Personel Kanununun 130. Maddelerinde aynen «Devlet Memurunun savunması alınmadan hakkında disiplin kurulu kararı verilemez» diye sarih hüküm bulunduğu halde yukarıdaki karar alınmıştır. Tayinime esas bu tamamen Kanunsuz kararı alarak İzmir Valisi Sayın Namık Kemal Şentürk'e çıktım. Durumu anlattım. Bana «Bize Tahkikat dosyası gelmedi, biz dosya falan incelemedik. Yalınız emir mahiyetinde bir yazı geldi bu kararı o yazıya istinaden aldık. Bunun kanunsuz olduğunu ben de biliyorum amma kabilinden Danıştaya tekrar dâvâ aç mutlaka kazanırsın» dediler.

Sayın Cumhurbaşkanım şimdi Torbalıda 1961-1967 yılları aıasında bulunduğum 7 yıllık çalışmalarımın evraklarını sunuyorum:

Belgenin adı	Tarihi	Sayısı	Veren Makam
1 — Teşekkürname	961-962	9313	M. E. Müdürü İzmir

2 — Teşekkürname	962-963	406	M. E. Müdürü İzmir
3 — Teşekkürname	963-964	406	M. E. Müdürü İzmir
4 — Teşekkürname	963-964	—	Torbalı Kaymakamı
5 — Takdirname	964-965	32992	İzmir Valisi
6 — Teşekkürname	965-966	12061	M. E. Müdürü İzmir
7 — Teşekkürname	966-967	17388	M. E. Müdürü İzmir

Bu taltif yazılarından Takdirname olanı Okul İnşaatları için ki o yıl ilçemde inşa edilen okulların hepsini Emanet Komisyonu Başkanı sıfatı ile mes'uliyetim altında yapıp Devlet Bütçesine 190 bin lira kazandırdım, bu kayden sabittir. Yine 1962-1963 yılında Torbalı İlçesine 90 bin lira değerde bir Halkeğitim merkez binası yaptırdım, tamamen şahsî teşebbüsümle bunun 21 bin lirası Devlet bütçesinden çıktı, diğer tarafı halkın yardımı sağlanarak yapıldı. Diğer taltif yazıları okul uygulama bahçeleri kurma, okulları ağaçlandırma faaliyetleri ile, Eğitim, Öğretim, Yönetim ve Sosyal alanlardaki başarılı çalışmalarım için verilmiştir.

Görülüyor ki ben işimde de başarılı hatta iftiharla söylüyorum üstün başarılı bir Devlet memuruyum. Ama Sayın Cumhurbaşkanım bu yetmiyor, Kanunu bir tarafa bırakacaksın, particilerin özellikle iktidar partisinin müfrit mensuplarının veya partizan âmirlerin oyuncağı olacaksınız o vakit çalışmaya lüzum yok.

Yukarıdaki çalışma belgelerimden de anlaşılacağı üzere İlköğretim Müdürlüğüm kaldırılarak naklime sebep olan Disiplin Kurulu kararı maksatlı bir tertibin eseridir. Kanunusuzdur Kendisini halka ve meslek çevrelerine sevdiremiyen bir idareci bu başarıya ulaşabilr mi? Kamu oyu huzurunda bu mektubu yazabilir mi?

NETİCE :

1 — Millî Eğitim Bakanlığı Particileri memnun edebilmek için tamamen partizan bir idare kurmak eyiliminde olup bunu gerçekleştirmek için örgütün köprü başlarına meslek başarısı ne olursa olsun mevcut iktidar partisinin propagandisti kimseleri getirmek istemektedir.

2 — Meslek ve yurt sorunlarını savunarak topyekün birlik ve beraberlik içinde kalkınmayı amaç edinmiş ve cesareti medeniyesi ile hareket edip bulunduğu muhitin imkânlarını zorlıyabilen Devlet Memurlarına yukarıda kendimden misallerle arzetmeğe çalıştığım daha nice baskı ve terör havası ile bir baskı ve korku icra ederek keyfî idareye kaymıştır. Kaymaktadır.

Bu iki maddede arzetmeğe çalıştığım hususlar için arzu buyurulursa burada yazılmasını mahzurlu gördüğüm hâdiseleri yer, zaman ve delilleri ile bizzat huzurlarınızda memleketin yüksek menfaatleri bakımından arzda fayda mülâhaza ederim.

Sayın Cumhurbaşkanım Millî Eğitim Bakanlığının bu tutumu, fikri hür, vicdanı hür ve irfanı hür nesillerin yetişmesine mani olmaktadır. Olacaktır. Millî bütünlüğümüzü ve Milletimizin

asaletinin hasletlerine tesir edecek telâfisi imkânsız bu eğilime en seri şekilde son vermek lâzımdır. Konu bir Kâzım Sayman konusu değildir. Bu durumdan Devrimci ve Atatürkçü tüm öğretmenler huzursuzluk duymaktadırlar, huzuru olmıyan öğretmenlerden beklenen verim alınamaz, bu husus sokaklara dökülüp aktif direnmeden yurt için çok daha tehlikeli ve zararlıdır.

Asil milletimizin hür öğretmeni olarak en samimî duygularımla duruma müdahale ederek kalblere huzurun iadesi için gereğine emirlerinizi arzeder hürmetlerimi sunarım.»

«AAAL-DIMMM!»

Yıl 1968 ay Eylül. Orta dereceli okullarda tek dersten takan binlerce çocuk ve de binlerce veli, Eğitim Bakanlığını dolduruyor, gelemeyenler de telefonla, telgrafla, mektupla yükleniyorlar Bakanlığa: Böyle rezalet olmaz, zaten yönetmelik değiştire değiştire arap saçına döndürdünüz eğitim işlerini. Öğrenciler de iki arada bir derede kaldı ve sonunda tek dersten taktılar. Şu gelenek haline gelmiş olan tek dersten yeni bir sınav hakkı tanıma işine bir daha başvurun. Hem bu işte oy da var... demeye getiriyorlardı.

Bu işe birdenbire karar veremeyen, daha doğrusu Talim Terbiye Kurulunu toplayıp da verdiremeyen Bakan, bu baskıdan ne yapacaklarını şaşırmış genel müdürlerini de yanına alarak bir eğitim gezisine çıkar. Duraklardan biri de Denizlidir gezginci eğitkenler kümesinin. Alışılan şekilde öğretmenler lokalinde bir toplantı düzenlenir. Gelenler ve geldikleri yerin öğretmenleri katılır toplantıya. Yersel küçücük eğitim sorun-

larından tutun da ana eğitim sorunlarına dek tartışılacak zamanın elverdiği ölçüde. İşin içinde olan, uygulayıcı olan öğretmenler konuşacak, deneylerinin sonucuna göre edindikleri görüşleri anlatacaklar, işin içinde olmayan, uygulamanın dışında bulunanlar, yani Ankaradan gelenler de dinleyecekler. Sonra, yetki ellerinde olduğu için, bu yeni görüşlerin uygulama alanına aktarılması için bir şeyler yapacaklar. Hoşlarına giderse tabii. Hoşlarına gitmezse, onlar da olanaklarını ve düşüncelerini söyleyecekler. Dediğim gibi, hiç bir şey çıkmasa bile, bir tanışma, bir fikir alış-verişi olacak. Bu da iyi bir şey.

Ama iş hiç de böyle olmadı. Bizde büyükler genellikle küçüklerin düşüncelerini değil benimsemek, dinlemeye bile katlanamazlar. Koskoca Bakana ve genel müdürlere akıl öğretmeye kalkmak sayarlar, örneğin öğretmenlerin konuşmalarını. Oysa nasıl takdir edilecek bir durum bu. Öğretmenler düşünebiliyorlar, konuşabiliyorlar. Yok ama, bizimkiler istemez bunu. Öyleyse hiç toplanmasınlar daha iyi, zorlayan mı var onları, diyeceksiniz. Zorlayan yok ama, alışkanlık var bir, bir de onlara tepeden bakmak için, güzel lâflarla ve de büründükleri sıfatla onlara gösteriş yapmak için, gereğinde onları ezmek için yaparlar bu toplantıları herhalde.

İnanmazsanız buyrun. Aylardan Eylül, günlerden onun onsekizi.

Denizli toplantısında öğretmenler konuşmak için çırpınmaktadırlar. Türkiyede altmışyedi il ve bu illerin köyüne kentine serpilmiş yüzbinin üstünde öğretmen var. Her il merkezinde, her ilçe merkezinde, hatta her köyde bir kazan kayna-

maktadır. Bu kazan öğretmen kıyımı kazanıdır. Partili belediye başkanından, muhtardan tutun iktidarcı bucak müdürüne, kaymakama, valiye ve deyin ki bakana kadar herkes odun atar bu kazanın altına. Kazan da fıkır fıkır kaynar. Denizli de kaynayan illerden, kaynayan kazanlardan biridir Onun için konuşmak ister öğretmenler.

Bir kere Denizli'de -de yöneten ve yönetilenler arasında yıllardır bir anlaşmazlık vardır. Çivril ilçesi öğretmenleri başta olmak üzere, yıllardır bildirilerle falan dertlerini duyurmaya çalışır Denizli öğretmenleri. Bu cümleden olarak, bir yazıyla millî eğitim müdürünü eleştiren Mustafa Öz il dışına sürülmüş, Mehmet Ayaz'ın yeri değiştirilmiş, il içinde dört okul müdürlüğüne usule aykırı atama yapılmış, ilköğretim müdürlerinin, kasaba okulları müdürlerinin ve köy okulu öğretmenlerinin atanmaları da yönetmelik ve gerekçelere uymamıştır. Daha doğrusu, bir takım formüller uydurulmuş, puvan usulü kabul edilmiş, ama öte yandan puvanı tutturan Köy Enstitüsü mezunları gene müdür yapılmamıştır. Yapılmış olanlar da yolu bulunup ayıklanmıştır. Her yerde olduğu gibi... Gene her yerde olduğu gibi orada da mevcut okul müdürleri yönetmelik dışı davranışlarla boş kalan derslere girmemekte, en az altı saat ders okutmaları gerekirken eksik ders almaktadırlar. Anayasa dışı bir kuruluş olan disiplin kurulu burada da öğretmenleri canından bezdirecek şekilde kullanılmaktadır. Okullar ders aracı özlemi içindeyken, teftiş fırçası gibi göstermelik maroken koltuklar alınmaktadır okullara.

Öğretmenlerin küçük çapta üzerinde duracakları noktalardan bazıları bunlar. Ama bunları

toplantıda bulunan Denizli Millî Eğitim Müdürü de bilmektedir ve ortaya dökülmelerini istememektedir. Ayrıca, yıllardır sorgu yapıp ardından küme küme öğretmen sürgüne gönderen illerin de başında gelmektedir Denizli. Bu arada Mustafa Üst de İran hududunu boylamıştır. TÖS şubesi başkanı Veli Caner Millî Eğitim Müdürünün işlerini aksatıcı bulunduğu için sorgulanmış, Öğretmenler Derneği Başkanı Ali Öztürk bildiriler yayınlayarak halkı idarenin aleyhine kışkırtmaktan, TÖS sekreteri Remzi Taşçı Millî Eğitim Müdürünün şahsı ve icraatı ile ilgili beyanlarıyla Müdürü yıprattığından, öğretmen Ahmet Karaca da icraatı hakkında olumsuz beyanda bulunarak Müdürü yıpratmaya çalıştığından, Osman Aykul Millî Eğitim Müdürü Kâmil Baykaraya karşı olduğundan, İlköğretim Müfettişi Necati Akın Müfettiş Yusuf Gündüzün etkisinde kalarak Millî Eğitim Müdürünün aleyhinde bulunmaktan, Yusuf Gündüz Necati Akın ile Emin Özdemiri Millî Eğitim Müdürü Kâmil Baykara aleyhine kışkırttığı için sorgulanmışlardır. Daha bitmedi: Ahmet Akkaya Millî Eğitim Müdürü Kâmil Baykara ve Millî Eğitim Müdürlüğü hakkında haber ve bildiri yayarak huzursuzluk yaratmaktan, Millî Eğitim Müdürü Yardımcısı Mehmet Erdal ise bu kampanyayı idare etmekten ve öğretmenler sendikası yöneticileriyle görüşmekten... Sorgulanmışlar, tedirgin edilmişler ve huzursuz bırakılmışlardır.

İşte böylece, Millî Eğitim Bakanı ocağına düşmüştür cinlerin. Edip Çansever'in «Masa da masaymış ha!» diye bir mısraı var, onun dediği gibi, müdür de müdürmüş ha, demişsinizdir, Denizli Millî Eğitim Müdürünün herkesi kendisiyle

uğraşır sanarak yelkenleri açtığını okurken. Müdür de müdür ha! Toplantıda konuşturur mu hiç bu kadar meseleyi? Kaynayan Denizli kazanını bir kere daha fokurdatır mı adamcağız? Söz vermez konuşmak isteyenlere böylece. Bakana da neler neler fısıldadı kimbilir bu arada.

Hava elektriklenmiştir. Öğretmenler konuşmak istemekte, Müdür söz vermemekte, Bakan da «demek Müdürün bildiği bir şey var» diyerek Müdürden yana olmaktadır. Buna rağmen öğretmen Hüseyin Çölgeçen zorla konuşmuş, öğretmenlerin sorgusuz sualsiz, suçsuz günahsız sürüldüklerini deliller göstererek anlatmıştır. Susturulmak istendiğinde ise bütün öğretmenler ayaklanarak konuşturulmasını, hepsinin konuşmak istediklerini haykırmışlardır.

«Susun, sonra sizi Bakanlık emrine alırım!» diyerek Bakan İlhami Ertem ortalığı tehdide boğmuştur. TÖS'cülerin sapık bir ideoloji peşinde koştuklarını, memleket aleyhinde çalışan partilerin savunucusu olduklarını söyleyen Bakan, genel müdürlerini ve Denizli Millî Eğitim Müdürünü alarak Pamukkale'ye gider akşam. Ali Öztürkle Hüseyin Çölgeçen Pamukkaledeki Bakana bir tel çekerler ve derler ki:

«TÖS'lülere sapıklar diye seslenmeniz, gaflet ve dalâlet içinde olduğunuzu göstermiştir. Biz milletin öğretmeniyiz, lütfen hizaya gelin.»

Hemen Denizliden daktilolar falan getirilir ve Pamukkalede bu iki öğretmenin Bakanlık emrine alınmalarıyla ilgili işlem tamamlanır. İmza basacak olanlar zaten bakanın yanındadır.

Şimdi, Ali Öztürk odunculuk yaparken, Hüseyin Çölgeçen İzmirde gazete satıcılığı yapmak-

tadır. Durum hakkında şunları söylemektedir Hüseyin Çölgeçen: «Bakan konuşmama hayli sinirlenmişti. Ben de her iddiamdan sonra delillerimi gösteriyor, yalan söylemediğimi isbatlıyordum. Bu arada keyfî tasarrufa uğrayan bir öğretmen için Danıştaydan gelen bir yazıyı Bakana okudum. Yazı «Denizli Millî Eğitim Müdürünün ve Denizli emniyetinin hazırladığı raporlar, tamamen dedikodudan ibarettir, iddiaların hiç bir gerekçesi yoktur» şeklindeydi. Bakan bu sözlerim üzerine, «Bu şekilde konuşamazsınız, sizi Bakanlık emrine alırım» diyerek bizi tehdit etti. Biz de «Şeref sayarız» dedik. Bunun üzerine «Aaaldımmm!» dedi ve akşama da işlemini yaptı.»

SAKALLI CELÂL HAKLI

Öğretmenleri kıymakla görevli Bakanlık Müfettişleri ve de Denizli olayında örneğini gördüğümüz Millî Eğitim Müdürleri, tümden işi gücü bırakmışlar, solcu ve iktidara karşı öğretmen arama yoluna girmişlerdir. Peki kimdir solcu, nasıl olur solcu, ne demektir solcu, diye sorsanız, cim çıkmaz karnından hiç birinin. Sonracığıma, sen başka bir partiyi tutan adam aradığına ve onu ezmek suretiyle iktidar partisini tuttuğunu efendilerine gösterip puvan toplayacağına göre, terfi edeceğine, büyük koltuklara geçeceğine, ek görevler ve ek ödenekler alacağına göre, sen hangi partiyi tutuyorsun efendi? Sana da «iktidar partisini tutuyor» denemez mi?

Moda neyse ona uymaktır. Bir gün moda sağcılığın suç olması şeklinde belirse, bu kez de sağcı arayacaklar kıymak için. Bunca soruşturmanın, kıyımın arasında şaşıyorum öğretmenlere

gene de. Onlara bir kırbaç görevi yapıyor bu işlemler. İlden ile sürüle sürüle pişenlerden Basri Aydın «hak bildiğimiz yolda, halk için ileri!» diyor. Bu sözü, bilmem kaçıncı tahkikat sırasında önüne soruları dizdiğinde söylüyor. Kendisine isnat edilen suçlar on maddede toplanıyor son kez. Çalıştığı ortaokulun müdürü ile kaymakamın şikâyeti üzerine yapılan tahkikatta savunmasını istedikleri isnatları birer virgülle aralayarak sıralıyorum kısaca:

Dinsizlik, solculuk, sol yayınları okuma ve okutma, İmece Dergisine abone olma, öğrencilere kötü fikirler aşılama (neler olduğu yok?), Amerika aleyhtarlığı, halkı isyana hazırlama (nasıl yaptığı karanlık?), komünizm propağandası yapma(kime, nasıl, belli değil?), hükümetin icraatını tenkit ve kötüleme, halkın an'anelerini yıkmağa çalışma... Nasıl, beğendiniz mi? Diyor ki Basri: «Aynı suçları isnat ediyorlar hep. Aynı suçlardan, Transfer İbrahim Öktem'in Bakanlığı zamanında da iki kere Bakanlık emrine alındı bu fakir. Sonra da beraat etti. Kafaları mı çalışmıyor, yeni suçlar icat etsinler, hep aynı şey olur mu? Bu suçlar da isbat edilemedi, top gene tepti geriye. Yazık değil mi milletin müfettişlere ödediği yolluğa? Benim yüzümden müfettiş gördü Siirt düzleriyle Van kaleleri...»

Ve sonra ekliyor:

«Gardaşlarım, ünlü bir Ozan'ımızın Şiir kitabının adıdır.

O ozan ki, ağanın sığırını güderken kendi ineğinin tos vurduğu ağanın ineğinin boynuzu kırıldığı için günlerce ağa tarafından kırbaçlanmış, aç bırakılmış, bırakıldıkça da daha çok bilinçle-

nerek günün birinde Köy Enstitülerine kapağı atmakla ağanın zülmünden kurtulmuş, kurtulmuş ama «Ben kurtuldum kurtulmıyandan bana ne» dememiş, kalemini ulusu ve vatanı uğruna kullanırken, emperyalizmin yurdumuzun üzerinde çöreklenmesine çok üzülmüş ve bu üzüntüsünü de «GARDAŞLARIM» adlı şiir kitabında dile getirmiş.

Van Atatürk Lisesinde iken bana gönderdiği bu kitapların kapışılması üzerine yeniden sipariş verme gereğini duymuş ve bu arada da Van Kız İlköğretmen Okulundaki isteklerin karşılanması için de öğretmen arkadaşım Ali Ortaköylüoğlunun adresini vermiştim.

Gönderilen kitaplar, Kız Öğretmen Okulu öğretmenlerine ve istiyen öğrencilere verilmişti. Bu arada şiirden anlamadığı halde mahçupluk duymamak bakımından bir tanesini de okulun müdür yardımcısı almıştı. O sıralarda okulun müdürü askere gittiği için okulun yönetimini müdür baş yardımcısı ile yardımcısı yapıyordu.

Müdür yardımcısı, askere giden müdüre o kadar bağlı idi ki müdürün hanımı okula geldiği vakit karşısında iki büklüm olduğundan dolayı azıcık kamburu çıkmış gibiydi.

Günün birinde, okula yeni bir müdürün tayin edildiği duyuldu.

Memleketimizde ne kadar sermayeci zengin varsa, usuldendir hep sağcı, milliyetçi kesilirler, kendileri gibi düşünmiyen tüm insanları dinsiz ve «komünist» sayarlar.

Vanda da sağcı ve milliyetçi geçinen yerel bir gazete, her gün, yeni tayin edilen müdürün tercüme-i halini veriyordu.

Gardaşlarım adlı şiir kitabının dağıtılışın-

dan iki ay sonra idi ki okul müdürü gelerek görevine başladı. Ne var ki sayın Müdür, öyle rastgele kişilerin oyuncağı olacak tipten bir insan değildi. Ama ne de olsa bir kez sağcı olduğunu ortaya yayanlar kendi kendilerine gelin güvey oluyorlardı.

GARDAŞLARIM'ı zevkle okuyan müdür yardımcısı da, bu yaygaralara inanmış olacak ki «Ne olur ne olmaz» düşüncesiyle birden bire sağcı oluvermişti. O güne kadar zevkle okuduğu GARDAŞLARIM'ı öğrencilerin elinden alarak: «Bu kitabın yasak olduğunu bilmiyor musunuz? Kimden aldınız bunları? Kitaptaki «Döne» adlı şiiri göstererek: «Siz fahişe mi olmak istiyorsunuz?» sorulariyle öğrencileri hem korkutmuş hem de öğretmenden şüphelendirmeğe ve öğretmenin okuldaki prestejini sarsarak yeni müdürün gözüne girmeğe çalışmıştı. Ve... Ve evet bu yaptıklarının tümünü duyurmak amacı ile de bir «Rapor» tanzim ederek okulun Müdürüne sunmuştu.

Tanzim ettiği raporu Müdüre uzatırken, bir taraftan da eski müdürden dert yanmış, bu solcu öğretmenlerin hep onun tarafından şımartıldığını, sol fikirli eser ve gazetelerin okulda okunmasına göz yumduğu için herkesin Milliyet, Cumhuriyet ve Akşam gazetelerini alıp okuduklarını, halbuki kendisinin İTTİHAD Gazetesini okumaktan zevk aldığını söylemeyi ihmal etmemiş ve gönül rahatlığı ile iki büklüm olarak geri geri gitmek suretiyle kapıdan dışarı çıkmıştır.

GARDAŞLARIM adlı şiir kitabının, öğrencilerden toplattırılması olayı, tüm Kız Öğretmen Okulu öğretmenleri tarafından nefretle karşılanmış ve bir dilekçe ile okul müdürüne başvurmuşlardı.

Okul müdürünün ne diyeceği beklenmekte iken naklinin çıkması üzerine Erzincan'ın yolunu tuttu.

İşte milliyetçiliği, şahsî çıkar amacı olarak kullanan sahte ve şahsiyetsiz kişiler ve işte Türkiye ve de öğretmen.

Ne acı, ne acı.»

Kayserinin Hacılar Kasabası Ortaokulu Müdürü Mehmet Koç'un kısa mektubu da ibret vericidir: «Solcu faaliyetleri olduğu gerekçesi ile mahkemeye verildim. Ayrıca Bakanlık tahkikat açtı. Cevdet Tavuz ve Sıtkı Lalik adlarında iki başmüfettiş geldi. Soruşturma 19 Haziranda bitti. Hala bir sonuç çıkmadı. Müfettişlerin soruları yüz kızartıcı. Yalnız bir kaç soruyu yazayım:

«Bir: Babanız nereden geldi? İki: Kitabınızın adı neden Bozuk Düzen? Üç: Yaşar Kemal'in kitabını okutacağınıza dair bir emir var mı? Dört: Din hakkında ne düşünüyorsun?»

Şunu hemen eklemeliyim ki, Mehmet Koç mahkemede beraat etti. Yalnız mesleğine dönemedi henüz. Zavallı çocuk hayli sefalet çekti bu uydurma tahkikatlar yüzünden mesleğinden uzaklaşınca. Peki hep dinin var mı kabilinden sorular soruyorlar, neden bir kere de «donun var mı?» demiyorlar? Aslında dinden çok don'a muhtacız biz öğretmenler. Sorsunlar bakalım Mehmedin donu var mı?...

***

Onları don değil sol ilgilendiriyor. Sol gösterip sağ vurmakta olduğu gibi, din gösterip sol vurmak istiyorlar. Dinden girip solculuğunu meydana çıkaracaklar. Çıkarınca ne olacak? Efendi-

lerının hoşuna gidecekler. Bir kere sol düşünmek suç değil, ikincisi kimse kanılarını açıklamaya zorlanamaz. Anayasayı görmedinizse haber edin hediye olarak sunalım. Sunalım ki sol elle sol ayakla uğraşıp durmayın. Solculuk kafada olur. Sizler bunu ayağa düşürüp rezil ediyorsunuz:

Bizim Osman Bolulu'nun ayağından size ne? Amasyada 17 Nisan Köy Enstitüleri bayramı kutlanırken, okula nasıl gittiğini, nasıl kurtulduğunu anlatmış çocuk. Bir ara da şöyle demiş: «Sol ayağımın baş parmağını taş kesmişti. Hala yeri belli. Ağanın kuzusunu güderken oldu bu. Enstitüler olmasa belki de tüm parmaklarımı taş kesecekti...» Hepsi bu. Hepsi bu ama Deve büyük ot yer, Şahin küçük et yer, demişler. Bu küçücük olaya Milli Eğitim Müdürü el koydu ve işi emniyete aktardı aynı gece. Sabaha dek öğretmenlerin ifadesi alındı. Sonuç olarak da Osman Bolulu üç yıl, ama tam üç yıl açıkta kaldı, bulvara düştü istemeyerek...

*
**

Cehaletin utanç vericisi de gerçekten bize has. Behzat Ay'ın çektiklerini düşünüp de böyle söylememek mümkün değil. Samsun - Kızılcahamam - Siirt - Erzincan arasında sıfatından kıdemine dek bir çok indirimlere uğratılıp üstüne de ordan oraya şüt çeker gibi atılan Behzat Ay'ın suçu da artık tahmin edeceğiniz gibi okumak ve okutmak.

Aklın alacağı gibi değil. Tam takdir edilmesi gereken eğitimcilere kan kusturuluyor. Aydınlarımız ve Meclislerimiz bu vurdumduymazlığa da-

ha ne kadar devam edecekler bakalım? Bu konuda hem başına gelenleri hem de düşündüklerini Behzat'ın kendi kaleminden dinleyelim:

«Milli Eğitim Bakanlığı denen örgütte bizi utandıracak kadar bilgisiz, habersiz ve nasıl yaşamakta olduklarına çok merak ettiğimiz kimi kişilerin yarattığı dramı belirtmek için bir örnek sunmak istiyorum.

Tam bir yıl önce Millî Eğitim Bakanlığının iki müfettişi hakkımda soruşturma açtı. Bana sordukları sorular arasında Varlık ve İmece dergilerini öğretmenlere salık verdiğim de vardı. Bir ara müfettişlerden biri: «Bu dergileri kimler yayınlıyor?» diye sordu. Yüzüne bakakaldım. Şaşırmıştım...

Bu dergilerden biri otuzbeş yıldır yayınlanıyor. Yayın yoluyla M. E. Bakanlığının yayın görevini aşmış, daha yararlı olmuştur. Hele hele son yirmi yıl içinde, M. E. Bakanlığının yayın yoluyla eğitim görevini bu dergi omuzlarına almış gibidir. Ve bu müfettişin de bu dergiden haberi yokmuş. Bu kadar bilgisiz, habersiz, ölü yaşamakta olan kişilerin M. E. Bakanlığının müfettişi olmaları bizi utandırmaktadır. Üzmektedir. Ve bunların kararı, raporları bizi cezalandırmakta, süründürmektedir. Düşünün gayrı...

Sorular soruları izliyordu. «Bir Lokma Ekmek» adlı kitabı niçin öğretmenlere salık verdiğim de soruluyordu. «Yayınları izliyorum, fakat böyle bir kitabın yayınlanmış olduğunu bilmiyorum» dedim. İnanmadılar. Bu kez: «Böyle bir kitap varsa bölgemde, hakkımdaki savlar bütünüyle doğrudur, kendimi savunmuyorum» dedim. Ve böyle yazdım soruşturmanın yanıtını.

Soruşturma kurallarını a'dan z'ye dek çiğneyerek işlerini bitiren «zat-ı muhteremler», kasıtlı bir soruşturma yaptıktan sonra ayrıldılar.

Durumumu adliyeye getirmek istemişler ki, sekiz ay sonra dosyam Valiliğe geldi. İlk müdürler kurulu oybirliği ile men'i muhakememe karar veriyor. Bu karar Danıştaya gönderildi. Danıştay da oybirliği ile onayladı kararı. Danıştayın onayından tam onbeş gün sonra Bakanlık Müdürler Komisyonu toplaşarak, müfettişlik görevimi üzerimden kaldırıyor ve Erzincan Valiliği emrine öğretmen olarak ata'yorlar.

İki yıldır bıçak ağzında, kelle koltukta görev yaptım. Katır sırtında köyden köye, dağdan dağa, kar, tipi, sel, kurt, eşkiyâ demeden Siirt köylerinde yolculuklar yaparak çalıştım. Ölüm tehlikeleri atlattım. Köylerde ki halkımızın yaşayışlarını görerek üzüldüm. Günlerim üzüntü içinde geçti. Trahom, cüzzam, frengi, kızamık bilcümle hastalık köylüyü inim inim inletiyordu. Yolsuzluk, yoksulluk, evsizlik, okulsuzluk, güvensizlik köylünün ayrı ayrı dertleriydi. Bu tablo uykumu kaçırdı. Yiyip içmemi azalttı... Duramadım yazılar yazdım. Varlık, İmece, Yelken, Yön dergilerinde kimileri yayınlandı. Bunları okuyan ilgililer Taa Ankara'nın Kızılayın'dan Yenişehrinden kararlar veriyor. Karamsar, bölücü yazılar diyorlar. Bakanlık müfettişleri geliyor. Bütün soruşturma boyunca soruşturma kurallarını çiğneyerek kasıtlı bir soruşturma yapıp ayrılıyorlar. Bırakın benim gezdiğim köyleri, bir ilçeye resmî arabayla gidip gelince pür kızgınlıkla yaptılar soruşturmayı. Benimse en aşağı dört beş ayım o ilçede geçti. Katırla gelip gittim. Köyden köye günde on

saat katırla yolculuk yaptım, yağmur, kar altında hem de... Kurtlar çevirdi, eşkiyalar önüme çıktı, çaylara düştüm, uçurumdan yuvarlandım, fakat kaytarmadım hiç... Bu çalışmalarımız göz önüne alınmadı. Katmerli cinsinden cezalandırıldık.

Yoksul halkın vergileri ile sağlanan bütçe, bizi cezalandırma yolunda kimilerine yolluk ve bize de sürgün yolluğu olarak azaltılıyor. Yazık!.. Yazık!..

Bugünler kimseye kalmaz. Bu devran değişir. O M. E. Bakanlığı ki, nice nice memurları eskitti. Ve nice nicelerini astığım astık, kestiğim kestik tavrıyla kükrerken, kükremesini yarıda bıraktı.

Ha gayret... ha gayret. İşimizden edin, işsizler ordusunu daha da çoğaltın... Bakalım çok mu rahat edeceksiniz.»

⁂

Sakallı Celal, bizim okumuşlara, hem de yüksek yüksek okulların diplomalarını cebe indirmişlerine bu okumuşların, bakmış bakmış da şöyle söylenmiş: «Cehaletin böyle korkuncu herhalde etekler dolusu para harcayarak ve yıllarca dirsek çürüterek kazanılabilir.» Yerden göğe dek haklı değil mi?

Yasalara bu kadara sırt çevirmek de ancak bu kadar okumuşlukla oluyor herhalde. Böyle değilse neden anlamak istemezler Anayasanın eğitimle, öğretimle ilgili ve bunlarla devletin nasıl yükümlendirildiğini anlatan belli maddelerini?

Alalım yirmibirinci maddesini «Herkes,

bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir. Eğitim ve öğretim, devletin gözetimi ve denetimi altında serbesttir. Çağdaş bilim ve eğitim esaslarına aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz.»

Elllinci maddenin baş tarafını alırsak o da şöyle der: «Halkın öğretim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama devletin başta gelen ödevlerindendir. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve devlet okullarında parasızdır..»

Devlete yüklenen bu ödevin yerine getirilmesi, Milli Eğitim Bakanlığından beklenirken, bu ödevi gerçekten yerine getirmek için aç çıplak çırpınan öğretmenleri kıymak onların en başta gelen görevleri oluyor. Düşünen, düşüncelerini yazan, halkın içine giren, çocukları düşünmeye alıştıran öğretmenler paldır küldür devriliyor, efendilerin dereyi geçmesi için üstüne basılacak kütük görevi yapıyorlar. Böyle yasa, böyle tüzük, böyle disiplin sağlama olmaz canım. Ayıp denen bir şey vardır.

Sözü Cahit Alican ile Ali Çiçekliye getirmek istiyorum:

Maksat sindirmek değil mi, soruların ipe sapa gelir yanları olmasın varsın. Semih Atademir ve Ömer Gürses Adanaya gelirler ve soruları dayarlar Cahit Alican'a. Bu sorularda ne şikayetçiyi açıklarlar, ne de ayrıntıya inerler. Hep «iddia ediliyor» ya da «ileri sürlüyor» gibi yuvarlak lâflarla sizi konuştururlar, size yazdırırlar.

«Güney Postası» nın Ondokuz Kasım 1966 günlüsünde bir yazı çıkar Cahit aleyhinde. Ordan başlıyorlar.

«Söz konusu yazıda Milliyetçi Öğretmenler Derneğine kaydolmak isteyen öğretmenlere baskı yaptığınız, Rehberlik Merkezini TÖS'ün bir karargahı haline getirdiğiniz, Canavar Omar adlı kitabın Rehberlik Merkezinde satılmasına göz yumduğunuz, bir kısım meslekle ilgisi olmayan kişilerle kapalı odalarda siyasi konuşmalar yaptığınız, rehberlik amacıyla yaptığınız konuşmalarda solculuk propagandası yaptığınız ve meslekdaşlar arasında huzursuzluk yarattığınız iddia edilmektedir. Gerekli açıklamayı yapmanızı rica ederiz.» 30.1.1967

Cahitcik, bunların, kişiliği belli bir gazetecinin uydurmaları olduğunu ve hiç bir delile dayanmadığını yazdıktan sonra karşılığını şöyle bitiriyor: «Bir öğretmen, çalıştığı kurumda meslekî bazı konuşmalar yapar. Bu gibi konuşmaların siyasi olduğunu tayin çok güçtür. Hele kapalı odada yapılan konuşmaların siyasi olduğuna acaba nasıl hükmedilebilmiş?»

Ben olsam şöyle bitirirdim: «Misak-ı Milli hudutları dahilinde iki-üç kişinin oturup konuşmaları ne zamandanberi suç teşkil etmektedir beyler? Bu siyasi konuşma dediğiniz, Yer Elmasıyla kış armudu arasında bir şey midir yoksa?»

Ali Çiçekli'ye gelince:

Onun serüveni, koalisasyon Eğitim Bakanı Cihat Bilgehan zamanında başlar. Bu sırada, yani 1964 - 65 öğretim yılında, Konya Erkek Lisesinin beş yıllık Edebiyat öğretmenidir. İki Bakanlık Müfettişi baskın vererek hem teftiş hem tahkikata girişirler. Bir ay sonra ikinci bir tahkikat. Bunun üstüne Meram Bucağı ortaokuluna sürülür. Meram'da bir ayını doldurmadan Denizlinin Çal

ilcesi ortaokuluna sürülür. Çalda takibi için candarmaya yazılı emir verilir. İçlerinde tek hukukçunun bulunmadığı Konya il idare kuruluna gelir tahkikat dosyası. Onlar da ünlü 141-142 den Konya Ağır Ceza Mahkemesinde lüzumu muhakemesine karar verirler.

Ali Çiçekli de, sıkboğaz edilen öteki arkadaşların çoğu gibi, önce köy çocuğudur ve Köy Enstitüsünden çıkmadır. Hakkâriden Konyaya dek ilk, orta, askeri orta bir çok okullarda öğretmenlik yapmıştır. Ondört yıllık meslek hayatında ayrıca büyüklü küçüklü bir çok dergi ve gazetelerde yazılar yazmış, dergiler çıkarmıştır. Zaten işin berbatlığı hep böyle şeylerden başlıyor ya, neyse. Dernek ve kültür çalışmalarına etkin olarak karışan bir arkadaştır. Buna rağmen, Bakanlıktaki dosyaları da uzun süre temiz kalabilmiştir. Hiç bir ceza almamıştır ondört yıl. Dile kolay. Konya tahkikatına kadar böyle sürmüştür iş. Ne olmuştur böyle birdenbire bu Ali Çiçekliye? Bunu tahkikat sorularına bakarak anlayabiliriz:

«Öğrencileri, bugünkü sosyal düzeni kötüleyen eserleri okumaya teşvik ettiğiniz, okul duvar gazetesinde öğrencilerinizin okulu ve öğretmenleri küçültücü yazı yazmalarına engel olmadığınız, öğretmen arkadaşlarınıza bugünkü sosyal düzeni kötüleyici düşüncelerinizi telkin ettiğiniz...»

Bu tahkikatla ilgili belgeler, ifade tutanakları ve müfettiş fezlekeleri ile, tümüyle yani, «lüzümu muhakeme kararı» dolayısiyle yargı organlarının eline geçmiş ve incelenmiştir. Bugünkü sosyal düzeni kötüleyen esaslar hangileridir, bun-

lardan hangileri hangi öğrencilere okutulmuştur? Hangi öğrenciye hangi yazı yazdırılmıştır? Dosyada bunlar belirtilememiştir. Bir öğrencinin bile ifadesi alınmamıştır. İddiaları doğrulayan herhangi bir belge yoktur. İddialar, sadece bir kaç öğretmenin tanık sıfatıyla verdikleri kuru ifadelerle ispatlanmaya çalışılmıştır. Tanıklar da, sanık dediğimiz Ali Çiçeklinin kendi çalıştığı okulun öğretmenleri arasından değil, sanığın okuluyla ve kendiyle hiç bir ilgisi olmayan Konya Milliyetçi Öğretmenler Birliği kurucularından ve üyelerinden seçilmiştir. Onların dedikleri de şunlar:

«Ali Çiçekli komünisttir. Çünkü, çıplak kadın afişini görünce, «bunlar Rusyada yoktur» dedi. Türkiyeyi sosyalizm kurtarır, dedi. Mehmet Akifi beğenmiyor. Ziya Gökalpi de anti-emperyalist ve anti-kapitalist olarak gösterdi. «Yoksul halk yığınları» der. «İsyancılar»ı temsil ettirmek istedi..»

Bu ifadelerden sonra müfettişlerin vardıkları sonuç şu:

«Sosyalizmi benimser tutumda, komünist görünüşte... Öğrencilerine ve öğretmenlere komünizm propagandası yaptığı sabit olmuştur..»

Lüzumu muhakeme kararı için Danıştaya giden evrakın orada genellikle olduğu gibi adaletin eline düştüğü de şu karardan anlaşılmaktadır:

«Dosyanın incelenmesinden anlaşıldığına göre tanıkların ve soruşturmacıların iddiaları, şahsi, indi ve mesnetsizdir. Sanığın, Anayasanın verdiği söz özgürlüğünü kullanmaktan öte ve 141 - 142. maddelerdeki suçları işlediğini gösteren ve son soruşturmayı gerektiren bir delil ve

EMAREYE raslanmadığından... lüzumu muhakeme kararının meni muhakemeye çevrilmesine oybirliği ile karar verildi...»

Ama Ali Çiçekli hala haklarını alamamaktadır. Öğretmen olan eşinden ve çocuklarından iki yıldır ayrı bulunmaktadır. Ve Milli Eğitim Bakanlığına sormaktadır: «Suç ölçünüz nedir? Kanunlar, yönetmelikler ve yargı organlarının kararı mı, yoksa birtakım adamların «şahsi, indi, mesnetsiz iddiaları» mı?»

P E S !

Yozgata bağlı Sarıkaya ilcesinin Çokumeşme Köyü Öğretmeni Çelebi Çınar'ın kıyma makinesine nasıl sokulduğunu dinledim:

«Dört yıllık öğretmenim, doğru dürüst çalıştırmadılar. Basit gibi görünen bu olaylar insanı insanlıktan çıkartıyor. Ağzınıza aldığınız lokmayı huzurla ve kolayca yuttuğunuz bir gün olmuyor.»

«Yıl 1966. Köyde çalışan bir öğretmenim. Köyde çalışan bir öğretmen ister istemez halka dönük olacaktır. Köye, köylüye, işçiye dönük olacaktır. Kendi ağır şartlı yaşantısının acısını duyacak ve köylüye vicdanında yer verecektir. Öğretmen yalnız çocukların öğretmeni değildir. ABC öğreten adam değildir dört duvarın arasında. Halkın öğretmeni olmalıdır. Milli eğitimin amaçları da bunu gerektirir. Oysa, örnekleri çok olduğu üzere, benim çalıştığım ilde de mülki ve eğitsel yöneticiler bunu idrak edemedikleri gibi, halkın öğretmenle anlaşmasından da kuşkulanıyorlardı. Buna korku da diyebiliriz. Oturdukları makamdan olma korkusu. Her ola-

ya bu açıdan bakıyorlar. Verdikleri direktif çocukçaydı: «Öğretmen misin, sınıftan evine, evinden sınıfa gel git. Sınıfa gir de ne yaparsan yap. Yalnız dört duvarın arasında ol.» (Oysa dört duvar arasında yaptıklarından sorguluyorlar asıl, bir çok öğretmenleri.) Halk eğitimi falan filan, bunlar boş şeyler.»

«Salla başını al maaşını demek isterler, kısaca. Ben de rahat etmesini bilebilirdim. Ama içimde, beni patlatacak bir duygu, düşünce yığını, isyan vardı. Bunları çıkardığım zaman baskıyla karşılaşıyordum. Hür olduğumu duyamıyordum. Dar zihniyetin aşağı seviyesi kanunları alet olarak kullanmak istiyordu. Nitekim kullanıyordu. Öğretmen kıyımına girmemiş öğretmenler rahat görünebilirler. Ben iddia ediyorum ki onlar da iç baskı altındadır.

Köylüye düşüncelerimi söylüyordum. Çevre köylerden gelenler de beni dinliyorlardı. Hem etki almak, bilinçli etki yapmaktı ilkem. Fakat köy ilceye yakındı. Her gün yöneticilerin kulağına haberler sızıyordu. İlçeden de ile gidiyordu bunlar. İlçenin sosyolojik yapısını bilirsiniz, tutucudur. Ben particilik yapmıyordum. Dünşünce adamıydım. Düşünce alış - verişi mutlaka particiliği gerektirmezdi. Ama aleyhimde dedikodular başladı. Meçhul şahıslar tarafından savcılığa dilekçe verilmiş aleyhimde. Fakat savcı «şahit var mı» demiş. Şahit yok. «Öyleyse onu içeri alamayız» demiş. Çünkü hemen içeri alınmamı istemişler. Sonra başka dilekçeler verildi. Ama tanık bulunmadığı için kolay atlattık. Tabii solculuk üzerinde duruyorlardı.

«İktidar partisinin ilçe başkanı ve arkadaşları, kahvedeki sohbetlerime taktılar. Oysa

onlar particilikten lâfı açtıkça ben değiştirmişimdir. Bu kupkuru bir şey, ben öğretmenim, partici değilim, dedimse de onlar akıllarına koymuşlar başıma çorap örmeyi. «Senin söylediklerin komünist fikirleridir. Köylünün, işçinin derdinden bahsetmek suçtur, Türkiyede köylü, işçi rahattır. Köylü her şeyine şükreder. Din iman sahibidir. Kadınıyla kızıyla namusludur.» dediler. Zaten aksini de söylememiştim bunların. Ama üsteleyip duruyorlardı: «Nazım Hikmet vatan hainidir. Sen de onun gibisin. Sen komünistsin. Hem de T.İ.P.'lisin. TİP Komünist partisidir» diye. Bu tahrik karşısında, soğukkanlılıkla, TİP'in dedikleri gibi olmadığını, Nazım'ın büyük şair olduğunu, vatan haini olmadığını açıklamaya çalıştım. Bunların doğru şeyler olmadığını, bu tahrike sebep olanların, Anayasa düşmanı, öğretmen düşmanı olduğunu söyledim. Hükümetin, iktidar partisinin bunu körüklemekle iyi etmediğini söyledim. Amerikanın uydusu olmamız gerektiğini de lâf arasında söylemek zorunda kaldım.»

«Çevremdekilerin sinirlendiğini farkettim. Dövebilirlerdi de. Orada dövülmedim. Ama bu konuşmalarımdan dolayı nezarete götürdüler, orada dövüldüm. Karakolda ayna değil dayak vardı yani. Ben sopa yemeye devam ederken ve nezarette beklerken, Yozgat valisi tekzip etti sopa yediğimi, Akşam Gazetesinde. Bu insanlık dışı işlemler her gün vatandaşa, bazı öğretmenlere yapılanlardan bir tanesidir. Anayasa dışıdır bu. Bir yıldır valilik emrinde bulunuyorum ve beş para almıyorum. 142/3 den yargılanıyorum. Bu sözlerim için Sulhi Dönmezer bilirkişi tayin edil-

di ve onun mütealası alındı...»

⁂

Çelebi Çınar, köylüleri tarafsız bir öğretmen sıfatıyla aydınlatmaya çalışıyor. Söyledikleri suç sayılıp şikayet ediliyor. Gık demek bile suçtur bizde. Gık - gıdık diye akşamlaradek gezinen sürüyle tavuğu boğazlamadıklarına şükretmek gerek.

Bir de hiç söylemeyen lâflar var ya, onlardan da suçlu sayarlar kişiyi. Aslı astarı yoktur. Uydururlar, komplo kurarlar. İşte Ekrem Kabay'ın durumu böyle.

Bir de baktık Burdur İlköğretim Müfettişi Ekrem Kabay Bakanlık emrine alındı. Gazetelerde haberler falan. Araştırdık ki, isnat edilen suçun ya da suçların aslı astarı yok. Şöyle ki: Ekrem Kabay Gölhisar Bölgesi İlköğretim Müfettişidir. Orada kaymakam vekili Nahit Timur vardır. Hakkında bir sürü rüşvet davaları açılmış birisidir, Milli Eğitim Müdürüyle de arası iyidir. Ama ikisi de Ekrem Kabayı sevmezler, çeşitli nedenlerden. İşte bu bucak müdürü, Ekrem Kabay'ın komünizm propagandası yaptığı yolunda bir tutanak hazırlar ve bunları bazı köy muhtarlarına mühürletir. İşin garibi, tutanakta imzası bulunan muhtarlardan hiç birisi Ekrem Kabayı tanımamaktadırlar. Tutanak Milli Eğitim Müdürlüğüne yetiştirilir. Vali tahkikatın başlamasını emreder. 16.1.1967 günü ifadesi alınan ve ihbarcı durumunda bulunan Kayacık Köyü Muhtarı Yusuf Arıkaya Ekrem Kabayı tanımadığını ifadesinde söylemiş olduğu halde, daha ötekile-

rin de ifadeleri alınmadan, Ekrem Kabayın işten el çektirilmesini teklif eder muhakkik... Bunun üzerine müfettişe işten el çektirilir ve Bakanlık emrine alınır.

Köylülerden bir heyet, işin tertip olduğunu anlatmak için valiye ve Bakanlıktan gelen müfettişlere çıkarlar, işin açıkça bir tertip olduğunu anlatırlar. Ama duyan kim? Bir yandan tahkikat devam eder, bir yandan hiç tanımadıkları adamın komünizm propagandasını yaptığını atlatılarak ihbar etmiş durumda olan köylüler noterden ifadeler düzenlerler. Bir yandan da, bu suçun yanına yeni suçlar katar Bakanlık müfettişleri. Sendikacılık yapıyormuşsun, derler, «Öğretmenler sendikasını kurarak başkanı olduğunuz?» ileri sürülüyor derler. «Huzur ve ahengi bozduğunuz?» ileri sürülüyor derler. «Normal çalışmaları aksatıcı bir rol oynuyor muşsunuz?» derler. Derler de derler.

Oysa şu huzur ve ahengi bozma lâfından kimse bir şey anlamadığı gibi, asıl ahengi bozulanlar, huzuru kaçırılanlar, bu tip tahkikatlara hedef olanlardır. Anlatamazsınız. Ekrem Kabay olayında en çok üzüntüyü de alet edilmek istenen köylüler ve köy muhtarları çekmiştir. Gene de içlerinden gelen çocuğu kurtarmışlardır yöneticilerin kıyma makinesinden. Sendikacılık da suç sayılıyor. Ekremin Burdurda sendikayı kurduğu söyleniyor. Oysa, Ekrem buraya atanmadan çok önce sendika kurulmuştu.

Kayacık Köyü Muhtarının bir kaç cümlesiyle bu uzaması mümkün hikâyeyi kesmek istiyorum: «Abi ne olur şu işi aydınlatın, kahrolacağım. Bir gün Nihat Timur bizi çağırdı. Okulumu-

zun bazı kısımları tamir edilecek, dedi. Bu kısımları tesbit eden bir kâğıt imzalattı. Altı imzalı ve mühürlü bir de boş kâğıt aldı benden. Orada okul için yazılacak şeyler olur, diye aldı bunu. Meğer bunu yapmak istemiş...» Öteki muhtarlara da aynı şey yaptırılmıştır. Ekrem alnının akıyla kurtulmuştur sonunda muhtarların diretmesi, noterde gerçek ifade vermeleri üzerine...

***

Isparta Lisesi Öğretmeni Aksakalın tahkikatını da hiç araya girmeden vermek istiyorum: Sorusu da, cevabı da, olayı da içinde. Buyrun, görün:

T.C.
MAARİF VEKÂLETİ
Disiplin Komisyonu
Sayı: 404.3
Gizlidir

Ankara, / /195

Özlük Zat İşleri Genel Müdürlüğüne

İsparta Şehit Ali İhsan Kalmaz Lisesi Edebiyat Grupu Öğretmeni Ahmet Aksakal hakkında yapılmış ve Orta Öğretim Umum Müdürlüğünün 22.10.1964 tarih ve 12705 sayılı teklif yazısı üzerine Vekâlet Yüksek Katından komisyonumuza havale buyrulmuş olan soruşturma kâğıtlarının incelenmesi sonucunda adı geçenin aşağıda yazılı hareketi ithamını mucip görüldüğünden bu cihetin Vekâletçe verilen emirlerin tebliğine dair olup 467 numaralı Tebliğler Dergisiyle yayımlanan 19 Aralık 1947 tarih ve 2070 sıra sayılı Vekâletimiz

genelgesi esaslarının da ilgililerce ehemmiyetle gözönünde tutulması suretiyle, Memurin kanununun 55 inci maddesi uyarınca kendisine tebliğini ve yedi gün içinde alınacak savunma yazısının tebliğ ve tebellüğ evrakiyle birlikte komisyonumuza gönderilmesini rica ederim.

Disiplin Komisyonu Başkanı
Müsteşar

Ahmet Aksakal'ın:

Derslerinde sınıf seviyesi gözetmediği, **müfredat proğramının dışına çıktığı;**

Bakanlıkça uygun görülen ders kitaplarındaki kelimeler yerine, dil devrimciliği adı altında, **uydurma kelimeleri kullanmaya öğrencileri zorladığı;**

Yazılı imtihanlarda, **din dersi ve Tarih dersinin müfredat proğramları ile güttüğü eğitim ve öğretim amaçlarını değiştirecek mahiyette ve aşırı cereyanlara zihinlerde zemin hazırlama gayreti anlamına alınabilecek şekilde sorular sorduğu ;**

Türkçe derslerinde **cevap** yerine **«yanıt», cümle** yerine **«Tümce», Edebiyat Grupu öğretmeni** yerine **«yazın takımı öğretmeni»** gibi henüz ders kitaplarına girmemiş kelimeler kullandığı ve **solcu fikirler taşıyan kitaplar okuttuğu;**

Ders dağıtımında yapılan değişiklik dolayısiyle okul müdürü ile münakaşa ettiği ve «yeni inkilâp adlı mahalli gazetede **«Lisemizdeki boşluklar» başlığı altında seri halinde yazılar yazarak okul müdürünü eğitim felsefesinden ve idarecilik formasyonundan yoksun bir kimse olarak teşhir etmek suretiyle âmirine karşı hürmetsiz tavır takındığı;**

Öğretmenler kurulunca idaresi kendisine verilen kültür ve edebiyat kolunu gayesi dışında bir takım faaliyetlere sürüklediği ve ilk faaliyet olarak çevredeki **«nurculuk» konusunun ele alınıp aleyhimde bir broşür yazmayı karara bağlattığı;**

Okul içinde ve dışında öğrencilerle lâubali olduğu ve suç işlemeye istidatlı olan öğrencilerle anlaşarak onları idare aleyhine kışkırttığı;

Öğretmenleri «ilerici» ve «gerici» olarak iki kısma ayırdığı, kendisini ilerici farzederek diğer öğretmenleri beğenmediği, fikirlerini kabul ettirmek için devamlı münakaşalar hatta kavgalar ettiği;

Bitirme imtihanlarında not takdirinde bitaraflıktan ayrıldığı, öğrencilere yaranmak maksadiyle bol not verdiği;

İleri sürülmektedir.

CO/ED/10/11/1964

Isparta; 6 Aralık 1964

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Kaynaklı
21 Kasım 1964 tarih ve 404.3 - 359 sayılı
Disiplin Komisyonu yazısındaki iddialara karşı savunmamdır:

Bana yöneltilmiş soruların özünde; endişe duyulduğu gibi, benim «aşırı solculuğum», «derslerde aşırı cereyanlara zemin hazırladığım»... gibi şeylerin, bu nevi iddiaların aslı yoktur. Her suçlamanın altında ufak tefek kırılmışlıklar, incinmişlikler, aşağılık duyguları, büyüklük hastalıkları, kara politik çıkarlar buz gibi yatmaktadır.

Şimdi bu olumsuz, dayanaksız iddia ve iftiraları birer birer yanıtlıyacağım:

1. paragraf: Burada «Derslerde öğrenci seviyesini gözetmediğim, müfredat programının dışına çıktığım» **örnek verilmeden, delil gösterilmeden iddia edilmiştir.** Buna diyeceğim şudur:

Önce, şu **Müfredat Programının içini dışını ve öğrencilerin seviyesi** deyimiyle ne anlatılmak istendiğini merak ediyorum. Bu, havadan, bilimsel olmayan iddialar hangi ölçüler kullanılarak ve ne şekilde dondurularak saptanmıştır? Öyle sanıyorum ki, bu iftirada, sizleri matematiksel sonuca götürecek birimler ortada yoktur. Fakat bunun dışında bir gerçek vardır: Türkiyede, bir öğrenci seviyesinden çok, bir öğretmen seviyesi ve öğretmenlerin kendi kültür ölçüleri içinde program kavrayışı vardır. Bu durum çok başka başka, çok biribirine karşı ve çok değişik, çoğu kez de korkunç derecede akli olmayan niteliktedir. Denebilir ki ufak tefek ayrıntılarla **öğretmen sayısı kadar ders seviyesi, öğretmen sayısı kadar da program anlayışı vardır.** Bu konuda, şikâyet konusu ettiklerini sandığım benzer nitelikteki örneklerden ikisini vereyim de müfredatın içinde olup olmadığımı, kimin daha iyi müfredatı kavradığını iyi anlamış olunuz ve yukarıdaki açıklamama da bir örnek vermiş olayım:

Türkçe dersinde **«Görmek Bakmak»** konusunu işliyordum. Görme'nin doğal, Bakma'nın eğitimsel bir eylem olduğunu kavratacaktım öğrencilerime. Bu anlayışla teneffüste, bütün öğrencilere yetecek kadar akasya yaprağı doldurdum cebime. Önce birkaç öğrenciyi, gördükleri fakat bakmadıkları akasya yaprağı üstünde konuşturdum. İçlerinden hiçbiri, bir dakikayı dolduramadı. Sonra, hepsine birer yaprak dağıttırdım öğrencilerin. Yaprağın altına üstüne bakma-

larını, diğer yapraklarla ilişki kurmalarını söyliyerek ellerindeki yaprakları incelettim. Yani baktırdım. Bu gözlemden sonra birkaç çocuğu yine konuşturdum. İçlerinde, beş dakika konuşan çocuk oldu. Bu gözleme benzer, pencereden her zaman gördükleri fakat bakmıya alışık olmadıkları dağları gözlettim. Durum yine olumlu, baktıktan sonra, öğrenilerek doğru ve uzun konuşuluyor... Bu ön denemeden sonra konuyu işledik. Çocuklar, bakmanın yararlarını böylece öğrenmiş oldular.

Fakat, bu uygulamalı ders için bazı öğretmenler arasında neler konuşuldu bilir misiniz? «Türkçe derslerinde Tabiat Bilgisi, Resim dersi» yapıyormuşuz... Bununla, iddia sahiplerinin ne denli çürük dallara sarıldıkları ve bu konuda ne kadar yetersiz oldukları açıkça ortaya çıkar sanırım. **Bana, «Müfredatın dışına çıkıyor» denen şeyler hep buna benzer şeylerdir.** Burada şunu da eklemeyi gerekli bulurum ki, **uygulamalı dersler yapılmasını bizzat Müfredat Programı emretmektedir.**

Bu konuda, A.P. organı olan Demokrat Isparta Gazetesinde yazdırdıkları bir başka örnek daha vererek sizleri daha da aydınlığa kavuşturmak isterim:

İki yıl önce, -ki bu olaylarlar o zaman olmuştu- 3-B sınıfında dersteydim. O sınıfta, çoğu iki yıllık olmak şartıyla, bütün öğrenciler erkekti, hiç kız öğrenci yoktu. Derste bir öğrencinin, dersi dinlemediğini, gözlerini anlamsız olarak bir noktaya diktiğini ve bu sırada eliyle de gayri ihtiyari olarak erkeklik organını kurcaladığını gördüm. Bu durumda ne yapmam gerektiğini bir an düşündüm. Burada yapacağım iki şık vardı:

Ya dersi o arada kesip bütün çocuklara bu konuda bir açıklama yapmam gerekiyordu, ya da bu öğrenciyle dersin sonunda özel olarak konuşmalıydım. Düşündüm ki, bu durum geneldir. Sınıftaki çocukların büyük çoğunluğu aynı durumdadır. O halde hemen oracıkta, genel bir açıklama yapmam daha uygundu. Nitekim öyle yaptım. Dersi keserek 10 dakika kadar, şahit olduğum konuda cinsel bilgi verdim; otuzbir çekmenin zihin üzerindeki olumsuz etkilerini uygun bir dille açıkladım. Böyle yaptığımı da ders defterine aynen yazdım. Çünkü, bir öğretmen olarak bunu bir ödev saydım. Esasen çocukların bu yönden en kritik bir devrede bulundukları bu devrede, öğretmenlerin, onun eğitimiyle uğraşanların çocuklara yardımcı olmaları gerekmektedir. Nitekim Müfredat Programına ekli olan «Çocuk Gelişiminin Ana Çizgileri»nde öğretmenlere verilmiştir. 3-18 yaş öğrencilerinde, «Eğitimde gözetilmesi gereken notlar» bölümünün 6. pragrafında aynen şöyle denmektedir: «Bu çağa kadar çocuklara cinsel bilgiler verilmemişse... Fakat behemahal bu bilgiyi vererek, cinsliği genç için merak ve tecessüsü mucip bir konu olmaktan çıkarmak lâzımdır.»

Görevimi yaptığıma inanarak yaptığım bu 10 dakikalık açıklamadan hemen sonra ne oldu bilir misiniz? Demokrat Isparta Gazetesinde **«Cinsel Bilgiler Öğretmeni»** başlığı altında ahlâki(!) bir makale yayınlandı. Bu haber gazeteye nasıl ulaşmıştı acaba? Açıktır ki, o zamanki idareci arkadaşlar, müfredat programından habersiz olan bu kişiler bunu gazeteye ulaştırmışlardır. Buradan şu da anlaşılabilir ki, peşime takılan bu

kimseler, öğretmenlerin görev gereği yaptıkları işleri bile «suç» diye gazetelere, Bakanlığa aksettirmişlerdir. Bence, asıl suç olan, benim bu konu üstünde durmam değil, ders defterinden aldıkları bu haberi siyasi bir gazeteye ulaştırmalarıdır.

Bu örnek gösteriyor ki beni şikâyet eden kimseler, sırf duygularını tatmin etmek için her olayı bu şekilde büyütmüş, dallandırıp budaklandırmaya çalışmış, boş yere gazete sütunlarını, Bakanlığı meşgul etmişlerdir.

Şimdi burada merak ettiğim bir nokta daha var: **Acaba iddia sahipleri benim, çocuk seviyesini gözetmediğimi, müfredatın dışına çıktığımı nasıl biliyorlar? Derslerime hiç girmediklerine göre, bunu nasıl tesbit etmişlerdir? Şayet, benim bilmediğim metotlarla bunu tesbit etmişlerse, bir defa olsun beni çağırıp bu konuda bana yardımcı olmuşlar mıdır?** Halbuki bu onlara Yönetmelikle verilmiş bir görevdir. Bundan da anlaşılıyor ki, bu kimseler şikâyet ve iddialarında samimi değillerdir. Söyledikleri, gizli yollarla elde etmeye çalıştıkları yalan yanlış şeylere dayanan düzmelerden, iftiralardan ibarettir.

Bu konuda, beni teftiş ederek hakkımda rapor düzenliyen, derslerimi üçer saat takip ederek değerlendiren Bakanlık müfettişlerinden sayın Ahmet Maruf Buzcugiller ve İbrahim Gökbakandan da durumum sorulabilir. Verdikleri raporlar incelenerek bir sonuca varılabilir. Durum daha iyi aydınlanabilir. Bu iki müfettişten ayrı olarak gelen Fazlı Bengisu ve Hüseyin Arıtürk de tahkikata gelmişlerse de, derslerime giremedikleri için bu konuda bir fikir edinebileceklerini

sanmıyorum. Bu müfettişler derslerime girmediklerine göre, edinecekleri bilgilerin, iftiracıların ifadelerine dayanmasından ileri bir değeri olmasa gerektir.

Bu paragrafta örnek verilerek konu dışına çıkışım ve öğrenci seviyesini gözetmeyişim belirtilmediği için, kapalı bir durumdan ibaret olan iddiayı iki örnekle yanıtlamaya çalıştım ve bu konuda düşündüklerimi belirttim. Örnek verilmiş olsaydı, bunları da kanun, yönetmelik ve program esaslarına ve hükümlerine göre yanıtlardım. Çünkü, her türlü eğitimsel çalışmalarımda, suçlayıcıların tam tersine, eğitim ve öğretim esaslarına bağlı olarak eylemde bulunurum. Karınca kararınca, bu konuda, kendimi yetiştirdiğimi sanıyorum. Bu durumu, Bakanlığın çeşitli yollarla ölçmesi, iddia sahipleriyle, benim durumumu karşılaştırmaları her zaman mümkündür. Bu konuda kendime güvenim tamdır.

İkinci paragraf :

Ders kitaplarındaki kelimeler yerine, uydurma kelimeler kullandığım ve bunları **zorla öğrencilere öğretmeye çalıştığım** iddia ediliyor. Çok gülünç bir iddia doğrusu. 9. paragrafta ise «öğrencilere **yaranmak için bol not verdiğim»** iddia ediliyor. Bu iki iddia arasında tam bir çelişiklik olduğu ortadadır. Bir yerde «zorlayıcı öğretmen» diğer bir yerde ise «yaranma yumuşaklığı içinde bol not veren öğretmen» olarak gösteriliyorum. 7 paragrafta ise «öğrencilerle lâubali» olduğum yazılı. «Zorlama»yla da «laûbalilik» bağdaşamaz sanıyorum. Ben bunların hangisiyim?

Daha iddianın başında, iddiacıların ne gülünç bir duruma düştüklerine böylece işaret ettikten sonra, «uydurma kelimeler kullandığım»

iddiasına gelelim: Bir kere, bütün ders kitaplarındaki dil aynı yenilik veya eskilikte değildir. Bu yönden, aralarında büyük bir fark vardır. Örneğin, Tahir Nejat Gencanın Dilbilgisi kitabında kullandığı **«ayırtı»** kelimesi, N. Sami Banarlı için **«uydurma»**dır. Banarlı'nın kullandığı «içtimaî» kelimesi ise Gencan ve diğerlerine göre çok eski bir kelimedir, bunun yerine «toplumsal» kullanılmalıdır. Kitaplar ve kitap yazarları arasında bunun gibi pek çok örnekler bulmak mümkündür. O halde, yazarlarımız bu ayrılığı yaparken, biz de bir dil devrimiyle gelmiş bugünkü dil evrimini izlememiz kadar normal birşey yoktur. Hele bir Türkçe öğretmeni için, bu, zorunludur da. Bunu bir «suç»muş gibi ortaya atmak gülünçtür Eğer yeni kelimeler kullanmak «suç»sa, ders kitabı yazarlarından N. Sami Banarlı dışında kalanlar hakkında da aynı soruşturmayı açmak gerekir.

Burada şu noktayı özellikle belirtmek isterim ki, kullandığım kelimeler ders kitaplarının bazılarında yoksa da Türk Dil Kurumunun çıkardığı Türkçe Sözlükte vardır. Bunu bilmiyorlarsa, kendilerine salık veririm, oradan öğrensinler. (Şu da var ki, ben Türk Dil Kurumunun asıl üyesiyim. Gramer Komisyonunun da üyesi bulunuyorum. Türk Dil Kurumuna, kişiyi iki buçuk liralık bir biletle de almıyorlar. Bu işler, yaygarayla pek olmuyor. Bu konudaki durumum, Gramer Komisyonu Başkanı Prof. Vecihi Hatipoğlu'ndan ve Ömer Asım Aksoy'dan ve diğer üyelerden de öğrenilebilir. Yetkili kimselere güveni olan Disiplin Kurulunuzun, bu konuda, bir karar vermek için kendisini yeterli görmiyeceğini sanırım. Hele iddia sahipleri bu konuda hiç yetkili değillerdir.)

«Uydurma» olarak niteledikleri bazı kelimeleri öğrencilere zorla öğretmeye kalktığım ise tüm yalandır. Böyle bir harekete, yani zorlamaya, yaratılışım elverişli değildir. Zorlamanın karşılığının, zorla karşılaşmak olduğunu iyi bilenlerdenim. Birşeyi öğrenmede «istek», «ilgi» ve «sevgi»nin ne denli güçlü olduğunu deniyerek öğrenmiş durumdayım. Derslerde elde ettiğim başarının sebeplerinden biri de budur sanırım. O halde, iddia sahiplerinin ileri sürdüğü iddialar yalandır. **«İnkişaf, ideal, tahakkuk, temayül, müessese...»** gibi kitapta geçen kelimeler yerine **gelişme, ülkü, gerçekleşme, eğilim, yönseme, kurum...»** gibi kelimeler kullanırım ve öğrencilerime de öğretirim. Bunlar Türkçe Sözlükte ve konuşma dilimizde olan kelimelerdir. Ayrıca, **Bakanlığımızın, yabancı asıllı kelimeler yerine, Türkçe karşılığı bulunan kelimelerin kullanılmasına ait bir genelgesi, önemli bir genelgesi de bulunmaktadır.** Benim yaptığım, Bakanlığın bu emirlerini ve Müfredat Programı gereklerini yerine getirmek ve ayrıca, Dil Devrimini benimsemiş bir kimse olarak bunu günlük hayatımda ve derslerimde uygulamaktan ibarettir.

Üçüncü paragraf :

«Aşırı cereyanlar» deyince ne kastediliyor? Ispartada pek yaygın olan Nurculuk mu, Ümmetçilik mi, Turancılık mı, aşırı solculuk mu? Yoksa bunların hepsi midir? Eğer bunlardan biri ya da birkaçı kastediliyorsa, ben burada yokum. Benim zihinlerde hazırlamaya çalıştığım tek zemin, **HALKÇILIK**'tır. Bunun kökü halka, büyük kaynağa yöneliktir. İşte bugünün kaynaşan Türkiyesinde bunun tartışması yapılmaktadır. Bir

yanda aydınlar Anayasamızın getirdiği «Sosyal adalet» kavramını yerleştirmeye çalışmakta, öte yanda tutucu bir grup bu anlayışa karşı çıkmaktadır. Ortada bir Aksakal sorunu yoktur, milli eğitimin bünyesindeki çatışkılar da aynı görüşten doğmaktadır...

Ben Din Dersi öğretmeni değilim. Okul müdürü bu dersi bana kasıtlı olarak Ispartanın bilinen havasından aleyhimde yararlanmak için vermiştir. Bunu neden mi biliyorum? Müdür benimle hiç konuşmadığı halde, bazı öğrencileri çağırıp çağırıp derslerde neler konuştuğumu soruyor, buna ait bir dosya hazırlıyor ve öğrencilere, gelecek müfettişlere hangi yönde ifade vereceklerini talim ettiriyordu. Bu husus, **tahkikat dosyasındaki** öğrencilere ait ifade zabıtlarından da anlaşılabilir.

Din konularıyle ilgili söylentilerin çoğu, dışarıda öğretmen arkadaşlarla konuştuğumuz konulardır. Elbette, arkadaşlar arasında birçok konular içten konuşulur. Fakat kısa bir süre sonra şunu gördüm ki, bizim, arkadaşlarla konuştuğumuz konular, sınıfa, öğrenciler tarafından soru olarak getirildi. Ben gene de bu soruların çoğunu yanıtlamadım. **İmam Hatip Okulu öğretmenlerine sormalarını salık verdim. Fakat, gariptir ki, öğrencilerin bu soruları, benim tarafımdan sordurulmuş şekline sokuldu.** Halbuki bu sorular, tarafımdan sordurulmamıştır. Benim sorduğum sorular, gelen müfettişlerden Fazıl Bengisu tarafından görülmüştür. Aralarında, iddia edildiği şekilde bir soru yoktur. Yalnız, benim sorduğum ve üzerinde en fazla durulan **Hac**'la ilgili bir soru vardır ki, ben bu sorunun sorulmasında bir sakınca görmüyorum. Çünkü biliyorum ki, Haccın

birçok farzları vardır. Öğrencilerin bunu bellemesinde de ulusal yarar bulunmaktadır. Bu, öğretimin amacını değiştirecek değil, tersine, **öğretimin amacına yönelmektir.** Çünkü her ulus, kendi ulusal yararını düşünmek zorundadır. Bunun altında başka anlamlar aramak boşunadır. Öküz altında buzağı aramağa benzer.

Tarih dersinde sorduğum sorulardan üzerinde en çok durulan ve şikâyet konusu olan soruyu açıklamak isterim. Ortaçağda, Avrupada asiller, serfler, derebeyler gibi sınıfların olduğunu işlediğimiz bir dersin sonunda, dersi eğitsel bir amaca bağlama ve «imtiyazsız, sınıfsız kaynaşmış bir kitle» olduğumuzu iyice zihinlere yerleştirmek için **Türkiyede sınıfların olup olmadığını sordum.** Nitekim, çocuklardan çoğu, verdiği cevaplarda «yoktur» dediler. Yalnız bir kaç tanesi «Hastane gibi yerlerde fakirlere sırayla bakılmadığı, hatırlı kimselerin öne alındığını» örnek göstererek, «vardır» dediler. Ben de bunun üzerine «Yarın sizler de doktor, hakim olacaksınız. Bana öğretmenim geldi diye farklı muamele ederseniz, maaş karşılığı olan hakkımı helâl etmem» dedim. Bu konuşmadan bütün öğrenciler pek duygulandılar ve beni alkışlamaktan kendilerini alamadılar. Olay budur.

Tekrar ediyorum: Sorduğum bütün soruları Fazıl Bengisu incelemiştir. Ayrıca, iddia sahipleri, sorularımın aşırı cereyanlara zemin hazırlayıp hazırlamadığını bilemezler. Çünkü bunlardan, başta müdür, değerlendirme dersi görmediğinden, soru tekniği hakkında bilgisi yoktur. Bu konunun dersini görmüş bir öğretmen olarak kendimi yetkili görüyorum ve sorunun nasıl sorula-

cağını biliyorum. Ayrıca, **Müfredat Programının ruhu da, bizi topluma yönelmeyi emreder.** Mamafih, kurulunuz bu sorular konusunda bir tereddüde düşerse, bunları, bu konunun yetkili uzmanlarına da inceletebilir.

Dördüncü paragraf :

«Türkçe derslerinde cevap yerine, yanıt; cümle yerine tümce, edebiyat grubu öğretmeni yerine yazın takımı öğretmeni gibi kelimeler kullandığım» iddiasını, ikinci paragrafın yanıtında kısmen cevapladığımı sanıyorum. Bununla beraber burada, bu konuya tekrar dönme zorunluğu vardır. Çünkü, sanıyorum ki, ikinci paragrafta «uydurma» olduğu söylenen kelimeler de bu ve bunun gibi kelimelerdir. Ben, bu kelimelerin «uydurma» olmadığını, bunu iddia edenler, dil akımından habersiz oldukları için onlara «uydurma» geldiğini söyleyeceğim ve lâfı fazla uzatmamak için bunlardan yalnız birini, ilk kelimeyi ele alacağım:

«Yanıt» kelimesi «uydurma» değildir, şu kaynaklarda kullanılmıştır:

a. Tanıklarıyle Tarama Sözlüğü I., sayfa 779.
Yanıt - yanut Mükâfat, karşılık, ivaz.

b. Garipname XV. yüzyıl
Tanrı anın yanıtın uçmak vere,
Kim günahsız ol kişi hakka ere.

c. Kelille ve Dimne, XIV. yüzyıl:
«...Madem kim benim ömrüm bakidir, senin hakların unutmıyam, sana anın ivazın eylemeyi fursatını ve anun yanutun vermek vaktını istemekte hiç gafil olmıyam.»

d. Tanıtlarıyle Tarama Sözlüğü, Cilt III.:
Yanıt: Mükâfat, karşılık, ivaz, ecr.

e. Delil-ül İbad, XV. yüzyıl:
Kamu işlerin oların hak için idi ivaz
Almaz idi hiç biri ez-sim ü zer yahut garaz.

f. Kılavuz Sözlük, sayfa 20:
Cevap: Yanıt.

İşte, diğer kelimeler de böyledir. Fakat ben bunlardan «tümce» ve «yazın takımı»nı sınıfta kullanmadım. Kullansam ne çıkar, ama kullanmadım. Tekrar ediyorum, Türkçe kelimelerin kullanılması, öğrencilere söylenmesi bazılarının öğretilmesi yasak değildir, tersine dil devrimine hizmettir. Bunları öğrenmeleri için bir zorlama yapılmamıştır ve zorlamayla hiç bir şeyin öğrenileceğine inananlardan da değilim. Burada şunu belirtmek isterim ki, iddia sahipleri yalnız «yanıt»a değil, dil devrimine ve yeni olan herşeye karşıdırlar. Bu bir «yanıt» meselesi değil, kafa yapısı meselesidir. Değil ya, bir de onların dediği gibi alalım işi: **«Yanıt» klimesi üzerinde niçin bu kadar durmaktadırlar. Bu kelimeyi öğrenci öğrense kıyamet mi kapar sanki?** Hiç mi yabancısı oldukları kelime öğrenmiyecek bu çocuklar. Saçma!

Gelelim, aynı paragraftaki, solcu fikirler taşıyan kitaplar okuttuğum iddiasına:

Elimizde, **hangi kitapların solculuk, hangilerinin sağcılık, hangilerinin ortacılık telkin ettiğini gösterir** Milli Eğitim Bakanlığı ya da diğer kurumlarca yapılmış bir liste yoktur. Bu soruda kastedilen kitaplardan biri ve hem de en tehlikeli görüleni **«Teneke»** olsa gerektir. Çünkü müfettişler bu kitabı niçin okuttuğumu ilk tahkikatta sormuşlardır. Bu kitabın okullarımızda okutulmıyacağına dair elimizde herhangi bir emir yoktur. Okutulacak kitapların neler olduğuna dair

bir yazı da yoktur. Bu durum karşısında bir Türkçe öğretmeni ne yapar? Okuduğu, öğrenci seviyesine uygun gördüğü kitapları öğrencilerine tavsiye eder. Benim yaptığım da budur. Fakat kötü niyet sahipleri hemen bundan kötü bir anlam çıkarmaya ve öğrencilere toprak reformu hakkında birşeyler sezdirmek istediğimi ileri sürdüler. Açık söylüyorum, baştan, ben bunları düşünmemiştim. Ama şimdi söyliyorum, böyle olsa ne çıkar. Bugün başta Başbakan olmak üzere bütün aydınlar toprak reformundan yanadır. Nitekim bununla ilgili bir tasarı da çok önce hazırlanmıştır. Eğer bunun bir politik yanı varsa, ben o yanda değilim; ama ben mülkiyetin temelinde hukuk ve alınteri olmasından yanayım. Çünkü, bu memlekette padişaha yüz çift çarık göndererek, dalkavukluk yaparak toprak sahibi olmuşlar vardır. Toprak için ölenlerse, bugün topraksızdırlar. İşte ben bu toprak yoluna, vatan yoluna ölenlerden yanayım; dalkavuklardan yana değil. Bunda herhangi bir sol veya sağ düşünce yoktur. Eğer aranırsa, her iyi düşünce kötü şekilde yorumlanarak kötü düşünceler çıkarılabilir. Bu, yorumcuya, yorumcunun iç niyetlerine bağlıdır. Bunlar benim kişisel düşüncelerimdir. Ben herhangi bir kitap seçerken, öğrencilerime tavsiye ederken bunları düşünmedim. Bunu da özellikle belirtmek isterim. Fakat şurası da bir gerçektir ki, toplumlar durmadan ilerliyor, her ileri olan, kısa bir süre sonra geriye düşüyor. Bugün bana sorulanların, on onbeş yıl sonra geriye düşeceğini sanıyorum.

Beşinci paragraf:

«Lisemizdeki Boşluklar» hakkında gazeteye yazılar yazarak okul müdürüne karşı hürmetsiz

tavır takındığım ileri sürülmektedir. Ben burada şunu söyliyeceğim: Bu bir «hürmetsizlik» meselesi değil, bir kişisel savunma ve bir hak arama meselesidir. Müdür, bana hiç bir zaman ve hiç bir meselede en küçük şekilde yardımcı olmadığı halde, her zaman karşıma çıkmış ve yığınla güçlük çıkarmıştır. Örneğin, iki ay içinde, sırf beni zarara uğratmak ve güç durumda bırakmak için, üç defa derslerimi değiştirmiştir. Türkçeyi aldı, tarih dersi verdi, tarih dersini aldı, coğrafya verdi ve İmam Hatip okuluna gitmem için çalıştı. **Coğrafyayı aldı Din ve Tarih dersi verdi.** En küçük bir açıklama yapmadan, beni dama taşı gibi oynattı. Bu, yönetmelik gereğince bir suçtu, çünkü üstler, yeni yetişmekte olan öğretmenlere yardım etmekle görevlidirler, örnek olmak zorundadırlar. Ben kendilerine, bu kadar ders değiştirmenin sebebini sorduğumda - saygı hudutları içinde -, «Size hesap vermek zorunda değilim, Okutursan okutursun arslanım» demiştir. Haklı izin isteklerimi sebep göstermeden reddetmiştir. Nöbet işlerinde üstüme üstüme yüklenmiştir. Stajyer öğretmenlere 24 saat ders verdiği halde, bana mali baskı yapmak için daha az ders verdi ve böylece kinini iyice ortaya koydu. Eğitim konusunda hiç bir yardım etmediği halde, aleyhimde öğrenciler vasıtasıyle gizli gizli dosyalar hazırlamıştır. Nitekim bunları, gelen ilk müfettişe vermiştir.

İşte, benim adı geçen yazılarım ve davranışlarım bu çerçeve içinde düşünülmeli ve görülmelidir. Bu bir saygısızlık değil, bir nefsi müdafaadır. Kırılmış bir izzetinefsin tepkileridir. Çiğnenmiş hak ve hukukun karşılanmasıdır. Hukukta

daima sebep-sonuç ilişkisi düşünülür. Bütün bunların üstünde olarak da ben bu yazılarımda bir saygısızlık olduğunu sanmıyorum. Burada bir gerçek varsa o da, okul müdürünün, yetkilerini aşarak bir öğretmeni ezmeye çalışması, yönetmelik ve kanunları çiğnemesidir.

Altıncı paragraf :

Burada «Nurculuk konusunun ele alınarak bir broşür yayımlatma işini ele alışım» ileri sürülmektedir.

Kültür ve edebiyat kolu yönetici öğretmeni olarak, böyle bir konuyu, demokratik esaslara bağlı olarak konuşarak, tartışarak ve oylıyarak karar altına aldık. Alınan kararlar, okul müdürünün onayından sonra uygulamaya konulduğu malumdur. İşte biz de, aldığımız bu kararı okul müdürüne sunmaya hazırlanırken, okul müdürü daha kararı görmeden ve benimle konuşmadan bana bir yazı yazdı. «Görülen lüzum üzerine kültür ve edebiyat kolu yöneticilik görevime» son verdi.

Biz, kol olarak böyle bir kararı niçin almıştık? Milli Eğitimin Programda belirtilen amaçları arasında «toplumsal bakımdan yetişecek çocuğun.» Türk devrimlerinin ilkelerine bağlı; ....kötü şartları düzeltmek için çalışır bir yurttaş olmasını sağlamak» kaydı vardır. Ben Nurculuğu, Türk toplumunun gelişmesinde kötü bir şart olarak kabul ediyorum. Türk toplumunu uyuşturuculuk, geri iticilik, Türk devrimlerini kemiricilik olarak kabul ediyorum. Bir toplumun uyuşturulması ise ancak komünistlerin işine yarar. Memleketteki gerici hareketlerde komünistlerin parmağı vardır, ben buna inanıyorum. Çünkü komü-

nizm ekmek vadederek geri toplumlara kolayca girebilir. Bizim, kol olarak aldığımız böyle bir kararı, Nurculuğun aleyhinde olmamızı şikâyet konusu yapanlar, sanıyorum ki işin bu yönünü hiç düşünememekte, fakat yalnızca kendi sandalyelerini düşünmektedirler. Bunlar, bu davranışlarıyle nelere alet olduklarını yazık ki farkedememekte, kimlere hizmet ettiklerini anlıyamamaktadırlar. Biz öğretmen olarak çocuklarımızı Merih'in problemlerini çözmek için değil, içinde yaşadıkları toplumun problemlerini çözmeye hazırlamak zorundayız. Bu okulda başlar, toplumda devam eder. Yazık ki okulumuzda, Emniyetçe tesbit edilmiş Nurcu öğrenciler vardır. Biz bu çocuklara yardım etmiyeceğiz, onlara gittikleri yolun yanlışlığını göstermiyeceğiz de ne yapacağız? Elbette ki göstereceğiz. Fakat yazık ki okul müdürünün olumsuz müdahalesiyle, Isparta için hayati bir önemi bulunan bir konuda kol olarak çalışmamız engellenmiştir. Acıyorum doğrusu?

Yedinci paragraf:

«Öğrencilerle lâubali olarak bazı öğrencileri suç işlemeye sevkettiğim» iddiasına gelince:

Bu iddia bana Kurt - Kuzu hikâyesini anlatıyor. Hani kurt körpe kuzuya «Suyu bulandırsan da yiyeceğim, bulandırmasan da» demiş ya işte öyle. Bu adamların tek amacı beni öğretmenlikten, pek sevdiğim ve bağlı bulunduğum mesleğimden aldırtmak istemeleridir. Bu amaçlarını gerçekleştirmek için, çeşitli politik yollara başvurdukları yetmiyormuş gibi, bir de bir yığın iftiralarda bulunmaktadırlar. Düşünmüşler, bir adamı yemek için «solculuk» yeter demişler. Bana solcu demişler. Ama yine şüphelenmişler, «Bunu

belki ispat edemeyiz» diye yanına, beni öğretmenlikten uzaklaştırıcı bir madde daha eklemeyi uygun bulmuşlar. O zaman «kışkırtıcı» demişler. Bu da yetmemiş, not takdirinde bitaraflıktan ayrılıyor, öğretmenleri ilerici-gerici diye ayırıyor... gibi iftiralarda bulunmuşlar. Onların arzusunun gerçekleşmesi için aşırı solcu olmam kâfi idi, ama benim böyle olmadığımı iyi bildiklerinden ve bu iftirayı tutturamıyacaklarını anladıklarından şikâyet maddelerini şişirme yoluna gitmişlerdir. Geçmişteki kötü politikacılardan biri «Politikada yalan bile olsa söyleyin, inanan biri bulunur» demişti. Taktik o taktik.

Bu iddiaya karşı diyeceğim şey kısaca şudur: Hangi çocuğu hangi suçu işletmeye teşvik etmişim ve hangi suç işlenmiş. Lütfen bir tane örnek gösterilsin. Böyle birşey aslâ yoktur. Bu düpedüz bir iftiradır. Anlamıyorlar, sevgiyle lâubaliliği biribirinden ayıramıyorlar. Benim böyle çirkin şeylere başvurmağa aslâ ihtiyacım yoktur ve olamaz da.

Müfettiş Hüseyin Arıtürk'ün bana bu konuya değgin soruları oldu. Yaz tatilinden gelen bu müfettişin fezlekesinde bu ve diğer konularla ilgili olumsuz bir notu varsa, o zaman da gerekçeli şekilde Bakanlığa itiraz ettiğim gibi, bunu kabul etmiyorum. Gerekçem ise şudur Kendisine kısa bir ifade verdim. Kendisinden önce gelen F. Bengisu'nun aldığı ifadeleri kaynak olarak gösterdim sorularına. Daha Hüseyin Arıtürk Ankaraya yeni dönmüşlerdi ki Ispartada yayımlanan ve A.P.'nin organı olan Demokrat Isparta Gazetesinde maskeli bir ifade ile «mesleki yetersizliğimden dolayı kütüphanelere alınacağım» haberi çık-

tı. O gazete için sevinçli olan bu haberin kimler tarafından ve ne şekilde yazdırıldığını da sezmekteyim. Çünkü, aynı gazetede daha önce beni kötüleyici ve meslekten alınmamın şart olduğuna dair bir yığın yazılar vardı. Beni bu değin izliyen bu gazete, arzularını gerçekleştirmek için, bir müfettişin de isteğince rapor vermesini sağlamış ve bu raporun mahiyetini **boncuk bulmuş çocuk sevinciyle** yayınlamıştır.

Sekizinci paragraf :

«Öğretmenleri, ilerici - gerici diye ikiye ayırdığım ve devamlı tartışmalarla kavga ettiğim» iddia ediliyor.

İlerici - gerici sözünü ben icat etmedim. Bunlar memleketimizde sık sık kullanılan siyasi terimlerdir. Hiç bir öğretmene böyle bir şey söylemedim. Söyledimse ispat etsinler. Yeter ki, benden şikâyetçi olanlar biribirlerinin şahidi olmasınlar.

Okulumuzda zaman zaman tartışmalar olmuştur. Konuyu kendileri açarlar. Biribirlerine «Yazın takımı öğretmeni mi, kışın takımı öğretmeni mi?» «Yanıt mı, manıt mı?» gibi tarizlerde bulunurlar. Sonra da ağızlarının tadını alırlar ve şikâyete kalkarlar.

Kavga konusuna gelince: Bunun cevabını daha önce verdim. Kavga hasıl olmuştur ve ne şekilde sonuçlanmıştır, oradan öğrenilebilir. Yalnız şu kadarını ekliyeyim ki, benimle kavga eden kişi sonra bana gelip «Arkadaş, seni bana yanlış anlatmışlar, özür dilerim.» demiştir. Bu da tahkikat evrakı arasındaki kendi ifadesinde vardır sa-

nırım. Şimdi bu arkadaşla barışığız ve samimiyiz. Bunu da sevinerek belirtmek isterim.

Dokuzuncu paragraf :

Öğrencilerimi yetiştiriyorum, hakları olan notu veriyorum ve sınıf geçiriyorum. Benim yetiştirme gücümü, beni teftiş etmiş olan müfettiş Ahmet Maruf Buzcugil ve İbrahim Gökbakan'dan öğrenebilirsiniz. Bunu kaydetmek benim için gerçekten bir zevktir. Övünmüş gibi olmazsam, maymuna beş numaralık Türkçe öğretebilirim. Beni karşılarına almak ihtiyacını duyan - gerek iddia gerekse ifadeyle - kişilerin Eylül/1964 döneminde hazırlamış oldukları Türkçe cevap anahtarındaki Yirmi bir tane bilimsel hatayı -Akademik değil, 2x2 dört gibi-, hazırlamış olduğum bir raporla ortaya koydum. Raporum Talim ve Terbiye Kurulunda incelendi. Doğruluğu kabul edildi. 7.11.1964 tarih ve 410/2544 sayılı Bakanlık yazısına ekli olarak benim raporuma uygun bir cevap anahtarı gönderilerek, sınıfta kalan öğrencilerin yazılılarının yeniden okunması istendi. Karşımda olanlar, toplandılar, kâğıtları yeniden okudular. Bu da, bu kimselerin durumlarını, kıskançlıklarını ve benim çocukları bol not vererek geçirdiğimi mi, yoksa onları yetiştirerek haklı oldukları notu verdiğimi mi gösterir sanıyorum.

Ayrıca, bana böyle bir iftira atmak istiyen kimseler, öğrenci cevaplarının nasıl değerlendirileceğini de bilimsel şekilde bilmemektedirler. Çünkü değerlendirme dersi görmemişlerdir. Kaldı ki, Türkiyede ortak bir değerlendirme sistemi yoktur. Değil sözlü sorularda, yazılı yoklamalarlarda bile aynı sınav kâğıtlarına çeşitli öğretmen-

ler tarafından üçten sekize kadar not takdir edildiği Ömer Martın ve Sadrettin Celâl Antel'in eserlerinde ve çeşitli mesleki dergilerde yayınlanan makalelerde açıkça ortaya konmuştur. Ben işin bu tarafına girmek istemiyorum. Bırakalım bu yayınları, örneğin, 1962/1963 ders yılında itiraz edilen felsefe kâğıtlarından Isparta Lisesinden Konya Lisesine gönderilenlere, Konya Lisesinde daha yüksek not takdir edilmiş ve örneğin 2 - 3 numara alan kâğıtlara 5,6,7 gibi notlar takdir edilmiştir. Bunun böyle olmasının, aynı kâğıda çok değişik notlar takdir edilmesinin pek çeşitli sebepleri olduğu da malûmdur. Ben işin bu tarafını deşmeden, öğrencilerimi yetiştirdiğimi, hakları olan notu verdiğimi söylüyorum. Nitekim, kurul önünde sınava giren öğrencilerim, aynı şekilde yüksek not almaktadırlar.

Bu soruların dışında olarak şunları da söylemek isterim: Bugün, geri kalmış, az gelişmiş ülkeler bu gibi olaylarla kaynamaktadırlar. Bu bir bakıma, Türkiyemizin aleyhine işletilen, güçlerimizi, biribirimize tutuşturarak harcatmayı hedef tutan kötü niyetlerin sonucudur. Biz öğretmenler biribirimizi severiz. Ufak tefek kusurlarımızı biribirimize bağışlarız. Düşünce ayrılıklarını demokratik bir anlayış içinde ve yine demokrasinin sağlığı için hoşgörürüz. Fakat aramıza, kendi çıkarları için karakedi sokanlar oluyor. Buna dikkat edemiyen idarecilerimizin bazıları yazık ki oyuna gelmektedirler. Sayın Mehmet Bezirci arkadaşımız iki yıl önce böyle bir oyuna gelmiştir. Bu tahkikat böyle bir oyunun sonucudur. Benim inancım budur. Ne mutlu ki, iki yıldır aramıza bir karakedi girememiş, lisemizde hiçbir olay olmamıştır. Dileğimiz bundan sonra da olmasın.

Bu arada şu noktayı da üzülerek belirteyim ki, bu gibi asılsız, temelsiz olaylar mesleğimizi yaralamaktadır. Zamanımızın ve gücümüzün hiç değilse bir kısmını boşa gidermektedir. Şikâyet eden de, edilen de, tahkikatı yapan ve sonuca bağlıyan kimseler de acı duymaktadırlar bu gibi olaylar karşısında. Bu gibi olaylar karşısında, görev yeri ve şekli ne olursa olsun bütün meslektaşların ortak tedbirler alması ve **bir öğretmenlik dokunulmazlığı yaratması zorunluğu vardır kanısındayım.**

KARAKOLDA

Altmışyedi kışında Bakanlık emrine alındım ya, Adanadan hemen ipi kesip Ankaranın göbeğine düştüm. Danıştaydan bekle babam bekle ki olumlu olumsuz bir haber çıksın. Şöyle kent dışına çıkıp da arada bir hava almayınca ya da gözlemlerini geliştirmezse, mahpusdan farkı kalmıyor kişinin. Derken bahar geldi. O zaman daha da arttı kapanıp kalmanın acısı. Bir gün TÖS avukatı Nevzat Helvacıyla görüşürken, Ispartaya gideceğini söyledi lâf arasında. İlhan Alkan'ın Isparta Ağırceza Mahkemesinde duruşması varmış da ona girecekmiş. Malum ya İlhan da TÖS üyesi ve de Keçiborlu şubesinin kurucusu, başkanı... Birlikte gitmeye karar verdik, benim bunalımı söz konusu edince. Böylece, bir bahar gezintisi yapıp açılacaktım. Görmediğim yerleri görüp yeni yeni insanları tanımakla da çok şey öğrenecektim.

Bir sabah otobüsle Ankaradan hareket ettik. Afyonda mototrene aktardık kendimizi. Yolda bir de Ispartalı öğretmenle tanıştık. Burdurun Askeriye Yetiştirme Yurdu Öğretmeni imiş. Yurt öğretmeni hemen bir şeyler anlatmaya başladı:

«Bu öğretmen kıyımı ne olacak biraderler? TÖS şubelerine de hayli istifa dilekçeleri gelmeye başladı. Bunlar okul müdürlüğü vaadi alanlardır. 'TÖS'den ayrıl seni müdür yapalım' diyorlar bunlara, onlar da kanıyor. Bunun yanında bazılarına da Milliyetçi Öğretmenler Derneğini kur, diyorlar. Kurulmuşsa, oraya kaydol, üst yanına karışma, müdürlük mü istiyorsun, yoksa merkeze nakil mi, meslekte yükselmek mi (koltukta yükselmekten söz ediyorlar), hepsi mümkün, diyorlar. Bir milletvekili bana da böyle bir teklif yaptı. «Kur şu Milliyetçi Öğretmenler Derneğini Burdurda?» dedi.

«Her şeyi bununla mı çözümleyeceksiniz?» dedim milletvekiline. «Başbakanın ilinde, yani Ispartada bu dernekten var, bak bakalım kaç üyesi var? Bir de onların karşısındakilere kayıtlıları say?»

Bu karşılığı alınca susmuş milletvekili..

Akşamın yedi otuzunda indik Keçiborlu'ya. Sabahleyin Ispartada mahkeme olduğu için, hazırlık yönünden İlhan Alkanı görmesi gerekirmiş TÖS avukatının. Doğruca gidip onu bulduk. Biz konuşurken, karıları ve çocuklarıyla iki öğretmen arkadaş daha geldi. Önceden haberliymişler, akşam oturmasına bekliyorlarmış onları zaten. Tanıştık. Yusuf Özgür, Şemsi Kılıç. Millet boğazına kadar dert dolu. Daha merhaba demeye kalmadan başladı Yusuf Özgür öğretmen:

«Beyim beyim, burada okuduğunuz gazeteyi sakın belli etmeyin. Öğretmenseniz, mesela okuduğunuz gazete de Cumhuriyet ya da Akşamsa, yandınız demektir. Bu, karşı taraftasınız demek, yani TÖS'lüsünüz, yani ki iktidarcı değilsiniz, de-

mek... Gazeteleri saklı okuyoruz, neye saklamalı. Ama 'Adalet' okumak serbest. Rahat da.»

Ben de ona, Afyonda öğretmen arkadaşların Ant Dergisini gizli okuduklarını söylüyorum.

Derken İlhan Alkan'ın başından geçenler ortaya geliyor.

İlhan:

«Köylüler çok karşı olup bitenlere, çok üzgün» diyor. «Köylere çıkıp hep anlatıyorum maden ve petrol sömürücülüğünü. Anlıyorlar anlatınca komprador oyunlarını. Ancak, karşıda olanlar 'o komünisttir' diyorlarmış..»

Konuşuyoruz.

«Neden?» diyorum.

«Köylülere diyorlarmış ki, o hiç cuma namazına gitmez. Köylüler onlardan çok ilerde. Gel be İlhan, bir kaç cuma camiye gidelim de olsun bitsin, bakalım o zaman ne söyleyecekler, diyorlar bana. Ben de köylülere anlatıyorum ki, namaz - oruç kandırmacalarıyla olmaz bu, önemli olan haklarımızı yedirmemektir.. Ona da akılları yatıyor köylülerin...»

Öğrencilerinden de ziyaretçileri var İlhan'ın. Onlarla da konuşuyorum. Bunlardan biri Aydoğmuş köyünden Keçiborlu kasabasına okumak için gelmiş orta üçüncü sınıfta Ramazan Öztürk.

«Öğretmeniniz Bakanlık emrinde. Derslerinize gelemiyor. Ama bir gün biter bu iş?» diyorum çocuğa.

«Biz öğretmenimizden çok memnunuz. Sınıfımıza gelmesini o kadar istiyoruz ki.. Bizim haberimiz yokken ona iftira etmişler, bakanlıklara falan yazmışlar...»

Orta birinci sınıftan Aycan Özdil biri de. Kükürt Fabrikasında çalışan işçi İbramın kızı. O

da kulak veriyor Ramazanla konuşmamıza. «Hocamızın derslerinden memnunduk, amma şimdi yok. Onun sınıfa yeniden gelmesi için biz toplanıp yukarı meydandan hökümet konağına yürüdük.» diyor.

«Kim topladı?»

«Kendimiz toplandık.»

«Ne düşündünüz de toplanıp hökümete yürümek istediniz?»

İbramın kızından önce Keçiborlu Belediye Başkanı Seyfullah Beyin oğlu cevapladı sorumu:

«Hocamızı istiyorduk. Vali gelmişti. Ona anlatmak istedik hocamızın iyiliğini. Dağbaşını Duman Almış Marşını söyleyerek gittik. Askerleri üstümüze saldırttılar. Biz de kaçtık. İçimizden birkaçını yakaladılar. Onları karakolda sıkıştırdılar, sorguya çektiler, sonra okula gönderdiler.»

İncesu Köyünden okumaya gelmiş orta ikideki Kemal Ertuğrul söze karışıyor. Çocuklar konuşurken Fontamara ve bizim Tarık Dursunun Rıza Bey Aile Evi geliyor aklıma. Birincisinde köylüler, ikincisinde de pansiyoner delikanlılar sırayla konuşarak anlatırlar ya hikâyeyi.

Diyor ki Kemal Ertuğrul:

«Hocamızın okula gelmesini istedik, istiyoruz, başka ne yapalım?» Orta üçten Nihat Sargın (eski Tip sekreteriyle yalnız isim benzerliği var) giriyor araya:

«Bizim sınıfta, Türk petrolleri yabancı ellerde, petrollerimizi kendimiz değerlendirelim, dedi İlhan öğretmenimiz.»

«Dersleri ihmal ediyormuş ama?» diyorum.

«Hayır, çok güzel öğretiyordu.»

Öğretmenlerinin başına gelenlere çok üzüldüklerini, hele Okul Müdürünün İlhan Beyi

kayın biraderine parkta dövdürtmesine çok kızdıklarını söylüyorlar. Bir yandan kendi başlarına gelenlere de canları sıkılıyor çocukların.

Nihat Sargın, «okuldan yedi gün uzaklaştırıldım» diyor.

«Neden?»

«Boykot yaptık ya, ondan.»

«İlhan öğretmeni geri getirtmek için yaptık» diyor bir başkası.

«Boykota kaç kişi katıldınız?» diyorum arada. Hep birden:

«İki yüz kişi!» diyorlar.

Aycan Özdil:

«Daha da fazlaydı. Hem öğretmenin gelmesi için, hem de müdürün gitmesi için yapıyorduk boykotu.» diyor.

«Neden müdür gitsin İlhan gelsin, diyordunuz?»

«Okulun durumu bozulmuştu. Ders dağıtımı hiç durmadan değişiyor, dersler boş geçirtiliyordu.»

Ötekiler ekliyor:

«Deneme tahtası olduk.»

Yedi arkadaşlarının, iki kız beş erkeğin de Burdura sürgün gönderildiğini belirtiyorlar.

«Öyleyse onların suçu daha büyüktü?» diyorum.

Her şeyin farkında çocuklar. Gayet rahat ve aşağı yukarı hep birden yapıştırdılar cevabı: «Babaları halk partili olduğundan.»

İlahi Halk Partisi. Keçiborlu ortaokulunda sessiz sessiz okuyan çocuklara bile zararın dokunuyor senin. Farkında mısın ki?..

Müdür Ali Şahin'in İlhan yanlısı olan öğrencilere çok kırık not verdiğini ekliyorlar, türkçeden.

İlhan Alkan Bakanlık emrinde. Kürsüsünden uzakta yani. Buna rağmen, bir küme öğrenci gelmiş, «cebire giriş»ten anlayamadıkları yeri onunla birlikte çalışıyorlar.

Demindenberi sığara içen, bir kaç gün sonra Ispartanın yeni kazalarından Sütlüce mi ne onun en uzak köyüne sürüleceğinden habersiz olan Şemsi Kılıç Öğretmen söze karışıyor:

«Memur lokali parkın içindedir. Orada geçtiler İlhan'ın önüne. Gözüne bir yumruk vurdular. Koşuştuk, önce doktordan rapor aldık, sonra olayı mahkemeye aksettirdik... Bunun üstüne ortaokul öğrencileri harekete geçtiler ve lâfını ettikleri yürüyüşü yaptılar. Sonradan öğrendik ki, yürüyüşe hazırlanan çocuklar bir dilekçe yazıp iki arkadaşlarını kaymakama yollamışlar. Kaymakam da yanında oturan valiye tutuşturmuş dilekçeyi. Bir sonuç alamayınca yürüyüşü gerçekleştiriyorlar.»

«Teşvik yok mu?»

«Yürüyüşte mi. Hayır. Teşvik olsa bir gün önce usulüne uygun dilekçe verirdi çocuklar.»

«Sonuç?»

«Yedi çocuk il dışına sürüldü. Kırk çocuk da üç ile on gün arasında okuldan uzaklaştırılma cezası yediler. Savcı üçyüz öğrencinin ifadesini aldı. Hepsinin ifadesi de İlhan Alkanı çok sevdikleri üstüne. Bundan sonra da ne deseler beğenirsiniz: İlhan Bey, madem ki seni bu kadar çok seviyorlar, o halde bu boykotu sen yaptırdın... Neyse, Vali Bey bir manga jandarmayla geliyor. «Ne olacak bizim çocukların hali?» diyen velilere:

«Çocuklarınız beni ilgilendirmez. Bu işin sebebi, ne idüğü belirsiz o kişidir, Bakanlık emrine alınan öğretmendir. Veliler terletiyorlar Valiyi. Ayakkabılarının burnuna bakmaya başlıyor. Bu sırada mesele de mahkemede. Oysa bence, müdürle yardımcısı işine devam ederken tahkikat devam edememeliydi. Mesela, müdür, Bakanlıktan gelen müfettişler ifade alırken, kuyrukta bekleyen öğrencileri tehdit etti. İhsan Kopan adında bir öğrenciye de, arkadaşları duymuş, çocuk da söylüyor, «İlhan Alkan bizi teşvik etti dersen, sınıfı kolay geçersin» diyor. Müfettiş Şeref Çayıroğluna bu ifadeyi çocuk verirken de dinliyor ve çıkınca çocuğu dövüyor Müdür. O çocuk Burdura sürülenlerden biri. Okulun disiplin kurulu sürdü.»

Saat olmuş yirmiüç otuz. Biz konuşuyoruz. Dışardan, evin sarıldığı haberi geldi. Resmi - sivil bir sürü adam varmış dışarda. Derken bir jandarma çavuşu geldi. Beşiniz de buyrun karakola, ifadeniz var, dedi. İlhanın uğradığına bizi de uğratıyorlar. Buralar böyle ne yaparsınız. Başbakanın doğduğu ve milletvekili seçildiği il'in sınırları içindeyiz. Siyasi bir kimliğimiz yok. Siyasiler ve onlara tapan devlet işyerleri, çıkarcılar, gözü dönmüşler bizleri sevmez. Sevmemekle de kalmazlar.

Nevzat Helvacı, Yusuf Özgür, Şemsi, İlhan ve ben, beş kişi o saatte gittik karakola. Nisanın üçüydü. Yarım saat oturduk, dördü oldu nisanın. «Üçbin beş'e tabisiniz» diyor karakol kumandanı. Suçüstü kanunu bu. Hey allah, oturmaz mısın oturduğun yerde, gezmek suç olur böyle işte. Savcıya telefon ediyoruz bulamıyoruz. İlhanın kayınbabası evden çay takımı getirdi saat üçte. Birer bardak çay içtik. Karakol kumandanı da bizimle

bekliyor, hava buz kesiyor. Devleti Osmaniye nizamına göre otuzbir martta soba yakma süresi dolduğundan, yataklı boş koğuşlarda yatmak istemiyoruz.

Neden bekliyoruz karakolda? İlhanın evine gelen çocuklar arasında Belediye Başkanının oğlu da var ya, onun hürriyetini tahdit etmişiz. Meğer neymiş bu hürriyet de haberimiz yokmuş. Şu anda bizim, beş kişinin, ne hürriyetimiz tahdit olmakta ne de bir şey. Çünkü biz iktidarın tutumuna karşı kişiler olarak biliniyoruz. Onun için bizim hürriyetimiz falan olamaz. Bizleri insandan saydıklarından da şüpheliyim.

«İlhanın evinde kimliği belirsiz iki insan var» diyerek başlatmışlar bu hikâyeyi. Gece vakti yargıcı bulup ev arama kararı istemişler. O «kimlik tesbiti için ev aranması gerekmez» demiş. Peki karakola çağırdı savcı, kimliğimizi tesbit edip bıraksa ya, nerelerde? Önemli olan burada bir gece çivi kesmek. İçimizde biraz umutla, biraz adalet inancıyla yaşar hale geldik. Onu da mı silmek istiyorlar nedir? Sabaha karşı kimliklerimizi tesbit ettiler. Saat dokuz olunca da suç üstü kanunu gereğince mahkemeye çıkarılacağız.

Bu arada İlhanla konuşup şu kendi hikayesinin temeline inmek istiyorum. Çünkü biliyorum ki şu çektiklerimiz de bu hikâyenin bir halkasıdır. «Çektir bize köhne düzen çektir, candan da canandan da bezdirsen, sevenler yine sevecektir» biçimli bir bozlak okumak geliyor içimden.

«Nerden nereye birader» diyor İlhan. «Meselenin iç yüzü dış yüzüne hiç de benzemez. Hani insanın alası içinde öküzün alası dışında olur derler ya, öyle. Tahkikat konularının gerçek sebebi, bu işe sebep olanların içindedir.»

Ve devam etti. Ben de esneye esneye, uyuşan bacaklarımı sol elimle okşaya okşaya yazdım. Karakolda ayna var, desinler, şimdi de röportaj var karakolda:

«Bu iş aslında ne derste petroldan bahsetmemle, ne de güya bunun üstüne Bakanlık emrine alındıktan sonra çocukları boykota sevketmemle ilgilidir. Bu işin tabanında kükürt yatar. Belediye Başkanı 1950 ye kadar devletin ofisinde resmi hammaldır. O tarihten sonra birden semirir. 27 Mayıstan sonra hapse girer. İki üç milyonluk olmuştur çünkü. Halı atelyesi var. Elinde üç devirli tesbihi var. Daha bir de fabrikası var gibi gösterip işini genişletiyorlar. 3200 ton kapasiteli Zirai ilâç Fabrikasıdır bu mevcut olmayan fabrika. Fakat bu fabrikanın varlığı Isparta Ticaret Odasınca onaylanmıştır. Ticaret Odası Başkanı geçen yıl Şevket Demirel'di. Bu yıl da onun etkisinde yürüyor. İşte bu fabrikada işlemek üzere Başkan, 366 ton kükürt almıştır. Alma işi devam ediyor. Fabrika sahibi sıfatıyla çok ucuz alıyor. 27 liraya alıyor, evinin önünde 55 liraya satıyor. Tam iki misline. Milyonu vuruyor. Ben bunun da lafını ettim. Korktu. Beni kıydırıp buralardan uzaklaştırarak rahata kavuşmak istiyor. Çünkü halk esir gibi, sesini çıkaramıyor. Her şey bu adamların elindedir burada. Kaymakam, savcı falan emrindedir. Mesela bu akşam savcıyı evine çağırmış, orada talimat vermiş bizim karakolda ayazlatılmamız için.

«Görünürdeki sebeplere gelelim: Isparta Valisi Ertuğrul Süer hakkında Yön'e bir yazı yazmıştım. Bunu niçin yazdığımı sordular. Bir şey elde edemediler, bu tahkikat kapandı. On nisan

1966 da TÖS Keçiborlu Şubesinin toplantısını açarken Milli Eğitim Bakanına dil uzatmışsın, diyerek sorguladılar bir de. Milli Eğitim Müdürünün ihbarı üzerine savcılık tahkikat yaptı. Uzun uzun uğraştık. Takipsizlik kararı aldık. Ama Bakanlık Müfettişleri gene aynı konu üstünde durdular. Yirmibeş şubat 1966 günü kimya dersinde konuyu bir yana iterek sözü getirmişim kapitalizm, sosyalizm, sömürme, Vietnam, konularına. Bu arada dini de zedelemişim. Böyle soruyorlar. İçine din katmadıkları bir bardak su geçse elime, öyle sanıyorum ki ömrüm uzayacak. Din karıştırdığınız için bu soruyu cevaplamıyorum, dedim gelenlere.

«Okula deste deste gönderilen Yeni İstanbul, Son Havadis gibi gazetelerin, çocukları kötü yollara sevkettiğini söylemişsin? diye sordular bir de. Öyle ya, yıl boyu meşgul etmek için boyuna sormaları gerekir. Bu soruya karşılığım aynen şöyle oldu: «Adı geçen gazeteler tamamen siyasi çekişmelere yer vermekte, ilmi ve kültürel yayın yapmamaktadırlar. Ve birisi de Atatürke dil uzatarak gök gözlü Selanik bozması demiştir. Onların anlattığı Atatürk, öğretmenlerin ve tarih kitaplarının anlattığı Atatürkü çürütmektedir. Kişilikleri yeni gelişen çocuklar bu gazetelerle tarih kitapları arasında bocalamaktadırlar. Ortaokul öğrencileri bu tip siyasi çekişmelerin dışında kalmalıdır.

«Cebimdeki dolmakalemin Tip markalı olduğunu iddia etmiş şikâyetçiler. Onu da sordular. Yaşımın yirmiyedi olduğunu, henüz siyasete atılmak niyetinde olmadığımı söyledim.

«Yabancı şirket takvimleriyle ilgili verdiğim cevap ise aynen şöyledir: soru 'sınıflara

asılı bulunan Mobil, Shell gibi yabancı petrol şirketlerinin takvimleri için, bunlar kapitalist takvimi, bunlar komprador takvimi, diyerek topladığınız iddia ediliyor, ne dersiniz?' Cevap: «Takvimlere el sürmüş değilim. Yalnız, kendi memleketimizde yabancı şirketlerin reklâmını yapmak, tabii kaynaklarımızın yabancı midesine akması için zemin hazırlamak demektir. Bence her türlü reklâm milli çıkarlarımızla da bağdaşmalıdır. Ben bunun üzerinde durdum.»

«Sonra?»

«Tahkikatı yapan müfettiş, gerçeklere uymayan, demode raporlardan birini de benim için hazırladı. Isparta İl İdare Kurulu ise, Milli Eğitim Müdürü olan ve Başbakanın bacanağı bulunan Sadık Güneşin gayretleriyle, hakkımızda 141, 142 ve 480 maddeler gereğince lüzumu muhakeme kararı aldı. İlk duruşma üç mart 967 günü oldu. Ortaokul müdürü ve yardımcısı iftiralarını sıraladılar. Eğitim Müdürünün adamıdırlar. Öteki sekiz öğretmense, bunların her iddiasını çürüterek ifade verdiler. Müdür yardımcısı ve müdür ile yargıç arasında geçen kısa konuşmayı anlatayım istersen:

Yargıç (Md. Yrd. G. Yunusoğluna) — İlhan Alkan için sosyalisttir, dediniz. Sosyalist ne demektir?

G. Yunusoğlu - Bilmiyorum.

Yargıç - Nasıl bilmezsin, bir öğretmen olarak gazete falan okumuyor musun?

G. Y. Vallahi bu konularla ilgilenmediğim için bilmiyorum.

Yargıç - Madem ki sosyalistin ne olduğunu bilmiyorsun, İlhan Alkan'ın sosyalist olduğunu nasıl anladın?

G. Y. (Terler, konuşamaz. Sonra devam eder) İlhan Alkan bu memleketi gericiler idare ediyor, bir gün ilericiler galip gelip idareyi ele alacaklardır, dedi de...

Yargıç Tip veya herhangi bir parti ilerici Tarif ediniz.

G. Y İlerici demek Tip demektir.

Yargıç Tip veya herhangi bir parti ilerici tarifi için yetersiz, ilericinin tarifi bu olamaz.

G. Y - İlerici demek Atatürkü seven ve onun prensiplerine bağlı olan, memleketi, milleti seven, demek olsa gerek.

Yargıç - Bu tip insanların memleketi idare etmesini sen istemez misin?

G. Y (Terler.)

Muhbir durumunda bulunan okul müdürü A. Şahin:

«İlhan Alkan anarşisttir!..» dedi.

Yargıç «Anarşist nedir bunu ne anlamda kullandın?» diye sordu.

Müdür «Okula gelen gazetelerden dolayı dilekçe yazıp tahkikat istedi. Bundan dolayı huzursuzluk çıkardı da 'anarşist'i onun için kullandım.»

Milli bacanak başta olmak üzere Keçiborlu Belediye Başkanı, Kaymakamı ve Savcısının gayretiyle 141 - 142 den ağır cezaya gitmesi gereken İlhan Alkan ve avukatı o gün mahkemeye gidemedi. Sürülen sürülmeyen öğrencilerinin mahkemeye dökülmesi ve bizzat sonraki mahkemelere Taa Ankaradan giderek dinlediğim ifadelerinde öğretmenlerini çok sevdiklerini, onun suçsuz olduğunu, petrolumuzu kendimiz işleyelim dediğini, söyleyerek öğretmenlerinin kurtulması için uğra-

şan öğrencilerinin gözleri önünde sonunda beraat etti ama.

Nezarette geçirdiğimiz gecenin sabahında tevkif talebiyle bizi mahkemeye sevketti savcı. Tabii, her zaman gururla söylediğimiz gibi, özellikle son uyanış yıllarında Türkiyede yargıçlar olduğundan, salıverildik...

KOMÜNİST İMALÂTI

Fişlenmelere ve isnatlara bakacak olursak, belki de Türkiye, herhangi bir sosyalist ya da kapitalist ülkedeki komünist sayısından daha çok komünisti olan bir ülkedir. Türkiyede çok kullanılan bir sözcüktür komünistlik. Ne olursa altında komünist parmağı olduğundan söz edilir. Ne yapılmışsa komünistler yapmıştır, yetkililerin beyanatlarına, sağcı basının yayınlarına göre. Daralan yetkililer için, işler çıkmaza girince kurtuluş hazırdır, «komünistleri ezeceğiz» dediler mi akan sular durur ve kirli işler halkın gözünden ırakta devam eder. Halkın dikkati çok önemli bir noktaya, yıllardır anlaşılamayan komünistlik üzerine çekilmiştir. Bakarsınız Orhan Kemal ve arkadaşları komünist hücreleri kurmakla suçlandırılır ve tevkif edilir, bakarsınız Şadi Alkılıç el kadar bir yazısından yedi buçuk yıl yer. İhsani bir şiirinden dolayı içeri alınır ve sorgusuz ikiyüz gün yatar. Sadık Göksu hiç sorulmadan Kastamonudaki öğretmenliğinden kesinlikle atılır. Ve komünist imalatı devam eder. Ekonomik ve siyasi durum açmaza girdikçe de doğru orantıyla devam eder imalat.

Bu bölümde biraz eskiye uzanan ilginç bir yaşantının, zulum makinesine yakasını kaptırmış

eski bir öğretmenin ilginç hikayesini okuyacaksınız kendi ağzından. Hikâyeye geçmeden önce şunu belirteyim ki, bu örnek tek değildir. Örnek olarak alınmıştır. Değilse, bırakın günümüzde sürüp giden hızlı imalatı, o zamanlarda da kıyım hızı ve kapsamı aynıydı. Örneğin, «Mülkiyet ve İdeoloji» adlı bir yazı yazan öğretmen Kemal Yalazkan Amaç gibi aynı yıllarda Bakanlık emrine alındı ve mahkemeye verildi. Men'i muhakeme kararı alması onu da kurtaramadı. «Lekeli» kaldı hayatta. Mustafa Baydar, Varlık Dergisi ve Cumhuriyet Gazetesi okuduğu için Erzurum Öğretmen Okulundan uzaklaştırıldı ve şimdi devam ettiği müsahhihliğe kul edildi. Suçu, Varlık, Cumhuriyet okumanın yanında, öğretmenler odasında Türklerin bir güreş zaferi kazandığı haberi anlatılırken kitaplarını toplayıp gittiği ve geç yatıp erken kalktığı... Olur mu, demeyin, oluyor bizde. Sorgu yargıcı mahkemede, bu konular nasıl mahkemeye getirilir diye kızıyor ve men'i muhakeme kararı veriyor. Ama «lekeli» olmaktan o da kurtulamadı.

Daha önce de sözünü ettiğimiz Süleyman Şahin Tar'lar falan da aynı yılların imalâtına ve ezimine dahildir. Hiç birisi kurtulamıyor lekeli kalmaktan. İzi kalırsa gene bunlara hayat zehir olur, düşüncesiyle yapıyorlar zaten. Yargıçlarımızın kararları da silemiyor onların damgalarını... Şiar Yalçın, Mehmet Feyyat gibi savcılarla Ali Faik Cihan gibi yargıçlara bile olmadık işkencelerin yapıldığını, sürüldüklerini, işten el çektirildiklerini ve Ali Faik Cihan'ın yedi buçuk yıla mahkûm edilip de Yargıtayca beraat ettirildiğini biliyorsunuz. Şimdi örnek hikâyemizi okuyabilirsiniz:

«AZ ÇOK SOLCU TEMAYÜLLÜ!»

17 yıl önce neden fişlendiğimi ve fişlerin bugünkü neticelerini, belgeleri konuşturarak özetleyeceğim.

1945 yılında Erzurum Lisesinde Felsefe öğretmeni idim. Orada «Az çok sol temayüllü» görünüyormuşum. Bunu, Erzurum Lisesi Müdürlüğünün o yer Emniyet Müdürlüğüne yazdığı 7.2.1948 günlü ve 220 sayılı yazısından anlıyoruz. Erzurum Emniyet Müdürlüğünün 2.2.1948 gün ve Şube: 1,135 sayılı sorusuna karşılık olarak gönderilen bu yazıda Lise Müdürü diyor ki:

«O zamanki sınıf öğrencilerinin yazılı ifadelerinde Felsefe Öğretmeni Faik Muzaffer Amaç'ın (Rütbe, şan, ünvan hiçtir. İyi düşünün. Hakkı tutup kaldırın. Kıran da olsa kırıl düş, fakat eğilme sakın) gibi sözler sarfettiği tahkikat dosyasından anlaşılmaktadır.

Öğrenci ve öğretmenlere Sokratın menfi sofizmini takip ettiği tahkikat evrakındaki kayıtlarda görülmektedir.

Yine o zamanki son sınıfların öğrencilerini Bakanlığa Turancı ve Irkçı diye şikâyette bulunmuştur.

Binaenaleyh az çok solcu temayüllü görülmektedir.» (1)

1945 te «az çok solcu temayüllü» olan ben, 1948 de Diyarbakır Lisesi Felsefe öğretmeni bulunduğum sırada artık ideolojimi iyice belli etmişim. Bunu da Diyarbakır Lisesi Müdürü, Orta Öğretim Genel Müdürlüğüne yazdığı (Felsefe Öğretmeni Faik Muzaffer Amaç'ın ideolojisi hakkında) ki 9.1.1948 tarihli ve 71 sayılı yazısında anlatı-

yor. Bu yazıda, Müdür, İdeolojimin delillerini şöyle sıralıyor:

«1947 - 1948 ders yılı içinde Faik Muzaffer Amaç, ücretsiz olarak pansiyonda belleticilik yapan arkadaşları tahrik ederek (Okul idaresi size ücret vermek zorundadır. Bu, kanunî hakkınızdır, isteyin.) dedi. Bu konuşmayı kendim işittim. Arkadaşlar da itiraf etmektedirler.»

«3.1.1948 tarihinde yapılan öğretmenler toplantısında öğrencilerin okul dışı hayatının kontrolü görüşülürken öğretmenlerin fikir ve tavsiyeleri sorulmuş, bu arada söz alan Faik Muzaffer Amaç (Nasıl, sigara içen öğrenciye ceza veriliyorsa, devlet vasıtası kullanarak okula gelen öğrencilere de ceza vermek lâzımdır.) diyerek ara sıra otomobille okula gelen Korgeneralin oğlunu kastetmiştir. Buradaki düşüncesi aslâ samimî değildir. Okul idaresi ile generalin arasını açmak gayesi ile bu fikir ortaya atılmıştır.»

«Faik Muzafferin bütün arzusu ve en büyük zevki, düzenle yürüyen işleri bozmak ve yukarıya karşı hürmeti azaltmak, iki taraf arasına kin, iğbirar meydana getirerek çarpıştırmak.»

«Arkadaşın bir gaye ve maksatla bu işleri yaptığına tamamen kaniim. Fakat elimde müsbet bir delil yoktur.» (1)

Müdürün elinde müsbet bir delil yoktu, ama Millî Eğitim Bakanlığınca gönderilen müfettiş, gerekli delilleri toplamayı başarmış ve ben 30.3.1948 tarihinde Bakanlık emrine alınmıştım. Ayrıca, düzenlenen evrak, hakkımda lüzumu muhakeme kararı verilmek üzere Diyarbakır İli İdare Kuruluna da gönderilmişti.

İl İdare Kurulunun, hakkımdaki, 3.8.1948 tarihli ve 164 sayılı lüzumu muhakeme kararında 142 inci madde şümulüne giren fiillerim şöyle sıralanmıştı:

«Üstlerine karşı saygıyı, mukaddesata karşı hürmeti sarsmaya uğraştığı, Anayasanın 75 inci maddesini açıklayarak (Komünist ve sosyalist olmak suç değildir. Fakat propagandasını yapmak suçtur.) şeklinde komünizmin öğrenciler nazarında kötü telâkki edilmesini telkine müteveccih sözleri sarfettiği, İstiklâl marşına saygı duruşu yapan öğrencilerin önünden yürüyüp geçtiği ve bu hareketinin öğrenciler üzerinde şüphe ve infial uyandırdığı, öğrencilere: (Hiç bir şeyden korkmayın, medenî cesaret sahibi olun, ben sizi ileri demokrasiye götüreceğim.) dediği, bu yersiz konuşma için gösterdiği sebeplerin mânasız olduğunu, öğrencileri kazanmak için yönetmeliğe aykırı hareketlerde bulunduğu ve kendilerine bol not verdiği, arkadaşları arasında solcu temayülleri ile tanınmış olan son sınıf öğrencilerinden (H.S.) ya fazla müesir olduğu ve kendisine verdiği kitaplarla bu öğrencinin fikrî inkişafını bu yola sevkettiği, diğer öğrencilere de müessir olmak istemişse de ciddî aksülâmellerle karşılandığı, büyük filozof ve mütefekkirimiz Ziya Gökalp'ı ve eserini küçültmeye matuf sözler söylediği, dış siyaset konusunda yersiz münakaşalarda bulunduğu, devlet mekanizmasının her hareketini kasden yanlış ve kusurlu göstermek istediği, (Kan'ın asilliği uydurmadır. Bu bir edebiyattan başka bir şey değildir.) diyerek Atatürk'ün Türk Gençliğine hitabını telmih ettiği ve millî hissiyatı zayıflatmaya çalıştığı, kitap dışına çıkarak din aleyhinde lüzumsuz konuşmalarda bulunduğu, bütün bu

hareket ve konuşmaları yüzünden öğrenciler arasında ve çevrede menfi düşünceli olarak tanındığı Millî Eğitim Bakanlığı müfettişlerinden Mesut Erginsav'ın tutmuş olduğu fezlekeli soruşturma evrakı münderecatından anlaşılmıştır.» (1)

AĞIR CEZANIN KARARI:

Önce Diyarbakır Asliye Ceza Mahkemesinin Esas: 948/200 sayısına kaydedilip bakılan dâva, sonra, vazife bakımından bu yerin Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir. Bu mahkeme 27.11.1950 tarihinde beraatime karar' vermiştir. Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesinin Esas: 950/143, K: 950/134 sayılı bu kararında şöyle denmektedir:

«Sanığın, millî hissiyatı sarsıp komünist propagandası yaptığına delil olarak ileri sürülen maddî olaylar şunlardır:

1 — Sanık muallimin lise son sınıf sosyoloji dersinde Bakanlıkça kabul edilmiş ders kitabı haricine çıkarak, din ve lâiklik bahsinde öğrencilerine kendi şahsî inançlarını kabul ettirircesine hareket etmek ve yine bu cümleden olarak Mahmut Esat Bozkurt'un Medenî Kanunun mucip sebeplerinden bir parça yazdırıp talebelerine ödev olarak vererek izahını onlardan istemek, neticede din aleyhtarı cevap yazan talebeye iyi not ve aksi cevap yazan talebeye de kötü not vermek suretiyle dinsizliği yaymak ve teşvik etmek.

2 — Sanığın felsefe dersinde anayasanın 75 inci maddesini izah ederken (Komünist ve sosyalist olmak suç değildir. Propagandasını yapmak suçtur.) diye söylemek suretiyle komünist mezhep lehine propaganda yapmak.

3 — Komünist bir zihniyet ve görüşe sahip olan kadim filozof Eflâtun'un (Devlet görüşü) na-

mındaki eserini talebeye yardımcı kitap olarak tavsiye edip dersanede okutmak.

4 — Derslerde (Hiç bir şeyden korkmayınız. Medenî cesaret sahibi olunuz. Sizi ileri demokrasiye götürmek istiyorum.) demek ve talebenin de (İleri demokrasi nedir?) şeklinde sanığa sual sorması üzerine, mumaileyh bu fırsattan faydalanarak komünistlik lehinde propaganda yapmak.

5 — Talebeye yazdırdığı notlarda kan asaletini kabul etmemek.

6 — Halkevi bahçesinde bir konuşma sırasında (Amerikan mandasına girmektense Rus idaresine girmek daha iydir.) demek ve binnetice bu idareyi övmek.

En son (6) numaralı paragraf altındaki müsnet fiilden gayri fiillerin sanık tarafından işlendiği kendisinin açık ikrarı, tahkikat ve dâva dosyaları münderecatları ve muhakemeten hasıl olan netice ile anlaşılmışsa da sanık hocanın bu fiilleri talebenin millî hissiyatını sarsmak ve onlara komünistlik aşılamak için işlediğine ve zaman zaman öğrencilerine komünistlik telkin edip bu yönden propaganda icra ettiğine mahkememizce kanaat tahassül etmemiştir. Sebebi şudur:

Sanığa isnat edilen yukarıda muhtelif rakamlar altında gösterilmiş vâkıaların sanık tarafından ne zaman, ve ne münasebetle ve kast altında söylendiğinin tahlil ve münakaşasından sonra kendisinin iktisadî ve siyasî görüşleri hakkında ve yine propaganda yapıp yapmadığı noktasından nihaî hüküm vermek doğru bulunup mücerret vâkıaları ele alıp onların milliyetlerini araştırmadan kıymetlendirerek sanığın suçlulu-

ğuna hükmetmek adalet ve hukuk prensiplerine uygun düşmez.

Diyarbakır lisesi felsefe hocası bulunan sanığın uzun bir ders senesi içinde muhtelif bahisleri program icabı, bilgisi nisbetinde talebelerine anlattığı kabul edilmelidir. Böylece bütün bir tedris yılı zarfında sanığın parça parça anlattığı bilgilerden muayyen kısımlarını çıkararak ve birbiri ardı sıra sıralayarak bu fiilleri müstemirren işlediğini ileri sürüp ismi geçenin akidesini tayin de isabet olamaz. Bu cümleden olmak üzere bu hâdiseler birer birer ele alınıp gaye, sebep ve illiyet noktalarından tetkik ve tahlil edildiğnde:

Sanığın öğrencilerine dinsizliği telkin ve teşvik için verdiği iddia edilen Mahmut Esat Bozkurt merhumun Medenî Kanunun mucip sebepler lâyihasından alınıp şer'î hükümleri terk ile lâik hukukla amel olunması hakkındaki (Hayatı beşer her gün, hattâ her an esaslı tahavvüllere maruzdur.) şeklindeki pasaj sosyolojinin lâiklik bahsini sanık hoca talebesine okutup anlatırken vermiş ve ödev olarak istemiştir. Bu harekette menfur ve kötü bir kasıt bulmak mümkün değildir. Yine talebenin dinî hislerini zayıflatmak için sanık muallimin bu vazifeyi talebelerine verdiğine dair ortada hiç bir delil yoktur. Sonradan talebeye tayin ettiği notlara göre neticeyi aleyhine istihsale kalkışmak için de mantıkî bir sebep mevcut bulunmamaktadır.

Her ne kadar bazı talebe velileri hocanın bu hareketinden çıkardıkları kendilerine mahsus sübjektif mülâhazalarla vekâlete bu babta şikâyette bulundukları anlaşılmışsa da bu zevat yargılamada şehadet ederlerken şikâyeti tazammun eden bu kanaatlerinin nasıl hasıl olduğunu izah

edememişler hattâ bir kısmı da şunun veya bunun söylemesi üzerine arzuhali imzaladıklarını beyan etmişlerdir.

Sanık Muzafferin okuttuğu derslerin mevzuları muğlak ve mücerret bulunmaktadır. Binaenaleyh bu mücerret mefhumları okutup anlatırken sanığın talebelerine belletebilmesi için lüzumu halinde teferrüata kaçması ve lüzumu halinde de misallerle anlatması lâzım ve tabiidir. Bundan dolayı (Din ve lâiklik bahsinde teferrüata kaçmıştır.) diye kendisini muahezeye hakkımız yoktur. Saniyen okuttuğu bütün bahisleri talebeye körü körüne ezberletmeyip tafsilâtlı ve münakaşalı bir surette anlattığına dinlenen tanık talebeler şahadet etmişlerdir. Yine bu bahisten olmak üzere (lise müfredat programı madde: 12 uyarı veçhile) derste sanık hocanın «vâkıaları tabiat üstü kuvvetlerle izah etmenin ilim zihniyetine uygunsuzluğunu» talebelerine anlatmak için yeri ve sırası gelmişken (Haceri esved'in düşmeden duramıyacağını) söylemiş olması, prensibi izah için tipik ve kuvvetli bir misal olup dinsizliği propaganda mahiyetinde sayılmamalıdır. Yine bahis icabı Kur'an-ı Kerimin hususî hukuk sahasında bugünkü ihtiyaçlara cevap veremiyeceğine dair sanık hocanın talebelerine söylediği sözler bir realite olup bunda fena bir kasit aramak doğru değildir.

Sanık Muzafferin dersanede talebelerine: (Sosyalist ve komünist olmak suç değildir. Propagandasını yapmak suçtur.) diye söyleyip bu mezhep lehine propaganda yaptığı iddiasına gelince: Sanık tarafından bu sözler hodbehot söylenmeyip anayasanın ders icabı 75 inci maddesi izah edilirken söz ve vicdan hürriyetine intikal

etmiş bir talebenin bu hususta izahat istemesi üzerine söylenmiş ve ayrıca komünistliği yaymanın da suç olduğu uzun uzun anlatılmıştır. Böylece sanığın ulu orta komünistlik hakkında konuştuğuna dair ortada delil yoktur.

Yine sanığın derslerde, öğrencilerine (Hiç bir şeyden korkmayınız. Medenî cesaret sahibi olunuz. Sizi ileri demokrasiye götüreceğim.) diye söylediği ve böylece ileri demokrasi ismi ile komünist rejimi kastettiği, bu suretle demokrasinin idealinin bu şekil demokrasi olduğunu propaganda ettiği iddia edilmektedir.

Komünist rejime (Şark demokrasisi, emekçiler hükûmeti, ideal demokrasi ve bazen de ileri demokrasi) dendiği vâkidir. Ancak bu sanığın savunmalarında da belirtip bazı gazetelerden kesilmiş olarak mahkemeye verdiği misaller uyarınca ileri demokrasi ismini solcu neşriyatla tanınmamış bir çok muharrirler de kullanmışlardır. Bundan ötürü bu ismi kullandı diye sanığa komünist damgası vurmak âdil bir hareket olamaz.

İştirakçi bir zihniyet ve fikir sahibi olduğu şayi bulunan eski filozof Plâtonun (Devlet Görüşü) ismindeki eserini sanığın talebelerine tavsiye etmiş ve okutmuş olması eyleminde de suç unsuru görülmemiştir. Zira bu kitap Kültür Bakanlığınca okullara tavsiye edilmiş bir kitap olduğu gibi ayrıca mahkemece yaptırılan bilirkişi tetkikatı neticesinde verilmiş 24.3.949 günlü raporda da kitabın muzur neşriyattan madut bulunmayıp bilâkis ilgililerince tavsiye edilmiş yardımcı kitaplardan bulunduğu tesbit olunmuştur.

Sanığın tanık Hasan İlden ve diğer tanık avukat Reşitle beraber Halkevi bahçesinde konuşurlarken sözün Amerikan yardımından açıl-

dığı bir sırada, mumaileyhin Amerikan yardımı aleyhinde bulunup Rus idaresini övdüğü şeklindeki iddia hâdisesinin iki şahidinden avukat Reşit tarafından teyit olunmuşsa da bu sırada hazır bulunduğu anlaşılan diğer tanık muallim Hasanın Çanakkalede binniyabe verdiği ifadesiyle teyit olunamamıştır. Böylece münevver ve içtimaî mevki sahibi iki şahidin bu mütenakız şehadetleri muvacehesinde sanığın bu sözleri sarfettiğine mahkemece kanaat tahassül olmamıştır.

Ayrıca yargılamada dinlenen bütün muallim ve talebelerden ibaret tanıklar da sanığın bu yönde herhangi bir popaganda yaptığını bilmediğini beyan etmişlerdir. Bu suretle sanığın komünistlik propagandası yaptığına dair delil olarak ileri sürülen vakıalardan (Yukarıda 6 No. da gösterilen Rus idaresini öğmeğe matuf husus hariç olmak üzere) müsnet suçun kasıt ve anasırı görülmemiş ve sanığın herhangi sair bir suretle komünistlik lehine propaganda yaptığı ve dinî hisleri sarstığı anlaşılmamış olduğundan müsnet suçtan beraatına (....) karar verilerek açıkça anlatıldı.»

BAKAN TEVFİK İLERİ'NİN YALANI!

Mahkemede beraat etmiştim ama, yeniden felsefe öğretmenliğine tayin edilemiyordum. Millî Eğitim Bakanlığına gönderdiğim bir kaç dilekçem, hiç bir sonuç vermemişti. Bu konuda Cumhurbaşkanlığına gönderdiğim bir dilekçe üzerine, durumum Cumhurbaşkanlığınca Milli Eğitim Bakanlığına sorulmuş olmalı ki, Tevfik İleri beni öğretmenliğe tayin etmemekte kendini

haklı göstermek için Cumhurbaşkanlığına yalan söylemekten bile çekinmemişti. Tevfik İleri benim «Amerikan mandasına girmektense, Rus idaresine girmek daha iyidir» dediğimin mahkeme kararı ile sâbit bulunduğunu Cumhurbaşkanlığına yazmıştı. Bu, öyle bir kuyruklu yalandı ki, o tarihte, «Cumhurbaşkanını aldatan Tevfik İleri hakkında açık mektup» umu yayınlamak zorunda kalmıştım. Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğine gönderdiği 5314/11-22110 sayılı resmî yazıda, şu yalanı yazabilmekteydi: «Her ne kadar Faik Muzaffer Amaç'ın Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesince verilen kararla beraat ettiği anlaşılmış ise de, mahkeme kararının altıncı maddesinde belirtildiği veçhile adı geçen öğretmenin aynen (**Amerikan mandasına girmektense, Rus idaresine girmek daha iyidir**) **sözlerini sarfetmesinin sâbit olması** dolayısiyle, bu zatın öğrenci karşısına çıkarılması ve okul muhitine sokulması her bakımdan çok tehlikeli, zararlı ve mahzurlu görülmüştür».

Tevfik İleri'nin bu yalanı üzerine yazdığım Başbakan Menderes'e hitap eden açık mektubu, şu sözlerle bitiriyordum: «Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetinin Sayın Başbakanı Adnan Menderes, size soruyorum: Cumhurbaşkanını aldatan Tevfik İleri hâlâ Bakanlık mevkiinde kalmalı mıdır?»

SEN KOMÜNİSTSEN, KOMÜNİSTLİK KÖTÜ DEĞİL!

Bu mektubumda o derece haklı idim ki, mektup sebebiyle hakkımda adlî takibat yaptırılmadı. Ama felsefe öğretmenliğine tâyinim büsbütün im-

kânsızlaşmıştı. Zaten felsefeden aldığım diplomanın artık benim için işe yaramaz olduğunu epey zamandan beri anlamış, yedekte bulundurduğum hukuk diplomasından faydalanmak üzere 1951 yılında Mardin'de avukatlığa başlamıştım. Diyarbakır'da kazandığım **FİŞ**'in Mardine gelmesi gecikmedi. Polisler açıkça beni takip ediyorlar, benimle konuşanlara, «Bu adam komünisttir. Onunla konuşmayın» diyorlardı. Serbest meslek faaliyetim de açıkça baltalanıyordu. Palisin baskısı o dereceye varmıştı ki, Mardin'de aydın geçinen hiç kimse benimle görüşmeye cesaret edemiyordu. Ama cahil dediğimiz halk, benimle görüşmeye devamda bir sakınca görmüyordu. Hattâ bunlardan bir kaçı bana şöyle demişti: «Avukat bey, sana komünist diyorlar. Bakıyoruz, sen çok iyi adamsın. Sen komünistsen, demek ki komünistlik dedikleri gibi fena bir şey değil.»

Mardin'de polisin bana yaptığı baskı eseri olarak halktan kişilerin söylediği bu sözler, sözüm ona, komünizmle mücadele eden zavallıların kulaklarına küpe olmalıdır.

Polis baskısının günden güne arttığını görmem üzerine önce valiliğe bir dilekçe vererek Emniyetçe yapılan tâkibin beni rahatsız etmiyecek bir şekle sokulmasını istedim. Hiç bir fayda vermedi. Büyük Millet Meclisine bir dilekçe gönderdim. Dilekçede beni izlemekle görevlendirilen memurların, orada burada benim için «bu avukat komünisttir» dediklerini, bana bir dâva dolayısiyle vekâlet veren bir jandarma yüzbaşısı hakkında soru açıldığını, idarenin meslekî faaliyetimi baltaladığını, çalışma özgürlüğümün dışında, konuşma ve görüşme özgürlüğümün dahi gasbedildiğini ve bütün bunların Anayasaya aykırılığını belirt-

mekteydim. Dilekçede, komünistlikten tâkibata uğrayan, fakat bunu antikomünizm şampiyonluğu yaparak telâfi eden Tevfik İleri'nin Meclis kürsüsünden söylediği sözlere de yer veriyordum. Bakan İleri, aynen şöyle demişti: **«Bir çok insanlar hakkında komünistlik şaibesi ile takibat yapılmıştır. Ben de vaktiyle, böyle bir şaibe ile takip edilmiş bir kimseyim. Fakat buna rağmen hiç bir mahkeme bana (Tevfik de komünisttir) diyerek yarım saatlik dahi ceza vermedi. Fakat falan adamın arkasına polis koyarlardı. İnşallah bundan sonra olmaz. Bu dünün sakim bir usulü idi. Takip ettirirler ve herhangi bir şüphe üzerine mahkemeye verirlerdi. Bu kısım bir şey ifade etmez.»**

Dilekçem, «gaspedilen insanlık ve vatandaşlık haklarımın, gasıplar elinden istirdadı için alâkasını beklerim» sözleriyle son buluyordu.

Bu dilekçem üzerine Arzuhal Encümeninin verdiği karar, benim «İnsanlık ve vatandaşlık haklarından ıskat» a müstahak olduğunu tevsik eden bir nitelikte idi.

24/1/1955 tarihli 616 sayılı olan bu kararda şöyle deniyordu:

«Müste'i: Mahkemece beraat ettirilmiş olmasına, seciye ve karakteri hakkında Baro tarafından edinilen müsbet kanaat üzerine bu mesleğe dahi intisap etmiş bulunmasına rağmen Büyük Millet Meclisinin 14/7/1950 tarihli içtimaında sakim bir usul olarak tavsif olunduğu üzere kendisinin Emniyet tarafından şeref ve haysiyeti ve meslekî faaliyeti kesrolunur bir şekilde takip edilmekte bulunduğundan şikâyet etmektedir.

Dahiliye Vekâletinin cevabî yazısında: Müsted'inin Erzurum ve Diyarbakır liseleri Felsefe

öğretmenliğinde bulunduğu sıralarda yaptığı zararlı ve menfî telkinlerden, mahkemece delil kifayetsizliğinden dolayı hakkında beraat kararı verilmiş bulunduğu belirtilerek eski jandarma Mülhak'ı İsmet Vurgeç ile, yine açıkta bulunan eski jandarma Merkez bölük komutanları haklarında yapılan takibatın devlet sırrını ifşa etmiş bulunmalarından mütevellit olduğu bildirilmektedir.

Gereği düşünüldü: Vekâlet cevabına göre talep hakkında Encümenimizce tayini muameleye mahal görülmediğine karar verildi.» (2)

«6-7 EYLÜL KOMÜNİSTLERİNDENİM!»

Küçük şehirlere göre büyük merkezlerde daha az rahatsız edileceğimi hayal ederek 1954 yılında İstanbul'a geldim. Serbest avukatlığa burada devam edecektim. Tam İstanbul'da işlerimi yoluna koyacağım sırada meşhur 6/7 eylül olayları patlayıverdi.

12 Eylül 1955 tarihli ZAFER gazetesi «Müessif hâdisenin tahrikçilerinden İstanbul'da 43 kızıl yakalandı» başlığı altında şöyle yazıyordu:

«6 Eylûl hâdiselerinin tahrikçileri arasında 43 komünistin bulunması dikkati çekmektedir. Bunlardan bir kısmı bundan bir müddet evvel meydana çıkarılan gizli komünist partisine mensup kimselerdir. Hâdise gecesi Beyoğlunda bulundukları tesbit edilen bu şahıslar hâlen nezaret altındadırlar. Siyasî polis tarafından yakalanan komünistlerden yedi tanesi evvelce muhtelif sol hareketlere iştirak etmekten sanık olarak bir çok defalar ceza evlerine girip çıkmış kimselerdir. Yakalananlar şunlardır:

1) Avukat Faik Muzaffer Amaç. Bidayette hocalık yaparken solcu teşekküllerle işbirliğinde bulunduğu tesbit edilerek vazifesinden uzaklaştırılmıştır. Müteaddit defalar komünizm propagandası yapmaktan mahkemeye verilmiştir.»

Görülüyor ki, vaktiyle Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesinin, hakkımda verdiği beraat kararı benim lehimde değil, aleyhimde kullanılıyordu. Bu gazete için, mahkemede beraat etmiş olup olmamanın önemi yoktu. «Mahkemeye verilmiş» tim ya bu benim kızıl olduğuma yeter bir delildi.

Harbiyenin taş hücresinde dört ay sorgusuz sualsiz yatırıldıktan sonra, mahkeme huzuruna bile çıkarılmadan tahliye edildim.

Bu dört ay içinde müvekkillerimden bir çoğunun dâvası takipsizlik yüzünden kaybedilmişti. Yazıhaneme gidip tekrar avukatlığa başlamaya yüzüm yoktu.

İstanbul Barosu Başkanlığına verdiğim 17/1/1956 tarihli bir dilekçemde şöyle demiştim:

«Yanlışlıkla değil, kasıtlı olarak mağdur edilmiş bir kimseyim. Avukat olduğum, yâni hukuk bilgisine sahip bulunduğum halde memlekette henüz hukukî devlet rejimi kurulmamış olduğu için beni kasden mağdur edenlerden Adalet huzurunda hesap soramıyorum.

Bugünkü şartlar dahilinde, ben kendi hukukumu müdafaa imkânından mahrum edilmiş iken avukat olarak başkalarının hakkını korumak iddiasında bulunmayı gülünç sayıyorum.

Bunun için levhadan kaydımın silinmesini istiyorum.»

Baro Yönetim Kurulu, İktidardakilere karşı benim yüzümden hukuk savaşına girecek değildi

ya 25/1/1956 tarihli ve 122 sayılı cevabında, Baro Başkanlığı bana şöyle diyordu:

«17/1/1956 günlü dilekçe ile Baromuz Reisliğine yapmış olduğunuz müracaatın 19/1/1956 günlü oturumunda incelenmesi sonunda adınızın levhadan silinmesine karar verilmiştir.

Aramızdan ayrıldığınızdan ötürü duyduğumuz tessürü baro ve şahsım adına bildirir bu vesile ile saygılarımı sunarım. Başkan Abdurrahman Yola»

Bu konuya, Bülent Ecevit 6 Mart 1956 tarihli ULUS'un üçüncü sayfasındaki «Günün ışığında» sütununda «Sıkı Yönetim ve İnsan Hakları» başlığı ile şöyle dokunmuştu:

«Tanımadığımız bir avukattan gazeteye bir mektup geldi. Kendi hakkını bile koruyabilmekten ümit kestiği için avukatlık mesleğini bıraktığını yazıyordu.

6/7 Eylûl hâdiselerinden hemen sonra bu avukatı bir gece gelip evinden almışlar. Şiltesi bile olmayan bir hücreye kapatmış, kimse ile konuşmasına izin vermemişler. Tevkif edildiğini ancak yirmi gün sonra öğrenebilmiş. Üç ay sonunda serbest bırakıldığı zamansa ne tevkifinin, ne serbest bırakıldığının sebebini biliyormuş.

Üzerine almış olduğu dâvaların bu yüzden yarım kaldığını, müvekkillerinin yüzlerine bakamaz olduğunu söyleyen avukat; ben ki, diyordu, bu memlekette kendi hakkımı bile savunmaktan âcizim, ne cesaretle artık kendimde başkalarının haklarını savunma yetkisini görebilir, ne cesaretle avukatlık mesleğine devam edebilirim?

6-7 Eylûlden sonraki aylar içinde İstanbul'da, bu avukatın başına gelenlerden de acı şeyler

geçmiş olabilir. Ama, en açık hakları koruyamamak gibi aciz içinde mesleğini bırakmak zorunda kalan bir avukatın dertlenişi bir bakıma, hakları tanınmaz olmuş bütün insanların dertlerini özetliyor sayılır. (...)»

SONRA 27 MAYIS GELDİ!

Yıllardan beri hukuk devletinin kurulamamış olması yüzünden çok acılar çekmiştik. Ama işte artık 27 Mayıs 1960 sabahı, radyolarımızın başında, kara günlerin sona erdiğni sevinçle dinliyorduk. Halkın mağduriyetine sebep olanlardan, elbette yaptıkları haksızlığın hesabı sorulacaktı. Bu, mağdurların da mağduriyetlerine son verileceği umudunu doğuruyordu. Aradan dört - beş ay geçtiği halde bu umudun gerçekleştiğini göremeyince 9/9/1960 tarihinde Millî Birlik Komitesi üyelerinden birkaç tanesine «Fişli vatandaşlar» konusunda birer mektup gönderdim. Millî Birlik Komitesi üyelerinden biri bu mektubumu dilekçe komisyonuna vermiş olmalı ki iki buçuk yıla yakın bir zaman geçtikten sonra T.B.M. Meclisi Dilekçe Karma Komisyonunun 17 Nisan 963 tarihli kararı tarafıma tebliğ edildi. Kararda, «Mesele Danıştayı ilgilendirir. Komisyonca yapılacak bir iş yok» denilmekteydi.

Ama, daha bu kararın tarafıma tebliğinden çok önce(benim mektubu yazdığım tarihten bir iki ay sonra Birinci Şube memuru olduğunu söyleyen bir zat bana gelerek, yazdığım mektuptan bahisle, artık vatandaşların fişli, fişsiz diye bir sınıflamaya tâbi tutulmadığını, kanunî engeli olmayan herkesin memur olabileceğini İçişleri Bakanlığının emri gereğince bana tebliğle görevli oldu-

ğunu söyledi. Bu memur, tebliğ kelimesini kullanmasına rağmen bana yazılı bir şey vermemişti. Ben, yine de, 27 Mayıs İnkılâbı ile eski fişlerin gerçekten etkisiz kaldığı kanısına kapıldım. Orman İşletmelerinden birine avukat olmak için müracaat ettim. Tayin ettiler. 28 Nisan 1961 tarihinde Orman İşletmesi avukatlığına başladım. Fakat fişlerim, yine gittiğim yere geliyordu. Benim avukat bulunduğum Sındırgı Orman İşletmesinin Müdürü de fişimden haberdar olmuştu. Artık müdür bana düşman gibi bakıyor, her fırsatta beni küçük düşürmeye çalışıyordu. Nihayet aramızda geçen bir hâdise, benim kendisine hakaret ettiğim iddiası ile Orman Müfettişi tarafından tahkik mevzuu edilince, müdür, müfettişin benim hakkımda Emniyetten bilgi edinmesini istedi. Orman müfettişi, müdürün isteğine uyarak Emniyetten hakkımda istediği bilgiye dayanarak fezlekesinde şöyle dedi:

«Mumaileyhin şüpheli durumu yazı ile Sındırgı kaymakamlığından sorulmuştur. Yazıya alınan cevabî yazıda. Sındırgı Orman İşletmesi Avukatı Faik Muzaffer Amaç'ın komünistlikten şüpheli bulunduğu ve bu sebeple takip edilmekte olduğu ve hakkında dosya bulunduğu bildirilmektedir. Mumaileyhin komünist olduğu veya komünistliğe meyyal bulunduğu resmî kayıtlarla da sabit bulunduğuna göre, teşkilâtta çalıştırılması zararlı ve mahzurlu görülmektedir. (...) Memleketimizde kanun dışı edilmiş olan bir zihniyeti benimsemiş olan bir kimsenin devlet hizmetinde çalıştırılmasının doğru olmayacağı kanaatine varılmıştır. Mumalleyin uhdesine verilen vazife dolayısiyle köylülerle teması fazladır. Faik Muzaffer

Amaç'ın, bu kötü zihniyetini, dâvalarda muhatap bulunan köylülere aşılaması her an mümkündür. Faik Muzaffer Amaç'ın tavır ve hareketleri ile İşletmede otoriteyi sarstığı İşletme Müdürü tarafından Başmüdürlüğe yazılmış olan yazıların üçüncü maddesinde belirtilmiştir.

Komünistler dünya çapında soğuk harp ismi ile huzursuzluk yaratmakta ve dünyanın sükûnunu bozmaktadırlar. Onların zihniyetini taşıyan Faik Muzaffer Amaç ta İşletmede ve kendi çapında aynı taktiği kullanmakta ve işletmenin huzurunu kaçırmakta, otoriteyi rencide etmektedir. Her gittiği yerde bu taktiği kullanacağı anlaşılan mumaileyhin teşkilâttan uzaklaştırılmasının gerektiği kanaat ve neticesine varılmıştır.(...) Mumaileyhin avukatlıktan ihraç edilerek teşkilâttan uzaklaştırılmasının gerektiği (...) kanaat ve neticesine varılmıştır.» (3)

Orman Genel Müdürlüğü, müfettişin bu kanaatına katılmamış ve benim ihracım yoluna gitmemiş ise de bu zihniyette adamların müfettiş bulunduğu bir teşkilâtta da fazla kalmayı doğru bulmayarak 28 Nisan 1964 tarihinde Orman İdaresi avukatlığından istifa ile tekrar İstanbula dönmüş bulunuyorum.

---

(1) Bu yazının aslı Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesinin Esas: 950/143 sayılı dosyası içindedir.

(2) Bu karar, T. B. M. M. Arzuhal Encümeni Devre X, İçtima: 1, 25/III/1955 tarihli 8 nci sayısındadır.

(3) Bu fezlekenin tamamı Sındırgı Sulh Hukuk Mahkemesinin Esas: 963/290 sayılı dosyası içindedir.

Hayatımın son 17 senesinin 142 nci madde ile ilgili olan bölümü üzerinde yaptığım bu özete son verirken şunu önemle belirtmeliyim ki:

Fişliler, bugün gittikçe genişleyen dürüst ve uyanık çevrelerde hor görülmekten kurtulmuş, tersine saygı görür olmuştur. Çünkü, artık yurdumuzda GERÇEK AYDIN'la FİŞLİ kelimeleri anlamdaş hale gelmiştirler.

HÜKÛMET PARMAĞI

Bütün kasabalarımızda, bütün kentlerimizde esen hava, Niğde Aksarayında da esmektedir. Eskiden de esmekteydi. Burda da kasabanın yerlisi il ve ilçe merkezindeki görevli-yetkililerin sevgilisi, Ankarada dayısı bulunan öğretmenler var. Gene buraya da, hallerine bakmadan gelmiş, şehirli çocuklarına öğretmenlik yapan köy çocukları var. Köy Enstitüsü mezunu öğretmenler var yani. Gene her yerde olduğu gibi burada da bunlar hor görülmeye devam edilir. Bu yadırgama, onlara başka gözle bakma işi, «imtiyazsız sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz» diye marş söylemeye başladığımız kadar eskidir. Hatta ondan da eskidir. kökü sekiz asırlık pisliğin içinden gelir...

Daha o zaman, şimdi ununu eleyip eleğini astıktan sonra Milliyetçi Öğretmenler Derneği kuran Cevdet Tuncer öğretmen piyasada yoktu.. Otuz bin lira teklif edilerek TÖS üyeliğinden istifa ettirilerek Milliyetçi cepheye geçirilen Tahsin Tiryaki de ortalarda yoktu. O zaman kasabanın yerlisi ilköğretim müdürü, onun yeğeni bir ilköğretim müfettişi ve yakınları bir merkez ilkokulu müdürü vardı piyasada. Astıkları astık, kestikleri kestik. Adı kumarhane kendi öğretmenler lokali

olan yere sekiz temennahla giremiyor köy öğretmenleri. Kaymakamla da işbirliği yapıyorlar.

İşte tam bu sırada birkaç köyden gelme öğretmen direnmeye başlıyor, bunların gereksiz davranışları karşısında. Ahmet Sungur, Zeki Çar, ve Mustafa Koşar. Bu haddini bilmezlere derhal hadleri bildiriliyor tabii. Müfettiş yeğen hemen zayıf teftiş raporlarına dayanıyor. İlköğretim müdürü olan amcası teşkiye kâğıtlarını ona göre dolduruyor. Yakınları okul müdürü de cakasıyla onları sindirmeye çalışıyor. Sonunda bizim çocukların terfileri yaptırılmıyor. Bundan başka particilik falan iddialarıyla lüzumu muhakeme kararı alınıp mahkemeye veriliyorlar. Bir yandan da Eğitim Bakanlığı müfettişleri idarî tahkikata başlıyorlar.

Mahkeme devam ededursun, idari tahkikatı bitiren müfettiş, olaya adı karışan altı kişinin de bu kasabadan uzaklara yollanmasının gerekli olduğunu ileri sürer verdiği raporda. Ve hepsinin tayini çıkar. Kırşehirden Kayseriye kadar bazı orta Anadolu illerinin köylerine falan serpiştirirler bunların hepsini. Bir de ne görülsün, köyden gelen üç kişinin acele tarafından yollukları gelip hareket ettirildikleri halde, ötekiler koca boncuklu tesbihlerini şaklatarak ve de gözlerini kırparak kasaba sokaklarını rahat rahat arşınlamaya devam ediyorlar.

Yukardanberi anlattığım küçük şeyleri, lâfı uzatmamak için koskoca iki dosyadan özetledim. Aslında olay bir romana bile fazla gelecek kadar uzun ve ilginç. Öyle ki, «kuru fasulya fiatları neden artıyor,» demesi bile bir öğretmenin, hükümetin politikasını şiddetle tenkit olarak alınıyor

ve üstüne basa basa sorgusu yapılıyor bu işin. Yazılarımızın özelliği gereği ayrıntılara dalmadan, esas belirtmek istediğim noktaya geliyorum:

Olay, 1959 yılıyla 1960 yılının ilk aylarında devam eder. Derken 27 Mayıs devrimi olur. Eğitim Bakanlığında, ama gene Eğitim Bakanlığı yetkililerinden bir kurul kurulur. 27 Mayıstan önce yapılmış haksız işlemleri düzeltmek... Bu adamlar bu işlemleri yapan adamlar. Ama dosyaları elden geçirip, haksızlıkları düzeltme işini de sırtlanırlar. Asıl onlar bilir neyin haklı neyin haksız olduğunu, değil mi ama? Her devirde dört ayak üstüne düşen adamlar. Neyse bu yanı ayrı bir şey. Bizim sürgünler de dilekçeyle başvururlar, haksızlığın giderilmesi için. Bu arada iki yıl iflâhları kesilmiştir çocukların. Sürgün olmadan önce Bakanlık emrinde üçte bir maaşla inlemişlerdir çoluk çocuk. Ahmet Sungur'un o zaman bir arkadaşına yazdığı şu satırlar her şeyi anlatacak niteliktedir: «Vallahi maddi durumum o kadar bozuk ki, Ankaraya gelmek, işlerimi takip etmekten vazgeçtim, doğru dürüst çarşıya bile çıkamıyorum. Dört aydır evin geçimi de sağolsun ihtiyar babama yüklendi. Çok utanıyorum, dardayık kardeşim. Şayet bu işler böyle gidecekse bana bir iş bulabilir miyiz?»

Evet, belirtmek istediğim noktaya geldim. Kendi elleriyle hazırladıkları dosyaları kendi elleriyle inceleyen «haksızlıkları giderme komisyonu» üyeleri, kendi dilleriyle itiraf ettiler ki, hiç bir işlemde mevzuata uyulmamış, hükümet üyelerinin telefonlarına göre bu kıyımlar ya da korumalar yapılmıştır. Bu marifetlerini resmi yazı şekline de sokup Devrim Hükümetinin Bakanına im-

zalatıp göndermek yüzlerinde zerrece bir renk değişikliği yapmamıştır. Hükümet parmağına bağlı iplerin oynatılma durumuna göre figürler yapanlar hakkında yer yer söylediğimiz sözlerin ne kadar yerinde olduğunu anlamak için, o zamanın Devlet Bakanı Medeni Berkin telefonuyla yapılan işi anlatan belgeyi okumanızı yeter görüyoruz:

«Niğde Valiliğine,

Bakanlığımız Müfettişinin yaptığı tahkikat sonunda başka illere nakledilen Aksaray Milli Eğitim Memuru Kudsi Çatılı, Başöğretmen Etem Yüzbaşıoğlu ve öğretmen Nebi Canatan'ın, düşük Devlet Vekili Medeni Berk'in müdahalesi ile eski görev yerlerine iade edildikleri anlaşılmıştır.

Aynı tahkikat konusuna giren Muzaffer Koşar, Ahmet Sungur ve Zeki Çar, Bakanlık İnceleme Komisyonu kararına göre, Aksaray İlçesi merkezinde ve mülhakatında çalışırılmamak üzere tekrar valiliğiniz emrine verildiklerinden, yine aynı komisyon kararı gereğince, Kudsi Çatılı, Etem Yüzbaşıoğlu ve Nebi Canatan'ın da idari görevleri üzerlerinde kalmak şartıyla ve mevcut adaletsizliği gidermek bakımından, il içinde yolluklu olarak yerlerinin değiştirilmesi uygun görülmüştür.

Adı geçenler için yeteri kadar yolluk ödeneği gönderilmek üzeredir. Tahakkuk ettirilecek miktarların da tezelden bildirilmesini saygı ile rica ederim. 243.05(53-15) sayılı ve 30.9.960 günlüdür. M. Eğitim Bakanı» (İmza)

Aşağı yukarı on yıl önce parmakla yön değiştiren yukardaki olaya, bir de anı eklemek istiyorum. Böylece, köprülerin altından sular geçerken ve de yıllar boşuboşuna öldürürlürken, garp cep-

hesinde de yeni bir şey olamayacağını, eski hamamın eski tasıyla devam ettiğini bir kez daha görmüş olacaksınız:

Onbeş Eylül 1968 günü Ankaradan İstanbula geliyorum otobüsle. Gazanfer Bilgenin onbeş lira fiatla halk hizmetine verdiği bu otobüslerde halk çocukları birbirini bulabiliyorlar. Biz de Erdoğan Gürgenle karşılaştık. Kaymakam ve gazeteci dostumuz, askerliğinin son günlerini tamamlamak üzere Trakya'ya gidiyor. Amme İdaresi Enstitüsünün sınavı için Ankaraya gelmiş iki günlüğüne.

Konuşurken, öğretmen eşinin atanması için çok uğraştığını, göbeğinin yerinden oynadığını... anlattı Erdoğan. Olmayınca Bakana çıkmış, Ertem'e. Bakanla küçük yuvarlak masada konuşurken gözü bir yazıya ilişmiş: Babaeski AP Başkanı Feyzullah Yazıcıdan gelme bir yazı. Bakan da hemşehrileri ve oradan seçilme. «Kepirtepe Öğretmen Okulu Öğretmeni Rüstem Gündüz'ü hemen buradan alın» demektedir AP başkanı.

Yazının cevabı da hazırlanıp yollanmak üzere: «Dediğini yaptık, gözlerinden öperim...» Bunun üzerine Erdoğan yüklenmiş de yüklenmiş ve kendi işini de yaptırmış...

BEN DE YAPTIM

Bir zamanlar ben de tahkikatlar yaptım ve öğretmenleri nasıl ezmek istediklerini yakından gördüm. Görevimin bilinciyle ve her türlü baskılara rağmen, onların mesleğinden ve sınıfından olduğumu da gösterdim. Şimdi bizi zorlayarak onların arasından çıkardılar. Sonuna kaymakama sorulan soruları da ekleyerek, bunlardan bir örnek veriyorum. Ünsal'ın sürgünü önlenmişti:

İlimiz Kızılcahamam İlçesi Merkez Kâzım Karabekir İlkokulu Öğretmeni Niyazi Ünsal hakkında düzenlenen

TAHKİKAT RAPORUDUR

Millî Eğitim Müdürlüğü Teftiş bölümünün 27/12/963 tarih ve 410.2/5076 sayılı yazıları gereğince 2/1/1964 tarihinde Kızılcahamam İlçesine gidilerek durum yerinde incelendi.

KONU: Kızılcahamam Kaymakamı Macit Türet özel. 3/603 sayı ve 16/Aralık/1963 tarihinde Ankara Valiliğine yazdığı yazıda Kızılcahamam Merkez Kâzım Karabekir İlkokulu öğretmeni Niyazi Ünsal'ın öğretmenler arasındaki dayanışmayı bozduğunu ve bayan öğretmenlere kaba davrandığını ileri sürerek adı geçen öğretmenin derhal alınarak başka yere atanmasını istemektedir.

KONUNUN TAHLİLİ: Niyazi Ünsal'ın halen çalışmakta olduğu Kızılcahamam merkez Kâzım Karabekir İlkokulu öğretmenlerinden düşünce ve kanılarına baş vurarak Niyazi Ünsal'ın durumunu tesbit etmeğe çalıştım. Bu okul öğretmenlerinden Mehmet Yurdakul ifadesinde (Sayfa 1) «Niyazi Ünsal aramızdaki dayanışmayı bozacak bir harekette bulunmadı, buna şahit olmadım ve görmedim. Şahsıma hiçbir kaba hareketi olmadı.» demektedir. Aynı okul öğretmenlerinden Satılmış Öztürk ifadesinde (Sayfa 2) Niyazi Ünsal'ın dayanışmayı bozup bozmadığı ve kaba davranıp davranmadığı hususundaki soruları «Hayır, hayır» diye cevaplandırmıştır. Öğretmen Zehra Işık «Dayanışmayı bozacak bir şeyine raslamadım, şahsıma kaba davrandığı görülmemiştir.» demektedir. (Sayfa 3). Öğretmen Aysel Eren de keza, «Hayır,

hayır» diyerek öğretmenin dayanışmayı bozacak ve kaba sayılacak bir harekette bulunmadığını ifade etmektedir. (Sayfa 4).

Öğretmen Muhiddin İpek ifadesinde (Sayfa 5) Niyazi Ünsal'ın aralarındaki dayanışmayı bozacak bir hareketini bilmediğini ifade etmekte ve kaba bir davranışı olmadığını söylemektedir. Öğretmen Nezahat Bilgin ifadesinde (Sayfa 6) «Niyazi Ünsal'ın arkadaşlar arasındaki dayanışmayı bozduğuna şahit olmadığını, ancak istiklâl marşını başında eşarp olduğu halde dinlerken başını açması gerektiğini ihtar ettiğini» ileri sürmektedir. Öğretmen Semiray Gürkan ifadesinde (Sayfa 7) Niyazi Ünsal hakkında geçen yıl yapılan tahkikatta müfettiş tarafından görevlendirildiğini, bundan dolayı Niyazi Ünsal'ın konuşmalar sırasında zayıf bir taraf aradığını ileri sürmektedir. Öğretmen Osman Işık ise (Sayfa 8) ifadesinde «Öğretmen Semiray Gürkan'a Niyazi Ünsal'ın tarizlerde bulunduğunu ve aynı öğretmene bayrak töreninde başörtüsünü çıkarmasını ihtar ettiğini ileri sürerek güya Niyazi Ünsal'ın bayan öğretmenlere kaba davrandığını belgelemek istemektedir. Öğretmen Hasan Sarıkaya ifadesinde (Sayfa 9) «Bu arkadaşla elimden geldiği kadar iyi geçindim ve geçinmekteyim» demektedir.

Okulun Müdürü Mümtaz Akbulut'a başın eşarpla örtülmesi konusuna değinerek Ünsal'ın bu hareketini normal karşılamakta ve ufak tefek fikir anlaşmazlıklarının daima olabileceğini fakat «Bunun müsebbibi olarak illâki Niyazi Ünsal'dır diyemiyeceğim.» demektedir. (Sayfa 10-11). Aynı sayfadaki ifadesinde okul müdürü «Okul Müdürü olarak ve arkadaşı olarak bana karşı kaba bir davranışı olmamıştır.» demektedir.

Kızılcahamam kaymakamının çalıştığı ilçeden alınmasını istediği öğretmen Niyazi Ünsal ise ifadesinde (Sayfa 12-13), Her şeyden evvel görevini tam yapmağa çalışan bir öğretmen olduğunu, en içten dileğinin öğretmenler arasında dayanışmanın gerçekleştirilmesi olduğunu ve bunun için çalıştığını söylemektedir. Kendisinin «nemelâzımcı bir öğretmen» olmadığını, gördüğü aksaklıkları görmemezlikten gelemediğini, «meselâ okula öteberi parası olarak ödenek verildiği halde tebeşir paralarının öğrencilerden toplanmasına karşı olmam onlarca dayanışmayı bozmak sayılmaktadır. Okula verilen sabunların lavabolarda kullanılmasını istemem, beslenme işlerinin temiz yürütülmesini istemem, hademelerin zamanında görevlerini yapmalarını istemem hep dayanışmayı bozucu hareketler olarak vasıflandırılmaktadır. Bayan öğretmenlerin bayrak töreninde eşarplarını çıkarmalarını istemem de kaba hareket sayılmaktadır. İş sadece görevden değil dedikodu meraklılarının düzmesinden ibarettir. Usulsüz idarî davranış ve tutumlar bir yana, ben herkesten memnunum.» demektedir.

SONUÇ :

Öğretmen Niyazi Ünsal'ın okul işlerinin düzgün yürütülmesine ait hareket ve ihtarlarının dayanışmayı bozucu nitelikte olmadığı ve bunların kaba davranışlar sayılamıyacağı, karşıt olarak adı geçen öğretmenin görevine bağlı ve uyanık bir meslektaş olduğu okulu öğretmenlerinin yukarıda özetlenen ifadelerinden anlaşılacağı gibi Müfettişliğimizce de aynı kanıda bulunulmaktadır. Nitekim ilçe Kaymakamı da yazısını gerekli öğretim görevlilerinin haberi olmadan yazmış

olup, kendisiyle görüştüğümüzde de Niyazi Ünsal'ın menfi davranışlarına örnek verememiş ve (eğitim yetkilileriyle görüşerek istediğiniz gibi hareket edin, ben birşey bilmiyorum istersenız alın, istersenız bırakın bu öğretmeni.) demiştir. Bundan da yazısını yazarken hissi hareket ettiği meydana çıkmaktadır.

Bu duruma göre Öğretmen Niyazi Ünsal hakkında herhangi bir işlem yapmanın ne gereği ne de olanağı vardır. Kendisinin görevli olduğu okulda çalışması her yönden uygun olacaktır.

Gereği bilgilerinize sunulur. 7.1.1964 Mahmut Makal, Merkez İlköğretim Müfettişi

Bu Niyazi Ünsal ki, 1960 da particiler yüzünden Refaiyeden Siirte, oradan Şeyhe karşı gelmekten Kızılcahamama sürülmüş bir arkadaştır 1961 de...

Kaymakama açılan sorular

Sayın Macit Türet

Kaymakam

Kızılcahamam

16.12.963 tarih ve 3/153 özel sayılı yazınızla İlçeniz Merkez Kâzımkarabekir ilkokulu öğretmenlerinden Niyazi Ünsalın ilçenizden alınarak başka bir yere atanmasını istemektesiniz. Bu isteğin nedenleri olarak da adı geçen öğretmenin, öğretmenler arasında dayanışmayı bozduğunu, bayan öğretmenlere karşı kaba davrandığını, öğretmenler arasında çalışma ahengini bozduğunu ileri sürüyorsunuz.

Durumun gereği gibi aydınlanabilmesi için, aşağıdaki soruların tarafınızdan cevaplandırılması gerekli olduğundan, cevaplarınızı aynı kâğıda yazının bittiği yerden başlayarak yazmanızı rica ederim.

1 — Öğretmen Niyazi Ünsal öğretmenler arasındaki hangi hususiaki dayanışmayı, hangi davranışıyla, nerede ve nasıl bozmuştur, bozmaktadır?

2 — İlçede görevli öğretmenler arasındaki ahengi bozduğu kanısındaysanız, bunu nasıl, hangi davranışlarla gerçekleştirebilmiştir?

3 — Hangi bayan öğretmene, ne vakit ve ne şekilde kaba davranışta bulunmuştur? Bu öğretmenin makamınıza bu hususla ilgili olarak başvurduğu oldu mu?

4 — «Tarafımdan ikazda bulunulduğu halde hareketlerini düzeltmediği görülmüştür» dediğinize göre, kendisine ne vakit, hangi tarih ve sayılı yazılarla ya da sözlü olarak nerede, ne vakit ikazda bulundunuz, aldığınız karşılıklar ne oldu?

5 — İkâzınıza rağmen hareketlerini düzeltmediğine göre olumsuz davranışlara devam ediyor demektir. Bu davranışlarını yer, zaman ya da belge göstererek sayınız?

3/1/964
Ankara Merkez İlköğretim Müfettişi
Mahmut Makal

BU DÜZEN ELBETTE BÖYLE GİTMEYECEK

Dört Haziran 1967 günü İstanbulda Açık Hava Tiyatrosunda bir gece düzenlenir. Bu gecede, halk çocukları coşmuştur. Sazlarla, türkülerle, horonlarla Anadoluyu dile getirirler. İyi değil mi? Coşmak, ulusal dansları oynamak, halkımızın türkülerini söylemek, aranıp da bulunmayacak bir şey. Hep içmize kapanıp büzülecek, gelene ağam gidene paşam diyecek değiliz ya be!

Ama coşmayı iyiye alamet saymazlar bizde. Ezik olacaksın, ezik duracaksın, köle görünüşünü değiştirmeyeceksin. Hele hele düşünmeyeceksin, düşünsen de söylemeyeceksin...

Bu gecede, TÖS İstanbul Şubesi Başkanı ve Yavuz Selim Okulu Öğretmeni Süleyman Üstün bir konuşma yapar. Bu da iyi değil mi? Türkiyenin mutlaka kurtulacağına olan inancını tekrarlar o coşkun hava içinde. İlerde ulus toptan coşacak, gülemez olmuş yüzü gülecek, bükülüp kalmış beli doğrulacak ve insanca bir yaşantı içinde ayağa kalkacak, demeye getirir. Bu konuşmayı bantla tesbit ederler. Etsinler. Böylece, bencileyin o gece orada bulunmayanlar da okur ve yararlanır bu konuşmadan.

İşte konuşmanın metni:

İzin verin de önce bunun boynu bükük onu da bir doğrultayım. Biraz önce bir millî oyun vardı. Bir zamanlar 1000 kişi birden oynardı; köy çocukları bin kişi bizden oynardı bu millî oyunu. O millî oyunu şimdi oynayamıyoruz. Halk ozanlarını ne zaman dinlesem, ne zaman folklorumuzu karıştırsam bir başka türlü olurum. Onda, halk şiirinde anamın, babamın, yakınlarımın dertlerini bulurum hep. O dertler hep dertli eder beni. O dertlerden yana olduğumuz için de çok kez bizi dertli etmek isterler bir başka türlü. Biraz evvel bir yerden, Siverek Gençlik Teşkilâtından bir yazı vardı. Bir kurtuluş savaşı diyor. Halkın dertlerini dile getiren, halk ozanlarını alkışlıyorlar oradan. Anadolu'dan, Halkın arasına girmiş, onun dertlerini dile getirmek isteyen Türk Gençliği, Asıl bizi folklorumuzda düşündüren bir başka yön var. Çok çok sevindiren bir yön. He-

pimiz bir geleceğe hazırlanıyoruz. Türkiye mutlak kurtulacak. O kurtuluşu en iyi şekilde yerine oturtabilmek için bize çok büyük görev düşüyor. Köy Enstitülerini kapadılar. Diskotek açtılar. Geçen buradan sizlere hitabetmek bahtiyarlığını bulmuştum. O zaman bir iki noktaya değinemedim. Sosyal Devlet anlayışı içersine girdik. Bir gün bu anlayış bizi mutlaka kurtaracak. Ama bu kurtuluşa girerken bizim şu noktaları bilhassa çok iyi kavramak ve yerine oturtmakta bir takım insanlara yardımcı olmak görevi düşüyor. Bedava gençlik te yok. Hiç kuşkum yok tabii. En iyi şekilde yapılıyor bu. Ama daha serin kanlı, daha bilinçli, daha anlayışlı olmak zorundayızdır. Şöyle ki, bir gün yine bir hareket olursa, bir muhasebe günü olursa Türkiye'yi bugüne, bu çıkmaza sokanlara hesap sorulacaktır. O hesabı sorarken köpek davasını sormazlar bu kez adama. Bu defa madenleri sorarlar, bu defa halkın % 60 küsurunu cahil bırakanı hesaba çekerler, sıraya çekerler, Köy Enstitülerini kapatanları sigaya çekerler, bu defa ormanları yok ederek yurdu çölleştirenleri hesaba çekerler, bu defa yılda en az kırk bini, 50 bini veremden ölen bu halkın neden veremden öldüğünü sorarlar. Bu defa sorarlarsa hesap günü, kıyam günü gelirse Aşık İhsani'yi hapse sokanları sorarlar, bu defa hesap günü gelirse Ali Faik Cihan'ı hapsedenleri sorarlar, bu defa hesap günü gelirse -ki gelir ve gelir- Türkiye'yi gerçekten kurtarmak isteyenleri inletenlere, halkın nefes almasına imkân vermeyenlere hesap sorarlar. Ve o hesap günü gelirse -ki gelir- Türkiye kurtulur.»

Konuşma dört Haziranda yapılır ya, Süleymanı beş ay yirmidört gün sonra birinci şubeden

arıyor polis. Ve sorguya çekiyor. Oradaki ifadesinde de şunları söylüyor Süleyman: «Ben o konuşmamda, görevlerinde ihmal gösterenlerin bir gün hesap verme durumunda kalacaklarını anlatmağa çalıştım. Ben Türkiyenin çağdaş seviyeye ulaşmasını arzu ederim.»

Sonunda, «Halkı Kanunlara Karşı Gelmeye Teşvik suçundan mahkemeye verilir Süleyman öğretmen. Değişmez ve de demirbaş bilirkişi Sahir Erman, her zaman yaptığı gibi asistanlarının falan emeğiyle bir raporu çoktan hazırlayıp yetiştirmiştir:

«Bu suretle Türkiye'nin kurtulması için bir hesap gününün gelmesi gerektiği iddia edilmektedir. Bu hesap gününün bir ihtilâl sonucu geleceği bir gün gene hareket olursa deyimiyle ve 27 Mayıs Devriminden sonra Y.A.D. huzurunda açılan Köpek Davası telmih olunmakla belirtilmektedir. Ancak bu ihtilâlin 141 ve 142. maddelerde yazılı maksatlardan biri için yapılacağı yolunda konuşmada bir işaret bulunmadığı cihetle konuşmanın komünizm propagandası teşkil ettiği iddia olunamaz.

Bununla beraber her ihtilâl özlemi halkı kanunlara karşı gelmeye teşvik mahiyetindedir. Çünkü ihtilâl mevcut, müspet hukuk nizamını devirip onun yerine bir başka hukuk nizamını koymak için yapılır. Nitekim konuşmacı meri nizamlar çerçevesinde sorulamayacak bir takım hesapların mutlaka geleceği ifade olunan muhasebe gününde sorulacağını ileri sürmekle başka bir

hukuk düzeninin meri olacağını söylemektedir. Bu bakımdan konuşma halkı kanunlara karşı gelmeğe teşvik etme mahiyetindedir. 28.8.1967

Bilirkişi
Prof. Sahir Erman

Davaya İstanbul yargıçlarından Yongaçoğlu bakmaktadır. Bu yargıç, Trabzon Ağır Ceza Reisi iken Sosyalist Türkiye yazarı Ali Faik Cihanı yedi yıla mahkum eden yargıçtır. Oysa Süleyman Üstün'ün konuşmasında da bu Ali Faik davasıyla ilgili sözler vardır. Bu raslantı ya da değil, kötü bir durumdu. Yargıçın çekilmesi istendi, o da çekildi. Sonra başka bir yargıç baktı davaya. Dava süresince devrimci öğretmenleri salon almadı duruşma günlerinde. Bir de devrimci ve de sosyalist avukatların ilgisi öğmeğe değer. Artık Türkiye ölmez gibi geliyor bana. Ama ne zaman dirilir, orası başka. Sosyalist avukatlar, böyle durumlarda paralı - parasız öğretmenlerin, yazar - çizerlerin yardımına hem de topluca koşuyorlar. Bunlardan Muvaffak Şeref, Selahattin Ünlü, İbrahim Türk, Yılmaz Halkacı, Nihat Türel, Gülcin Çaylıgil, Cehti Türel, Ziya Nur, Nebil Varuy, Muammer Yaşar, İsa Öztürk, Yılmaz Dereli, Abdullah Sert ve Müşir Kaya Canpolat gene koşmuşlardı bu davayı ve davalıyı kurtarmak için. Çağrılmadan koşmuşlardı hem.

Sosyalist ve memleketçi bir açıdan yapılan savunmalara örnek olarak Avukat Muvaffak Şerefin bir cümlesini almadan edemiyeceğim. Bir yıl kadar süren bu davanın dört temmuz 1968 günü yapılan oturumunda söylediği cümle şudur Muvaffak Şerefin:

«Bilirkişi raporu yerinde değildir. Müvekkilim, 'bir gün bir hareket olursa' sözünden, 27 mayısı telmih ederek bir ihtilal özlemi içinde olduğunu belritmekte olup bu ihtilal 27 Mayıs gibi bir ihtilaldir. Böyle müteala edildiği takdirde, Anayasaya karşı olanlara direnme hakkımızı kullanmış olan 27 Mayıs İhtilâli gibi hareketleri makbul bir hareket kabul etmek gerekir. Binanaleyh, bunun hilâfı düşünülemez...»

Oniki Eylül 1968 de son duruşma yapıldı. Aynı gün, «sanığın fiil ve hareketinde, iddia olunan suç unsurları görülmediğinden beraatine...» karar verildi..

Süleymanın söylediklerini, yerine göre İsmet Paşa, yerine göre Bülent Ecevit, yerine göre başka politikacılar ya da yöneticiler, her gün söylüyorlar. Gerçi lâfla peynir gemisinin yürüdüğü görülmemiştir ama, söylüyorlar işte. Peki Süleyman Üstünün suçu nedir öyleyse? Onun suçu, halktan bir insan, sıradan bir öğretmen olmasındadır. Bu ülkede böyle olanlar o kanun denen ağı parmaklarıyla yırtamıyorlar. Ama sınaya sınaya karınca örneği tırmanmayı onlar da öğrenmektedirler. Elbette Türkiye bu köhne düzen içinde gitmeyecektir sittin sene. Kurtuluş gelecektir. Umudumuz ve çalışmalarımız kurtuluş günleri içindir. Ve de amalimiz efkârımız ikbali vatandır...

HAŞİM PAŞADAN HASAN PAŞAYA

Öğretmen kıyımı aslında o kadar hızlı yürütülüyor ki, hızla dönen dünyanın döndüğünü nasıl farkedemiyorsak, bu hızlı gidişi de o denli farkedemiyoruz. Ya da sessiz ve derinden yürütülmesi yüzünden gereği gibi ölçemiyoruz hızını.

Yıllar var ki gazete haberleri arasında sıkışıp kalmış tek sütunluk kıyım olaylarını her sabah görmeye alıştık. Doğudan batıdan, köyden kentten ama mutlaka öğretmen kıyımıyla ilgili bir haber çarpıyor gözümüze. Yok Ertan Saruhan Bakanlık emrine alınmış, yok İzmir TÖS Başkanı ve eski Kurucu Meclis üyesi Halil Akyavaş hakkındaki sürgün için Danıştay yürütmeyi durdurmuş.

Tıpkı bunlar gibi, yirmiyedi kasım 1968 günlü gazeteler de Kütahya TÖS Başkanı Erdoğan Yılmaza işten el çektirildiği haberini getirdi. Akşam'dan okuyalım :

AL ELİNE KALEMİ
YAZMA BAŞINA GELENİ

Hani Türkçede çok güzel bir deyim vardır. «Onun başına gelenler pişmiş tavuğun başına gelmedi» derler. Bunun en güzel örneklerinden birini TÖS ve mensupları öğretmenler veriyor Türkiye'de. Gün geçmez ki, gazetelerde TÖS'le ilgili bir haber çıkmasın. Binası taşlanır, toplantıları basılır veya üyelerinden biri kıyılır. Ve TÖS gibi her devrimci kuruluş ve eylem cılız ayaklarla çelmelenmeğe çalışılırken aksine bu kuruluş ve kişilerin gücü bilenir de bilenir.

Böyle kösteklenmek isteyen ve Kütahya Ekspres gazetesinde Millî Eğitim Müdürlüğünün bazı haksız tasarruflarına karşı çıktığı için işinden el çektirilen bir TÖS Başkanı ile de Kütahya'da tanıştık. Kıyımın en son kurbanı Kütahya'da yedi yıllık öğretmen ve TÖS Şube Başkanı Erdoğdu Yılmaz.

Başkan Yılmaz'ın gazetedeki yazıları da yine kıyıma karşı...

Erdoğdu Yılmaz ikinci yazısında ise, öğretmen Uğur Akdeniz'in durumuna değinir. TÖS Başkanı, Akdeniz'in Sanat Enstitüsü ile Merkez Ortaokulu arasında dama taşı gibi oynanmasına karşı çıkar ve der ki:

«Bu anlaşılamayan durum Millî Eğitim Müdürüne anlatıldığında Uğur Akdeniz'e «Bu yıl çalış gelecek yıl düzeltiriz» şeklinde bir yıllık süreyi küçümseyen ve dağıtımdaki yanlış tasarrufu kabul eden bir cevap verilmiştir. Halbuki okul programlarının sık sık değiştiği şu günlerde bu husus düzeltilebilirdi.»

Sayın Kütahya Millî Eğitim ilgilileri yazıları yüzlerini buruştura buruştura okurlar ve bir de biz yazalım Erdoğdu'ya bakalım onunkilere benzeyecek mi derler. Yazıda TÖS Başkanına işten el çektirilmiştir.

Evet Türkiye'de memur olursunuz fakat, âmirinizin bir yolsuzluğunu ortaya dökemezsiniz, ya yerinizden olur, ya da merkeze alınırsınız. Üniversiteye girersiniz ama, halka dönük bir eğitimden yana çıkıp reform isteyemezsiniz, çünkü «Önce derslerine çalış» gibi bir afyonu satışa çıkarırlar. Sendikacı olursunuz, lâkin işverenin fiyatına kuruluşu satmadığınız için başka bir sendika tarafından arkadan vurulmak istenirsiniz.

Ve öğretmen olursunuz ama, haksızlığa, yanlışlığa karşı dikilemezsiniz, Erdoğdu Yılmaz gibi işten el çektirirler adama. İsterse bu öğretmen, yüzlerce meslekdaşının korunacak haklarını omuzlarında taşısın.

Vaktiyle Eğitim Bakanlığı yaptığı rivayet edilen Haşim Paşa, «şu okullar ve öğretmenler ol-

masa, ne güzel yönetirim eğitim işlerini» sözüyle anlatılır. Ne büyük bir gerçeği yansıtıyor değil mi? Haşim Paşa eğitim alanında sanırım şimdikilerden daha çok iş yapmıştır. Hiç değilse meselenin büyüklüğünü görmüş, altından kalkamayacağını itiraf etmiş ve de bir vecize bırakmıştır, yukarda okuduğunuz sözü. Hiç yoktan yine iyidir yaptığı iş.

Haşim Paşa adındaki Eğitim Bakanıyla ilgili rivayetin üstüne bu yıl bir de Hasan Paşa rivayeti çıktı. Efendim, Hasan Paşa çok ünlü, eserlerini okuyanları hayran bırakan, özellikle öğrencilerin kafasını bozmadan onlara edebi ve milli kültürü aşılayan bir Türk yazarı imiş. Yeni kuşaklar elbette bilemezler böyle kıymetli bir yazarın bu topraklar üzerinde yaşadığını. Bizde eskiye rağbet yoktur maalesef. Değerlerimizi unutmak ve unutturmak ve de ezmek bize mahsus bir huydur zaten. Bu denli kıymetli bir yazar olmasına rağmen gene de unutturulmuş, eserleri yeniden bastırılarak gün ışığına çıkarılamamıştır. Böyle davrandıkları için sakın Hasan Paşanın eserlerini sol eserler, gerçekçi eserler sanmayın. Kendilerine has özellikleri olan eserlerdir. Demek istiyorum ki, eserleri gençliği zehirler diye değil, sırf yayıncıların ve özellikle milli değerleri genç kuşaklara aktarmak görevini de sırtlanmış olan Eğitim Bakanlığının ihmali yüzünden basılmamıştır. Hatta rivayet ederler ki Hasan Paşanın eserleri hiç basılmamış, elinde yetki olan bazıları özel surette müsveddeleri okumuşlardır. Gene o yüzdendir ki, bu değerli yazarı okuyanların sayısı bir kaçı geçmez aramızda. Kimbilir bu ihmal, belki de yeni bakanlarca bilerek yapılmaktadır. Çünkü Hasan Paşa Haşim Paşanın arkadaşıymış ve onun çalış-

malarına kitaplarında yer vermiş. Kendi yetersizliklerinin üstüne bir de Hasan Paşanın eserlerini basarlarsa, «vaktiyle ne adamlar bu koltuklarda oturmuşlar, ne doğru sözlü, ne babacan adamlar görmüş Eğitim Bakanlığı koltuğu, ya şimdikiler?» diyerek gençliğin şimdikileri olduğundan da yetersiz göreceğinden çekinmişlerdir...

Neyse ki, Atatürk Türkiyesinde yetişmiş devrimlerin çocuğu Başbakanımız Süleyman Demirel de Hasan Paşanın eserlerini okuyanlar arasında bulunmaktadır. Ne okutalım diye şaşan edebiyat öğretmenleri, eserlerini bulamadıkları, adlarını bilemedikleri kıymetli yazarları öğrencilerine tanıtmak ve onların eserlerini okutmakla yükümlüdürler nasıl olsa. Bu hususta Başbakandan bilgi alarak daha başarılı olmak ellerindedir. Hem de, tecrübesiz meslekdaşları gibi kıyıma uğramaktan kurtulurlar. Bizden salık vermesi. Başbakanın Kepirtepe öğretmen okulundaki direktifleriyle yüzyüze gelirseniz, meseleyi daha iyi anlamış olursunuz. İşte:

«Kepirtepede İlk Öğretmen Okulunun lokalinde aldılar çevresini Demirelin yok yok Başbakanın... '350 orta okul açtık biz daha daha açacağız.. Ha' Unutmayın burada bir Başbakan olarak konuşuyorum...» Öğretmenler dilediklerini söylediler. Biri kalktı jimnâstik salonu istedi. «Not edin İlhami bey» dedi Demirel... Not edildi. Bir genç kadın öğretmen kalktı: «Ben de burada resim öğretmeniyim, fakat bir atölyemiz yok efendim.» «Çok mütehassis oldum» dedi Demirel, yok yok Başbakan.. «İşte ben böyle sesler duymak istiyorum» dedi... Hazırlanmış böyle bir ortam ve Başbakanın bu son sözü büyük bir cesa-

ret verdi bir başka genç kadın öğretmene... Daha çok gençti, meslekte çok yeniydi... Ve küçük yüreği hışımla vuruyordu...

— «Ben de burada edebiyat öğretmeniyim. Çocuklarımıza hep basmakalıp kitaplar okutuyoruz.»

— «Niçin?»

—«Çünkü müthiş baskı var efendim... Yok sosyalizmdir diye okutmuyorlar, yok falanca yönden sakıncalıdır diye engel olunuyor... Meselâ ben çocuklarıma bir Yaşar Kemal'i okutamıyorum...»

Bir anda müthiş bir sessizlik oldu... Yersarsıntısı olmuştu sanki... Ve yüzü daha bir soldu bu genç kadın öğretmenin...

Ve Başbakanın cevabı:

— «Biz her türlü fikir hareketini serbest bırakıyoruz. Ama komünizme hayır...» Yani Yaşar Kemal komünist mi demeyi düşündü genç kadın, diyemedi. Korkmuştu, şaşırmıştı, belki söylediğine de pişmandı... Çünkü çevredeki bakışlar bir anda ezmişti onu susturmuştu... Ve Başbakan devam etti:

— «Sonra kızım, Yaşar Kemal'den başka okutacak kimse bulamadın mı sen? Meselâ bir Hasan Paşayı okutabilirsin, bir Evliya Çelebiyi...»

Bundan sonra Başbakan tarih bilgisi olarak dağarcığında nesi var nesi yok hepsini koydu ortaya... Ve kimse bir şey sormadı artık, kimse bir şey istemedi. Ayrılırken gözüm hep o genç öğretmeni aradı. Gene sokuluyordu otomobillere... Gitti bu öğretmen, gider dedim içimden... Adını sordum: Emral Atasoy... Adını sorarken Başbakan özellikle ona sokuldu ve elini sıktı: «Allaha-

ısmarladık kızım...» biraz kendine geldi genç öğretmen, biraz gülebildi...»

Başbakanla birlikte gezen ozan Celalettin Çetin'in dört haziran altmışsekizli Akşamda yazdığı öğretmen - Başbakan karşılaşmasını anlatan yukardaki satırlar üstüne sosyalistlerin düşündüklerine hiç kulak asmayın siz. Onlara kalırsanız kara kara günlere kalırsınız. Neler de demiyorlar bir bilseniz. Örneğin, şeytanın görmediğini bile gören Ç. A. şöyle demiştir gene aynı gazetede: «Bu bizim Başbakana anlatmak lâzımdır ki, sosyalist yayınları okumayan bir kuşak çok rahat Amerikan firması komisyoncusu, yalancı, kapitalist köpeği, haysiyetsiz bir adam olabilir. Süleyman Bey otursun, Hasan Paşayı kendisi okusun...»

BANA GELİNCE

«Çözülür demiş Faust» bu kainatın sırrı
Ve onunçün çarpılmış hakkın cezasına
Demek ki hikmetinden sual olunmayan Tanrı
Razı değil milletin okuyup yazmasına.

TURNALAR YAZ GELİNCE ÖTER

Benim kıyım makinesinin çarkları arasına girmem, öğretmenliğe girmemle başlar.

Nürgüz köyünde ilk kez öğretmenliğe başlarken yazı yazmaya da başladım. Niğde Valiliğinin dikkatından uzak kalmadı Varlık Dergisinde her ay çıkan yazılarım. «Bir köy öğretmeninin notları» adı altında, Nürgüz'deki gözlemlerimi yansıtıyordum yazılarımda. Ne düşünmüşlerse düşünmüşler, tepeden inme bir emirle beni Nürgüzden alıp Çardak'a verdiler. Çardak'ta daha önceki yıllarda bir iki öğretmen selâm vermiş olsa da okulu ilk kez biz açtık. Birinci sınıftan başlattık. İki kişiydik bir sınıfta. Öteki köylerde beş sınıfa bir öğretmen düşerken, biz bir sınıfa iki öğretmen! Bunun da hikmetinden sual olunmaz. İlköğretim Müdürlüğünden bana, sen dış işleri bakanısın, sınıfa girmesen de olur... dediler. Çocukların karşısına geçmem taa o zamandan mı istenmiyordu acaba, diye her zaman düşünürüm. Gerçekten de Durmuş Bey idare ediyordu sınıfı. Ben çocuk devamıyla falan uğraşıyordum.

Kışın ne kuş uçtu köyün üstünde ne de kervan geçti çevreden. İlçeye elli kilometreyiz. Yollar kapalı kardan, turna geçmez diyardan. Turna geçmeyince ötüşünü nerden duyacaksın değil

mi? Mart sonlarında yollar biraz açıldı. Köylüler mahkemeye falan gitmeye başladılar. Ben altı aydır dünya ile ilgisizim. Varlık Yayınevine son yazı bölümünü eylülde yollamıştım. Bir kitap halinde toplayıp yılbaşında yayınlanacaktı. Acaba ne oldu?

Demeye kalmadı, turnalar köyle ilgilenmeye başladılar...

Günlerden pazar. Komşumuz Fahirden getirdiğimiz külüstür gramofonda kırık bir plak dönüyor. Ben kollarımı başımın altına yerleştirdim, arkadaş pencerenin önünde yastığa oturup, elleri yüzlerinde; dinliyorduk.

Gramofondaki ses «tahtalar oynamasın» derken, bizim kapının koluna bastılar, açıldı.

Gelenler, bucak müdürü, karakol onbaşısı, iki jandarma idi.

Hemen toplandım. «Kusura bakmayın...» derken, ceketi pantolonu takıştırdım. Yatağı toparladım. Gramofonu da kapattık.

Hayır mı şer mi?

Biz «hayırdır inşaallah» diyelim de, varsın sonu şer olursa olsun.

Hoş - beşi bitirdik. Arkadaşım kahve yaparken,

«Hayırdır inşaallah, müdür bey?» dedim.

«Hayırdır» dedi. «Şöyle bir yoklayalım dedik, zatialinizi...»

Seçimlerin hazırlığından, çetin olacağından dem vurarak, yasak kitap, serbest okunacak kitap meselelerine geçtik. Bu arada Müdür Bey, kitap okumayı çok sevdiğinden, fakat İstanbuldan ayrılıp Anadoluya geçeli kitap bulup okuyamadığından dert yandı. Bir uçtan da, pencerenin önün-

de duran kitapları karıştırdı. O karıştırdıktan sonra, onbaşıya veriyor, ondan sonra da jandarmalar, şöyle bir bakıyorlar. İyi: Adamlar karıştıracak dört yapraklı bir broşür, gazete yüzüne hasretler, burası belli, şu kitaplar ellerine geçmişken, kimisi bir türlü, kimisi öteki türlü meraklarını gidersinler varsınlar... diye düşünüyordum. Vakit ilerliyordu. Galiba, diyeceğini açması için, bir buçuk saata yakın konuşma yetişti müdüre. Fazlaydı bile bu kadar giriş.

Kulağıma eğildi:

«Kusura bakmayın. Hani halkın çok kullandığı bir tabir var: Emir kulluğu. O hesap, biz de emir kuluyuz...» dedi. Elime de bir pusla tutuşturdu.

Puslada, telefonla yazdırılan bir emir vardı: Şüpheli bir şahıs olduğum hususunda yapılan şikâyet üzerine, Savcılık, Demirci köyünde babamın, burada benim oturduğum evlerin aranması için, her iki köyün bağlı bulunduğu bucak müdürlüklerine emir vermiş. Emrin en kısa zamanda yerine getirilmesi için de, derhal telefondan faydalanmışlar.

«Hay hay» dedim, «buyrun»,

Pencerenin önüdeki kitaplar zaten ellerinde. Dolabı açtım; bir kaç kitap ta orada vardı. Hepsi onu geçmiyordu kitapların. Yazın okuyamadığım kalınca kitapları getirmiştim: 2 cilt «Hakikat», 2 cilt «Budala», «Sovyet Cennetinin İçyüzü» v.s.

Kitapları toplayıp gittiler.

Turnalar yaz gelince öter ama tam öterler.

Onların ardından Niğde Valisi İbrahim Tevfik Kutlar geldi ertesi gün. Okulun önüne toplanan köylülere tepeden inme:

«Ayaklarınızı çıkarın kunduralarınızdan!» dedi.

Ayaklar çıkınca da bir söylev çekti onlara. «Siz bitli misiniz, siz çıplak mısınız, siz aç mısınız?» diyerek. Köylüler aval aval bakıyorlar, hiç bir şey anlamıyorlardı.

Derken baklayı ağzından çıkardı beni göstererek:

«İşte bu adam, aranızda casus gibidir. Yalan öğütüyor buradan öteye. Aç diyor sizler için, çıplak diyor, çorapları yok, diyor. Bakın hepinizin çorabı var Allaha şükür...»

Hışımla gitti. Çok öfkeliydi.

Benim kitabın çıktığını da hissettirdi...

Sonra beni içeri aldılar.

Az sonra giriş - çıkış hikâyesini dosyadan vereceğim. Onu geçmeden önce, tutuklandıktan sonra verdiği beyanatlarda beni merkeze alıp tedavi ettirmek istediğini, kitabımı çok beğendiğini, yetişmem için çalışacağını söyleyen valinin Nürgüze gidişini dinleyelim İsa Çavuştan. Çardağa gelip köylülerin çoraplarını çıkarmadan önce gidip beni Nürgüz'de aramış meğer. Oysa beni Çardağa sallayan kendisiydi. Ne yaptıklarından haberleri yok. Hem sallıyorlar hem de beni Nürgüzde sanıyorlar. Belki bu bir taktiktir, Nürgüzün havasını öğrenmek, incelemek istemiştir Ankaradan aldığı emre göre. Ne olsa kitabın konusu çoğunlukla oradan.

İsa çavuş anlatıyor :

«Mektebin önüne kamyon gelmiş, dediler. Aradan bir cıgara içimi vakit geçti geçmedi, bir de baktık Koca Ali Tellâl çağırıyor: «Mektebe

Vali geldi; bütün köylüler oraya toplanacak, emniyetli (önemli) bir iş görüşecek!...» diyordu.

Kalktık, konu komşu biriktik gittik. Çadır beziyle örtülü, küçücük bir kamyon sıpasını durutmuşlar mektebin önüne. Kendileri içeriye gitmişler. Bizim kalabalıktan haberleri olunca çıktılar. Mektebin yıkık duvarlarına falan bakıyorlarmış zahir. Tam o sırada öğretmen Rahim efendi de geldi. Cafer ağanın odasına yemek yemeye gitmiş öylen paydosu olunca. Hoş geldin, beş gittin demeye kalmadı; ne olduğumuzu şaşırdık: Gelenin öğretmen olduğunu anlayınca, doğru ona karşı yürüdü vali. Bizler de, öğretmeni sevecek; ondan bir şeyler sorup öğrenecek sandık. Aldanmışız meğersem: Öğretmenin yakalarından tuttu, nerdeyse kaldırıp yere vuracak çocuğu. Dişleri gıcır gıcır ediyor. Uçacakmış gibi tir tir titriyor herifin her tarafı. Molla Mehmedle koştuk, ellerini tuttuk. Amma, millet neye uğradığını bilemedi. Öğretmen de öyle. Çocukcağız sapsarı kesildi.

Şaşırdık kaldık. Öğretmenden ne alacağı olduğunu bilsek mesele kalmayacak. Fakat bilmiyoruz ki ortada ne döndüğünü. Çoluk çocuk afal afal bakışıyor. Şöyle beri benzer bir adam olsa hesabını çabuk görecekler ya, gelgelelim ortadaki koskoca valipaşa.

Dayanamadım gayri. Canımı dişime takdım:

— Paşam, dedim. Ortada yapılacak ne iş varsa biz de yardım edelim. Uğruna hâl köle olalım. Sen emret bize. Yalnız, bu çocuğun, gördüğümüz, bildiğimiz bir suçu günahı yok. Bilmediğimiz bir kötü işi varsa söyle biz de bilelim.

Etraftan, ağalar başlarını öne salladılar. «Aferim İsa çavuş, bravo İsa çavuş» diye cesaretime şaştılar.

Daha elleri öğretmenin yakasındaydı Valinin. Onu kendine doğru çekmiş, kucağında büzülen çocuk yumruk kadar kalmıştı.

Benim konuşmama mı kızdı, yoksam hiç bir şeyden haberi olmayan cahil kafama mı kızdı, her neyse:

— Tuh be size!. Dedi. Yazzıklar olsun. Bu utanmazın yapmadığı ne kaldı da bilmiyorsunuz. Bir de utanmadan aranızda dolaşıyor!..

Gözlerimizi süzdü, böyle derken. Gözlerinden çıngı çıkıyordu. Allah bilir a, yoksam bizim öğretmen hökümetin bankasından para mı çaldı, dedim, aklım sıra. İki gün önce şehire gitmişti çünkü..

— Başınızda şapkanız yok mu? Sırtınızda göyneğiniz yok mu? Ayağınızda çarık, çorap yok mu be sizin! Dedi. İşte şu gördüğünüz, ekmeğinizi yeyip sinirinize sarılan bacaksız; sizin ne kirinizi kodu ne bitinizi!. Ekmeğiniz yok mu sizin evlerinizde, ekmeğiniz! «Aç» dedi işte bu sizler için. «Aç ölüyor köylü» dedi. Bitin elinde esir, dedi. Köylünün çorabı yok, ayağı yalın, dedi. Köylünün sırtında göynek yok, dedi. El kadar çaputu bulamuyor, dedi.

Put gibi olduk karşısında. Öğretmenin yakasını halâ sıkıca tutuyordu. Eğerim o vakit bir gık diyen olsa karşısında, tabancasını çeker, hiç düşünmeden sıkardı kurşunu.

— Haydi bunlar neyse, bunların yalan olduğunu dünya biliyor, dedi. Görünen köy kılavuz istemez. Gel velâkin, yalanın en büyüğü var bir

de, en büyüğü: Sizi hiç adam hesabına almadan, «Köylü balı da bilmez» dedi çıktı bu... Görecek günü nasıl olsa. Devletin kolu uzuuun, çok uzun. Fakat ettiği kalacak. Dünya duydu, bütün dünya duydu karıştırdığı haltı. Bunu ne için yaptığını bilmezsiniz siz. Şimdi onu anlatayım size...

Bizimle beraber, yanındaki kaymakam, jandarma komutanı gibi böyük adamlar da direk gibi hazır vaziyet almışlardı. Pel pel bakıyorlardı valinin gözlerine. Jandarma komutanının omuzundaki makinalı tabanca pırıl pırıl yanıyordu güneşin annacında. Ne geldi aklıma biliyon mu! Şimdi bu herif bir emir verir yüzbaşıya, çocuğun canını cehenneme gönderirse... Yapmaz deli değildi hani. O kızgın vakitte ne görünür gözüne adamın? Kaymakamı da bir kere istida imzalatırken gördüydüm. Hasan bey diyorlar. Yazzık, o da güneşe karşı hazıroldaydı. Sonradan vaziyetini de bozamadı. Gözünden yaş akıttı güneş.

Su doldurmaya gelen karı kız da geldi oraya birikti. Yağlığını çıkarıp terini sildikten sonra, su istedi vali, içmek için. Uşaklardan biri içeri gidip su getirdi. Millet valinin ne söyleyeceğini bekliyordu. Yerdeki topraktan ses geliyor, kalabalıktan ses gelmiyordu. Suyunu içince, elini uzattı öne. Ağzından lâf çıktıkça, bir ona doğru sallayıp çırpıyor elini, bir berikine doğru. Biz de Molla Mehmetle, yarı validen, yarı öğretmenden tutuyorduk. Birer kolumuz gene hazıroldaydı.

— Sevgili köylü yurttaşlar! Dünyanın başında büyük bir felâket var. Bizi dinimizden imanımızdan etmek istiyorlar. Dinimizi elimizden almak istiyorlar. Bu dini almak istiyenlere «komi-

nist» denir, kominist! işte bu da o mektepten yetişti.

Komşulardan birinin «Rahim beyden ne kötülük gördük biz!» diye yanındakine söylediğini duydu kulağı:

— Adını da mı söylemedi bu size. Doğru: Adının doğrusunu el içinde söyleyecek yüz kaldı mı? Adıyla sanıyla MAKAL derler buna, Makal! Bilmezseniz öğrenin...

— Aman paşam, o bizim geçen yılki öğretmenimiz. Bunun adı Rahimdir. Bunun böyle işini görmedik ya, o yazar çızardı...

Deyince, vali'de şafak attı. «Git öyleyse işine» diyerek öğretmenin yakasını bırakıverdi. Bir soluk aldı ben öyle deyince.

— Haydiyin içeri girelim,

Dedi. Milletin bir kısmı içeri girdi onunla birlikte. Bir kısmı düşünerek sağa sola dağıldı. Allah biliyor ya, millet aklından hep seni düşünüyordu. Lâf arasında, bu yıl senin Çardak'ta olduğunu da duyurdular. Demeseler iyi olurdu. Öfkesi geçerdi biraz. Amma hangi birine lâf duyuracaksın. Millet değil, illet mübarekler.

Öğretmen bir düdük çaldı. O, mektebin arka tarafındaki üstü açık büyük odaya toplandı çocuklar. Vali teftiş edecek diye çocukların beti benzi uçtu gitti. Zaten Rahim Bey'in de tutar yeri kalmadıydı. Diliyle dişinin arasından fısıldayıp duruyordu kendi kendine. Kime sövüyordu kimbilir.

Vali emir verdi:

— Şöyle sıraleyin oturt çocukları!

Dedi.

Çocuklar oturdu. Mikdarı, üyeleri de yanına oturttu. Bizler de, şöyle arka yanda duvarın di-

bine çöktük, «bakalım Valipaşa bir teftiş etsin, öğretmen iyi okutmuş mu, okudamamış mı, görelim» dedik.

Birdenbire:

«İçinizde bal görenler parmağını kaldırsın çocuklar!..»

Deyiverdi.

Çocuklardan iki tanesi parmak kaldırdılar. Birisi Tenzile'nin oğlu, birisi de Veli Çavuşun oğlu..

Daha Vali bir söze kadir olmadan, Veli Çavuş parmak kaldırdı beriden.

«Söyle!» dedi vali.

«Söylemesi möylemesi yok paşam» dedi Veli Çavuş. «Yalnız, daha ben bile bal yemedim ömrümde. Benim eve gelseydi, ben yerken oğlum da görür yerdi. Amma, şu parmağını kaldıran oğlan benim oğlum. Babasının bilmediği balı o nasıl biliyor, aklım şaştı. Soralım da, nerde gördüyse söylesin.»

Çocuğu ayağa kaldırdılar, fakat bir şey söyleyemedi korkusundan.

Hani insan biraz sezer a: Valinin duruşu duruş değildi. Kafasında kara kara yılanlar boğuşuyordu muhakkak.

«Haydi çıkın dışarı!» dedi çocuklara.

Bize de :

«Duracak sıra değil, bu vatan hainini yakalamayınca içim rahat etmeyecek, Allahaısmarladık» dedi. Sürdüler babam, Çardağa doğru...

SEVDA BÖYLE BAŞLARMIŞ

Çardaktan alınan kitaplarım ve bu arada Demirciköy'den alınan kitaplarım, savcılığın tev-

kif talebiyle gittiğim mahkeme salonunda beni bekliyorlardı.

Beni otuz mart 1950 günü kuşluk vakti emniyete, oradan savcılığa, oradan mahkemeye ve oradan da deliğe götürdüler. Kitaplarımı incelemek için, benim izime kurşun atan ortaokul müdürü ve arkadaşlarını bilirkişi tayin etmişlerdi. Ne anlardı bu adamlar kitaptan?

Neyse, benim içeri girmemle memleket bir komünist daha kazanmıştı. Halk Partisinin 1950 - 14 Mayıs seçimlerini kazanmasına belki yardımımız olabilirdi. Çünkü beni yalancı çıkarmak, köylerin kalkınmış olduğunu düşüncesini ve de propagandasını tutturmak istiyorlardı. Komserin alaylı konuşmasından anladım bunu. Sen bir kitap yazmışsın, hükümeti tenkit ediyormuşsun, ulan sen kim oluyorsun, hükümetten iyi mi biliyorsun... Deyip duruyordu adam. Sonra Emniyet Amiri de aynı şeyleri söyledi. Demek ki emri öyle almışlar, bu açıdan beni sindirmek istiyorlardı.

Şimdi dosyayı inceleyebiliriz:

Aksaray Emniyet Amirliğinin 30.3.1950 gün ve 65 sayılı yazısı:

« C. Savcılığına

Aksaray

Komünist olduğu şüphesiyle durumu takip edilmekte olan Mahmut Makal'ın Halkevinde yaptığı propaganda evrakı sunuldu. Mektup ve kitapları üç sandık ve bir torbaya koyulup kendisiyle sunuldu... Gereği...»

Sadrettin adında bir genç emniyet dairesine gelerek, memleketim için zararlı bir ciheti ihbar edeceğim, demiştir. Nürgüzlü Hasan Çıtak'a el yazımla ve imzalı bir kâğıt verdiğimi, Allahı, Kur'-

an-ı, ismi zikredilen bazı şehirli ve köylüler yanında inkâr ettiğimi.. Söylemiştir..

Bu büyük suçu gene de küçük görmüşler ve halkevinde komünistlik propagandası yaptığımı da eklemişler. Halkevleri Halk Partisinin ne işlerine yarıyordu, görün...

Biz içeri girince, köylüleri küme küme mahkemeye döktüler. İşi sorgu yargıçlığı yürütüyordu. C.Y.U.K. 104 maddesinin ikinci fıkrası B bendine göre, delilsiz tevkif edildiğime dair itirazi tahliye talebinde bulundu avukatım. Deliller toplanmamış olduğundan reddedildi talebimiz.

Çardaktan gelen ihtiyar heyeti üyeleri ve köylüler tek ifadede birleştiler: «Bize propaganda vermedi, bize konferans vermedi.» Nürgüzlüler de, kendi köylülerim de ona benzer şeyler söylediler.

Köy imamı Ahmet Keleş, komünistlik propagandası yapmak için bir kâğıt yazdığım için tanık olarak dinleniyor. İfadesi şu: «Komünistlik propagandası yazılı kâğıdı Hasan Çıtak'a verdiğini ve bu kâğıdın köylüye okunduğunu bilmiyorum...» Devam ediyor: «Ben Makal'a namaz kıl demediğim gibi, o da bana, Allah var mı, varsa kaç tane, namaz kılmasan ne olacak, demedi.»

Nürgüzden gene, Kâzım Çıtak'ın ifadesi: «Makal'ın okulda çocuklara dinsizlik aşıladığını, Kur'an-ı gösterip «bunu yazan belli değil, kitabı yazanın adını üstüne yazarlar, bu kitap uydurmadır» dediğini bilmiyorum. Ben dersten ne anlarım, okulda işim ne?»

Görüyor musunuz Türkiyede çoraplar nasıl örülüyor insanların başına. Hem de daha bıyığınız terlemeden, kendinizi toparlamadan, düşünmeye yeni yeni başlarken... Yılanın başı küçük-

ken ezilir, deyip başlıyorlar.

Gani Gökçe, gene Nürgüzden: «Biz bütün köy halkı, kadın erkek, öğretmenimiz Mahmut Makal'ı namuslu bir Türk çocuğu olarak tanıyoruz.»

Bekir Gökçe: «15.4.950 tarihli ihbardaki gibi din ve namaz meselesinden haberim yoktur, Makal'ın Allahın yokluğundan bahsettiğini duymadım.» demektedir.

İstimin arkadan geldiğini herhalde gözden kaçırmadınız. 30 martta tevkif, usulen alışılmış şekliyle: Komünistlik propagandası. Onbeş gün sonra da gene uydurma bir ihbar, ki aynı delikanlılara yaptırıyorlar, bu kez de köylüler cephesinden komünistliğimi ispatlayacaklar. Bir kâğıt yazılmış, yazılı olarak Allah inkâr edilmiş... Namaz kılmazmış...

Yazılı kâğıdı verdiğimi (vemsem ne yani namaz, kuran, Allah için) Hasan Çıtak'ın ifadesi de şöyle: «Bana böyle bir mektup verilmedi. Hanoba karakol onbaşısını ve adı geçen zabıt kâtibini tanımam. Köy kâtibinin Makal'a iftira ettiği muhakkak. Çünkü Makal köy kâtiplerinin lüzumsuzluğu konusunda bir yazı yazmış. Kâtibin kötülükleri gerçekten çoktur. Muhtarla bir olup köyümüzü yedi. Makal'ın yazısından sonra da kâtiplikten çıkartıldı...»

Çardaktaki öğretmen arkadaşım Durmuş Yücekuş'un ifadesiyle soruşturma bitti.

Yirmidokuz nisana kadar tutuklu olarak içerde kaldım.

«Görüşleri ve inanışlarıyla pedbin tabiatlı olan sanığın halkevinde söyledikleri de iç alemde kaldığı müddetçe suç değildir» diyerek hakkımda meni muhakeme kararı verilmesini istedi sav-

cılık. Gerçekleri kötü gösterdiğim talebiyle tevkifimi isteyen de aynı yerdi.

Sorgu yargıçlığının kararıyla 29 nisanda salıverildim. Salmak da tutmak da ellerinde...

Ondan sonra tam 18 yıldır ev aramaları ve idari - adli takipler, kovuşturmalar ve sorgulamalar devam etti. Bunları da sonraki bölümde görelim özet olarak.

ÇİLE BÜLBÜLÜM ÇİLE

Köy öğretmenliği bizde zaten başlıbaşına bir çile. Ama ülkü uğruna çekilir bir çile. Acı yanları kadar tatlı yanları da vardır. Şehir öğretmenliğinin de köy öğretmenlğinden pek kalır yeri yoktur. Çünkü koşullar değişik değildir. Hatta kasaba havasında daha kolay boğabilirler öğretmeni. Nasıl boğduklarını da kitabımız boyunca verdiğimiz örnekler ortaya koymaktadır.

Ama, bu dile kolay. Öğretmenliğin köyde dün ve bugün hangi koşullar altında yapıldığını bir anıyla tekrarlamak istiyorum. Bunu istemem, öğretmenleri kıyıma uğratanların, aslında yaraya tuz biber ektiklerini, yaranın, yaşantı ve çeki yönünden kıyımın, var olduğunu anlamaları içindir.

Bizim insanımız, bizim öğretmenimiz, yeniden kıyılamayacak kadar kıyılmış durumdadır. Ulus olarak kurtuluşumuz için en olmaz zorluklar içinde gene de çalışan öğretmen bulunca dünyayı zehir etmeye kalkışanlar, demek ki koşulların böyle gitmesini, kimsenin bu ulusun kurtuluşu için çalışmamasını istemektedirler. Başka türlü düşünmenin mümkün olmadığını sanıyoruz, gidişata bakınca.

Ruhsatının dediği gibi, omuzdan kesilmiş kolumuz bizim.

Yirmi yıl boyunca Eğitim Bakanlığının başıma ördüğü çoraplar sayılamayacak kadar çok. Ya da kırdığı cevizler kırkı geçmiştir benim üzerimde Onlara geçerken, köy öğretmenliğinde yıllarımızı nasıl öldürdüğümüzü saptayan bir anımızı, Durmuş Yücekuşla birlikte Çardaktaki günlerimizi anlatan anımızı vermek istiyorum:

ÇARDAK GÜNLERİ

İki bekâr öğretmen bir hafta aradık da oturmak için bir yer bulamadık. Sonunda küçük Muttalip :

«Halımıza katlanırsanız bizimle girin çıkın, tepemizde duracak değilsiniz ya» diyerek odasında oturmamıza müsaade etti.»

Gidip eşyalarımızı getirdik. Okuyup yazamayız ama olsun, ne yapak, ağlıyak da gözden mi olak..

«Bu yıl da böyle geçsin Bal Fadimem» dedik.

Tabii oda bize ait değil. Tamamen bize verseler bütün cemaat açıkta kalır. Onun için biz de odanın cemaati arasına katıldık. Oda beş saat bizim, 19 saat komşularla ortak. Gece yarılarına kadar uykusuzluktan esneye esneye lak lak ederiz. Sonra komşular yavaş yavaş evlerine çekilmeye başlarlar.

Odanın kapı köşesinde toplu duran yataklarımızı serip yatabilmek için ortalığı dolduran çamurları izmaritleri falan temizlemek lâzım. Öyle perişanızdır ki, süpürge yerine kullandığımız bir tutam burçak otunu alıp da temizlik yapmaya kolumuz zor kalkar. Gene de her gün sözüm ona

bu temizliği yaparız. Odanın içi zaten dolu tozla, dumanla, tabanı süpürünce on misline çıkar. Ama elden bir şey gelmez.

Gelenin geçenin üstüne oturup, bazı yerlerini bıçakla yırtarak it çuluna döndürdükleri yataklarımızı sendileyerek sereriz. Ama bakarız ki bu boğazımızı dolduran soluk aldırmıyan tozda yatamıyacağız, istemiye istemiye kapıyı açarız. Ondan sonra da korktuğumuz başımıza gelir: Ertesi gün burnumuzdan sümük, gözümüzden yaş boşanmaya başlar. Nezle, griple pençeleşirken her akşam öteki akşama taş çıkartararak kendini yaşatır.

Kapının arkasına, güya gece açılırsa haberimiz olsun diye bir odun parçası kıstırırız. Tozun içinde yüzen öteberiler gözlerimize dökülmeye başlar. Derken yufka ekmeklerin çıtırtısıyla uyanırız. Sıçanlar çuvaldaki unu tozutmaya, çuvalın üstündeki ekmekleri kemirmeye çıkmışlardır. Aslında soğan patates gibi yiyeceklerimiz çamurla karışıktır.

Eski berki bir soba tedarik edip kurduk. Tezeğin dumanına soluklar da karışınca içerisi ısınmış gibi oluyor.

Sabahleyin uykuya doymamış gözlerimizi ufalıyarak, birimiz yatakları toplarken birimiz sobanın külünü boşaltırız. Isıtıp yiyecekleri ekmeklerle, kapıdadır oda sahipleri iki ekmek ıslatıp yedikten sonra köyün öbür ucundaki camiye gideriz, vazife başına. Hocaya hocanın bulunduğu oda cemaatine söz anlatabilir de camiyi açabilirsek, titremekte bizi de geçen çocuklara bir şeyler öğretmeye çalışırız. Verdiğimiz dersler de öyle küçümsenecek gibi değil yani. Alfabeden başka hayat bilgisi de var, kendi yapamadığımızı ço-

cuklara öğretiyoruz. Bedenimize nasıl bakmalıyız, hastalıklardan nasıl korunmalıyız? v.s.

Odadan camiye, camiden gene odaya. Oda köylünün kahvesi, sineması, düşünme, sevinme yeri her şeyidir. Öğretmenlerini de öyle seviyorlar ki aralarından ayırıp her sabah soğukta, camiye salmak bile istemiyorlar...

EVELEME - DEVELEME
Ya da
İŞKENCEYİ ÖZETLEME

Nürgüzde iki öğretim yılı ve Çardakta bir öğretim yılı çalışıp 14 Mayıs seçimi arefesinde mapıs damından çıktıktan sonra, yeni iktidara nasıl görüneceklerini bilemeyen hacı yatmaz tipli yüksek memurları Eğitim Bakanlığının beni yeni cumhurbaşkanının doğum yeri olan Bursaya atadılar. Hem de yıldırım telgrafıyla. Erekleri gene, her zaman olduğu gibi kendi lehlerine puvan toplamaktı. Değilse ellerinden gelse Mahmut Makal'ı bir kaşık suda boğmak isterler. Bu davranışlarının nedeni, yeni cumhurbaşkanının ve yeni iktidar ileri gelenlerinin beni seçimden önce tutmuş olmalarıydı. Onların tuttuğu kişiyi tutar görünmek onlar için çok yarar sağlardı. Hizmetleri kendilerineydi yani. Ne ülkeye, ne ulusa, ne de bana bir şey kazandırmayı düşünmüyorlard: bu atama işlemini yaparken.

Lâfı uzatmayalım, onların yıldırım telgraflarına karşı bir dilekçe yazdım ben de. Yetmişiki lira bir mecit aylığımı da kaynatmışlardı tutuklamakla. Onlar gibi yıldırım teli çekemezdim o yüzden. Yazdığım bu dilekçede, bu zamansız atamayla sanırım bana iyilik edilmek istendiğini, bu düşün-

cemde yanılmıyorsam ve bana gerçekten iyilik edilmek isteniyorsa, kendi köyüme atanmanın yapılmasını, istedim. Bunu da yaptılar ve 1950 yılının ilk güz ayından başlayarak Demirciköy'de çalışmaya başladım.

Üç yıl çalıştım kendi köyümde. Yaşantımı boğazıma kadar tıkadılar gene. Daha bir kaç ay önce «Köy Enstitüleri hiç bir şey yapmamış olsa bile bir Mahmut Makal yetiştirmekle çok şey yapmış sayılır» diyen Tevfik İleri Milli Eğitim Bakanıydı ilk zamanlarda. Benim köydeki durumum taa onu ilgilendiriyordu. Bir bakıyorsunuz onun önerisiyle mahkemeye yazılmış ve oradan da arama emri çıkartılmış olarak bucak müdürü, karakol kumandanı kel onbaşı, iki jandarma evin kapısında biterler. Bir değil iki değil, akıllarına estikçe. Ne var? Ev aranacak, ev! Ulan, dersiniz daha dün erittiniz omuz zoruyla biriktirdiğimiz kitapları. Bilirkişi yaptığınız herifler seçip seçip aralarında bölüştüler kitaplarımı. Budalanın bir cildi, Hakikat'ın bir cildi, Toprak'ın bir cildi de bu arada gitti. Oldu olacak hepsini alsaydınız bu kitapların. Şimdi de zaten artığını bozup dağıtmaya, kitap olmaktan çıkarmaya geliyorsunuz. Türkiyede basılıp yayılan kitaplar. Mahkeme kararıyla yasak edileni de yok bunların. Eee? «Eee'si meeesi yok, arayacağız» diyor adamlar. Arayorlar da... Mektup, broşür, ne bulurlarsa götürüyorlar. Bunların hepsi vesika. Bir keresinde Londradaki Vallentine Mitchel Yayıneviyle yaptığımız anlaşmaya sarıldılar sevinçle ve onu götürdüler. İngilizce, yani anlaşılmaz değil miydi, arayıp da bulamadıkları şey demekti onların.

Bu aramalarda tüm köylü yığılıyordu evin çevresine. Mahmudu yarın asmaya götüreceklerden

miş, komünistlerle haberleşiyormuş, bir sürü vesika yakalamışlar, biz ne bilirik, hökümat bilir olanı biteni, diye konuşup duruyorlardı. Gelenler hükümet adamıydı. Devleti temsil ediyorlardı. Mahmut onların çocuklarıydı. Kendi çocukları bir işe yaramazdı, gidip biraz okursa ancak komünistliğe ererdi aklı. Şöyle okuyup da devlete - millete yararlı bir adam olmak o kadar kolay değildi. Böylesi adam, ancak dünyadan haberi olan şehirlerde ve de şehirlerin akıllı, devlete muti ailelerinden çıkardı.. Köylü okur muydu be, köylüden adam çıkar mıydı, çıkarsa işte böyle çıkardı... Evet, böyle düşünüp, böyle konuşuyorlardı.

O yüzdendir ki, evin ilk aranmasında, yani beni Çardaktan mapısa getirirken bir koldan da bu evimizde arama yapıldığında, bucak müdürü Celâl bir söylev çekmişti köylülere. Tarladan çağrılan babama evi açtırıp da kitapları toplatırken, bir yandan da şöyle söylüyordu: «Şunlara bakın, şu kitapları, benim evimde bunun tanesini değil bir yaprağını da bulamazsınız. Elhamdülillâh biz de evlât yetiştiriyoruz, devlet sayesinde. Neden bizim ev böyle değil. Çırayla arasanız bir yaprak kâğıt bulamazsınız efendim...»

Ve sonra, kötü evlât yetiştirenin hali budur, diyerek, kitap dolu çuvalı yüklemişler gözü yaşlı babacığımın sırtına, «götür bakalım, kim dedi sana komünist yetiştir, diye» söylenerek önce muhtarın odasına, oradan kasabaya götürüyorlardı. Tutuklamak üzere usulen mahkemeye götürdüklerinde gördüğüm kitaplarım, böyle getirilmişti Demirciköy'den...

Arama-tarama yetmiyordu. Bir yandan da karakol onbaşısının kontrolu vardı. Karakola her uğrayan köylüden sözlü, gereğinde yazılı rapor is-

tiyordu. Ifadesini alıyordu adamların. «Makal kimlerle temas ediyor, neler söylüyor, anlat.» diyordu adam. Bu ne biçim düzendi, bu ne biçim ülkeydi ki, soluk almayı yasak ediyorlardı. Soluk alışımız ve kalbimizin çarpıntısı daha Faruk Sükan kasaba doktoruyken izleniyordu, saptanıyordu böylece. Demek fırsat vermemek, ağaçların ayakta öldüğü gibi, köyde fakat ayakta boğacaklardı adamı. Yani, adam sadece Ankarada, İstanbulda takip ettirilmez. Devletimizin kolu uzundur. Her zaman uzun olmuştur ve gene her zaman uzun olacaktır, bu gidişle...

Kendi köyüm Demirciköy'de üç yıl böyle çalıştım işte. Yukarda kısaca sözünü ettiğim, manevi işkenceleri dille anlatılamayan, yurdunu, ulusunu düşünmenin kişiyi ne hallere düşürebileceğinin bizde tipik örneği olan bu tutumun bir başka kolu daha vardır. Bu da Eğitim Bakanlığından gelen koluydu. Bakarsınız bir kaymakam gelir. İlçenin kaymakamıdır. Hoş geldi sefalar getirdi. Ama onun niyeti başka. Sınıflara bakar, oturur konuşur sizinle. Çalışmalarınızı kutlar. O gün arkadaşlarınızdan birisi yoklama defterini doldurmamıştır. Nedenini sorar. O da «öğleden sonra yaparım. Sabahtan yaparsam kaçanlar oluyor» der. Gider bizimki. On gün sonra bir ihtar, peşinden bir kınama cezası. İtiraz edilemeyecek ve de sicile geçecek şekilde. Neymiş, «Mahmut Makal yoklamayı vaktinde yapmadığından...» Değil be, arkadaşlar da parmak ısırırlar, ama isin iç yüzünü anlatınca olağan karşılarlar.

Kaymakam Kâzım Atakul gider, ardından ilköğretim müfettişi İhsan Kazandıoğlu gelir. Bir sürü kem küm. Pencere önü tozları vesaire. Alışılmış, bok kırtasiyeciliğin devamı. Adam kendini

yenemez, doldurulmuştur çünkü, «bana bak arkadaş, senin kitapların İsrailde falan basılabilir ama bugüne bugün benim astımsın» der utanmadan, arlanmadan, arkadaşların yanında. Biz neler savuşturmuş, nelere katlanmışız o yaşta bile, onu da savuştururuz. Arkasından zayıf raporlar mı dersiniz, karakoldan gelen jandarmalar eliyle tebliğ edilen cezalar mı dersiniz... Oysa, bu yersiz cezaların tebliğinin bile normal yolu vardır, olmaz ama. Ezmek, sonuna dek, köylünün önünde de, arkadaşların önünde de, avradın önünde de... ezmek. Ezmek, ezmek...

Onu da savuşturursunuz, ardından Millî Eğitim Müdürü Muhittin Korkut Efendi gelir aksak bacağıyla. Devlete ait kamyona binmiş, Nenezi Dağını dolanarak çıkıp gelmiş bizim köye. Usulen beşdakika görüşmüş sizinle, sınıfa girmiş, derken, «çocukları çıkar seninle görüşeceklerim var» demiştir.

«Buyrun» demişsiniz.

«Senin yazdığın kitaplar sağda solda tercüme ediliyor. Buna engel olmak gerekir. Ankaradan emir aldım, senden imzalı bir kâğıt alacağım. «Kitaplarımın Ruscaya tercümesine taraftar değilim» diye yazacaksın, bana vereceksin...»

«Ben bunu sana yazabilirim. Ama akla mantığa ve akla ne diyeceksin. Bunun uluslararası yolları vardır. Ayrıca, dediğin dile ve ona benzer dillere çoktan çevirdiler kitaplarımdan ikisini.»

Kitapların, düşüncelerin sınır tanımadığını, yazanlara, düşünenlere faşist hükümetler pasaport vermese bile düşüncelerin ve kitapların onlardan izin ve pasaport almaya ihtiyaçları olmadığını... anlatamazsınız adamlara...

Fakat sonunda, Rusyadan Ziraat Bankası yoluyla gelen telif ücretimi baskı yaparak aldırmadılar ve para geri gitti. Bu baskı hem İstanbuldaki muteber yayınevlerinin sahibi aydınlar da kullanılarak yapılıyor, bu paranın alınması hayatımızın sonu olacakmış, Sabahattin Ali biçimi öldürülecekmişiz gibi mektuplar yazdırılıyordu İstanbuldan köye...

İşte böyle... Memed Ağa, dedikleri gibi, işte böyle... sevgili okuyucu. Seni sıkmamak için daldan dala atlıyorum.

Ekim 1953 de Ankaradaki Gazi Eğitim Enstitüsüne girdim. Köyüme yerleşmek isteğimi kursağımda bıraktılar. Soluk almak, kel onbaşıdan, kör kaymakamdan, deli müfettişten, topal milli eğitim müdüründen, bana karşı kullanılan benim kardeşlerim jandarmalardan... köyün yalnızlığında bana sallanan bıçaklardan kurtulmuş muydum okumaya gidince?..

Zaman gösterecekti. Durun bakalım ne gösterdi ayineyi devran...

ANKARANIN DARDIR YOLU...

Düşman almış sağı solu, demiyeceğim... Şükürler olsun hazeri devrede yaşıyoruz. Yurt içinde birbirimizi yiyoruz, denemez. Ne var ki hayat zaten mücadeleden ibarettir. Siz mücadele etmeyeceğim, deseniz kim aldırır. Alırlar, katarlar sizi de. Nerde hareket orda bereket.

Benim meslek hayatım da hareketsiz geçmedi pek. Gazi Eğitim Enstitüsünde, Anadolunun şurasında burasında kafası ütülenmiş bir çok öğrenciyle ve aslında ütülenmek için bile kafaları olmayan bazı öğretmenlerle zaman zaman takışmala-

rımız bir yana bırakılırsa, iki yıl gerçekten soluk aldım. O takışmalar da neden çıkıyordu diyebilirsiniz. Kafanızda istifham bırakmamak için onu açıklamak isterim:

Efendim, yazdık ya köyden bazı notlar. Bunlar toplandı ya bir kitapçıkda. İşte beni de görüp tanıyınca herkes o eski sakızları çiğnemeye başladı. Neden yalan yazmışım, neden köyü olduğundan kötü göstermişim, Türk köylüsünün hem ruhu zenginmiş, hem konuksevermiş... Miş de miş. Miş-Miş Dondurması mısınız be mübarekler, hee? Dondunuz mu, dondu mu kafalarınız?

Diyordum ki bunlara:

«Ulan siz düşünmüyorsunuz, ulan siz geldiğiniz yere inanacak yerde, onu bırakıp politika esnafının ve de onlara uşaklık eden sözüm yabana yazarların, aydın taslaklarının yavelerine inanıyorsunuz. Bırakın da onlar sizden ders alsınlar. Üstelik okumuyorsunuz. Dünyadan haberiniz yok. Buyrun lâfını ettiğiniz köye götüreyim sizi. Otobüsü de benden. Ankaradan gitmesi dört saat sürer. Bir pazar sabah gider akşama geri döneriz. Evet beyler, Halep oradaysa arşın buradadır. Buyrun?..»

Tıssss...

Dokuzyüz ellibeş haziranında orayı bitirdik. Ad çekme yoluyla Antalya İlköğretim Müfettişliğine atandım. Ağustos sonlarında gittim Antalyaya Dairede özel eğitim işlerini tedvire memur ettiler. O zamanın Antalya Milli Eğitim Müdürü Rıza Gürelle gene de köy kent dolaştık. Bu dolaşmalara ait anılarımı Kuru Sevda kitabımda anlattım. Rıza Bey de yıllar geçtiği halde kızar o anılara. Ona çok koymuş anlaşılan. Çünkü katır sırtında Anamur sınırındaki köyleri gezerken bile hep köylü-

nün konukseverliğinden dem vurur, köylerde yaşamanın tadının başka olduğunu söyler dururdu. Bunu da, adı solcuya çıkmış beni eğitmek ya da hizaya getirmek için yapardı. İhsan Ataöv de DP. İl Başkanı Antalyada o tarihlerde. Bizim Rıza Beyle birliktedir her akşam. Ya onun evinde, ya ötekinin evindeler... Şimdi İhsan Ataöv Mecliste duman attırıyor, Rıza Beyi de aldırdı Ankaraya, Eğitim Bakanlığına müfettiş yaptı...

Neyse, ne haltları varsa yapsınlar. Bir rezalet çıkarmaksızın asker oldum Antalyadan, kasım sonunda. Üç ay kadar bir görev yaptım Antalyada.

Orada da gereksiz yere haftalık hapisler, alıp mahkemelere düştük ama, geçelim askerliği...

Dokuzyüz elliyedi haziranında terhis oldum askerlikten. Ankaraya İlköğretim Müfettişi olarak atandım. Bakan Tevfik İleri, düşmez kalkmaz Tevfik İleri. Koyu DP. li Hasan Özbay Ankara Milli Eğitim Müdürü o zaman. Burnumuzu bürokrasinin içine içine sokmaya başlamaya başlamıştım artık. Ama şöyle bir koklayınca, burnunun direği kırılıyordu insanın...

O günlerde gazetelerde çıkan yazılarımdan dolayı sıkıştırılmalarımı saymazsak, pek kıyıma girmiş sayılmazdım. Bakanlar beni zaman zaman çağırmışlar, «Mahmut Bey; bu yazılardan kaçar lira alıyorsunuz, biz sizi tatmin edelim, bırakın 'Köylerde Eğitim İşleri Çıkmazda' gibi yazıları da güzel güzel edebi yazılar yazın» demişlerdir. Gerekli cevapları da almışlardır. Yazıların küpürleri masalarında hazır olurdu böyle zamanlarda. Bundan da şunu çıkarıyorum ki, Bakandan aşağısı kıpırdayamıyordu böyle konularda demek. Şimdi daha azıttılar, önüne gelen tahkikat açıyor, kuş uçurtmuyorlar basında. İki satırlık bir gazete ya-

zısı, gazete havadisi, hemen kesilip havale ediliyor... Gittikçe kokuşuyorlar demek ki...

Derken efendim bizim 17 Nisan adlı kitap çıktı. O vaktiyle Akpınar Köy Enstitüsüne gidip de Köy Enstitülerine hayran kalan Tevfik İleri, bu kitabın çıkışına kızmış. Kitapta da şöyle dişe dokunur bir şeyler anlatabilmiş olsam hiç yüreğim Yanmayacak. Şöyle yüzeyden yazılardı. Bu kızgınlıkla, Bakanlık ileri gelenlerinin bazılarını çağırmış ve bu kitabı hemen inceleyip bir takım raporlar hazırlamalarını söylemiş. Bir kaç tanesi durumu anlatarak kitabı benden temin ettiler hatta. Bulamadık, dediler ama sanmıyorum. Onlar kitaba para vermezler kesinlikle. Onun için benden istemişlerdir. Arkasından da Bakanlık emrine alınmam için hazırlığın bittiği haberi geldi. Ama durup dururken anladım ki, konu bu olmakla beraber, başka kulplar takılmak istenmektedir. Minareye kılıf hazırlanmaktadır. Bunun için de Milli Eğitim Müdürüne bazı direktifler vermişler. Müdür Hasan Özbay'ın ilk araştırdığı şey benim stajyerliğimin kalkıp kalkmadığını öğrenmek oldu. Kalkmış olduğunu anlayınca da üzüldü. Kolumdan tutup atacaktı çünkü, başarısızlığımı teskiye ederek. Bu böyle olunca, bir okuldan bir öğretmeni ve bir okuldan da bir müdürü üstüme saldırttı... Bana bir emir verdi, bilmem hangi tarihli emrin yerine getirilip getirilmediğinin araştırılmasını ve çabuklaştırılmasını... istiyordu. Gittiğim okulda müdür her şeyden haberli, numarasına başladı. Bir sıkışma oldu. Zaten Bakanlık emrine alınmak üzereydim. İstifa ettim: 28.XI.1959 da.

29 Kasım 1959 günlü Vatan Gazetesi haberi şöyle verdi, ertesi gün:

Özel Muhaberimziden

«ANKARA 28, — Mahmut Makal, İlk Öğretim Müfettişliği görevinden istifa etmiştir.

Makal'ın son eseri, Köy Enstitülerinin kuruluş tarihi olan «17 Nisan»ı taşıdığı için Millî Eğitim yetkilileri tarafından incelenmiş ve müsbet olmayan bir rapor hazırlanmıştı. Mahmut Makal bu kitabı ve gazetemizde yayınladığı eğitim meselleri ile ilgili yazıları yüzünden sık sık Bakanlığa çağırılarak çeşitli baskılara mâruz bırakılmıştı.

Makal'ın istifa dilekçesine henüz bir cevap verilmemiştir.

Köy Enstitülerini savundukları ve Millî Eğitim durumunu meslekdaşları arasında tenkit ettikleri için iki köy enstitüsü mezunu öğretmene işten el çektirilmiştir. Aksaray ilçesinin İstiklâl İlkokulunda 15 yıldanberi öğretmenlik yapan Ahmet Sungur ile Mustafa Koçara Niğde Valisi tarafından iki gün önce bir telgrafla sebep gösterilmeksizin işten el çektirilmiştir. Bu iki öğretmenle beraber haklarında işlem yapılan enstitü mezunları sayısı 18 e yükselmiş bulunmaktadır.»

Aynı gün, Yeni Gün Gazetesi de şöyle verdi:

«Mahmut Makal, yıllardanberi çalıştığı İlköğretim Müfettişliği görevinden dün ayrılmıştır.

Makal'ın son eseri, Köy Enstitülerinin kuruluş tarihi olan «17 Nisan» adını taşıdığı için Millî Eğitim Bakanlığı yetkilileri tarafından incelenmiş, Makal hakkında ithamlarla dolu bir rapor hazırlanarak, Bakanlığa verilmiş, Mahmut Makal, bu kitabı ve gazetelerde yayınladığı eğitim meseleleriyle ilgili yazıları yüzünden sık sık Bakanlığa çağrılarak, ifadesi alınmış, çeşitli baskılara maruz kalmıştır.

Makal'ın istifa dilekçesine bir cevap verilip, verilmediği öğrenilememiştir.»

Esas kıyım 1960 dan sonra başlar. Ya da şöyle diyelim, 1950 ye kadar bürokrasinin her türlü cambazlığını kullanarak öğretmen kıyan kıyımcıbaşılar, Eğitim Bakanlığına çöreklenmiş demirbaşlar, 1950-60 arasındaki on yıl müthiş rahatsız olmuşlardır sanırım. Ne de olsa yeni bir iktidar, ne olacağı belli olmaz... diye düşündüler herhalde.

27 Mayıs 1960 dan sonra da bir süre durgunlaştılar. Koalisyon kurulunca 'tamam gene bizimkiler geldi' diye başladılar. Herkes gerçek kişiliğini bulmuştu yine. Bunu nereden çıkarıyorsun derseniz, 1950-60 arasında yazdığım yazılardan dolayı, ancak koalisyon döneminde soruşturmaya başladılar da ondan çıkarıyorum, derim.

Ama daha kafalarının karışıklığı geçmeden, koalisyon kurulmadan, ne olur ne olmaz diye düşünmüşler, bana iyi ve yararlı memur gözüyle bakmışlar, beni bilgimi, görgümü artırmak üzere bir yıl süreyle İngiltereye göndermeye karar vermişlerdi. 4489 sayılı yasa uyarınca maaşım arkamdan gelecek, orada modern teftiş tekniği incelemesi yapacaktım. Bu hususta önce İçişleri Bakanlığı direndi, göndermemek ve de pasaport vermemek için. Uğraşa uğraşa aldık onu da. Ama ne alış. Nerdeyse vatandaşlık elden gidiyordu, onu koyduk ortaya.

Biraz önceki sözüme geleceğim, ancak koalisyon devrinde harekete geçtiler Eğitim Bakanlığının köşe taşları, demiştim ya, oraya geleceğim. Arada pasaport hikâyesini sıkıştırayım. Bu da bir çeşit kıyımdır yada kıyımcı zihniyetin bir belirtisidir. Hem de Abdulhamitten kalma bir illettir bu pasaport vermeme işi. Anayasaya, Dedeyasaya, Nineyasaya rağmen vermezler. Onlar yasaların dalkavuğu değiller ki...

Cumhurbaşkanı Gürsel'e, Başbakan Fahri Özdilek'e ve Meclis Başkanlığına şöyle bir tel çektim. Basında çıktı bu telgraf:

«Devrimiz füze devri olduğu halde, yirmi gündür pasaport alamadım. Bağlı bulunduğum Eğitim Bakanlığı beni ihtisas için İngiltereye göndermeye karar verdiği halde, İçişleri Bakanlığı

pasaport vermemekte ısrar etmektedir.

Türkiyenin ortasında bulunan Konya Aksarayının Demirci köyünde doğdum. Memleketimin ekmeğiyle büyüdüm ve memleketim için, ulusumun eğitim davası için gece gündüz köylerde gezen, çalışan bir ilköğretim müfettişiyim. Bu durumumdan şüphe ediliyorsa, memlekette yürürlükte bulunan Anayasa ve öteki kanunlarda teminat altına alınmış olan vatandaşlık haklarımı kullanmam istenmiyorsa, bu memlekette normal vatandaş olarak kabul edilmiyorum demektir. Öyleyse, çok sevdiğim memleketimde yaşamam şüphe ile karşılanıyor, bana doğru gözle bakılmıyor demektir. Bu durum karşısında ya vatandaşlık haklarımın alınmasını, ya da vatandaşlık haklarımın bir an önce verilerek pasaport almamın sağlanmasını derin saygılarımla dilerim.»

Bu telgraf üzerine basında da hayli yazı yazıldı ve pasaportun çabuk hazırlanmasında, gerçektir ki etkili oldu bu yazılar. Bu yazılardan birkaçını, bizi bize öğretmeleri bakımından ve yazarlarına teşekkür ederek alıyorum.

Yedi Kasım 1961 günlü Yeni Tanin'de Nevzat Üstün şöyle demektedir:

«Mahmut Makal, bu yurdun yüzünü ağartan insanlardan biridir. Yazdığı kitaplarla yurt içinde, yurt dışında haklı bir üne kavuşmuştur. Bütün bunların dışında yıllarca öğretmenlik etmiş, köy çocukları ile uğraşmış, onlara yazı yazmayı, okumayı öğretmiş, yetiştirmiş bir aydındır.

Şimdiki görevi ise «ilköğretim müfettişliğidir». Milli Eğitim Bakanlığının açtığı kursu başarı ile bitirmiş, Bakanlıkça İngiltere'ye gönderilmesi kararlaştırılmış. Buraya kadar olanların hepsi iyi, güzel. İşin bundan sonrası bir parça karışık.

Mahmut Makal pasaport almak için İçişleri Bakanlığına başvurmuş. Anayasanın kendisine verdiği haklara güvenerek yapmış bunu.

Herkesin bir iki saat içinde aldığı pasaport yirmi gündür Mahmut Makal'a verilmiyormuş. Mahmut Makal bu durum karşısında Bakanlığa, bir telgraf çekmiş «Ya benim haklarımı tanıyın ya da beni vatandaşlıktan ayırın.»

Mahmut Makal gibi bir insanı böyle bir duruma düşürmek, onun yolunun üstüne güçlükler çıkarmak, bütün hayatını köylerine ile topraklarına verdiği bir ülkeden, vatanından bezdirmek hangi aklın işidir bilinmez.

Elimizde beş on tane olumlu insan var. Bunları ürkütmenin, bunları bu topraklara küstürmenin amacı ne?

Döviz kaçakçılarının ellerini, kollarını sallıya sallıya çıkıp girdikleri Türkiye'den Mahmut Makal gibi bir yazarı insan haklarından ayırmanın anlamı ne?

Mahmut Makal zararlı bir insansa Millî Eğitim Bakanlığının müfettişlik kadrosunda işi ne?

Kaldı ki...

Mahmut Makal bu yurda ona pasaport vermek istemiyenlerden bir parça daha yararlı bir insandır gibime geliyor.

Kim kime ve ne için pasaport vermiyor?

Anayasa açık. Suçlu olmıyan, yani hırsız olmıyan, kaatil olmıyan, büyük bir vergi borcu olmıyan her vatandaş yurt dışına çıkma özgürlüğüne sahiptir.

Mahmut Makal'ın yurt dışına çıkabilmesi için Millî Eğitim Bakanı Ahmet Tahtakılıç da aracılık etmiş. Sonuç: sonuç mu? Yine pasaport yok.

Ben İçişleri Bakanlığından hemen bir açıklama bekliyorum. Bizim tanıdığımız Mahmut Makal'ın dışında başka bir Mahmut Makal olmalı. Kanlı kaatil, döviz kaçakçısı, bir adam. Yoksa, bilinen Mahmut Makal'ın böyle bir isteğini İçişleri Bakanlığı sevgi ile saygı ile yerine getirirdi. Gideceği yerdeki bütün işleri buradan görülür, eline gereken mektuplar verilirdi.

Aklıma başka bir şey daha geliyor. Belki de İçişleri Bakanlığı Anayasayı iyice okumamıştır. Eğer böyle ise hemen okusunlar.

Değerlerimizi yok etme hastalığından artık vazgeçelim. Hem görev verip, hem kanına ekmek doğrama hastalığından sıyrılalım.

Bu çok eski bir hastalıktır. Bu modası çoktan geçmiş, kötü bir geleneğin, kötü bir devamıdır. İçişleri Bakanlığına daha yığınla pasaport vermiyen görevli gelir gider.

Ama bir Mahmut Makal her zaman gelmez.

Hikâyeyi bilirsiniz, Alman İmparatorlarından biri Berlin yakınındaki av köşkünün çevresini genişletmek ister. Bu arada bir

köylünün kulübesini de yıkmak isterler. Köylü yıktırmaz. İmparatorun emri olduğunu söyleyince köylü:

— Üstüme varınayın gider Berlin'deki yargıçlara söylerim haa..., der.

Bizi yargıca göndermeden gelin şu pasaportu verin.

Çetin Altan sekiz Kasım 1961 günlü Milliyet'te aynı konuya değindi:

«DEVLET içinde devletmiş gibi yüzlerce silâhlı süvarisi olan, astığını asan, kestiğini kesen, canı isteyince arazisindeki köyleri insanlariyle beraber satan ve hükûmete metelik vergi ödemeyen toprak derebeylerini 27 Mayıs ihtilâli az çok tedirgin etmiş ve bunlardan elli beşini başka yerlere iskân etmişti.

Şimdi bir C.K.M.P. milletvekili, bu derebeylerinden birini de yanına alarak, bir basın toplantısı tertiplemiş ve ağalarla ilgili İskân Kanununun kaldırılması için bir teklif hazırladığını haber vermiştir. Belirtildiğine göre bu teklifi öteki partiler de destekleyeceklerdir.

İşin hazini milletvekilinin, derebeyliğinin ve toprak köleliğinin devamı için hazırladığı teklif, demokrasi adına yapılmaktadır. Demokrasi sözünün nasıl bir oyuna âlet edildiğinin en son örneğidir bu.

Her Türk vatandaşının, hürriyetinin, hakkının, hukukunun Anayasa teminatı altında bulunduğu iddiası Doğudaki toprak ağalığının realitesi yanında pek güldürücü bir edebiyat olarak kalmaktadır. Doğuda derebeyliği nüfuzu altında yaşayan köylü, caniyle, namusiyle, karısı ve kızaniyle ağanın malıdır. Varını yoğunu, hayatını, emeğini ağaya vakfetmiştir. Onun için en büyük kudret Ağadır ve Ağa ne derse o olur. Bu saltanat babadan oğula devam eder.

Partiler bunu bildikleri için ağaların önünde secdeye varırlar ve oy karşılığında, zavallı saf Türk köylüsünü derebeylerine peşkeş çekerek, Parlâmentoda milletin değil, ağaların temsilciliğini ederler.

Kaç para kazanır bu ağalar? Arazilerinin ölçüsü nedir? Çalıştırdıkları insanların geçimi hangi seviyededir? Demokrasi âşığı politikacılarımız bunları aslâ kurcalamazlar. Ve bir ihtilâlle başka yerlere zorbelâ iskân edilmek istenmiş ağaların tekrar geri dönmeleri için rahatça birleşiverirler. Başbakan seçmek için yapılamayan koalisyon, derebeylerinin menfaatini korumak için kendiliğinden yapılıverir. Bugünkü Türk demokrasisi budur işte.

Bütün dünyada bunun bir benzerini dahi gösteremezsiniz.

Derebeyliğinin üstüne üstüne gittiğiniz, feodalitenin ve toprak köleliğinin kaldırılması için parti liderlerine düşüncelerini sorduğunuz zaman, umursamaz bir tavırla:

— Yok canım, i'zâm ediyorsunuz, bu devirde derebeylik olur mu, derler.

Seçim arifesinde çaldıkları kapıların hangi kapılar olduğunu bilmez görünürler.

Bir yanda silâhlı pusatlı adamlariyle binlerce dönüm arazinin ve düzünelerle köyün sahibi derebeyleri, bir yanda demokrasi ve Cumhuriyet... Sonra da parlâmentoda derebeyliğini açık açık savunan ve menfaatini onların menfaatleriyle birleştiren siyasiler...

Demokrasi denemesinin ilk gününden bu yana bütün partilerin seçim listelerinde daima ağalar yahut ağaların adamları ön plâna alınmıştır.

Bunların arasında kaçakçılara, şakilere ve kanun düşmanlarına rastlandığı olmuştur.

Siz şimdi demokrasinin faziletinden bahseden ve demokrasi adı altında milleti sömürenlerle işbirliği yaparak devlet fikrini yok etmeye çalışan siyasîlerin samimiyetine inanır mısınız?

Demokrasi... Ama kendi çıkarlarına yaradığı kadar demokrasi... Halkı kandırmak, köy ve şehir derebeyleriyle elele vererek rahat yaşamak için demokrasi...

Bu ağaların karşısına çıkması gereken sosyal kuvvetlerin temsilcileri parlâmentonun neresindedir? Bu arazilerin devletleştirilmesi tezini ileri sürecek bir fikir kahramanı Mecliste yok mudur?

Eserleri bütün dillere tercüme edilmiş bir Mahmut Makal'a, İngiltere'ye gitmesi için pasaport vermeyen zihniyetin hesabını kimse sormaz. Ama derebeyliğini sağlamlaştırmak için bir milletvekili, yanına bir de ağa alarak, basın toplantısı yapar.

Çünkü aslında Mahmut Makal Türk köyünün gerçek durumunu yazdığı için ağalığa karşıdır. Politikacı, Makal'ı tutmaz, ağayı tutar.

Memleketini sevenler, milletini millet olarak görmek isteyenler daima bu âdi kombinezonların çarkları arasında kaybolmuşlardır.

Sömürmek, vermeden almak ve bunun sistemini demokrasi bahhanesiyle daha da perçinleştirmek... Bu dalavereyi sezenleri ezmek, ağalarla ortaklık etmek...

Makal'lara pasaport vermeyin ve ağalar için basın toplantısı yapın. Sonra da bunun demokrasi olduğunu söyleyin... Bu böyle devam etmez ama, korkarız ki kurunun yanında yaş da yanacak ve sonunda kabak hepimizin başına patlayacak...»

Akşam'ın yedi Kasım 1961 günlüsünde Vecihi Ünal sormuştu:

«GELİNİZ, şu haberi birlikte ve ibratle okuyalım:

«— Roman yazarlarımızdan Mahmut Makal, Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı ve Başbakan Vekiline ilgi çekici bir telgraf göndermiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından açılan kursu bitiren İlköğretim Müfettişi Mahmut Makal, Bakanlıkça İngiltereye gönderilmek üzere İçişleri Bakanlığına müracaat etmiş, fakat, dosyası Millî Eğitim Bakanlığından İçişlerine gönderildiği ve Bakan Ahmet Tahtakılıç da aracılıkta bulunduğu halde pasaportunu alamamıştır. Arkadaşlarının yarım saat içinde pasaport aldıklarını söyleyen Mahmut Makal, kendisinin yirmi gündür beklediğini belirtmiştir.

Makal'ın Türkiye'nin en yüksek üç makamına çektiği telgrafta: «Anayasa ve öteki kanunlarla teminat altına alınmış olan vatandaşlık haklarımı kullanmam istenmiyorsa, bu memlekette normal vatandaş olarak kabul edilmiyorum demektir. Öyleyse çok sevdiğim memleketimde yaşamam şüphe ile karşılanıyor, bana doğru gözle bakılmıyor.

Bu durum karşısında ya vatandaşlık haklarımın alınmasını, ya da bir an önce pasaportumun verilmesini saygılarımla dilerim» denilmektedir.

Devletçilik, solculuk, sosyalizm ve komünizm gibi bilim dilinde hudutları belli kavramlar o kadar dilendiği şekilde tanımlandı ve anlaşıldı ki, insan, sola eğilimli bir fikir sistemini adlandırırken artık şaşırıyor.

Ama diyelim ki, romancı ve İlköğretim Müfettişi Mahmut Makal komünisttir. Biz böyle kabul edelim ve yürürlüğe girmiş olan Anayasamızın yapraklarını çevirelim...

«Madde 20: Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir.

Kimse düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz.»

«Madde 18: Herkes, seyahat hürriyetine sahiptir; bu hürriyet ancak, millî güvenliği sağlama ve salgın hastalıkları önleme amaçlariyle kanunla sınırlanabilir...

Türkler; yurda girme ve yurt dışına çıkma hürriyetine sahiptir. Yurt dışına çıkma hürriyeti kanunla düzenlenir.»

Açıkça görülüyor ki, bir Türk vatandaşı hem dilediği şekilde düşünmekte serbesttir ve hem de millî güvenliği sarsmamak ve salgın hastalığa müptelâ olmamak şartiyle gezi hürriyetine sahiptir.

Peki, Mahmut Makal'ın durumu nedir?

Yurt dışına çıkması millî güvenliği mi sarsacaktır? Olamaz. Zira Millî Eğitim Müfettişliği millî güvenliği sarsacak nitelikte bir adamın uhdesine verilemez. Tifoya, tifüse veya koleraya mı müptelâdır? Allah korusun, böyle bir raporu da yoktur.

Yine farzedelim ki, bir adam komünizm propogandası yapmış, hapis ve yurt dışına çıkma cezasına çarptırılmıştır.

Devlet otoritesince düşünceleri millî menfaatlere aykırı görülen böyle bir adamın bile yurt dışına çıkarılmamasındaki gerekçe nedir?

Eğer düşünceleri tehlikeli görülen bir insan kazanılmak isteniyorsa, bilâkis, düşüncelerinin yanlış olduğunu ispat etmiş olan ülkelere devletçe gönderilmelidir. Gönderilmelidir ki, görsün, öğrensin ve yanılmış olduğunu anlasın.

Bir adam düşüncelerinden dolayı vatan haini olarak mı kabul ediliyor. İyi ya, bırakınız gitsin, kendisi de, memleket de kurtulsun.

Bir türlü kavrayamıyorum... Eğer demokrasinin ana prensiplerini anlayamıyor ve ideal hukuka uygun yasaları uygulayamıyorsak kabahat demokratik hukuk devleti düzeninin mi, yoksa bizim midir?»

Onbeş Kasım 1961 li Vatan'da Burhan Arpad sakıncalık konusunu işledi:

«Cumhuriyet gazetesinin 14 Kasım günlü sayısının yedinci sayfasında tek sütunluk küçük bir haberde: «İngiltere Hükûmetince kendisine burs verilen (Bizim Köy) yazarı öğretmen Mahmut Makal'a pasaportu verilmiştir» diye yazılı. Bu küçük haberin taşıdığı önemi kavramak için, geçen hafta bazı gazetelerde çıkmış olan bir başka haberi hatırlamalı. Bunu sağlasın diye, Vatan'ın 6 Kasım günlü sayısının birinci sayfasında çıkan metni olduğu gibi aşağıya aktarıyorum:

«Roman yazarlarından Mahmut Makal, Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı ve Başbakan vekiline ilgi çekici bir tegraf göndermiştir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından açılan kursu bitiren

İlköğretim Müfettişi Mahmut Makal, Bakanlıkça İngiltere'ye gönderilmek üzere İçişleri Bakanlığına müracaat etmiş, fakat dosyası Millî Eğitim Bakanlığından İçişleri Bakanlığına gönderildiği ve Bakan Ahmet Tahtakılıç da aracılıkta bulunduğu halde pasaportunu alamamıştır. Arkadaşlarının yarın saat içinde pasaport aldıklarını söyliyen Makal, kendisinin 20 gündür beklemekte olduğunu söylemiştir. Makal'ın Türkiye'nin en yüksek üç makamına çektiği telgrafta: «Anayasa ve öteki kanunlarla teminat altına alınmış olan vatandaşlık haklarını kullanmam istenmiyorsa, bu memlekette normal vatandaş olarak kabul edilmiyorum demektir. Öyleyse, çok sevdiğim memleketimde yaşamam şüphe ile karşılanıyor ve bana doğru gözle bakılmıyor demektir. Bu durum karşısında ya vatandaşlık haklarının alınmasını, ya da bir an önce pasaport almamın sağlanmasını dilerim.» denilmektedir.

İşte o küçük haberin önemi böylesine büyük. CHP'nin tek parti yönetimi yıllarında «Bizim Köy»le ortaya atılıp, memleket insanlarının yüzde sekseninin yüz kızartıcı durumunu apaçık açıklamak yürekliliğini gösteren, Demokratlar iktidara geldikten bir süre sonra da «Köy ve Eğitim» konusundaki uyarıcı yazıları hoş görülmeyen Mahmut Makal'a, 27 Mayıs 1960'dan sonra da kuşkuyla bakılıyor. Polis deyimiyle «Sakıncalı kişilerden. Poliste ve Emniyet Müdürlüğünde koskoca bir dosyası var! Dosya öylesine kalın ki, İngiltere Hükûmetinin dâveti, Millî Eğitim Bakanının aracılığı bile yetmiyor. Yurttaş Makal, umutsuzlaşıp yurttaşlıktan çıkarılmasını isteyince pasaport alabilir ancak...» Oysa, o dosya yine yerinde duruyordur, bence. Makal'ın sık sık karşısına çıkacaktır. Zira o dosya, şu veya bu politikacının hoşuna gitmeyen bir davranışından, tutumundan ötürü bir defa açılmıştır. Dosyaya bir takım kuşkulu ve üstükapalı deyimlerle dolu yazılar, polis raporları girmiştir. Sözün kısası Makal, baştakiler için «Sakıncalı kişi» olmuştur, bir kez. Makal veya daha yüzlerce aydın, ileri düşünceden ve memleket insanlarının daha iyi yarınlara kavuşmasından yana sanatçı, düşünür ve yazar için son yirmi beş yılda «ilgili», «yetkili» makamların düzenlediği daha neler vardır...»

Sekiz Kasım 1961 günü, 27 Mayıstan sonra Ankarada çıkmaya başlayan Öncü'de Aziz Nesin Milli Emniyet oyunlarını anlattı bu vesileyle:

«CHP nin iktidar günlerinde bu bozuk işlerin düzelmesini, insan haklarına saygı duyulmasını isterdik, bu özlemi duymak-

taydık, olmadı, olmadı, olmadı...

DP iktidarında olacak diye avunduk; devlet olarak imzalanan uluslararası anlaşmaların gerektirdiği insan haklarının tanınacağını umduk, olmadı, olmadı, olmadı...

27 Mayıs, bir şu dağın ardında kalmış son umudumuzdu. O günlerde sevinçten ağladık; yazık gözyaşlarımıza. Bağışladığımız yüzükler, yüreklerimizden koparılarak hakka adadığımız semboldü. Tek maddî varlığım olan ALTUN PALMİYE'mi verebilmek için kırk dakika bağışçılar kuyruğunda beklerken, yüzüklerini, küpelerini, bileziklerini vermek için sıraya girmiş, saatlerdir bekleşen, yaşlısiyle, genciyle, kadını, erkeğiyle o insanların bilinçli duygululukları gözlerimden yaş olup akmıştı: kendimi yeryüzünün en mutlu insanı saymıştım. Uygar uluslar arasında başımızı eğmeden, alnımız yukarda, biz de gezebilecektik. İnsan hakları, yol keçesi olmaktan kurtarılacaktı.

Kırk altı yılımın tek, ama tek biricik sevinci olmuştu 27 Mayıs.. yirmi yılın sipsivri kalemi ilk onlara yumuşadı. Kalemimin ilk övgüsü 27 Mayısçılar içindi. Sonsuz iyimserliğim içinde, adımın reklâm için bile radyolarda söyletilmemesine aldırmadım, Sayın Gürsel'in yazılarımı kötü niyetli bulup beni azarlamasına —gerçek bir gün anlaşılır diye— gücenmedim. Emniyet Müdürlüğünde bir yarbayın, kaşlarını çatıp, tıpkı eski günlerdeki gibi, mahkeme karar vermeden beni mahkûm eden acı sözlerine aldırmadım. Elli gün cezaevinde tutuk kalışıma bile kırılmadım. Bir ömür boyu zor kavuştuğumuz umudu yitirmek istemedik. İyi olacaktı, insan hakları, anlayışsızlığın ayakları altında paspas olmaktan kurtulacaktı. Oysa, kahırlı bir ömür boyu bir kere bile sevinmek hakkımız değilmiş; olmadı, olmadı, olmadı...

Şu olanların, olmakta bulunanların ağır baskısı, ak umutlarımızı silindir ağırlığıyla ezip, çiğneyip geçmektedir. Beni kara üzünce düşüren bir sürü olay var, bunlardan biri de Mahmut Makal'a pasaport verilmemesi. CHP iktidarında böyle olmuştu, DP iktidarında böyle oldu, şimdi yine böyle oluyor, vah kara başımıza...

Başkalarına yapılan haksızlık, başkalarının çiğnenen hakkı, o kişiyi sevmesek de, düşünceleri bize aykırı da gelse, kendimize yapılmışcasına bizi de tedirgin etmiyorsa, kendimizi uygar insan sayamayız. Diyelim, her yönden tüm karşısında olduğum Başgil'e yapılan bir haksızlık, beni üzmüyor, bende tepki yaratmıyorsa, ben nasıl uygar bir kişi olduğumu söyliyebilirim?

CHP iktidarında, DP iktidarında, şimdi de MB iktidarında kimlere, kimlere, kimlere pasaport verildi de, yurtsever bir ay-

dına eserleri yabancı dillere çevrilmiş, ünü sınırları aşmış bir yazara insan hakları çiğnenerek gezi özgürlüğü tanınmıyor. Peki, demokrasi için uğraştıklarını söyliyen CHP liler, AP liler, YTP liler, partisizler, yansızlar, nasıl anlaşabiliyorlar? Haksızlığa susmak, haksızlığı hak tanımak, ilerde kendimize de yapılabilecek haksızlıkları şimdiden benimsemek demektir.

Sayın MBK üyelerine 27 Mayıs'tan sonra şöyle sorulsaydı:

— Yönetiminiz altında, bütün yurttaşlara tanınan gezi hürriyeti bir yazara da tanınacak mı? Bu hak çiğnenecek mi?

Ne derlerdi? Gülerler,

— Artık böyle şeyler olmayacak! derlerdi.

İşte oldu, işte oluyor, işte olmakta.

Her yıl bir-iki uluslararası sanat örgütünden çağrı alıyorum. Daha geçenlerde Uluslararası Mizahçılar Derneği on beş gün için konukları olmamı istedi. Nasıl gideyim? Vermiyeceklerini bildiğimden, hiç olmazsa kendi gözümde haysiyetimin kırılmaması için pasaport bile istemiyorum. Yabancılara da yurdumda insan haklarının çiğnendiğini duyurmamak için, türlü bahaneler uyduruyorum.

Bana sık sık soranlar olur:

— Hiç yurt dışına çıktınız mı? Avrupa'da bulundunuz mu? Amerikaya gittiniz mi?

— Hayır...

— Yazık, çok yazık...

Samatyalı Ermeni yurttaşın «Parizi görmeyen eşşektir» demesine getirirler.

Bu güzelim yurdu bir hapishaneye çevirenler, insan haklarını hiçe sayanlar, anayasayı çiğneyenler, Makal'a pasaport vermeyenler kimlerdir? Açıkça, yiğitçe çıksınlar ortaya! Makal'ın daha başkalarının yurt dışına çıkarılmama gerekçelerini, gördükleri sakıncayı ulusa duyursunlar. Pasaport verilmiyenlerin korkuları yok; onlar da yaptıkları işin doğruluğuna inanıyorlarsa, çıksınlar ortaya, konuşsunlar. Suratlarını görelim, seslerini duyalım, bakalım in mi cin midirler...

Kafataslarının içindeki konserve et parçasiyle bu adamlar sanıyorlar ki, Türkiye sınırları dışında bir gizli yerde bir düğme vardır. Bu düğmenin yerini, yalnız dışarı çıkarılmayan aydınlar bilmektedir. Yurt dışına çıkarlarsa, hemen gidip o düğmeye basacaklar, Türkiye'yi birden yok edecekler.. Çünkü yalnız kendileri bu yurdu seviyorlar. Makal gibiler, yurtlarını sevmedikleri için mi, Türk halkının yararına kalemlerini kullanarak, rahat lokmalarını kendilerine zehrediyor, çırpınıyor, anlayışsızlar elin-

de kahrolup duruyorlar?

Yazık!.. CHP iktidarında böyle oldu, DP iktidarında böyle oldu, yine de böyle oluyor.

Olmadı, olmadı, olmadı.. Ama birgün olacak.. Fikret'in yarım yüz yıl önce özlediği sabah bir gün bu memlekette de elbet doğacak... İçimizde o mutlu ve önlenemez umut da olmasa düşünmek boşuna, yazmak hiç.. Yemek yenilmez, hava alınmaz, ört ki ölem... Ama umutlarımızı yitirmedik.

Sabah olacak...»

Avrupada da rahat bırakmadılar. Talebe Müfettişliği yoluyla bazı ifadeler almak suretiyle yaşadığımızı hatırlattılar. Döner dönmez de yeni soruşturmalar başladı.

ÖĞRETMEN VE SİYASET

Bizimkilere ne Anayasa ne de Babayasa bir şey söyler. Bizimkiler neye alışmışlarsa onu sürdürürler. Sizin yazı yazmamanızı, düşünen bir öğretmen olmamanızı istiyorlarsa, «düşünme» demezler de binbir çeşit suç uydurarak, meslekteki durumunla bağdaşmayan davranışlarda bulunuyorsun diye cezalandırırlar.

Diyelim ki üç yıldır ya da beş yıldır hiç yazı yazmadınız. Bu sizin için bir suçtur. Çünkü siz iş yapmamış olduğunuzdan onları da işsiz bırakmış oluyorsunuz. Ama gene bir çıkar yol bulmak onlara hastır. İşsiz beklemektense bir iş bulup uğraşmak gerek. O zaman sizin eski dosyalarınızı karıştırırlar ve beş yıl, üç yıl önce yazdığınız yazıları bularak bazı ipuçları yakalarlar ve müfettişlerine bir sürü soru çıkabilecek bu yazıları havale ederler. Onlar da sizi siyasetle uğraşmış kabul ederek o açıdan sorular sorarlar. Bu da olmazsa aslı astarı olmayan şeyler uydurarak sizi gene siyasetle uğraşmış sayarak sorgularla, ardından da mahkemeye verirler.

1957 lerde yazdığım yazılardan dolayı 1962 yılında beni sorguya çekmelerini nasıl açıklayabiliriz başka türlü? Daha bugün bile yolunu bilmediğim Ankaranın Altındağ İlçesindeki TİP merkezine hem de delege olarak gittiğimi ileri sürerek meslekten atılmam için mahkemeye sevketmeleri başkaca neyle açıklanabilir? Üstelik polis arşivlerinden öyle resimler bulup dosyaya koyuyorlar ki dünyanın en güzel mizahını da yapmış oluyorlar böylece: Hilton Oteline taş çıkartacak şekilde bir yapının resmini getiriyorlar ve «bu Altındağ TİP ilçe binasıdır. İşte bu binaya gitti ve orada delege olarak bulundu. Siz, Altındağda buna benzer bir bina olmadığını, delegelerin resmen listeleri, kayıtlı olduğundan incelenmesini, memur olduğunuz halde delege olmayı siz ahmaklık edip isteseniz bile partinin bunu kabul etmeyeceğini... ileri sürüyorsunuz. Apışıp kalıyorlar. Hakkınızda mahkeme edilme kararı veren İl yönetim kurulu üyelerine nasıl işin aslını söylemeden ve de gümrükten mal kaçırır gibi imza ettiriyorlarsa bu kararları, savcı bey de dosyanın içine bakmadan aynı karara katılıyor ve siz mahkemeyi boyluyorsunuz. Sonu beraat oluyorsa da her yapılanın kişide bir izi kalıyor. İzin kalmasının nedeni de, bu haksız işlemleri yapanlara kimse bir şey demiyor. Neden bu haksız ve uydurma işlemlere girişiyorsunuz diye onların yakasından tutan olmuyor...

Siyaset yapmaya gelince:

Hakim sınıftan değilseniz öksürmeniz bile siyaset yapmak sayılır. Neyi eleştirseniz soru aynı

«Siz Bakanlıktan iyi mi biliyorsunuz? Bakanlığın bu eğitim politikasını güdüş sebebini bil-

meden neden tenkit ediyorsunuz? Neden şikayetinizi bağlı bulunduğunuz Bakanlığa yapmıyorsunuz da basın yoluyla halka duyuruyorsunuz? Memurun yazı yazması bir çeşit siyaset yapmaktır bunu bilmiyor musunuz?»

Oysa siyaset yapmak, deyimi yuvarlak bir sözdür ve genellikle kendi yorumlarıyla bir yargıya varıyorlar, dolayısiyle de nalıncı keseri gibi kendilerine yontuyorlar. Yani siz ne yaparsanız yapın siyaset yapmış sayılırsınız. Yeter ki Bakanlıkla aynı görüşte olmayın. O yeter de artar bile siyaset yapmış sayılmanız için.

Yazı yazarak, konuşarak düşüncelerini açıklamak bir memurun da hakkıdır. Bu vatandaşlık hakkı yasaların teminatı altında olduğu halde, bizler hepten hak verilmez alınır açısından ve omuz zoruyla bu hakkı kullanabilmekteyiz. Kullanırken de ne yalan söylemeli burnumuzdan fitil fitil getirilmektedir. Bağlı bulunduğu ya da bağlı bulunmadığı bir bakanlığı, bir kurumu, oraları yönetenleri eleştirmek hiç bir açıdan siyaset yapmak sayılamaz. Siyaset sözcüğü bir aksiyonun ifadesidir ve buna göre fiilen bir siyasi partiye kayıtlı olmak ve yazılarıyla o partinin kayırıcılığını açıkça ve körükörüne yapmak gerekir. Kaldı ki yasa koyucunun gene de yuvarlak olarak saptamaya çalıştığı bu görüş bile çok söz götürür.

Bir de sizin kişisel uslubunuz pek ilgilendirir Eğitim Bakanlığını. Kendi cehaletlerine bakmadan, sizin nezaketsiz yazmanıza, yazınızın içine aldığınız beyitlerin nezaket kurallarına uymayışına içerlerler. Bu arada nasıl bir öğretmen, nasıl bir üslup istediklerini de öğrenemezsiniz. Adamlar sizi sorgulasınlar da konu ne olursa ol-

sun, isterse uydurma, gülünç bir şey olsun, bu onları ilgilendirmez. Aşağıya aldığım soru 12 Aralık 1962 de bana sorulmuştu:

«Ocak 1961 gün ve 159 sayılı Öğretmen Dergisinde yayınlanan «İşimiz Gücümüz» adlı yazınızdaki ifade Türk ananesine ve Türk nezaket kaidelerine aykırı olduğu kadar kullanılan dil de bir eğitimciye yakışmayacak şekildedir. Bu yazıda o zamanın eğitim bakanıyla o zamanın Ankara Milli Eğitim Müdürü Hakem Belen küçük düşürülmektedir. Ayrıca «Kimi görsek etekleriz, ne utanmaz köpekleriz» beytiniz de gene nezaket kaidesinin dışında kalmaktadır. Bu yazıyı yazmaktan kastınızın ne olduğunu aşağıda açıklayınız.»

Cevabımızda, yazının içinde Hakem Belenin adı geçmediği halde bunu neden ona yükledikleri, köpeklik beytinin Namık Kemale ait olduğu yazıda belirtildiği halde benim beytimmiş gibi görmek istedikleri, üslubuma ise kimsenin karışamayacağı... açıklanmıştır.

MAHKEMELER
MAHKEMELER

Bir soruşturma yapıldı, aylarca sonra, savunmam için aşağıdaki yazı geldi :

T. C.
MAARİF VEKÂLETİ
Disiplin Komisyonu
Sayı 404.3 — 13
Zat İşleri Genel Müdürlüğüne 9 Ocak 1964

Ankara İlköğretim Müfettişi Mahmut Makal hakkında yapılmış ve İlk Öğretim Umum Müdürlüğünün 20.11.1963 tarih ve 45124 sayılı teklif yazısı üzerine Vekâlet Yüksek Katından komisyonumuza havale buyrulmuş olan soruşturma kâğıtlarının incelenmesi sonucunda adı geçenin aşağıda yazılı hareketi ithamını mucip görüldüğünden bu cihetin Vekâletçe verilen emir-

lerin tebliğine dair olup 467 numaralı Tebliğler Dergisiyle yayımlanan 19 aralık 1947 tarih ve 2070 sıra sayılı Vekâletimiz genelgesi esaslarının da ilgililerce ehemmiyetle gözönünde tutulması suretiyle, Memurin kanunun 55 inci maddesi uyarınca kendisine tebliğini ve yedi gün içinde alınacak savunma yazısının tebliğ ve tebellüğ evrakiyle birlikte komisyonumuza gönderilmesini rica ederim.

Disiplin Komisyonu Başkanı
Müsteşar
N. SAYDAM

Mahmut Makal'ın :

21.1.1963 günlü Vatan Gazetesinde çıkan «Eğitim: Dava Çıkmazda, Bıçak Kemikte» başlıklı makalesinde Bakanlık Merkez Teşkilâtında çalışanlar için **«Eğitim Bakanlığına çöreklenmiş örümcek kafalı ve her devirde boruları ötmüş herifler...»** dediği;

11.2.1963 günlü Vatan Gazetesinde çıkan «Mehter Takımı» başlıklı makalesinde Talim ve Terbiye Kurulunu, **«yukarının istediği kararları otomatik olarak çıkarmağa hazır tutulan fetvacılar kurulu»** olarak vasıflandırdığı;

Milli Kütüphanenin yobazca yürütüldüğünü ifade etmekle orada çalışanlara karşı tecavüzkar bir ifade kullandığı;

11.3.1963 günlü Vatan Gazetesinde çıkan «Yücelden sonra» başlıklı makalesinde, Milli Eğitim Bakanı Dr. Şevket Raşit Hatipoğlu için, **«....hiç bir düşünceye dayanmadan, günün politikasına uyup Köy Enstitülerinin artık sözü edilemiyeceğini sık sık söylemiş olan Bakan utancından ezim ezim eziliyordu oturduğu yerde.»** Şeklindeki ifadeyle, Bakanın şahsına ve Makamına karşı tecavüzkâr bir lisan kullandığı;

Yukarıda belirtilen makalelerindeki ifadeleriyle Bakanlığın icraatını kamu oyunda küçük düşürmek kasdi ile, şahısları da hedef tutmak suretiyle istihza, hakaret ve tezyifte bulunduğu;

İleri sürülmektedir.

HK/RA/3/1/1963

Aslı gibidir
13.1.1964
Necmettin Tümer
Özlük İşleri Genel Müdür Y.
Şube Müdür Muavini

●

Beş Şubat 1966 da yapılan bir tahkikattı bu. Altı Şubat 1963 günlü Vatanda bu tahkikat haber olarak şöyle çıkmıştı:

BAKANLIK MAKAL'A YAZILARI İÇİN BASKI YAPIYOR

— ANKARA —

«Milli Eğitim Bakanlığı, gazetemizde yayınlanan bazı yazılarından dolayı dün gene Mahmut Makal'ın ifadesini almıştır. Bildirildiğine göre Bakanlık, Makal'ın son iki yıl içinde yazdığı bütün yazıları hakkında soruşturma açmaktadır.

Makal'ın bundan iki yıl önce yayınlanmış «İşimiz - Gücümüz» başlıklı yazısı soruşturma konusu yapılmış, bu yazısında Türk ananelerini çiğnediği, Türk nezaket kaidelerine aykırı uslûp kullandığı söylenerek bu iddialara karşı savunması istenmişti.

Bakanlığın ilgili görevlileri dün de Makal hakkında gazetemizin 21 Ocak tarihli sayısında «Bıçak Kemikte» başlıklı yazıdan ötürü soruşturma açmışlardır. Yazar, Bakanlığa davet edilmiş ve ifadesi alınmıştır.

HER DEVİRDE BORULARINI ÖTTÜRENLER

Bildirildiğine göre, Bakanlıkta «her devirde borularını öttüren küflü yöneticiler»in kimler olduğu, «öğretmenlerin tedirgin edilmelerinin» delilleri, «Bakanlığı bugün yönetenlerin kirli çamaşırları»nın neler olduğu, «Öğretmen okullarında okuyan öğrencileri ezen yöneticiler» Makal'dan sorulmuş, son olarak da Eğitim Bakanlığının tutumunu beğenmediğine göre, tavsiyelerini açıklaması istenmiştir.

Yazar, sorulara delillerle uzun cevaplar vermiş ve Eğitim Bakanlığının bu gibi pürüzleri ortadan kaldırması gerekirken bu dertlere çare bulunmasını isteyen yazarların ifadelerini almayı kendisine «iş-güç» edinmesini yermiştir.

LİSTELER İSTENDİ

«Her devirde boruları öten herifler»in kimler olduğu üzerinde ısrarla durulmuş ve bu zevatın listesi istenmiştir. Makal da DP. devrinde milletvekili adayı olmuş kimselerin 27 Mayıstan sonra Bakanlığın büyük koltuklarına oturduklarını söylemiş ve bu gibilerin adlarını saymıştır.

Öte yandan, Makal'ın önceki gün gazetemizde çıkan «Hüzzam Faslı» başlıklı yazısının da soruşturma konusu yapıldığı ve yazarın bir kaç güne kadar bu yüzden de ifade vermek üzere Bakanlığa çağrılacağı bildirilmektedir.»

●

İş bununla da kalmadı Ankarada bir gazetenin dedikodu sayfasında şu haberler çıktı o günlerde:

ÖLÜ ÜZERİNE Mİ YÜRÜYORSUN?...

Mahmut Makal, bir türlü Millî Eğitim Bakanı ile anlaşamıyor... Anlaşmasına da imkân yok tabii!. Makal'ın anlattığına göre, Şevket Raşit Hatipoğlu ile CHP. liler bile zor anlaşıyorlarmış.. Gerçekten böyle, ben de bunu teyit eden çok örneklere şahit oldum.. Diyorlar ki, AP. iktidara gelse herhalde yine Şevket Raşit Hatipoğlu'nu Milli Eğitim Bakanlığında bırakır. AP. lilerle arası da — nazar değmesin — pek sıkı fıkı.. Evini makam arabasını AP. deki ideal arkadaşlarına tahsis etti..

Sözü Makal'ın bir yazısına getireceğim. Mahmut Makal «Yürüyen Türkiye» gibi bir başlıkda bir yazı yayınlamış. Bir de Milli Eğitim Bakanı yürüse işler yoluna girecek, gibilerinden söz etmiş. Bakan olanın yakını çoktur. Bu yazıyı okuyanlar, Bakanla ilgili kısmının altını kırmızı kalemle çizip, makama takdim etmişler. Bakan yazıyı okumuş, hayli sinirlenmiş:

— Benim kimin üzerine yürüyeceğim belli olmaz!. demiş. Tabii yazıyı takdim edenler:

— Elbette beyefendi, çok isabetli olur beyefendi.. gibilerden Hatipoğlu'nu yağlayıp dışarı çıkmışlar. Yine bunlardan birisi olayı Makal'a anlatmış: «Bakan çok kızdı, şöyle dedi, böyle dedi» demişler. Mahmut Makal pek önem vermemiş bu olanlara:

— Ölü üzerine mi yürüyor be kardeşim!

Deyip geçmiş.

MAKAL'IN YAZILARI

Mahmut Makal son aylarda ne yazdıysa Bakanlık tarafından tahkikat açıldı. Makal hakkında altı yazısından dolayı müfettişler tahkikat yapıyor. Geçen gün Milli Eğitim Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu'nu bir inşaat mühendisi arkadaşı ziyarete gitmişti. Havadan, sudan konuştuktan sonra Bakan lâfı Mahmut Makal'ın yazılarına getirdi. «Sorma birader!» dedi. «Şu Mahmut yüzünden başım dertte. Yazılarını sana vereyim de oku! Oku da nasıl bir muamele yapmak zorunda olduğumuzu anla! Ben hâlâ bir kombinezon bulamadım!»

Gazete haberlerinde geçen olaylar doğrudur. Örneğin, kombinezon aradığını, hemşehrisi inşaat mühendisi Veli Uysala söylemiştir Hatipoğlu.

Haberin kaynağını araştırdığım zaman kendisini bulup konuşmuştum, doğrulamıştı.

Fakat fazla uğraşmadan kaynağı bulmuş:

Günün birinde Bakanlık Müfettişi Enver Koray geldi bir yazımdan dolayı sorgulamaya.

«Hangi yazı?» dedim.

«Dosyada küpürü olan yazı.»

«Adı?»

Önündeki kâğıda bakıp söylüyor:

«Bir Dostu Ziyaret.»

«Hele bir göreyim, böyle yazı yazdığımı hatırlamıyorum?»

Hatırlayıp hatırlamamak, yazıp yazmamak önemli değil. Bu tahkikatın arkasından, Enver Korayın fezlekesiyle mahkemeye sevkedildim. Meslekten atılmam isteniyordu. Fezlekede mahkemeye sevkimin nedenleri şöyle sıralanmıştı:

«Bir Dostu Ziyaret» adlı yazıyı yazmak.»

«Eskişehir öğretmenler toplantısındaki davranışı komünist olduğunu kuvvetlendiriyor.»

«65 seçimlerine katılması İşçi Partisiyle ilgisini gösterir.»

«TİP'in toplantısına delege olarak katılmış ve söz alan konuşmacıları tasvip veya tasvip etmeyen tezahürlerde bulunmuştur.»

«Kızılcahamamda yuhalanmıştır.»

Aslı olmayan bir yazı ve bir takım ek düşünceler, sonra mahkemeye...

Sonunda beraat ettik bundan da.

Hele şu Kızılcahamamda yuhalanmayı da nereden uydururlar.

Beni tanımayan, adımı bilmeyen bazı zavallılardan imza toplamışlar sözde. Onun da aslı

yok belki. Durumu bir gerici gazetede şu haberi görünce öğrendim:

KIZILCAHAMAM HALKI, M. MAKAL'I İSTEMİYOR

MAKAL, KUR'AN'A

EZAN'A DİL UZATMIŞ

ANKARA: 22 (Telefonla) — Kızılcahamam'a müfettiş olarak tâyin edilen malûm Mahmut Makal'ı Kızılcahamamlılar «İstenmeyen adam» ilân etmişler ve Makal'ın buradan uzaklaştırılması için de 145 imzalı bir dilekçe hazırlamışlardır. Kızılcahamamlılar adına durum telgrafla muhtar tarafından Millî Eğitim Bakanlığına bildirilmiştir.

Verilen bilgiye göre Mahmut Makal'ın bazı dâvranışları ve sözleri Kızılcahamamlıları rencide etmiştir. Meselâ malûm Makal Kızılcahamam'da okunan Ezan'ın kendisini rahatsız ettiğini öne sürmüş ve okutulmasına mâni olmaya çalışmıştır. Yine Mahmut Makal'ın tahriki ile öğrencilerle halkın arasının açıldığı ve nahoş hâdiselerin başladığı belirtilmektedir. Makal bu arada bir gazete ile yayınlanan fikirlerinde radyoda okunan Kur'an ve onun izahı ile de alay etmeye yeltenmiştir. (23.12.963)

Dört gün sonra dost Sadun Tanju Ulus'a şu güzel yazıyı yazdı 27 Aralıkta:

«Kızılcahamam halkı Mahmut Makal'ı istemiyormuş. 23 Aralık tarihini taşıyan bir gazetede okudum. 145 imzalı bir dilekçe ile müracaat etmişler. Alın bu müfettişi buradan demişler.

Bir defa 145 imza neden «halk» oluyor? Halk bir maksat etrafında toplanan bir avuç insandan mı ibarettir? Doğrusu o 145 kişinin de, Mahmut Makal gibi medeniyetçi bir ilkokul müfettişine karşı gazaba gelebileceklerine inanamıyorum. Bir zamanlar böylesine sahte imzalarla «Vatan Cephesi» telgrafları çekilir ve masum vatandaşlar adına halk hareketlerini propagandasına girişilirdi.

ŞERİATÇI YOBAZ

İşin içinde bir «şeriatçı» yobaz parmağı olduğu anlaşılıyor. Mahmut Makal'a kızmışlar. Kâfir demişler. Kim demiş? Kızılcahamamlıları bu kirli oyuna karıştırmak isteyenler, sebepleri ne güzel de uydurmuşlar. Makal Ezandan hoşlanmıyormuş. Öğrencileri telkin altında tutup ailelerine kafa tutturuyormuş. Bir gazetede yayınlanan fikirleri toplumu rencide ediyormuş.

Haberin sinsiliği, cesaretsizliği: «daha ağır ve açık itham edersek Makal bizi dâva eder» korkusundan. Yoksa neler söylemiyecekler. Bu Mahmut Makal millet düşmanı, vatan haini, kızıl kâfir diyecekler. Ellerinden gelse, böyle dolaşık, üzerine gidince kaçmağa hazır yobaz korkusunu bırakıp, kan içiçi şeriat katili olmaz mı bunlar?

33 YILLIK MATEM

Siz şu tesadüfe bakınız. Mahmut Makal'ı «kurban» etmek isteyenlerin oyunu, nasıl bir gün de gazete haberi olarak halka sunuluyor? Bundan 33 sene evvel, 23 Aralıkta, Türk devrimcileri, yobazlara karşı ilk kurbanlarını vermişlerdir. Kubilây, yeşil bayraklı şeriatçıların karşısına bir yedek teğmen olarak tek başına dikildiği için Menemen'in orta yerinde katledilmiştir. Azgın yobazların arasından önce bir el ateş edilmiş. Teğmen Kubilây göğsünden vurulup düşmüş, sonra da üzerine varılıp testere ile başı vücudundan ayrılmıştır.

Ne farkı var şimdi, 33 sene sonra «Ezan okunmasın» dedi diye softalığı ile, bir tanınmış Türk yazarının üzerine atılmanın?

DİYOR Kİ...

Devrim şehidi Kubilây için Atatürk şöyle diyordu:

«Cumhuriyetin idealist öğretmen heyetinin kıymetli uzvu Kubilây bey temiz kanı ile Cumhuriyetin hayatiyetini tazelendirmiş ve kuvvetlendirmiş olacaktır.»

Şimdi demek, o tazelenen kan, o gerçek iman yenilensin isteniyor. Ankara'nın yanıbaşında Kızılcahamam'da, bir meczup Derviş Mehmet çıkmış, eline bir kör testere değil de bir karanlık kalem almış ve idealist bir öğretmenin üzerine saldırmağa kalkmış.

Neden?

Tabii Menemen İstasyon meydanında değil, Kızılcahamamın göbeğinde de değil.

Bir gazetenin orta yerinde.

Şimdi idealistleri böyle katletmeğe kalkıyorlar.
Bu cesareti fazla bulmuyor musunuz?»

Yazılmayan yazıdan, Kızılcahamamlıları alet etmekten de tutturamamışlardı. Beraat etmiştim. Bu kez haftalık bir dergiyi işe kattılar. Aydın Yalçın'ın karısı falan çıkarıyordu bu dergiyi baktık şöyle bir yazı çıktı:

MAHMUT MAKAL AMERİKAN SENATOSUNDA

Amerikalı Senatör Wayne Morse'un Türkiye'ye verilen Amerikan İktisadi yardımı hakkında Amerikan Senatosunda yaptığı bir konuşma geçen hafta Türk basınına aksetti. Sayın Senatörün bu konuda ileri sürdüğü en ilgi çekici iddia, hiç şüphesiz, Türklere bu yardımın zorla kabul ettirildiği ve bu paraların hükûmet ve Meclis üyelerinin ceplerine gittiği düşüncesidir.

Demek ki 1948 den bu yana yeşil dolarlar ceplerimize bin güçlükle sıkıştırılmakta, biz de boyuna nazlanıp «Ne yapacağız bu kadar parayı? Türkiye'de herşey var. Biz yardım falan istemiyoruz.» diyormuşuz! Bir taraftan bunu söylerken öbür taraftan da birkaç açıkgöz milyonlarca doları aralarında deve yapıveriyorlarmış... Ve bu durumdan ne Türk halkoyunun, ne de yardım veren memleket yetkililerinin haberi varmış!

Bu yürekler acısı iddiaları Wayne Morse nereden aldığı ilhamla ortaya attı?

Geçen yıl Siyasal Bilgiler Fakültesi İdarî İlimler Enstitüsünde çalışan bir Amerikalı hocanın kendisine verdiği rapordan!

Haydi diyelim ki bu bahtsız hoca 1 Şubat'taki uçak kazasında delikanlı oğlunu kaybettikten sonra, kazadan Türk hükûmetini sorumlu görerek, bütün millete düşman oldu ve Amerika'ya dönüşünde Türkiye'yi yere vurmak için elinden geleni yapmağa karar verdi. İktisat bilmediği halde, dış yardım aleyhtarı senatörlerin eline bu gibi raporları yazıp tutuşturdu. Hissî, gayrı ilmî, şu, bu, amma bu davranışın bir izahı var. Adamcağız genç evlâdını kaybetmiş ve hesabını da soramamış...

Fakat bu Amerikalı hocaya bu gülünç fikirleri yutturan kıymetli eğitimcimiz, ilkokul müfettişimiz, Gazi Eğitim Enstitüsü hocamız, tanınmış yazarımız Mahmut Makal'ın zoru ne acaba?

Amerikalı hoca Dragnich, Senatöre verdiği raporda, Mahmut Makal'la görüştüğünü, Makal'ın kendisine «Bu yardımı boşuna

veriyorsunuz. Yazık oluyor paranıza. Hepsi politikacıların cebine giriyor, millet için birşey yapılmıyor» dediğini yazmış. Senatör Morse ta Amerikan Senatosunda Makal'ın adını söyleyerek bu teşhisi açıklamış!

Öğretmen Makal geçen yıl İngiliz Hükûmetinin parasıyla bir yıl İngilterede «incelemelerde» bulunup bir miktar dil öğrendikten sonra, anlaşılan, buraya gelen yabancı uzmanlara Türkiyenin iktisadi durumu hakkında da bilgi vermeyi vatan hizmetinin bir parçası saymağa başlamış! Buna mani olmak elbette kimsenin aklından geçmez. Yalnız dostumuza şunu hatırlatmak istiyoruz:

Memleket içinde söylenenler gene aramızda kalır... Meselâ, Milliyet Gazetesinin köy okullarına yardım kampanyasına katılan ve elinde gerekli eğitim malzemesiyle bir Ankara İlçesinin maarif müdürlüğüne gitmiş olan bir vatandaşa Makal'ın «Köy Okulları sizin yardımınıza, idarenize muhtaç değil. Bu dâva ancak bir rejim değişikliği ile halledilir» gibi bir söz sarfettiği bilinir. Bu sözü kime söylediği de bilinir. Sadece üstünde durulmaz.

Amma... iş yabancılara yanaşıp kulağa fıslamağa gelince değişir. İnsan işte böyle hem kendini, hem de o yabancıyı rezil eder. (Yarın, Sayı: 17 — 7.8.1963)

Bu yazıya şu karşılığı verdim

«Yarın Dergisine,

7 Ağustos 1963 tarihli ve 17 sayılı derginizin 19 uncu sayfasında yayınlanan ve «Mahmut Makal Amerikan Senatosu'nda» adlı yazıyı okudum. Bazı yanlışlarını düzeltmek ereğiyle bu notu yazmak istedim. Okuyucularınızın kafasında bazı olayların ya da gerçeklerin yanlış yerleşmesini istemezsiniz, sanırım. Notumu yayınlarsanız bunu temin etmiş olursunuz. Aynı zamanda ufacık bir yazıyı kaleme alırken önce gerçeğe bağlı kalmanın, sonra da elemterede kırk yanlış yapmamanın yolunu öğrenmiş olursunuz:

1 — Gazi Eğitim Enstitüsünde «hoca» değilim.

2 — İngiliz Hükûmeti'nin parasiyle değil kendi maaşımın transferi suretiyle, yani kendi paramla ve 4489 Sayılı Kanun gereğince bir yıl için İngiltere'ye gittim.

3 — Öğrendiğim «bir miktar» İngilizcenin Türkiye'ye gelen yabancı uzmanlara Türkiye'nin iktisadî durumu hakkında bilgi vermeye yetmeyeceğini siz de takdir edersiniz. Üstelik iktisadtan

hiç anlamam. Böyle olunca, bu vatan hizmetinden ister istemez yoksun kalıyorum. Bu hizmeti, eğer yapabilirseniz, dış ülkelere daha çok gidip gelmiş olmak dolayısiyle iyi dil bilen ve iktisadî bilgilerinin de yeterli olduğu anlaşılan sizlere bırakıyorum.

4 — İlçeler'de «maarif müdürü» değil ilk öğretim müdürü bulunur. O paragrafta sözü edilen kişi Vahdet Gündür. Ona ben, dört pergel ve dört kurşun kalem alıp da «Size yardım ediyorum» diye bir köy okuluna uğradıktan sonra, bu kadarcık malzeme için tomar tomar kâğıt imzalatırken Bâlâ İlçesi ilköğretim müdürünün odasında rastladım. Bu gibi davranışların gülünç olmaktan öteye gitmeyeceğini söyledim. Bu olay, Milliyet Gazetetesi'nin köy okullarına yardım kampanyasından çok öncedir. Bunu, olayın geçtiği ve Milliyet'in kampanya açtığı tarihleri bularak anlamanız mümkündür.

5 — Benim kulağa fıslamakla işim olmadığını, sanırım Yarın'cılar da bilirler. 16 yıldır iktidarda kim olursa olsun, ve günün havası ne olursa olsun, karınca kararınca düşüncelerimi açık açık yazdım. Böylece rezil ettiklerim oldu mu bilmiyorum; amma kendimi aslâ rezil etmedim. Çünkü hiçbir satırımda kişisel çıkarım ya da herhangi bir tarafın çıkarı söz konusu edilmemiştir. Kişi olarak maddî manevî işkencelerle karşılaştığım olmuşsa da, yurt sorunlarını yazmaktan hiçbir şey beni alakoyamamıştır. 16 yıllık yazı hayatımda bunun karşıtını kimse gösteremeyecektir.

6 — Amerikalılar ve Amerikan yardımı hakkında bazı düşünceler ileri sürmek ve bunları tartışmak mümkündür. Benim bu konuda da yerli ya da Amerikalı bir takım «yerlere» şikâyet edilmemin gereksiz olduğunu açıklamak isterim. Çünkü düşüncelerimi açıkça yazıyorum. Bunu inceleyen makamlar da vardır... Geçen yılın Ekim ayında Öncü Gazetesinde yazdığım «Üstün Asrı» adlı yazıyla gene Öncü Gazetesinde 1961 baharında yazdığım «Amerika'nın Keşfi» adlı yazılar bunlardan yalnız ikisidir. Gerekirse Amerikan yardımının nereye gittiği konusunda yazacağım da... Bu konunun da tartışılabileceği kanısındayım. Haklı çıkmaya değil, hakkı bulmaya eğilimli bir kişi olduğum için ve Türk Ulusunun ana sorunları beni, kişilerin ya da bazı dergilerin, dergicilerin sorunlarından çok ilgilendirdiği için, olanca çıplaklığıyla gerçeklerin ortaya serilmesine taraftarım. Böyle olunca da, derginizin bir hizmette bulunmasını ve Amerikan yardımının nerelere harcandığını, ne sonuçlar alındığını detaylarıyla yayınlamasını isterim. Değilse 27 Mayıs'tan sonra

söylenegelen, vatandaşın kafasında sorular biriktiren yanlış harcama ve yanlış tutumların hesabını soracağınız kapıyı çalmakta yanıldığınızı hatırlatırım.»

(Yarın, Sayı: 22, 11.9.1963)

Ama gene mahkemeden kurtaramadım yakayı. Verdiler mahkemeye. Şu kararla beraat ettim :

T. C.

B A L A

Cumhuriyet Savcılığı

Sayı :

Hz. : 963/530

Ka. : 963/351

ADEMİ TAKİP KARARI

Kominist lik propagandası yapmaktan maznun Ankarada Keçiören Konservatuvar evleri 10 numarada oturur ilk Öğretim Müfettişi Mahmut Makal hakkında tanzim edilen hazırlık evrakı tetkik edildi.

Her ne kadar maznun Mahmut Makal'ın Bala Tınaztepe İlk Okulunda bir konuşma esnasında (Köy Okulları sizin yardımınıza idarenize muhtaç değil. Bu dava ancak bir rejim değişikliğiile halledilir.) şeklinde şahit Vahdet Güne hitap edip vaki konuşmasının da Ankarada münteşir yarın mecmuasının 7.8.963 günlü nushasının 19. cu sahifesinde yayınlanmışsa da:

Tetkik edilen hazırlık evrakı münderecatına ve dinlenen şahitlerin sureti beyanlarına göre konuşmanın Bala Tınaztepe ilk okulunda Ankarada Köy Öğretmenlerile haberleşme ve yardımlaşma derneği adına yapılacak yardımdan neş'et ettiği ve maznunun şahit Vahdet Güne hitaben (Vahdet bey sizin yapacağınız bu yardımlarla bu işin hallonulacağını mı düşünüyorsunuz şeklinde konuştuğu ve bir rejim değişikliği ile halledilir şeklinde konuşmadığı şahit Vahdet Günün beyanından anlaşılmış olup hadisede konuşulan sözlerde kominist liği yayıcı ve telkin edici bir durum bulunmadığı anlaşılmış olmakla başkaca da maznun hakkında kominist lik propagandasından dolayı H. Amme davasının açılmasını haklı gösterir mahiyette herhangi

bir delil ve envarc elde edilemediğinden maznuna isnat edilen kominist lik propagandası yapmak suçundan dolayı hakkında takibata mahal olmadığına ve kararın maznuna tebliğine C.M. U.K. nun 163 ve 164. cü maddeleri gereğince itirazı kabil olmak üzere karar verildi. 28.11.963

C. Savcısı
Mustafa Naci Bilecen
11677

Ne söylesen komünistlik propagandası yapmış oluyorsun. Öyle bir hale geldi ki işler, «peki köy okulları iane ile kalkınır» desek gene aynı kapıya çıkacak galiba...

Bunu söyleten nedenler var. «Rusyada aile vardır» demiş gibi gösterdiler bir keresinde. Yalancı tanıklar da buldular. Oysa söylesem ne çıkar. İsbat da ettiler. Ucu ucuna şu kararla kurtardık yakamızı:

T. C.

Ankara 2. Sorgu Hâkimliği

Esas No	963/88
Karar No	963/127
C.M.U. No	963/1917
Sorgu Hâkimi	Mithat Güven 6354
Kâtip	Saadet Acar
Davacı	K. H.
Sanık	Mahmut Makal, İsmail oğlu, 930 D. lu, aslen Niğde Aksaraylı olup, Ankarada Keçiören konservatuvar kooperatif evleri 10 No: da oturur.
Suç	Komünizmi öğme
Suç Ta	21/KASIM/1962

Komünizmi öğme suçundan sanık yukarıda açık hüviyeti yazılı Mahmut Makal hakkında icra kılınan hazırlık, ilk tahkikat evrakı ile C. Savcılığının 30.4.963 gün ve 963/2917 S.lı esas hakkındaki iddianamesi okundu:

G. Düşünüldü: Suç tarihi olan 21/Kasım/962 günü Gazi Eğitim enstitüsünde tertiplenen folklor gecesine gelen sanık, bir

ara okulun pedegoji sınıfına giderek bir kısım talebe topluluğu ile yaptığı karşılıklı konuşma sırasında «İngiltereye yaptığı seyahat esnasında okullarda komünizim propagandasını havi afişlerin ve reklâmların asılı olduğunu, temas ettiği öğretmenlerin bir çoğunun komünist olduklarını, memleketimizde bunun suç sayıldığını Rusyada sağlam bir aile müessesesinin mevcut olmadığı hususunda ileri sürülen iddiaların varit olmadığından bahsettiği sanığın inkârına rağmen tanık ifadeleri ile anlaşılmıştır.

Ancak İngilterede komünizm propogandasının serbest, Memleketimizde ise suç sayıldığını söylemek, ayni zamanda Rusyada sağlam bir aile müessesesi bulunduğunu bildirmek, bizatihi komünizmi öğme sayılamaz.

Bu itibarla komünizmi öğme suçundan dolayı hakkında son tahkikatın açılması için yeter delil bulunmamasına binaen bu suçtan dolayı C.M.U.K. nun 197. maddesine tevfikan MUHAKEMESİNİN MENİNE, talep veçhile 18.5.963 T. de karar verildi.

18.5.963 Sorgu Hâkimi 6354»

Oysa ne aslı var ne faslı bunların. İnsan uydurunca iyi, güçlü bir iftira uydurmalı, değil mi?.

MAHKEME GENE MAHKEME

İlköğretim Kanununna göre öğretmenler ders yılının bitiminde ve başlangıcında bir süre seminer yaparlar. Bilgilerini tazelerler ve yeni eğitim yöntemlerinden haberli kılınırlar. Ya her okulda yapılır bu iş ya da bazı okulların öğretmenleri biraraya getirilerek. Bazan da ayrı konularda düzenlenir seminer, her okuldan bir kişi belli bir konunun seminerine katılır.

1964 Eylülünde Ankara Demirlibahçe ilkokulunda yapılan bir seminere başkanlık ediyordum. Açılış günü ilk konuşmayı ben yaptım. Konu, okul sergileri ve büyük fuarları içine alan, turizmle de ilgili bir konuydu. Öğretmenleri bu konuda aydınlatmak için konuşmacı bulmak, semi-

ner başkanının göreviydi. Konuşmamı yazılı yapmıştım. Dört daktilo sayfasıydı. Okudum ve yanımda oturan bir bayan öğretmene verdim. «Bir gözden geçirin bakalım Bayan Komsuoğlu» dedim. Kocası Zafer Gazetesinde çalışırdı. Kendi gözleriyle görsün de, suç unsuru olup olmadığını ona göre anlatsın kocasına, diye düşünüyordum.

Ertesi günü baktım gazetede bir şey çıkmadı. Demek dişlerine dokunur şey bulamamışlardı. Biliyorum ki, millet işin bu yanında, olsununda değil.

İkinci gün Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmeni Nurettin Gülekli'yi çağırdık konuşmaya. Estetik öğretmeni. Sergilerin faydasını, nasıl yapılması gerektiğini anlattı ve turizmin önemine geçti. İşte aradıklarını bulmuşlardı. Zafer'i görmeyin. Benim yönettiğim seminerde neler de konuşulmuyordu. Tabii önce birinci şubede aldık soluğu. İfade ifade, sonu mahkeme. Ben neysem ne, Nurettin Bey beş yılı giymek üzere. Bu arada Zafer yaygarayı durdurmaz. Sonuç, vatan hainliği ve komünistlik üzerine seminer yapmamızda toparlanmak isteniyor. İlk iş olarak bu yayınları tekzip ettim. Yarım manşet şeklinde yaptıkları yaygaranın yerini alan tekziplerim aynı yerlerde ardarda çıktı:

ÖĞRETMENLERE SATAŞMAKTAN VAZGEÇİNİZ

seminerler kanun uyarınca yürüyor, 27 Mayıs öncesini özleyenlerin çıkarlarına göre değil.

Gazetenizin 8 eylül tarihli sayısında ilkokul öğretmenleri kursundan bahsederken gerçeklerden çok uzaklaşıyorsunuz.

Bu seminerlerin zarar verdiğini, kendi ideolojimi yaymağa çalıştığımı, kitaplarımı sattığımı yazıyorsunuz. Bunların gerçekle ilgisi yok.

Bahsettiğiniz seminerlerde bulunanlardan 57 öğretmen arkadaş örneğin, Mithatpaşa ilkokulundan Fahriye Akar, İhsan Kalmaz okulundan Nezihe Metin, Çizmeci ilkokulundan Seyfi Koryürek, Çalışkanlar ilkokulundan Melahat Gezer ve diğer 53 arkadaş sizin bu neşriyatınızı nefretle karşıladıklarına dair mazbata düzenlemişler.

Kuzum Türkiye halkının geri kalmışlıktan, yoksulluktan biran önce kurtarılmasını istemek, bunun için eğitimin faydalarından sözetmek sizce çok zararlı bir şey midir ki her fırsatta öğretmenlere çatarsınız. Ne olsun istiyorsunuz. Düşük devrin özlemini mi terennüm edelim. Anayasadan kanunlardan bahsetmek, bunların özellikle 27 Mayıs anayasasının ilkelerini açıklamak buna uymayı salık vermek çok mu kızdırıyor sizi.

Ayrıca benim koç Federasyonunun Faal üyesi olduğumu bir özürmüş gibi yazıyorsunuz. Ne istersiniz Öğretmenler Federasyonundan. Herkes sizin gibi Kıraner ortaklığının Faal üyesi olacak değil ya! 9.9.964

İlköğretim Müfettişi
Mahmut Makal

ZAFER GAZETESİ HÂDİSE YARATMAĞA ÇALIŞIYOR

10.9.964 tarihli Zafer gazetesinde Demirlibahçe ilkokulunda yapılan seminerle ilgili yazınızın gerçekle hiç ilgisi yoktur. Ben yalancı şahit aramış değilim. Karşımızda büyük sermayelere sırtını yaslamış Zafer gazetesi de olsa öğretmen-

ler topluluğunda gerçekleri söylemekten korkmayacak insanlar pek çoktur.

Bunlar her devirde haksızlığın karşısına dikilmeyi bilecek kadar gerçeklere ve yurd sorunlarına bağlı kişilerdir. Yaygara ile uydurma yazılarla tahkikat açıldı açılacaktı şayialariyle yıldırıp sindireceğiniz kimse yok.

Onun için yalancı şahitlere ihtiyaç ta yok. Öğretmen topluluğunda benim bildiğime göre yalancı şahit olacak kimse de yok, eğer böylelerini siz biliyorsanız açıklamanız sizin için bir namus borcudur. Kendi ideolojisi vesaire diyerek etrafı kışkırtacağınıza niçin Mahmut Makal gibilere kızdığınızı açıkça söylesenize!..

Benim onu bunu tazyik etmeğe sıfatımı kullanarak yalancı şahit temin etmeğe ne olanaklarım ve ne de anlayışım müsait.. Ben devletin olanaklarını kötüye kullanmışların ve bundan milyonlar kazanmışların ve bundan sonra da bu yoksul halkın sırtından milyonlar vurmak isteyenler varsa işte onların karşısındayım; onun için mi Makal kötü kişi..

Bütün kötülüğüm de bundan ibaret olsa gerek. Ne yapalım herkesin hoşuna gitmiyebiliriz, işine gelmiyebiliriz. Zaten benim de herkese beğenilmek için ne bir çabam ne de bir isteğim var. Yaptığım görevde faydalı olmak, Karınca kararınca geri kalmış halkıma faydalı olmak; işte bütün arzum bu..

Zafer gazetesi beni beğenmezmiş, umurumda değil, ben de Zafer'in beni beğendiğini istemiyorum.

Mahmut Makal

Mahkeme kararıyla yolladığım bu tekzipler çıkınca, öğretmenlerin üzüntüsü biraz dindi ama, onlar da toplu olarak bir tekzip hazırladılar. Kendileri doğrudan hedef tutulmadığı için tekzipleri yargıçtan geçmedi. Onlar da bir gazeteye giderek elliyedi imzalı protostolarını yayınlattılar.

Ondört Eylül 1964 günlü Medeniyet gazetesinde çıkan protesto şöyle:

MAHMUT MAKAL İLE İLGİLİ ÇİRKİN BİR YAYINI, BAŞKENT ÖĞRETMENLERİ PROTESTO EDİYOR

Geçen hafta içinde şehrimizdeki Demirlibahçe İlkokulunda «Okul Sergilerinin Organizasyonu» konulu bir seminer düzenlenmiştir. Büyük bir öğretmen topluluğunun katıldığı bu seminer de arkadaşımız Mahmut Makal da bir konuşma yapmıştır.

Ancak şehrimizdeki bir gazete arkadaşımız Mahmut Makal'ın bu seminerde kendi kitaplarını zorla sattığını ve bu arada Makarios'un övüldüğünü ileri sürmüştür. Bu durum karşısında Mahmut Makal, kendisine iftira eden gazete sorumlularını mahkemeye vermek için harekete geçmiştir. Gerçeğe aykırı olan bu yayına karşı seminere katılan 57 öğretmenin imzasını taşıyan bir mazbata tanzim edilmiştir. Gazetemize gönderilen mazbata ile bunu imzalayan 57 öğretmenin adlarını yayınlıyoruz:

«Zafer gazetesinin 8/Eylül/1964 gün ve 480 sayılı nüshasının 1 inci sayfasının 2-3 ve 4 üncü sütunlarında seminerimizle ilgili yazı gerçeğe tamamiyle aykırıdır.

Biz öğretmenler topluluğu olarak bundan büyük bir üzüntü duyduk ve hayretle karşıladık. Gerçek şudur:

1 — Ekli proğramımızda görüleceği gibi 2 Eylülden 17 Eylüle kadar sürecek olan seminer çalışmalarımızı el birliği ile yapıyorduk. Her öğretmen kendine düşen konuda görevlendirilmişti. 5/Eylül günü 29/Ekim ilk okulu temsilcisi öğretmen arkadaşın konuşmasından sonra seminer yöneticisi tarafından çalışmalara faydalı olur düşüncesiyle davet edilen Gazi Eğitim Enstitüsü Estetik Öğretmeni Arkeoloğ Nurettin Cangülekli (arkeolojik eserlerin teşhiri ve sergilenmesi konusu) üzerinde bir konuşma yaptılar. Bu konuşmasında yurdumuzun oniki bin yıllık tarihî

zenginliklerinin Anadoluda yattığını, turizm yoliyle bundan memleketimizi iyice tanıtamadığımız için faydalanamadığımızı güzel örneklerle açıkladı ve «iftiharla söyleyebilirim ki Hükümetimiz iki yıldır Turizm dâvası üzerinde önemle çalışmaktadır» dedi. Bu suretle Hükümet tenkit edilmemiş tersine Turizme önem verildiği belirtilmiştir.

Seminerin gayesine uygun olarak en büyük serginin Milletler arası İzmir Fuarının dahi başlangıcının okul ve sınıf sergilerinin olduğunu ve çocuğa sergi yapma, yaptıklarını koruma ve memleketimizin tarihi eserlerine ilgisini çekme üzerinde durularak bu yolda yapılması gereken hususlar üzerinde geniş bilgi verdi.

2 — Seminerde Mahmut Makal'ın kitaplarının satıldığı iddiası da kesin olarak yalandır. Çünki kitaptan seminerde bahsedilmemiş ve dolayısiyle satılmamıştır.

3 — Gazetede bu konuşmalara yer verilirken konulara giriş ve bitiriş cümleleri atlanarak bir çok bakımlardan da değiştirilerek kısır bir anlayışla ve hangi gayeye hizmet ettiğini bilmediğimiz bir davranışla öğretmen topluluğumuza bir leke sürülmüş seminere katılan bütün öğretmenlere çamur atılmıştır.

4 — Eğer bu gazetede çıkan yazının aslı olsaydı seminer çalışmalarını ve içindeki konuları tümüyle ele alır ve faydalarını belirtirdi. Biz millî duygularla dolu öğretmenler olarak bilgi, görgü ve tecrübelerimizle ve 222 sayılı kanunun uygulanması halinde devam eden seminerimizle ilgili bu kabil neşriyatı nefretle karşılaşırız.

Demirli bahçe ilk okulunda seminere katılan 57 öğretmen: Seviye Özçelik, Gönül Masun, Gülây Akdoğanlı, Cumali Altıntaş, Ali Aksungur, Mehmet Nuzumlalı, İfakat Nuzumlalı, Sabiha Kuleaşan, Seniha Ege, Osman Tokat, Yurdanur Ünsal, Ergün Aliz, Belkıs Veziroğlu, Sabriye Gürarda, Seher Atacan, Muzaffer Yücesay, Nesrin Altuğ, Neriman Polatkan, Kemal Yıkar, Münevver Yetimoğlu, Fahriye Tiğici, Ayten Yüceel, Suzan Saygı, Selma Alpergün, Firdevs Eren, Mehmet Ertekin, Didar Manyas, Vedia Noyan, Saadet Sarısözen, Remziye Değerliyurt, Çağlar Kadıoğlu, Mehmet Yılmaz, Hilmi Ulubey, İsmail Acar, Haydar Akbilgiç, Hasan Arseven, Melâhat Gezer, Şerife İmer, Nezihe Yetin, Perihan Akçam, Nuri Güldamla, Hayrinnisa Özbilge, Ali Rıza İnal, Sabahat Bingöl, Azmiye Selçuk, Hamza İnönü, Muzaffer Saka, İnayet Melen, Şükrüye Sezek, Naime Gülleoğlu, Fahriye Akar, Canan Gülten Akgül, Seyfi Koryürek, Remzi Bayazıt, Ayhan Yalçın, Fikriye Bilen, Gülten Ulutaş.

Mahkeme bir yıldan fazla sürdü. Öğretmenlerin tanıklığı, gazeteye götürdükleri protestonun imzalı suretinin dosyada olması falan derken beraat kararı çıktı.

Hiç bir şey bulamayınca neler de buluyorlar. İki mısrayı yanyana getiremeyen niceleri, Bakanlık koltuğuna yaslanmış niceleri, paket paket kitap yollayıp zorla sattırırlar öğretmenlere. O fakir çocukları ağlata ağlata satarlar, soyarlar onları. Onlara hiç söz yok. Bu tutumun karşısında olduğumdan, zaman zaman bu konuda yazılar yazdığımdan kızmış olmalılar bana. Bir çeşit «sen neden yapmıyorsun be birader?» demek bu. Varsın onlar diksinler apartmanları. Daha bir tanecik kitabımı kendim bastırmadım, daha bir tanecik kitabı elime alıp satmadım kendim... Anlatamazsınız. Dedik ya, iftira yapmayı bile beceremiyor adamlar...

***

EVET, ANKARANIN DARDIR YOLU. AMA DÜŞMAN DEĞİL(!) BARIŞ GÖNÜLLÜSÜ ALDI SAĞI SOLU.

Ankara köylerinde gezerken, yer yer 4 K örgütüne raslıyorduk. Çok gülünç Amerikan icadı şeylerdir bu 4 K lar. Sözde köylüleri yetiştirecekler, eğitecekler... Bizim köy öğretmenlerini de tehdit ediyorlar. Çünkü öğretmenler bağ bahçe işleriyle, köyün suyu-yolu falan derken olumlu işlerle uğraşıyorlar. Onlarsa üç aşağı beş yukarı doğum kontrolu lâfından öteye gitmiyorlar.

O sıralarda haftalık yazı yazdığım bir gazetede, «Köycülük Oynayanlar» adıyla bir yazı yazdım. Vay sen misin yazan. Ankara Teknik Ziraat

Müdürlüğü harekete geçti önce. Sonra uzaklardan tehdit mektupları yağdırmaya başladılar, haberli olarak birbirinden. Hatta, bir Amerikalı kızın yani Barış Gönüllüsünün bulunduğu Yağlıpınar Köyüne davet de ettiler, 4 K nın ne harikalar yarattığını görmem için... Köylülerin ürettiği balı küçük 4 K cı çocukların ürettiğini falan yutturmaya çalışıyorlar böyle törenlerde. Köşe başlarına çöp tenekesi asmak gibi utanılacak kadar gülünç durumlara da düşüyorlar. Emperyalizmin E'sinden habersiz bu görevlilerin en nazik şekilde yazılmış iki uyarmasını birlikte okuyalım:

Sayın Mahmut Makal

Millî Eğitim Müdürlüğünde Müfettiş
Ankara

8/Kasım/1960 günü Yağlıpınar köyünde yapılan 4-K Başarı Gününe davetimizi kabul ederek, teşrif ettiğinizden dolayı çok teşekkür ederiz.

4-K çalışmalarına büyük bir şevk ve hevesle başlamış olan bizler tatbikatta bu gün için görülen noksanlıkların tabii olduğu telâkkisiyle aksaklıkların yıldan yıla giderilerek bu çalışmalardan feyizli neticeler alacağımızı ümit ediyoruz.

Yağlıpınar köyündeki başarı gününde konu hakkında daha geniş bilgi aldığınızı ve 31/Ekim tarihli Ulus Gazetesindeki, 4-K çalışmalarına katılan arkadaşlarımızı karamsarlığa düşürebilecek olan, yazınıza bizleri teşvik edici bir yazı ekliyeceğiniz ümidi içinde bulunduğumuzu bildirir, teşekkürlerimizi sunarız.»

24. 11. 1960

Teknik Ziraat Müdürü
Davut Arıs

Sayın Mahmut Makal

31/10/960 tarihli Ulus Gazetesindeki «Köycülük oynayanlar» yazınızı okumuş bulunuyorum.

4-K kulübü ve ev ekonomisi mevzularına karşı ilgi duyduğunuza çok memnun oldum. Sizin gibi eğitim ve öğretimle uğraşan hatta köycü olan kimsenin daha iyi tetkik etmesi ve selâhiyetli şahıslardan esaslı bir şekilde öğrenmesi icap etmez mi?

Çünkü mezkûr mevzular hakkında tam ve kat'i bir bilgiye sahip olmadığınızı yazınızdan anlamak mümkündür.

Asırlardan beri ihmâle uğramış, geri kalmış fikri ve maddi imkânsızlıklar içerisinde basit aletlerle toprakla haşır-neşir olarak bocalayan çiftçi ve köylüyü muasır medeniyet seviyesine ulaştırmak 4-K Kulüplerinin en büyük amacıdır. Çalışmalar esaslı bir şekilde ve her yönden takip edilerek yapılacak olunursa; daha iyi fertler, daha iyi aileler, daha iyi cemiyetler, daha iyi mamur Vatan elde edilmez mi?

Çiftçi ve köylü çocuklarını, köy bünyesi içerisinde, okul dışı teşkilâtlandırarak erkek ve kız çocuklarını, ziraat ve ev işlerinin muhtelif kollarında projeler esasına dayanan eğitim ve öğretim sayesinde ziraat ve ev hayatını öğretmek bilgili, iyi ahlâklı ve cemiyet için faydalı vatandaşlar yetiştirmektedir. İşte her yönden geri kalmış Türkiyedeki 4-K kulüplerinin gelişme ve inkişâfları memnuniyet verici bir hızla ilerlemekte, zira inkılâp hükümeti üzerinde hassasiyetle durur ve gelişmesi için daha fazla imkân verildiği taktirde örnek ve modern köyleri kısa zamanda meydana getirmek pekâlâ mümkündür.

Ev ekonomistlerin çiftçi kadınların inkişâfını sağlıyacak bilgiye sahip olmadığı kanaatınıza hiç bir zaman iştirâk etmiyorum. Ev ekonomistleri ne kadar bilgisiz ve ehliyetsiz olursa olsun bu günkü şartlar altında ve geri kalmış çiftçi kadınlarına yeteri kadar bilgi vereceklerine şahsen kaniyim.

Okul dışı zirai ve sosyal eğitim ve öğretim olan 4-K kulüpleri Eğitim Bakanlığına devredilmesi tezini savunduğunuzu esefle karşılamaktayım. Çünkü eğitim davasını halledememiş ve gelecek senelere lâyıki veçhile ile halletmesi şüpheli olan bakanlığa, memleketimiz için muazzam bir problem olan davalarını, hangi elemanları ile Eğitim ve öğretim mevzularını halledebilecektir. İmkânsızlıklar içersinde memleketine faydalı olmağa çalışanlar değil bilhassa fikirlerinizle gülünçlüğe siz düşmüş oluyorsunuz.

Köy ve köylü eğitim mevzuunda gerçekleri göz önünde bulundurmak suretiyle köycü öğretmenle fikir teatisinde bulunmayı çok isterim. Zira «Köycülük Oynuyanlar» yazınızdaki fikir ve düşüncelerinin % 80-90 nı zait olduğunu kısa zamanda anlıyarak müsterih olacaktınız. Selâmlar.

Osman Sarıkaya Vilâyet 4-K Lideri Antakya/Hatay

ADANANIN YOLLARI ÇAMUR

Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu, 1964 yazında Eskişehirde toplandı. Kızıl-

cahamam delegesi olarak katıldım. Bütün erkânı oradaydı Bakanlığın. Şöyle bir eleştirelim tutumlarını dedik. Hepsinin canı sıkıldı. Müsteşar Nuri Kodamanoğlu, bahçeye çıktığımızda yanıma geldi ve şu tehdidi savurdu: «Elimde dokuz tane dosyan var Mahmut!» Bu dokuz dosya, demindenberi lâfını ettiğimiz dosyalar. Tahkikatları yapıyorlar, cezayı hemen kesmiyorlar. Bekletiyorlar babam bekletiyorlar. Hazır kuvvet gibi. Ne zaman bana müsteşarın, bakan ya da iktidarın canı sıkıldı, işaret geliveriyor ve dosya kullanılıyor.

İbrahim Öktem de Eğitim Bakanı. Bir zamanlar bana, «öğretmenliği bırak bizim Yeni Türkiye Partisine gel. Yeni Gün Gazetesinin de idare müdürlüğünü alırsın usulen. Sen ne hazırlarsan onu söyleyip onu uygulayacağız eğitim ve köy konusunda» diyen İbrahim Öktem de Halk Partili olarak koalisyonda Eğitim Bakanı şimdi. Dosyalar elden ele dolaşıyor, çember daralıyor gene. Bilemezsiniz insanın şöyle rahat bir soluk almaya ne kadar ihtiyacı oluyor böyle anlarda. Fransa Eğitim Bakanlığı, kitaplarımın orada basılması dolayısiyle bir yıllık burs verdi. Ama izin? Yok. «Pasaport alabilirsen bizden yana hay hay» demesine rağmen, pasaportu alınca cık çekti Öktem. Bir kere daha istifa yolu gözükmüştü bize. Ettik.

Dönüşte gene girdim mesleğe. Ankaradaki Test ve Araştırma Bürosuna vermişlerdi. Benden başka herkes dört-beş yıl Amerikada kalmıştı burada çalışanlardan. Amerikalılar, en az maaşlarının iki misli gelir sağlıyordu herbirine. Belli belirsiz, çeşitli yollardan ve çeşitli adlar altında alıyorlardı bu parayı. Maaşı yediyüz lira olan bir arkadaş yediyüzelli liralık bir evde oturuyordu. «Dükkân»

diyorlardı buraya. Dükkân kapanırsa, evimin önünde kendimi yakarım, diyordu çoğu. Amerikalılar arada göz kırpıyorlar, dükkânı kapatmakla tehdit ediyorlardı bunları. «Sakın kıpırdamayın, sessizce oturun işte böyle» demeye getiriyorlardı. Bir yandan ek dersler alıyorlardı ortaokullardan. Bana bu da yasaktı. Amerikan parası da kursağıma düşmedi çok şükür.

Orada bana iş de vermediler. Altı ay oturdum. 1966 şubatı ortasında Adanaya gidenedek. Yalancı çıkmamak için söyleyim ki, bir tanecik iş verdiler, onun için de pişman oldular. Benim bazı tekliflerim üstüne de memnuniyetle o işi başkalarına verdiler.

İmam-Hatip Okullarından çıkanların işsiz kalması sorunu ve öğretmenlikte kullanılmaları için bir kombinezon bulunması sorunuydu iş. Araştırma Bürosundan icazat aramak gibi bir şey. Bilgi ve kanaat istiyorlardı. Bu da masa başında verilemezdi. Şu teklifi yaptım:

«Test ve Araştırma Bürosu Müdürlüğüne

Milli Eğitim Bakanlığı Din Eğitimi Genel Müdürlüğünün 4.10.1956 gün ve 3032 sayılı yazılarıyla, yurdumuzda 1951-52 ders yılından beri aydın din adamı yetiştirme amacıyle faaliyette bulunan 26 İmam Hatip Okulundan mezun vermekte olan 19 tanesinin verdiği mezunların durumları hakkında gerçek bir inceleme yapılması istenmektedir.

Ancak, bu okulu bitirenlerin diyanet hizmetlerinde görev alıp almadıkları, yetiştirildikleri alanda ne oranda hizmete girdikleri, sonraki okullara devamlarında hangi faktörlerin rol oynadığı,

öğretim sistemimizin bunda ne derece etkide bulunduğu, bilinmemektedir.

Bakanlık merkez örgütünce bilinmeyen bu hususlar, Diyanet İşleri Başkanlığınca ve İmam-Hatip Okulları Müdürlüklerince de bilinmemekte, böylece, Bakanlığı aydınlatacak bilgiler elde edilememektedir.

Yukardaki hususları aydınlığa çıkarıcı bir araştırma yapılırsa, bu araştırma, İmam-Hatip Okulları için hazırlanmakta olan geliştirme programı çalışmalarına ışık tutacak, bu okullar hakkında yeterlilik - yetersizlik tartışmalarını halledecek ve yeni İmam-Hatip Okullarının açılıp açılmamasına, bu araştırmanın ışığı altında Bakanlıkça rasyonel bir karar verilecektir...

Bu hususta etraflı ve gerçek bir araştırmanın yapılabilmesi için, bu okullardan hiç değilse değişik bölgelerde bulunan 10 tanesinde inceleme yapmak gerekir. Okulların çalışma tarzları, eğitim uygulamaları, yönetici, öğretmen ve öğrencilerin düşünceleri ve bu düşüncelerin gerçeğe uygunluğu, ders program ve kitaplarıyla bunların öğrencilere yaptığı olumlu-olumsuz etkiler, öğrencilerin buraya niçin geldikleri, aradıklarını bulup-bulamadıkları, aydın din adamı olarak bir ihtiyaca cevap verip-veremiyecekleri hakkındaki kanıları, hayatta, okulda yetiştirildikleri konu ile ilgili iş bulup bulamadıkları, neden başka işlere kaydıkları ya da neden açıkta kaldıkları... Ancak okullarda ve okul çevrelerinde hayata atılmış İmam-Hatip Okulu mezunları üzerinde yapılacak araştırma ile ortaya çıkabilecektir...

Araştırmalar başlarken anket yoluna baş vurmamak ancak durumu tesbit ettikten sonra

anketler hazırlamak bu alanda bizi gerçeğe götüren en doğru yol olacaktır.

Aksi takdirde, Yüksek Bakanlık, basma kalıp bilgileri ve rakamları, yazışmak suretiyle ya da müfettişleri marifetiyle, araştırma bürosundan daha iyi toplayabilir...

Okullarda ve çevrelerinde araştırma yapılması için gereken işlemin yapılmasına saygıyla sunulur.»

Mahmut Makal
Test ve Araştırma Bürosu
Araştırma Bölümü

Yazı bir daha bana dönmedi. Amerikalıların yaptığı bir bina ki, herkese bir oda, odada telefon v.s.

Bana göre değildi.

Ders vermediklerinden yakınıyordum. Hatta bir keresinde kararname de hazırlandı, Keçiören Gülcüoğlu Ortaokulu için. Ama aynı gün iptal edildi.

Adananın yolu görünmüştü. Kış ortasında bahar beni bekliyordu. Belki Adananın yazı da kış olacaktı benim için...

Adanada adamın başına çorap örmenin kolay olacağını düşünmüşlerdir herhalde. «İmam-Hatip Okulu mezunları halis köy öğretmeni olur» tarzında bir rapor verseydik Yüksek Bakanlığa, güzel kanaatlarımızdan ötürü bu işler başımıza gelmezdi belki de. Bakanlık elbette bildiğini okur. Bizim kanaatlarımız falan vız gelir. Ama bir de bizim düşüncemizi dolaylı yoldan öğrenip de ne mal olduğumuzu görseydi, ona göre davranırdı...

Uzatmıyalım, Adanaya geldik ve Kozan - Kadirli - Ceyhan sacayağının ortasına düşen ova köy-

lerinde okulların teftişine başladık. Merkez Kozan ilçesi, arasıra Adanaya gelmeler falan. Bir de ne göreyim peşimde bir jandarma jeepi geziyor. İçinde iki assubay. Meğer özellikle geceleri, benim gündüz dolaştığım köylere uğruyorlar ve öğretmenleri, bazan köylüleri yataklarından kaldırarak ifadelerini alıyorlar. Aylarca devam ettiler ve bir ipucu bulamadılar. Komünistliğim meselesidir mesele gene. Başka ne olur bizde. Herkesin kurtuluşu ona bağlı. Daralan İçişleri Bakanı ona sarılır, siyasi partiler ona sarılır... Öğretmen dostlar iyi direndiler doğrusu. Bir tek açık vermediler, bu düzmece tahkikat sırasında.

Valiyle telefonlaştık bu arada. «Olamaz efendim, ver bana arabanın numarasını, göreyim hesaplarını» dedi. Nerde, hemen söyledim arabanın numarasını ve de içindeki eli tomsonlu subayların adlarını. Kapattı telefonu.

Sonra Kozan savcısını kışkırttı üstüme. Vay efendim burada savcı dururken sen neden valiye doğrudan doğruya bu gibi şeyleri duyurursun. Öğretmenler sendikasının lokalinde gırtlak gırtlağa geldik adamla bir gece. Böyle zorbadır bunlar. Yeri gelince, kanun, mevzuat, yol-yordam. Ama gece vakti valiyi kayırma dediniz mi bunlar yok. Her şey onlar için. Ne kadar zavallıdır bunlar. Bir zamanlar Koçhisarda bir yargıcın gene gece vakti lüzumsuz bir şekilde söylediği lâfı söyledi bana: «Tevkif ederim sonra!» Lâfa bakın. Kanun adamlarına bakın. Canlarının sıkılmasına bağlı her şey. Ya da kapı kulu olmamanıza, öyle davranmamanıza.

Akşam Gazetesinde bir haber çıktı bu takiple ilgili. Oniki kasım 1966 günlüsünde:

MAHMUT MAKAL JANDARMAYI ADANA VALİSİNE ŞİKÂYET ETTİ

ADANA, Özel

«Bizim Köy» kitabının yazarı ve Kozan ilçesinde İlk Öğretim Müfettişliği yapan Mahmut Makal dün şehrimiz Valifi Lütfi Hancıoğlu'na yaptığı müracaatta bir jandarma jeepinin kendisini devamlı takip ettiğini söylemiştir. Makal, Hancıoğlu'na yaptığı müracaatta içinde Hasan Çetinkaya ve Timur Aras adındaki jandarmaların bulunduğu 720219-23 No. lu jeepin kendisini devamlı şekilde takip ettiğini belirtmiştir. Teftiş için gittiği köylerdeki okulların öğretmenlerine bu iki jandarma tarafından baskı yapılarak kendisinin komünist propagandası yaptığını söylemeleri istendiğini söyleyen Makal, Validen buna mani olunmasını istemiştir.

Onbir Kasımda Yeni Adana Gazetesi de ona benzer bir haber yayınladı:

YAZAR VE MÜFETTİŞ MAHMUT MAKAL'A KARŞI TERTİP HAZIRLANDIĞI İDDİA EDİLDİ

İddia edildiğine göre, Kozan'da ilk öğretim müfettişliğini yapan yazar Mahmut Makal, bir haftadanberi 720219/23 No. lu jandarma pikabı ile takip edilmektedir. Pikapta bulunan Hasan Çetinkaya ve Timur Aras adında iki jandarma çavuşu, Makal'ın bölgesinde bulunan 23 köydeki 77 öğretmene ayrı ayrı baskı yaparak «Mahmut Makal bize komünizm propagandası yaptı» demelerini istemişlerdir.

Fakat bu baskıya boyun eğmeyen öğretmenler, Makal'ın teftişten başka bir şey yapmadığını açık olarak söylemişlerdir.

Bu durumu Vali Ömer Lütfi Hancıoğluna telefonla bildiren Makal, Valinin böyle bir emir vermediğini bizzat Validen öğrenmiştir.»

Adamlar, yani Bakanlıktakiler kararlarını çoktan vermişler: Bakanlık emrine alacaklar. Başbakan Demirel Adanaya gelince bilmem kaç yüz imzalı dilekçe vermiş kodamanlar, benim alın-

mam için. Ben ne yaptım onlara, hiç. Ne dilekçeye imza atanlar tanır beni ne de bu imza işini kotaranlar. Ama komünist olduğumu duymuşlar ya, yeter.

Burdan ipucu bulamayınca, ellerindeki dosyalara, eski tahkikatların uyutulan sarı samanlarına sarılmışlar. Kodamanoğlu demişti ya elde dokuz dosya olduğunu, canlarını sıkarsam kullanacaklarını.

Meğer Atatürkün ölüm yıldönümünde toplanmış Bakanlığın otuz tane kıyıcıbaşı ve Bakanlık emrine alınmama, gerekçesiz olarak fakat eski dosyalara dayanarak karar vermişler.

İşte kararları:

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
MÜDÜRLER KOMİSYONU

Sayı : 405-1-559
Toplantı tarihi: 10.11.1966
Tastik tarihi: 21. Kasım. 1966

Konu: Adana İlköğretim Müfettişi Mahmut Makal'ın 6435 sayılı kanuna istinaden Bakanlık emrine alınması.

Mahmut Makal hakkında İlköğretim Genel Müdürlüğünün 24.10.966 tarih ve 54485 sayılı teklif yazısı ile ilişiği altı dosyadan müteşekkil evrak incelendi: İşin gereği düşünüldü:

Adana İlköğretim Müfettişi Mahmut Makal'ın 6435 sayılı kanuna istinaden Bakanlık emrine alınmasına, gereği yapılmak üzere dosyaları ile birlikte işbu kararımız kopyalarının İlköğretim Genel Müdürlüğünce görülerek Özlük İşleri Genel Müdürlüğüne tevdiine oybirliği ile karar verildi.

İş; Bakanlık makamının tasdiklerine sunulur.

Müsteşar Mes. ve Tek. Öğ. Müsteşarı Kültür Müsteşarı Müsteşar Mu. Mes. ve Tek. Öğ. Müsteşar Muavini Kültür Müs. Muavini T.K.B. Y. Öğ. G. Md. O. Öğ. G. Md. Gü. Sa. G. Md. Kız T. Öğ. G. Md. Er. T. Öğ. Gn. Md. Tic. ve T. Ö. Gn. Md. Öz. İ. Gn. Md. Özel Ok. Gn. Md. Din Eğ. G. Md.

Teknik İ. B. ve Eğ. A. G. Md. İşletme ve D. G. Md. nİsan G. Eğ. nG. Md. Milli Kütüphane G. Md. Mes. ve Tek. Yük. Öğ. Gn. Md. Yayın ve Bas. Eğ. Malzc. Gn. Md. Mek. Öğ. ve Teknik Yayınlar G. Md.

Uygundur
21. Kasım. 966
Milli Eğitim Bakanı
Ø. Dengiz

Bakanlık emri çıkınca geldik Ankaraya. Sağ olsunlar yurdun dört yanından mektuplar yazdı dostlar, meslekdaşlar. Ama nereye yazdılar biliyor musunuz, Eğitim Bakanlığına. Beni oraya, merkeze alındı sanıyorlar. Oysa bu ceza, işten atılma cezasıdır. Umarım artık bu cezanın niteliği iyice anlaşılmıştır kıyımlar dolayısiyle.

Adana köylerindeki meslekdaşların mektup yazması mesele oldu. Postanelerden şüphe ettiler. Haberleşme hürriyetine rağmen böyle bir şey oluyor mu, polis ya da savcılık kanun dışı bir şey yapıyor mu, bilmiyorum. Ama gene de bazı mektupları sızdı bana kadar. Meslekdaşların yanında köylüler de yazdılar. Çocuklarının okuması için gene de çaba göstermemi falan istiyorlardı. Gazi Köyünden Aygün örneğin, ilkokulu bitiren çocuğunun bundan sonra ne olacağını benden soruyordu. Biraz sonra Nuri Ayvalı'nın Gazi köyündeki bir töreni anlatan yazısını okuyacaksınız. Halil Aygün'ün ihtiyacını bu tören karşılamıştır umarım.

Öğretmenlerse, toplantılarda tanıttığımız, boş zamanlarında okudukları kitapların ellerinden zorla toplandığını yazıyorlardı. Hem de öğretmenin seçme yapmış gibi hepten kitaba sarılmaları korkutmuş bunları. Sarıtaş ve Hasan Kızılte-

pe buna da değindiler mektuplarında. Adananın bir dağ köyünde doğup büyümüş Hasan Kızıltepe öğretmenin bir mektubundan bir kaç satır alırsam, durumu anlamanıza yardım eder: «Siz buradan gittikten sonra özel olarak ıslahatçı bir müfettiş tayin ettiler. Bizi siz tam solcu yapmızsınız da yenisi tam sağcı yapacakmış. Siz buradayken ben mühim bir kişi değildim. Fakat yeni müfettiş beni baş solcu olarak vasıflandırdı. Sık ilgilendi ve tehlikeli kişi olduk. Ali Tunç da benimle birlikte solcu olarak vasıflandırıldı. Ortada acaip görülen, bizim bölgedeki öğretmenlerin solcu oluşu, solcularla doldurulușu. Müfettiş Beyi de şaşırttı. Özel olarak buranın, okuyan, bilen ve bildiğinden şaşmayan öğretmenler bölgesi haline gelmiş olması dikkati çekmektedir. Yakında festival var, sonuçtan sizi haberdar ederiz...»

Sözünü ettiği festival yapılmış. Bana haber edemediler ama Ayvalının yazısından öğrendik durumu. İmeceden alıyorum bu yazıyı:

BİR KÖY KALKINDI

«Kozan Adananın üç büyük ilçesinden biri, Çukurovanın yukarı bölümüne düşer. Tarihin saptadığı en son feodal ağası Kozanoğlu'dur. O 'nun üstüne yakılan türküleri halk söyler durur daha.

Bugün bile Kozan, feodal artıkların istemediğiniz kadar fazla olduğu bir ilçedir. Bu yüzden halkı, kendi benliğini bulamamıştır. Çünkü ağalar «her şeye kaadirdir». Kim şöyle baş kaldırır. yüksekçe bakmaya başlarsa kafasına vurulur ve düzgün bakması sağlanır. Onun için de kimse yukarı bakmaya cesaret edemez.

Adana Milli Eğitim Müdürlüğü, komşu iki ilçenin katılması ile, iki ilçenin ortasında, uygun bir köyde ilkokulların yapacağı «Kültür şenlikleri» düzenlemiş. Kadirli ile Kozan kültür şenliğini birlikte yapmayı kararlaştırmışlar. İki ilçenin orta yerinde bir köyü seçmişler. Programda ilkokul öğrencilerinin yapacağı gösteriler yanında bir de münazara var. Konu şu: Sosyal değişmede ekonomi mi, yoksa kültür mü daha etkilidir?

Adı geçen şenliğin ilçelerdeki düzenleyicileri özellikle Kozandakiler, bu münazaranın yapılmasını sakıncalı bulmuşlar. Halk öğretmenleri dinler, birşeyler öğrenir, başımız belâya girer diye düşünmüş olmalılar ki nasıl eder de bu münazarayı engelleriz, diye kafa yormuşlar. Sonuçta ilçe lise müdürü ve ilköğretim müfettişi bir formül bulmuşlar: Kültür şenliği yapılacak köyü değiştiririz. Böylece Kadirlinin şenliğe katılmasını engelleriz ve münazara böylece taraflardan biri olmayınca iptal edilir.

1 Mayıs Bahar Bayramı tatiliydi. Gazi köyünde Kültür şenliği var, dediler. Dost ahbap toplandık gittik. Çevre köyler kadınlı erkekli toplanmışlar. Okulun bahçesinde bir sahne yapılmış bezlerle. Millet etrafını çevirmiş sahnenin. Sekiz-on yaşındaki çocuklara külâh, kaftan, zubunlu entariler giydirmişler, keçi kılından koca koca bıyıklar takmışlar, oynatıyorlarmış sahnede. Vali gelmiş, Milli Eğitim Müdürü gelmiş, ilçenin kaymakamı, ileri ve geri gelen memurları da toplanıp gelmişler. Kalabalık bin, iki bin filân var. Köy muhacir köyü olduğundan kadınların çoğu çarşaflı.

Bölge ilköğretim müfettişi bir konuşma yaptı. Dinleyiciler ne anladı bilmem ama bu satırların

yazarı o uzunca konuşmadan sadece «devletle halkın elbirliği etmesi köy kalkınması değildir.» dendiğini anlayabildi. Sonra sorduğum kimseler de ne anladıklarını anlatamadılar. «Bıyıklı cücelerin» oyunları bir süre daha devam etti. Arkasından Adana Valisi Makal'ın peşine candarma jeepi taktığını söyleyen Hancıoğlu Paşa çıktı kürsüye. O da «Burda bu kalabalığın da toplandığı bu köylerin kalkındığını gösteriyor» dedi. Vali ve ileri gelenler için hazırlanan yemekleri yediler büyükler. Bir yağmur başladı büyü bozuldu. Büyükler çekti gitti. Bizler de orda okulun sınıflarına sığındık, kaldık.

Vali de olsa, mebus da olsa anlayış bu işte. Vali konuşurken görmüştür, kadınların yarısının çarşaflı olduğunu. Ama onun ilgisini bile çekmiyor demekki. Onun ölçüsü toplantıya gelen kalabalık. Vali gittikten sonra halk ve öğretmenler «Vali geldi köyü kalkındırdı, gitti» dediler. Herkes münazaranın neden yapılmadığını soruyordu birbirine. Herkes bir şey söylüyor, türlü yorumlar yapılıyordu. Halktan Niyazi Yücel'in kanaati şuydu: Biz köylüyüz ya, okumamışız ya, açız, susuz ya. Onun için gelen bizi uyutmaya çalışıyor. Efendimizsiniz diye diye tüyümüzü yatsınına sıvıyor. Şöyle bakıyorum da bizim efendi olmamızın mümkünü yok, böyle giderse.

Adana valisinin gelip kalkındırdıktan sonra gittiği köy ve o köyün çevresindeki köyler, daha önce değerli eğitimci Mahmut Makal'ın bölgesiydi. Peşinde bindirilmiş candarma ekipleri gezer, öğretmenlerin ifadelerini alırdı. «Makal komünist propagandası yaptı mı» diye. Bir terör havası estirilir, öğretmen halkın gözünden düşürülmek istenirdi böylece.

Makal bakanlık emrine alındıktan sonra gittiğim Kozan'da öğretmenler eski müfettişleri Makal'a mektup yazamadıklarından yakınıyorlardı. Makal'a yollanan mektupların savcılık tarafından açılıp okunduğu dedikodusunu duymuşlardı. Makal maaş nakil ilmühaberinin yollanması için mutemedine mektup yazıyordu, cevap beklediğini bildiriyordu. Ne maaş, ne nakil ilmühaberi geliyordu, ne de yazdığı mektuba bir cevap. Makal'a mektup atabilmek için bazı öğretmenlerin Adanaya kadar gelmek zorunda kaldıklarını kendi ağızlarından duyuyorduk. Adana Milli Eğitim Müdürü Makal'ın maaş nakil ilmühaberinin ikinci bir emirlerine kadar yollanmamasını ve hatta hiç bir ödemede bulunulmamasını emrediyordu Kozan İlköğretim Müdürlüğüne. Kasaba mütegallibeleri köylerdeki uşaklarına Makal'ı «komünist propagandası yapıyor diyerek yakalayın, bir güzel dövün ve getirip karakola teslim edin» diye emirler veriyordu.

Neydi Makal'ın suçu?

Halktan yana olmak, halkın uyutulmasına karşı olmak. Göstermelik törenlerle halkın kalkınamıyacağı için gerçek halk kalkınmasının yollarını yazmak. Köylünün ve de öğretmenlerin Atatürk'ü gerçek ve devrimci yönü ile tanımalarını sağlamak için onlara kitaplar, ödevler vererek gerçek ulusçunun görevini yapmak...

Makal'ın yerine gönderilen meslektaşı da onun verdiği kitapları toplayıp «size yeni kitaplar vereyim, bu kitapları okumak tehlikelidir» demiş. Ama yerine de kitap vermemiş. Şimdi onun için öğretmenler diyorlar ki «O kitapsızdır, kitabı olsa şimdiyedek verirdi zahir.»

İşte kalkındığını bildirdiğim köyün eski görevlisi, işte yeni görevlisi. İşte yöneticilerimizin köy kalkınmasından anladıkları ve köylü birşeyler duyar, uyanır diye münazaraların iptali için oynanan oyunlar...

Köy kalkınmasıymış!

Hangi köyün, nasıl kalkınması?..

Sekiz, on yaş çocuklarına bıyık tak keçi kılından, çıkar sahneye oynat. Böylece köy kalkınıversin.

«İt kapıda zebun gerek» ya, yapılan da o. Gerisi boş söz. Bıyık takıp oynamakla, kaftan ve fes giyip bayramlarda yürümekle kalkınma olsaydı koca imparatorluk yıkılmazdı.

«Asırlardır kanını emip, kemiklerini yabancı diyarlarda bıraktığımız» köylümüzün yüzü sınıf bilincine vardığı zaman gülecektir. Ondan beride kurtuluş olsaydı, şimdiye bir uç verirdi.»

***

Senatoda Eğitim Bakanı Orhan Dengiz hakkında genel görüşme açılırken, Millet Meclisinde de öğretmen ve kültür düşmanlığı üzerinde durulduu. Adanada benim bölgeden toplatılan kitaplar söz konusu edildi:

MİLLİ EĞİTİMDE NELER OLUYOR?

T.İ.P. Milletvekili Yusuf Ziya Bahadanlı'nın Bütçe Karma Komisyonunda Milli Eğitim Bakanlığı üzerine yaptığı konuşmadan bazı bölümleri aşağıya çıkardık. Birlikte okuyalım:

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI KİTAP OKUMA ÖZGÜRLÜĞÜNÜ YOK ETMEK İSTEMEKTEDİR.

«Tümüyle politik nedenlerle seçilen, hazırlanan kitapları, dergileri, gazeteleri okullara göndermektedir. Bu kitapların, dergilerin, gazetelerin dışında kalanları okumak suç sayılmaktadır.

Öğretmenin evinde okuduğu kitaplar da kontrol altındadır. İktidara bağlı editörler kitap basmaktadırlar. Basabilirler, para kazanmak her vatandaşın hakkıdır. Ama bu kitapları evinde bulunduran öğretmen suçlu görülmemelidir. Örneğin, «Durgun Akardı Don» bir öğretmenin evinden alınmış ve suç unsuru olarak gösterilmiştir.

Son günlerde bir de Atatürk'le ilgili demeçler, kitaplar Bakanlığın gözünü korkutmaktadır. Atatürk'ün «Bursa Nutku» nu mu okumuş öğretmen, derhal Bakanlık emrine alınmaktadır. Değil okumak okuyup okumamayı düşünen öğretmen dahi bakanlık emrine alınmıştır.

Kadirli'nin Naşidiye, Çiyanlı, Kozan'ın Pekmezci, Faydalı, Gazi Hacılar, Ayşe Hoca gibi köylerinde gece yarıları jandarma assubayları, öğretmenlerin evlerini arıyarak kitaplarını toplamış milli eğitim bakanlığına göndermiştir.

Toplanan kitaplardan birkaçı: **«Atatürk Yolu», «Atatürkçü Olmak», «Atatürk İlkeleri», «Atatürk Diyor Ki», «Atatürk'le Konuşmalar»** gibi.

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI YAZI YAZMA ÖZGÜRLÜĞÜNÜ YOK ETMEK İSTEMEKTEDİR:

Millî Eğitim Bakanlığının kanaatınca, öğretmen yazı yazmıyacaktır. Etliye sütlüye asla karışmıyacaktır.

Talip Apaydın, Romanları yabancı dillere çevrilmiş ünlü bir yazardır. Suçunun ne olduğu söylenmeden bakanlık emrine alınmıştır.

Mahmut Makal, kitapları hemen bütün dünya dillerine çevrilmiş bir yazardır. Bakanlık emrine alınmıştır.

Fakir Baykurt, yine dünyaca bilinen bir yazardır. Bakanlık bugünlerde Fakir'le uğraşmaktadır.

EĞİTİM BAKANLIĞI DÜNYA KARİKATÜRÜNE BÜYÜK HİZMETLERDE BULUNMAKTADIR.

Anamur'un Demirören köyünde bir öğretmen vardır Abdulkadir Bulut. Öğretmen şairdir, sanatçı mizaçlıdır. Evinin duvarlarını mahalli el işleriyle süslemiştir. Bir köylü örmesi hasır işleme asmıştır duvara. Hasırın bir kenarına da bir kamyonun çiğnediği kurumuş bir kurbağa ölüsü iliştirmiştir. Yalnız bu kurbağa kurusunun büyük bir suçu vardır: **Ön sol ayağı havaya kalkıktır.** Kamyon öyle biçimlendirmiştir.

Şimdi bu öğretmen bakanlık emrindedir ve suç unsuru, du-

varda asılı ön sol ayağı havaya kalkık kurbağa ölüsüdür. İlgililer ölü kurbağadan, öğretmenin solculuğunu tesbite çalışmaktadırlar.»

(İmece Dergisi)

19 Aralık 1966 günlü Medeniyet'te şu haber çıktı:

MAHMUT MAKAL'ın öğrencilere «Okuyun» diye tavsiye ettiği: ATATÜRK'ÜN hayatıyla ilgili kitaplar, kitaplıklardan ve evlerden toplatılıyor.

DEVRİM DÜŞMANLARI İYİCE AZDI :
ATATÜRK İLE İLGİLİ KİTAPLAR TOPLATILIYOR!

ADANA, (Özel) — İlimizde İlköğretim müfettişi olarak görev yapan yazar Mahmut Makal'ın Bakanlık emrine alınmasından sonra, devrim ve cumhuriyet düşmanlığı daha da kesin ve gözle görülür bir hal almıştır.

Mahmut Makal'ın görev bölgesi içinde bulunan köyleri dolaşan bazı işgüzar görevliler, şimdi o'nun arkasından bir «suç dosyası» düzenlemek çabasına girmiştir. Bu arada son derece gülünç ve bir o kadar da acı olaylara sebep olan görevlilerin bu çabası, aklı başında kimseler tarafından üzüntü ve hayretle izlenmektedir.

«MAKAL, NE YAPMIŞSA ONU BOZMAK VEYA YIKMAK GEREK!»

Mahmut Makal'a yüklenecek bir suç veya takılacak bir kulp icadetme gayretine kapılan görevliler, bu arada O'nun görevli olduğu süre içinde yaptığı her olumlu işi, bozmakta ve kötülemektedirler.

ATATÜRK İLE İLGİLİ KİTAPLARI OKUMAK EN BÜYÜK SUÇ(!)

Makal'ın görev bölgesindeki köyleri dolaşan müfettişler, sırf Makal tavsiye ettiği veya «Okuyun!» dediği için ATATÜRK'ü anlatan kitapları da «zararlı yayınlar» dan sayarak toplatmaktadırlar. Jeeplere doldurularak köylerden şehre getirilen kitaplar arasında özellikle şunlar göze çarpmaktadır:

1 — ATATÜRK İLE KONUŞMALAR. Yazan: Mustafa Baydar (Varlık Yayınları)

2 — ATATÜRK YOLU. Yazan: Yaşar Nabi (Varlık Yayınları)
3 — ATATÜRK DİYOR Kİ. (Derlemeler. Varlık Yayını)
4 — ATATÜRKÇÜ OLMAK. Yazan: Ceyhun Atuf Kansu.

10.Aralık.1967 günlü gazetelerden:

Durumuyla ilgili olarak Makal da basına verdiği demeçte özetle şöyle demiştir:

«Hikâye uzundur biz kısa keselim. Adamlarla, tam yirmi yıldır savaşıyoruz. Bütün dava, sekiz asırdır birbirine sırt dönmüş olan devlet halk arasında halkın içinde ve halktan yana oluşumuzun yadırganmasıdır.

Bütün okumuşları, maaş karşılığında satın alıp, halka karşı kullanma zihniyeti ve alışkanlığı ayaktadır. Okuyan halk çocuklarının, özellikle öğretmenlerin içinde halkın davalarına kim sahip çıkıyorsa, iktidar farkı olmaksızın, Atatürk'ten sonra, ayaklanmasına devam edilmektedir. Benim Bakanlık emrine alınışım, bu zincirin bir halkasından ibarettir.

Bakan ve Müsteşar içinde olmak üzere, Eğitim Bakanlığının yetkili Genel Müdürleri ki, bu gibi kararnamelere imza atanların sayısı 30 tanedir. İşi gücü bırakmışlar, ellerinde halktan yana, öğretmenlerin listesi her Perşembe toplanıp bir kısmımızı ayıklamakla uğraşmaktadırlar. Bunun dışında yaptıkları başka bir iş de yok.»

15.Aralık.1966 günlü Forum Dergisinden:

«Mahmut Makal'ın Millî Eğitim Bakanı tarafından bakanlık emrine alınması, son haftanın önemli bir olayı olmakla beraber, bu olay bir iki yıldanberi, ilerici, ülkücü ve halktan yana devlet memurlarının pasif duruma getirilmesi yolundaki karar ve teşebbüslerin artık kuvvetli bir eğitim hâlinde ortaya çıktığını kanıtlayan önemli bir nitelik de taşımaktadır. Ankara'daki ilk öğretim müfettişi olarak hizmet görmekte olan Makal, bundan bir yıl kadar önce Adana'ya gönderilmiş, bu defa da, yeniden Ankara'ya Bakanlık emrine alınmıştır. Bakanlık emri müessesesi, idare hukukunun, merkezi idare organlarına, gereği hâlinde kullanılmak üzere tanıdığı ve son derece hassaslıkla kullanılması gereken bir yetki karakterindedir. Bakanlık emrine alma kararının, haklı maddi nedenlere dayanması gereği, bu müessesenin temelinde vardır. Bu nedenle, bu yetkinin, bir bakanın, ya da ona yaranmakta yarar mülâhaza eden yüksek dereceli memurların kişisel, keyfî ve indî görüşlerine dayandırılması; memuru;

görevini ifa edemez duruma getirir ve idareye olan güveni sarsar.

Makal olayını duyan herkesin zihninde uyanan ilk izlenim, bu halkçı yazarın, öğretmenlik görevini okuma yazma öğretmekten ötede, devleti halka yaklaştırma ve halk için hizmette bulunma anlamında anlamasının bir sonucu olarak sarfettiği bazı sözlerin ilgililerce hoş karşılanmamış olduğu ihtimalidir. Bakanlık emrine alma olaylarını Millî Eğitim Bakanlığına inhisar ettirmek yarışında hiç de geride kalmıyan Millî Eğitim Bakanı, bu tasarrufu ile sadece bir öğretmeni cezalandırmış olmaktan daha önemli bir karar aldığının şüphesiz farkındadır. Bakan bu kararı ile, olayı duyan ve gören memurlara göz dağı vermiş olmakta ve fikir özgürlüğüne bir darbe indirmektedir. Türkiye Öğretmenler Sendikasının, karar karşısında Danıştay'a başvurmasını ve Türkiye Öğretmen Dernekleri Konfederasyonu ilgililerinin ise bir basın toplantısı ile karara tepki göstermelerini bu açıdan değerlendirmek zorundayız.

En ideal hukuk kurallarının yer aldığı anayasalar yapmakla, vatandaşı hak ve özgürlüklerinden huzur içinde yararlandırmanın sağlanmış olmıyacağı, Millî Eğitim Bakanlığının bu kararı ile bir kere daha aydınlanmış olmaktadır. Böyle olduğu içindir ki, tatbikata, kendi takdiri ve davranışı ile, hukuk kuralları dışında yön vermek isteyen bir bakanın sorumluluğunu küçümsemeğe imkân yoktur.»

Kitap Kıyımı, Öğretmen Kıyımı ve Tercüman Kıyımıyla ilgili ilginç bir haber:

(İmece Dergisinden)

KÜLTÜR DÜŞMANLARI :

«Kültür Düşmanı Adnan Ötügen'in emirleri ve bazı çanak yalayıcı haysiyetsiz yöneticilerin işgüzarlığı ile son günlerde 300 den fazla öğretmen cezalandırılmıştır. Işıktan korkan yarasalar bilmelidir ki Onurlu Türk Öğretmenleri onursuz kişilerin baskılarından hiçbir zaman yılmayacaktır. İşte son günlerde Bakanlık emrine alınan öğretmenlerin listesi :

Mahmut Makal, Arif Şahin, Metin Hamarat, Fahrettin Deniz, A. Kadir Bulut, D. Ali Uysal, Mehmet Yiğit, İsa Sarıaslan, Necdet Eren, Halis Keleş, Hami Eral, Faik Günaltay, İsmail Demirtaş, Ekrem Kabay, Talât Akgün, İlhan Akın, Ali Dündar, Osman Karaca, Hasan Girit, Çelebi Çınar, Rıza İçel.

Bu konu ile ilgili olarak bir bildiri yayımlayan Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Sekreteri Feyzullah Ertuğrul şunları söylemiştir:

Bakan Orhan Dengiz, «Politikayla uğraşanlar ve sınırı aşanlar hakkında kanunlar ve yönetmelikler tatbik etmek kadar tabiî bir şey yoktur» demiş. Hangi politika, hangi sınır?..

Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengize ve onun en yetkili memuruna göre, ABC nin dışına çıkılmamalı, «ortaokul çocuğuna petrol anlatılmamalıdır.» Bu anlayış, müfredat programlarının ve ders kitaplarının üzerine çizilmek istenen kapkara bir çarpı işaretidir. Ama müfredat programını, gerektiğinde Bakana rağmen de, korumaya ve uygulamaya Türk öğretmeni kararlıdır.

HORASAN OLAYI:

Horasan'da bir yobazın teşvikiyle öğretmenler saldırıya uğradı. Birkaç öğretmen, tesadüfen linç edilmekten kurtulabildi. Bu kansız Kubilây olayı üzerine T.Ö.S. ün yayınladığı bildiriden bir bölümü sunuyoruz :

1) «Menemen olayı Cumhuriyet Hükümetinin sorumlularına yönelmiş bir irtica hareketi idi. Horasan olayı daha büyük çapta fakat kansız olarak bir irtica durumu gösterirken hükümet bu olay karşısında kesin tutumunu gösterememiştir.

2) Menemen olayında Türk öğretmeni ve Türk subayı, Cumhuriyetin adlî ve asker' bütün kuvvetlerini yanıbaşında bulmuştur. Ama Horasan'da Türk öğretmeni, hükümetin temsilcisi olan Vali tarafından horlanmış, irtica hareketine ise ödün verilmiştir.»

ÖTÜGEN KÜLTÜR DÜŞMANIDIR:

Millî Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosunda çalışan yüksek kademeli memurlar istifa ettiler. Sebebi: Bütün dünya kütüphanelerini dolduran Rus klâsiklerinin yeni baskılarının yapılmasına Ötügen'in itiraz etmesi, hattâ eski baskılarını toplatmaya kalkması. Üstelik bu kitaplar 1940-1947 yılları arasında aynı Ötügen tarafından Türkçe çevriltilip tüm kitaplık ve okullara parasız dağıtılmıştır. Adnan Bey şimdi, bazı çevrelere yaranmak için, kıraldan çok kıralcı, kültür düşmanı ve öğretmen kasabı olmuştur. Gorki, Tolstoy, Dostoyevskinin eserleri Mozambik kitaplarına girerken, bu kitapları Türkiyeye sokan zat tarafından geriye çıkarılmak istenmektedir.

Ne günlere kaldık?

Prof. Bahri Savcı'nın basında çıkan demeci:

Türkiye Öğretmenler Derneği Millî Federasyonu İkinci Başkanı Prof. Bahri Savcı, devrimci yazar ve öğretmen Mahmut Makal'ın gerekçesiz Bakanlık emrine alınması olayı ile ilgili olarak dün bir demeç vermiş ve «bütün bu olaylar Türkiye'yi kendisi olarak geliştirici faaliyet gösterenleri suyun üstüne çıkaracak ve etkili kılacak gücünü gösterecektir» demiştir.

Prof. Savcı bu konuda şunları söylemiştir:

HUZURSUZLUKLARI İNCELİYORUZ

«Bizde büyük bir örgütü olan Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu olarak öğretmen arkadaşlarımızın (İdare) ile olan ilişkilerinde huzursuzluk amili olan olaylar üzerinde duruyoruz. Bu bakımdan Makal'ın ikinci kez bir idarî işleme uğramasını inceliyoruz.

MAKAL ÇAĞDAŞ BİR AYDINDIR.

Sayın Makal, bütün Türkiye halkının önünde, dünya entellektüel kamu oyu önünde çağdaş bir aydın .ipidir. Bu gibi tipler eskimiş idare usulleri ile otoriter bir yönetim uygulamak isteyen ve bu otoriter yönetimin içinde kendi dünya görüşünü, bir doktrin halinde bütün ruhlara, idraklere, bütün davranışlarına zorlamak isteyen özel ve resmi kuruluşların gözünde mahkûmdur.

Makal'ın uğradığı, böyle bir mahkûmiyetin fiilen çektirilmesinden ibarettir. Yoksa bir hukuk devletinin, delillere dayanan ve Anayasa ile Millî Eğitimin, genel esasları dışına çıkmışlığını tesbit eden bir düzensizliğin görülüp kendisine idarî işlem tatbiki bahis konusu değildir.»

ATATÜRK İLKELERİ

Prof. Savcı sözlerine daha sonra şöyle devam etmiştir:

«Mahmut Makal gibi aydın tipler, Millî Eğitimin esasları içi, Atatürk ilkeleri içi, bir entellektüel görevi görürler. Nitekim Türk öğretmenleri genellikle böyledir. Bundan dolayı da zecre uğrarlar, hora uğrarlar. Çünkü Makal'ınki gibi görev görenler Türkiye'yi Anayasacı, ve Atatürkçü yoldan uyandırmak istemektedirler. Oysaki (İdare) ye hâkim olanlar Türkiye'yi bir durgunluk ve uyuşmazlık ortamında disiplin yolu ile idare etmek isterler, çırpınışları da bundandır.

ZİHNİYET MESELESİ :

Makal gibi öğretmenlere gelen tazyik bundan doğmaktadır. Ama bir hukuk devletinin ilkeleri içerisindeyiz. Yani öğrenmek ve öğretmek, hakkının, gerçeğin bütün ışığı altında olduğu gibi, görme ve gösterme hakkının, tedbirleri de buna göre alma hakkının delilsiz olarak ortadan kaldıramayacağı bir düzen içindeyiz.

Bütün olayları hukuk süzgeçinden geçirerek, sonunda Anayasacı, Millî Eğitim esaslarına göre eğitim yapıcı, Atatürk ilkelerine göre toplumcu, yetiştirici yani Türkiye'yi kendisi olarak geliştirici - faaliyet gösterenleri suyun üstüne çıkaracak ve etkili kılacak, gücünü gösterecektir.»

Hasan Kudar'ın bir yazısı

PARİS MEKTUBU

MAKAL'A AÇIK MEKTUP

Kardeşim,

Duydum ki bakanlık emrine alınmışsın. Bu benim için sürpriz olmadı. Suçsuz olduğunu bildiğin hâlde bu duruma sen de şaşmadın. Çünkü bunun geleceğini bana daha çok önceden yazmıştın.

Öyle sanıyorum ki bu olay seni üzmedi. Tam tersine senin aydınca savaş gücünü arttırdı. Kuduracak köpek gider cami duvarına sığermiş. Vaktiyle de bu böyle olmuştu. Kuduranların nasıl temizlendiğini sonradan gördük.

Kafalarında millet yararına aydın bir fikir olmıyanlar, önünü görecek gözden yoksun olanlar, ileriye doğru yürüyemez. Bu gibiler dolap beygiri gibi habire döner dururlar. Zaten âlâmeti farikaları da beygir değil mi?

Öyle sanıyorum ki ara, sıra bakanlığa uğrayıp «hakkımda kesin karar aldınız mı?» diye soracaksın. Sana diyecekler ki:

— «Efendim, müdürler komisyonu dosyanı inceledi. Tahkikatın derinleştirilmesine karar verdi.»

Sakın bu söze kızma. Hele hele:

— «Tahkikatın derinliği kaç metre olacak?» diye vaktiyle benim sorduğum gibi sorma.

Şayet böyle bir hata işlersen kıyamet kopar. Peşine serserileri takıp ölüm tehdidine kadar giderler.

— «İşte bunu yapamazlar» diye düşünme.

Daha dün meclisi basanlar, güpegündüz Ankara'nın göbeğin-

den gazeteci kaldırıp döğenler, bunu haydi haydi yapar.

Öyle sanıyorum ki başağrıların günden güne artmış, hatta zonklamağa başlamıştır. Asprin falan alayım deme. Bırak çatlayıncaya kadar zonklasın. Türkiyenin geleceği bu ağrılarda, bu zonklamalarda saklı.

Yılma kardeşim. Sen, sana kamçı teslim edilmişlerdensin. Kamçını, gücünün yettiği kadar hızlı vur kır atın beline. Varsın çatlasın kırat. Zaten su çıkardığı mı var. Kır at kör kuyunun çıkrığını çeviriyor zaten...

Sağlıcakla kal kardeşim.

(Cephe 21. I. 1967)

Nadir Nadi'nin üç Mart 1967 de Cumhuriyet'te çıkan bir yazısı ve o vesileyle N. Ayvalı'nın yazdığı bir yazı

ÜLKÜ UĞRUNA

Birleşmiş Milletler, Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütünün yirminci kuruluş yıldönümü vesilesiyle «Santé de Monde» dergisi tarafından yayınlanan özel sayıyı dünkü Cumhuriyette hem sevinerek, hem de yüreğimiz cız ederek okuduk. Doğulu Batılı, az gelişmiş, çok gelişmiş, yüz şu kadar ulus adına yayın yapan dergi, bu sayısında Eğitim, Bilim ve Kültür alanlarında üstün başarı gösteren dört ülkücü insanı ele almakta, yaşam öykülerini dile getirmekte ve bunları dünya gençliğine örnek olarak sunmaktadır.

İşte, yüzbinlerce ülkücü insan arasından seçilen bu dört kişiden biri atom fiziği bilgini Hüseyin Yılmaz, öteki de «Bizim Köy» yazarı öğretmen Mahmut Makal'dır.

Makal'ın serüvenini çoğumuz yakından biliriz. Genç yaşındanberi uzak ülkelerde çalıştığı için Hüseyin Yılmaz'ı daha az tanırız. Anadolumuzun bağrından fışkıran bu iki değer, hemen hemen aynı koşullar altında, aynı güçlüklerle cenkleşip aynı engelleri bir bir yenerek kendi kişiliklerini yaratmışlardır.

İkisi de köylü çocuğudur. İkisi de yoksuldur İkisi de okuma, öğrenme, yurttaşlarına ve insanlığa yararlı olma aşkı ile yanıp tutuşmaktadır. Hüseyin Yılmaz, bir romanda okusanız inanamıyacağınız kadar çetin savaşlar vere vere ilk, orta ve lise öğrenimini bitirdikten sonra İstanbul Teknik Üniversitesine girmiş, müessesenin en parlak yıldızlarından biri olmuş, hocalarının, o arada yabancı hocaların dikkatini üzerinde toplamıştır. Bilimsel

araştırmalarını ilerletmesi amacıyla hem Fransa, hem A.B.D. hükûmetleri Yılmaz'a burslar teklif etmişlerdir. O zamanlar bir kelime İngilizce bilmediği halde, daha geniş araştırma imkânları elde edebileceği düşüncesiyle Amerikan bursunu kabul etmiş ve Yeni Dünya'ya geçerek, doymak bilmez bir ihtiras ateşi içinde çalışmalarına devam etmiştir. Önceleri sadece bir öğrenci sıfatiyle el üstünde tutulan Hüseyin Yılmaz bugün bir profesördür ve gece gündüz hâlâ çalışmaktadır. Ortaya attığı «Dalgalı Titreşimler» kuramı yalnız Einstein öğretisine yeni ufuklar açmakla kalmamış, endüstride de sayısız gelişmelere yol hazırlamıştır. Fakat bilimsel araştırmalar dışında maddi kazanca önem vermiyen Prof. Yılmaz, kendisine yönetilen ticarî tekliflere omuz silkmekte, bütün enerjisini kürsü ve lâboratuvar çalışmalarına harcamaktadır.

«Santé du Monde» dergisi, bizim yakından bildiğimiz Makal örneğini de aynı heyecanla dile getiriyor. Havsala almaz imkânsızlıklar ortasında okuma, öğrenme ve topluma yararlı olma aşkı ile yanan bir çocuk. Kuş uçmaz, kervan geçmez bir Anadolu köyünden türlü engelleri yenmek pahasına Köy Enstitüsüne giriyor, parlak derece ile Enstitüyü bitiriyor. Genç yaşında yabancı dillere çevrilen ve dünya aydınları arasında olumlu yankılar uyandıran bir kitap yayınlıyor. Şöhret, servet ve refah kapıları ardına kadar açılmak için ondan ufak bir işaret beklemektedir. Sağdan, soldan, hattâ devrin hükûmetinden kendisine teklifler yağıyor. Fakat Makal'ın bir tek ülküsü vardır: Okumak, öğrenmek, daima öğrenmek ve topluma yararlı olmak. Yabancı dillere çevrilmiş bir kitabın ünlü yazarı bulunduğu halde, ün yolunda daha üstün basamaklara doğru yükselmektense Gazi Eğitim Enstitüsüne girip orada kültürünü yükseltmeyi yeğ sayıyor.

Makal, fakir Anadolu'nun kötü talihini yenmek, kendi halkını karanlıktan kurtarmak ülküsü uğruna eğitim ordusuna katılacak, kendini şerefli mesleğine adayacaktır.

*
**

«Santé du Monde» dergisine göre bu iki Türk genci bugün gene mesleklerinde ve görevlerinin başında canla başla çalışmaktadırlar. Bunlardan birincisinin durumu hakkında bizim hiçbir kuşkumuz yok. Kendi toplumsal koşulları içinde özgür düşünceye ve bilimsel gerçeklere saygı duyan bir ülkenin üniversitesinde Prof. Yılmaz dün olduğu gibi elbette bugün de tam bir huzur içinde çalışmakta ve belki de insanlığa yararlı yeni öğretiler bulmak üzeredir.

Ne var ki, derginin örnek bir insan diye Dünya gençliğine tanıttığı Mahmut Makal o günden bu yana görevinden alınmış, Türk eğitim ailesinden uzaklaştırılmıştır. Ve bu işlemi ona reva gören Millî Eğitim Bakanı, Meclis kürsüsünden:

— 125 bin öğretmenden 26 sı Bakanlık emrine alınırsa bu, mübalâğalı bir duruma işaret sayılmaz!

derken, o 26 öğretmen arasında bir Mahmut Makal bulunduğunu hatırlamayı gereksiz saymaktadır.

Bunu öğrenen bizler de, işinden uşaklaştırılmış ya da uzaklaştırılacak öğretmenler arasında daha birçok Makallar bulunabileceğini haklı olarak düşünüyoruz.

İçimiz sızlamakla beraber, bu düşünce yüreğimize umut ışıkları serpmektedir. Sayın Bakan ne kadar çabalasa da Türk eğitim müessesesini özlediği kalıba sokamıyacaktır.

Atatürk ülkücülüğü Türk öğretmeninin benliğine işlemiş, onunla kaynaşmıştır.

ÜLKÜ UĞRUNA

Sayın Nadir Nadi'nin «ÜLKÜ UĞRUNA» adlı yazısını diğer yazılarını da olduğu gibi zevkle okudum.

«Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür örgütünün yirminci kuruluş yıldönümü vesilesiyle «Santé du Monde» dergisi tarafından yayınlanan bir yazıda «Eğitim, bilim ve kültür alanında üstün başarı gösteren» dört kişiden ikisi Türk. Sayın Nadir Nadi bu konuyu işlemekte ve bizdeki değerlerin ilgililerden gördüğü değeri dolayısiyle yermektedir. Bu bakımdan ülkemiz gerçekten bir «garibeler ülkesi» dir. Biri şu veya bu hastalığı iyi eden bir ilâç bulsa, keşfetse; biri yeni bir âlet, makina, motor icat etse büyük ihtimalle hapse atılır, ödül verilecek yerde. Ama mutlaka bu böyle olur. Kıla bastın, denir; çula bastın, denir, yani bir yolu bulunur ve adamcağız kodesi boylar.

«Santé du Monde» dergisi tarafından yayınlanan özel sayıda «yüzbinlerce ülkücü insan arasından seçilen» dört kişiden biri de bizim ünlü Mahmut Makal. Makal şimdi Bakanlık emrinde. Yani en büyük cezalardan biri ile cezalandırılmış durumda.

Makal'ın Bakanlık emrine alınmadan önce İlköğretim Müfettişliği yaptığı bölgenin bir kişisi olarak, olayları yakından bildiğim için, bu konuda, «**bir kaşık suda yaratılmak istenen fırtınaların**» birkaçından sözetmek istiyorum. Bu olaylar, Ulusal Eğitimimizin içinde bulunduğu durumu göstermesi bakımından da ilginçtir:

Kozan'da devletin verdiği görevi yapan Makal'ı genç devletin jandarmaları izlemektedir. Onun teftiş ettiği köy öğretmenleri hemen o gittikten sonra jandarmalar tarafından ifadeye çağırılmaktadır. Öğretmenlere baskı yapılmaktadır. İlkokul mezunu bile olmayan jandarmaların huzuruna ifade vermeye çıkan öğretmenlerin köy halkı yanındaki durumunu takdir ediniz.

Kasaba eşrafı (!) tarafından zavallı köylüler kışkırtılmakta: **«Köyünüze geldiği zaman O'nu yakalayın, iyice bir dövün ve elini arkasına bağlayıp, komünist propagandası yapıyordu, yakaladık diye karakola teslim edin»** emirleri. Ve A.P. Genel Başkanı Adana'ya geldiği zaman O'na verilen imzalı istek kâğıdı.

Bütün bunlardan sonra Makal'ın Bakanlık emrine alındığını bildiren yazı...

Şimdi O'nun teftiş bölgesine verilen müfettiş köy köy dolaşmakta, Makal'ın hakkında soruşturma yapmakta aklısıra, Makal'ın öğretmenlere ödev olarak verdiği kitapları toplamakta, onların yerine yeni kitaplar salık vermekte. Varlık gibi, İmece gibi, Şölen gibi dergileri okumamalarını öğütlemekte «Politika ile uğraşan öğretmen» değil de «İşçi Partili öğretmen» aradığını söylemekte... Ama diğer partiler lehine, hele A.P. lehine bir ocak başkanı gibi propaganda mı yapıyorsunuz, o zaman baştacısınız. Hem de her vardığı yerde, kendisinden önce o bölgenin görevlisi meslekdaşını kötüleme, onunla konuşanlara kötü gözle bakmakta.

Dünya istediği kadar Hasan Âli Yücel'i göklere çıkarsın.

Dünya istediği kadar İsmail Hakkı Tonguç'u büyük eğitimci diye övsün.

«Santé du Monde» dergisi istediği kadar yüzbinlerce kişinin içinden Makal'ı, Makalları «en çok eğitime hizmet eden» diye seçsin.

Bizimkiler bilir işini.

M. AYVALI

Cumhuriyet (28. 3. 1967)

Ulus Gazetesinde Selâhattin Hakkı Esatoğlu da şunları yazdı, onbir Aralık 1966 da:

Mahmut Makal'ı Bakanlık emrine almışlar.. Kim almış? Kim alacak, Milli Eğitim Bakanlığı! Neymiş suçu? Makal'ın deyişine göre, **«halkın içinde ve halktan yana oluşunun yadırganması»** Doğrudur. Halkçılığı, halkı, içinde çırpındığı yoksulluktan ve bil-

gisizlikten kurtarmak, onu da adam gibi yaşatmak diye anlamayanların yapacağı bu. Onlara göre halkçılık, halkın bilinçsizliğinden yararlanmak, halkı kandırmak, halkın dinsel duygularını sömürmek, maddî baskılar yapmak, böylece oyunu gasbederek iktidara gelmekten ibarettir. Haa.. bir de «**halktan yanayızzz..**» (**milli iradeciyizzzz**..» diye nutuk atmak.. Gerçek halkçılık bu değildir. Ne yapmışlar şimdiye kadar halk için? Ne vermişler şimdiye kadar halka? Hiç bir şey.. Ne farkı var bugünün halkının bundan elli yıl, bundan yüz yıl öncesinin halkı ile? Onlar isterler ki, halk okumasın, halk uyanmasın, halk vatandaşlığının bilincine ulaşmasın. Eğer halk okursa, eğer halk uyanır ve bilinçlenirse, kendisinin üç kâğıtçılar tarafından nasıl aldatıldığını öğrenecek, onlardan kopacak.. Bu gelmez halk düşmanlarının işine. Öyle olunca kandıracak kimse bulamazlar, altlarındaki toprak kayar, foyaları meydana çıkar.. Onun için istemezler halkın uyanmasını ve bilinçlenmesini; onun için halkı uyarmak, halkın gerçek haklarına kavuşması için savaşan yiğit insanlara düşman gözüyle bakarlar ve onların ekmeğiyle oynarlar.

Gerçek halkçı mısın? Sana karşı yapmayacakları yoktur. İftira ederler, yalan suçlamalarda bulunurlar. Halkın da bu topraklar üstünde insan gibi yaşamasını isteyenlerin çekmediği çile yoktur..

Bir Mahmut Makal çıkıyor köyden.. Halkı uyarmak isteyenlerin kurduğu okullarda okuyor, zeki bir çocuk.. Gerçekleri görüyor. Memleketinin bütün dertlerini, sıkıntılarını dile getiriyor, yazıyor. «**Bizim Köy**» ü anlatıyor. Birden bütün memlekette yankılar yaratıyor. Yine kendi gibi köyden çıkmış, Köy Enstitülerinde okumuş yüzlerce, binlerce genç memlekete yayılıyor, bütün köy çocuklarını topluma kazandırmanın savaşına girişiyor.. Fakat nerede ki, bir halk uyanışı başlamıştır, orada halk düşmanları derhal karşı koyma hareketine girişiyor. Çünkü bunlar bütün insanların değil, ancak kendilerinin dünya nimetlerinden yararlanmasını isterler; mutluluklarına ortak kabul etmezler. Sanki bu dünya kendileri için yaratılmıştır.. İyi yapıtlarda kendileri oturacaklar, bol bol kendileri zıkkımlanacaklar, kadınlarla, kızlarla yalnız onlar sarmaş dolaş olacaklar, ancak onların çocukları yüksek okullarda okuyacak.. Fakat talihin bir köye, bir ücra kasabaya attığı milyonlar, ömürleri boyunca, sıkıntı içinde, yokluk içinde, açlık içinde yaşayıp çile çekecek.. Kim ki, çıkıp da, yüreğindeki insan sevgisiyle, bütün halkın açlıktan ve baskıdan kurtulmuş olarak yaşaması uğruna savaşırsa, bu, onlar için, en büyük suç olacak.

İnsanlık tarihi, bir bakıma, insanlığın kurtuluşu için savaşanlarla, buna karşı çıkanların çatışmasının tarihidir. Bir yanda, her nasılsa siyasî iktidarı, toprağı, zengin kaynakları eline geçirenler, öte yanda bunlardan yoksun topluluklar.. Haklarını gaspların elinden kurtarabilmek için ezilenlerin ve sömürülenlerin giriştikleri kutsal savaş, bütün insanlık tarihini doldurmaktadır. Ne var ki, geç de olsa, işin sonunda, hakları ve özgürlükleri için savaşan halk daima kazançlı çıkmaktadır. Ama halkın büyük çoğunluğu henüz tüm özgürlüğüne ulaşabilmiş değildir ve insanlığın büyük kısmı bugün açlık içindedir. Ama bu uzun sürmeyecektir. Halkın kurtuluşu, bir gün mutlaka gerçekleşecek, insanlar, köle, pleb, esir, serf olmaktan çıktığı gibi, mutlu azınlığın elinde oyuncak olmaktan da kurtulacaktır.

Ondokuz Aralık 1966 da Akşam'da Ihami Soysal'ın yazdığı yazı

MAKAL VE ÖTEKİLER

Malımut Makal'ı, bilmem kaçıncı kere gene bakanlık emrine almışlar. Adana'daki görevini bırakmak zorunda kalmış. Kalkmış Ankara'ya gelmiş. Karşılıklı oturduk, konuştuk bir süre.. Bakanlık emrine alınma kararına karşı Danıştayda dâva açmış. Dâvâ sonucunu bekliyormuş. O anlattı, ben dinledim bir süre. Hayli eskiden tanırım Makal'ı.. Taa, «Bizim Köy» ü yazdığı yıllardan, yani 1950 öncesi, CHP iktidarı devirlerinden.

KENDİLERİ GİTTİLER

Makal o zamanlar 17-18 yaşında, köyünün bağlı olduğu Orta Anadolu şehrinin dışında şehir görmemiş bir köy enstitüsü mezunuydu. Öğretmen olduğu köyü, doğduğu köyü anlatırdı yazılarında. Bizim nesil, özellikle şehirlerde yetişenlerimiz, Orta Anadolu köyü nedir, ne değildir, ilk onun özentisiz, yalın kaleminden öğrendikti. Devrin iktidarı, Makal'ı o yazıları yazıyor, «Komünizm propagandası yapıyor» diye kelepçeleyip hapse tıkmış ve kan kusturmuştu Makal'a.

ADLARI BİLE KALMADI

O devirde Makal'a kan kusturanların, bugün artık adlarını bile hatırlamak zor. Kimdi o devrin Milli Eğitim Bakanı? Reşat Şemsettin Sirer mi, Tahsin Banguoğlu mu? Ben yalnız o devrin Niğde valisini hatırlıyorum. Damarlarında CHP kanı dolaştığını iftiharla söyleyen İbrahim Tevfik Kutlar.. Son AP Büyük Kongresinde Kutlar'ı Kongre Başkanlık Divanında görünce bir an o

günleri hatırladım. Makal'ı süngülü jandarmalarla hapse attıran CHP valisi.. Şimdi AP'li, daha önceki DP'li...

HATIRLANMAYANLAR

43 yıllık Cumhuriyet tarihimizde birkaç düzine Millî Eğitim Bakanı gelmiş geçmiştir. Bugün bunlardan kimleri hatırlayabiliyorsunuz? Meselâ, bir Hamdullah Suphi Tanrıöver'in, bir Turhan Feyzioğlu'nun, bir Avni Başman'ın, bir Ahmet Tahtakılıç'ın Millî Eğitim Bakanlığı yaptığını kaçınız hatırlar? Ne bırakmışlardır politikanın bu saman alevi şöhretleri Türk Millî Eğitimine? Yaktıkları canların hayatta kalan ahfadı hatırlar belki bunları bir nebze buruk buruk, hepsi o kadar.

HATIRLANANLAR

Bir de hatırlanan isimler vardır. Meselâ Maarif Vekili Necati Bey. Yani Muallim Necati. Bir Vasıf Çınar, bir de Hasan Âli Yücel. Başka? Hilmi İncesulu, Cihat Bilgehan mı? Bu isimler daha dünün Millî Eğitim Bakanları. Ama adlarını Eğitim Bakanı olarak hatırlamak ne mümkün? Olsa olsa protokol defterlerinde ya da biyografilerinde görürsünüz bunların esbak Eğitim Bakanları olduklarını. Üstelik o zaman bile şüpheye düşersiniz, sahiden bunlar Eğitim Bakanlığı yaptılar mıydı diye.

GELELİM GÜNÜMÜZE

Mahmut Makal'ı dinlerken bunları düşündüm. Sonra bir an şimdiki Bakanın adını hatırlamaya çalıştım. Neydi sahi Makal'ı Bakanlık emrine alan Bakanın adı? İnanır mısınız zor buldum Orhan Dengiz adını. Sahi Orhan Dengiz'di... Orhan Dengiz... Bir Ankara lisesinde öğretmenken Bakan olmuştu. Bir yılı aşkın zamandır da Bakanlık koltuğundaydı. İyi ama, üç ay sonra, üç yıl sonra, hele hele otuz yıl sonra bu adı kim hatırlıyacak? Ne diye hatırlayacak?

MAKAL'I DÜŞÜNÜN

Bunlar Bakan olmuş, gelip geçecek adamlar. Makal gittikten sonra bir de onu düşündüm. CHP devrinde köy gerçeklerini dile getirdi diye hapislere düşmüş, mesleğinden edilmek istenmiş bir Makal. DP devrinde Bakanlık emirleri, sürgünlere tabi tutulan bir Makal. Millî Birlik yönetimi devrinde ayni hikâyeler, CHP koalisyon devrinde ayni hikâyeler ve nihayet AP'nin «Devr-i Süleyman» iktidarında ayni hikâyeler. Makal günün birinde ölür gider. Her fâni gibi. Ama Makal'dan geride kalacak olan birşeyler var. Birkaç kitap. Bütün bir ömür boyunca yiğitçe verilmiş bir kavga, peki, bugün onun ardına ilköğretim müfettişi olduğu Adana ilçelerinde jandarmalar takan, müfettişi teftişe müfettişler gönderen Orhan Dengiz'den yarına ne kala-

cak? Sirer'den, Banguoğlu'ndan, İleri'den, Yardımcı'dan ne kaldı, Dengiz'den ne kalsın? Ey gidi felek hey...

KIYIM KIYIM

Makal, yurdumuzun çileli yazarlarından biridir. Çilesi, halkçı toplumcu yazar olmasından ileri geliyor. Yoksa bugün o da sonsuz bir rahatlık içinde olurdu. Eline çok para kazanma fırsatları geçmişti; amacı para kazanmak olmadığından böylesi ucuz rahatlıklara kendini kaptırmadı. Önünde, bugün pek çoklarının düşlerinde yaşattığı koltuklar duruyordu, o iskemlede oturmayı koltuğa yeğ tuttu. Çünkü Makal, bir halk yazarı olarak ortaya çıkmıştı, halk yazarı olarak yaşayacaktı. Yeri halkdı, o yükseldiği oranda o da yükselecekti. Böyle olmak halk yazarı olmanın gereklerindendi. Ne diyor J. Paul Sartre:

«Aç bir dünyada edebiyatın işi nedir? Kimden ana olacak? Ahlâk gibi edebiyatın da evrensel olması gerekir. Eğer yazar herkese seslenmek ve herkesçe okunmak istiyorsa, çoğunluğun yanında, açlıktan ölen milyarlardan yana olmalıdır. Bunu yapmadıkça, mutlu bir azınlık hizmetindedir ve onun gibi sömürücüdür.»

Bu gereği yerine getirmek, sanıldığı gibi kolay olmuyor. Nicelerinin, bu doğruya, bu gerçeğe rağmen yaptıkları işin kutsallığına ihanet ettikleri bir toplumda yaşıyoruz. Pek çok yazar, burjuvanın sürekli baskıları sonunda, teslim olmuşlardır. Yakın zamana dek, bu baskılara yiğitçe karşı koyan, teslim bayrağını çekmeyen kaç isim var edebiyatımızda? Namık Kemal'in, Ziya Paşa'nın, Tevfik Fikret'in dışında kaç isim sayabilirsiniz eski kuşaktan?

Eski kuşağın, «Ayağı nalınlı kızların tıpış tıpış gezip raksettiği yer» olarak tasvir ettiği Anadolu köyünün üstündeki kalın ve karanlık perdeyi yırtıp atmak, ancak Mahmut Makal'a nasip olabilmiştir. Makal, böyle mutlu bir akımın öncüsüdür. İşini çok iyi bilen bir yazardır, bu yüzden teslim bayrağını çekemez. Edebiyatı, edebiyat olsun diye yapan eski kuşaktan değil çünkü.

Çetin Altan'ın dediği gibi: Yazarlık, süs ve palavra mesleği olmaktan çıkmıştır. Üstelik modası geçmiş yazarların hiç bir işe yaramamış oldukları da çıkmıştır ortaya.

Onun için şimdi yalnız ilerici yazarlarla uğraşılmakta, son

çare olarak, onları bir kere daha susturmanın plânları yapılmaktadır.»

Her halde, böyle bir plânın uygulanması olacak, bazı çevreler, ki bu çevreler III. Selimden beri çok iyi bilinmektedir, Mahmut Makal'ın peşine düşmüşlerdir. Makal çalışmakta olduğu Ankara ilköğretim müfettişliğinden Adana'ya nakledilmekle kalmamış, orada da peşine adamlar takılmıştır. Hem de devletin arabaları ile, devletin görevlileri düşmüşlerdir peşine. Köy köy dolaşarak, Makal hakkında olumsuz bilgi ve belge toplama gayreti içinde harıl harıl çalışmaktadırlar. Yaptığımız araştırmaya göre, gelen adamlar öğretmenlere Makal'ın neler konuştuğunu, hangi kitapları tavsiye ettiğini, komünist propagandası yapıp yapmadığını soruyorlarmış. Makal bu durumu Adana valisine bildirmiş, peşine takılmış bu adamların kimin tarafından görevlendirildiğini sormuştur. Vali, böyle, birşeyden haberi olmadığını söylemiştir. Söylemiştir ama, Mahmut ve çevresindekiler çok iyi bilmektedirler ki, görevlendirilmiş birtakım adamlar vardır, bunlar durmadan altlarında cip, ellerinde bir daktilo, köy köy ifade toplamaktadırlar.

Görüyorsunuz değil mi, Abdülhamit'den «Ulu Hakan» diyerek eski devirlerin özleminin niçin çekildiğini? Adamlar, daha devre kavuşmadan, devrin metodlarını uygulamaktadırlar.

Açık bir rejim olduğu söylenilen bir düzende yaşıyoruz. Eğer Makal suçluysa, suçunu saptamanın yolları vardır. Bu adam bir devlet memurudur. Bir devlet memurunun koğuşturması nasıl yapılırsa, onun kovuşturması da öyle yapılır. Bir takım adamların kanun dışı görevlendirilip, sahte belge toplama gayretleri hangi açık rejimle bağdaşır? Bu metod, tam bir Abdülhamit devri metodu değil midir?

Kaldı ki, Makal kendini halkın mutluluğuna adamış bir yazardır, dedik. Yazdıkları ortadadır. Başkaları gibi, sahte imzalar kullanan bir adam da değildir. Kitapları Türkiye'nin bütün kitapçılarında serbestce satılmaktadır. Bu kitapları inceleyip doğruluğuna ve yanlışlığına karar verme yetkisine sahip savcılar ve yargıçlar da görev başındadırlar. Öyleyse yetkisiz birtakım kişilerin gayretleri nedir? Durup dururken, bir yazarın tedirgin edilmesinin nedeni nedir?

Gene J.P. Sartre'a dönüyoruz: «... Yazar, aç milyarlar için hep bir tedirginlik duygusu altında ezilecektir.» diyor.

Öyle anlaşılıyor ki, Türk halkı uyanmadıkça uyanıp kalkınmadıkça Türk yazarının rahatı olmayacaktır. Geri bırakılmış bir halkın acısını Makal ve Makallar çekecektir. Ama şurası

bilinsin ki, tarihin kutsal sayfaları bu acı çekenlere yer verecektir; acı çektirenlere değil!

(Çaltı, 28 Kasım 1966, Ahmet Köklü)

ÇAĞIMIZIN MEDENİYETİNE SIRT ÇEVİRİYORUZ

UNESCO yirminci yıldönümünü kutlarken, bilim ve kültüre büyük hizmetleri geçen dört kişiyi dünya gençliğine örnek göstermek istemiş. Bu dört insan kendi şahsî gayretleriyle başarı kazanmış olacaklar ve dünyayı daha iyiye, daha güzele götürmek yolundaki savaşta isim yapmış olacaklar.

UNESCO bu koşullara uygun dört kişi arıyor milletlerarası alanda.. ve buluyor. Bu dört kişiden ikisi Türk: Mahmut Makal ile Prof. Hüseyin Yılmaz.

Dün gazetelerde bu haberi okuyunca ne kadar devindim; millet olarak da ne kadar sevinmeliyiz diye düşündüm. Ne var ki, bu sevincin hemen ardından büyük üzüntülere düşmemek elde değil. Bu iki Türk'ün ikisinin de dünkü ve bugünkü durumları, milletimizin içinde yaşadığı çıkmazı ve başımızdaki iktidarların çağımız medeniyetiyle çatışma halinde bulunduğunu gösterir.

UNESCO'nun dünya gençliğine örnek gösterdiği Prof. Hüseyin Yılmaz'ı yeni tanıyoruz. Bir köy çocuğu Prof. Yılmaz. Küçük yaşta babasını ve anasını kaybediyor. Evli ablasının yanına sığınıyor. Avarelik, çobanlıkla geçiyor vakti. Ama içinde tükenmek bilmez bir okuma aşkı var. Bu sebeple evinden ve köyünden kaçıyor; yolda bir kamyon sahibine rastlıyor. Kamyonun sahibi çocuğa birkaç soru yöneltince zekâsını seziyor ve evlât edinip okutuyor.

Prof. Hüseyin Yılmaz bu sayede eğitime devam edebiliyor. Liseden sonra Teknik Üniversite.. ve de sonra ver elini Amerika.. Şimdi dünyanın ünlü fizikçileri arasında adı sayılmakta Yılmaz'ın ve Amerikan üniversitelerinde, bilim araştırma merkezlerinde çalışmakta..

Mahmut Makal'ı ise çok eskiden bilip tanıyoruz. Bir köy çocuğu o da.. Köy Enstitülerine girmek fırsatını bulmuş.. Bizim Köy kitabının yazarı.. Öğretmen.. Daha sonra Millî Eğitim Müfettişi.. Öğretmen kıyımında Orhan Dengiz eliyle Bakanlık emrine alınınca istifa etmiş ve şimdi açıkta.

Şu iki hayat hikâyesi bizlere ne anlatır?

Şüphesiz ki çok acı şeyler.

Bir kere Prof. Hüseyin Yılmaz'ın yaşantısına bakın! Tesadüflerle okumak fırsatını bulmuş. Düşünelim öyleyse: Yirmi milyonu okuma-yazma bilmiyen Anadolunun karanlığında ne Hüseyin Yılmaz'ların istidatlarını, dehâlarını, kabiliyetlerini gömmüşüz. Okuma-yazma bilmiyen bir köylüye baktığınız zaman kimi zaman bir yazarı, kimi zaman bir bilgini, kimi zaman bir devlet adamını, mühendisi, iktisatçıyı, ozanı, onun durgun ve sakin yüzünde kaybedilmiş olarak görürüz.

Biz, millî gelirimizin en büyük parçasını büyük fedakârlıklar pahasına da olsa eğitime ayırmadıkça ve çocuklarımıza eğitim eşitliği fırsatı veremedikçe bu dram sürecek; nice milyonlar yaşarken mezara gireceklerdir. Zengin çocuklarını okutup yoksullara imkân vermiyen milletlerin çağımızın medeniyetinde yerleri yoktur. Bu noktada:

— Peki ama eğitime daha çok yatırım yapamayız ki!.. diyecekler çıkacaktır içimizden. Yaparız, yaparız!. Lüks, sefahat, arsacılık, apartmancılık ve Amerikan güvenliği hesabına savunma masrafları israfından vazgeçmek dahi bugünkü halimizde eğitim harcamalarına ilk elde büyük imkânlar yaratacaktır. Komünizmle mücadele derneklerini beslemekten tutunuz vergi vermiyen mütegallibe-ağa takımının vatandaşlık görevine davet edilmesine kadar nice köşede kaybettiğimiz milyonlar bu memleketin pırıl pırıl köylü çocuklarını okutmak için yeter de artardı.

Mahmut Makal'ın dramı hepimizi utandıracak ve ağlatacak kadar acıdır:

Mahmut Makal Köy Enstitülerinin ürünüdür. Dünyaca tanınmış bir yazardır. Ama bizim komprador iktidarının basınında nedir onun sıfatları? Burada tekrar etmekten utanırız. Bizim ülkenin yobaz ruhluları ile komprador burjuvazisi, Mahmut Makal ile arkadaşlarını ezmek ve yoketmek için seferberliğe girişmişlerdir. Bay Orhan Dengiz Mahmut Makal'ı (gördüğü lüzum üzerine) Bakanlık emrine almıştır. Kimdir Bay Orhan Dengiz? Yarın Bakanlık koltuğundan inince unutulup yok olacak bir kişi. UNESCO:

— Mahmut Makal yeryüzünde kültüre hizmet etmiş, dünyayı daha iyiye ve daha güzele götürmek için çaba harcamış dört kişiden biridir.. diye Mahmut Makal'ın adını dünyaya yayınca Bay Dengiz'in sıfatı ne olmuştur?

Çağımızın medeniyetine ve kültürüne hizmet etmiş bir öğretmeni yoketmek için çaba harcıyan bir politikacı olarak tesçil edilmiştir Bay Dengiz.

Halimiz acıdır acı. En değerli aydınlarımız yurt dışına kaçarlarken, yurt içinde yaşamak ve hizmet etmek için çırpınanlara da resmî makamlardan savaş açılmıştır. Aşırı akım, sapık düşünce, tehlikeli fikir, çarpık fikir, zehirli fikir gibi bir sürü uydurmaca üstüne bina edilmiş bir politika maskaralığı içinde çağımızın medeniyetine sırt çeviriyoruz. Bu tutumun en büyük kanıtlarından biri de dünkü gazetelerin manşetlerinde beliriyor. İlâhi UNESCO! Bizim Millî Eğitim Bakanına oyun edecek ne vardı durup dururken!. Dünyayı iyiye götürmeye çalışan dört kişiden birini Mahmut Makal diye ilân etmenin sırası mıydı? **(Cumhuriyet, 3.3.1967, İlhan Selçuk)**

A.A.A.A.A.!

BAĞIMSIZ ve tarafsız olması gereken ama — Türkiye'de öyle olması gereken kuruluşlar ve kişilerden çoğuyla birlikte — iktidarın hoparlörü durumunda bulunan Anadolu Ajansı ile ne kadar iftihar etsek azdır.

Zira bu ajans politik durumun gerektirdiği elâstikî uygulamalarda gerçekten başarılı olmakta, davranışlarında zaman ve zemine göre çok büyük anlayış esnekliği gösterebilmektedir.

Meselâ ajansın içinde geçmiş bâzı olaylar üstüne yazılan haberleri hemen yalanlamak için dört tarafa tekzipler yağdırdığı halde, kendisinin «Moskova'dan Türk yazarlarına gönderilen talimat ele geçti» haberini yayınlamasına karşı «Yalandır, uydurmadır, hani deliller?» diye açıkça üstüne varılmasından sonra aylarca hiç cevap vermeyebilmekte, arkadan aynı yönde yeni haberler ve yorumlar yayınlayabilmektedir.

Utanıp arlanma gibi lüzumsuz ve iş aksatabilecek duygulara karşı bu kadar başarıyla şerbetlenme gerçekten büyük sinir kudreti ister.

Yalnız, bu kadar başarılı ve işbilir ajansımızın iki gün önce yaptığı müthiş falso karşısında aklımız durdu. Anadolu Ajansı yöneticileri herhalde rüyada görseler dudaklarını uçuklatacak bir duruma düşmüşler, çok geniş çapta komünist propagandasına âlet olmuşlardır.

Olay şu

Bir süre önce Dünya Sağlık Teşkilâtının UNESCO'nun yirminci yıldönümünü kutlamak için resmî organı aracılığıyla dünyaya örnek göseterdiği ve bir kadın gazeteciye hikâyelerini yazdırttığı dört kişiden ikisinin Türk oluşu, memleketimizin bütün dostlarını sevindirmiş, Türkiye'ye dünya karşısında paha

biçilmez iyi notlar kazandırmıştı.

Ama o iki Türkten birinin de halen Bakanlık emrinde bulunan öğretmen Mahmut Makal oluşuna içerleyen — bermutad ne idüğü gizli — ilgili makamlar» olayı yalanladılar, Anadolu Ajansı da yalanlamayı apar topar yayınladı.

Peki, olay yalansa, Dünya Sağlık Teşkilâtının resmî organında Türkiye için bu kadar faydalı bir yazı nasıl çıkmış, ülkemiz o kadar iyi notları nasıl almıştı? Yani milletimiz bu çok büyük hizmeti kimlere borçludur?

«İlgili makamlar» ve Anadolu Ajansı'nın buna cevabı şu:

Paris'de yerleşmiş Türk komünistlerine!

Belirtildiğine göre o «iyi sıhhatte olsunlar» Dünya Sağlığı dergisinin kadın yazarıyla yakın dostluk kurmuş, makaleyi de hatuna o sayede yazdırmışlar.

Eğer iddia doğruysa Türk komünistlerinin önemli bir vatan hizmeti Anadolu Ajansı kanalıyla milletimize ilân edilmiş olmaktadır.

Üstelik ortaya şu ihtimal de çıkıyor:

Yurt dışında başarılar kazanan, edebiyat, müzik, mizah, tiyatro, karikatür yarışmalarında derece alan, çeşitli yollardan adlarını duyurup milletin yüzünü ağartan bütün Türkler de bu sonuçları Paris'deki keskin zampara komünistlerimize mi borçludurlar?

Öyle ya: O başarıların kazanıldığı Batı ve Doğu ülkelerindeki jürilerde, yayınevlerinde, tiyatrolarda, filmcilik müesseselerinde, konservatuarlarda falan bol kadın vardır. Demek ki?...

Yok, yok. Komünistlerimiz belki içeleyecekler ama, ben o kadar marifet göstermiş olabileceklerine inanmıyorum. Çünkü bu işlerin içyüzünü biraz bilirim. Bir örnek vereyim:

Bugüne kadar yurt dışında en büyük satışı yapmış, en çok dile çevrilmiş, en fazla sözü edilmiş Türk romanı Yaşar Kemal'in «İnce Memet» adlı eseridir.

Şimdi yurdumuzda altıncı baskısının yapıldığını sevinerek gördüğüm bu romanı ilk ben bastırıp yayınladım: 1954 yılında bir yayınevinin yöneticilerinden biriyken gelen müsveddeyi okudum, beğendim, kabul ettim.

Anadolu Ajansı yukarıdaki iddiayı ortaya atar atmaz hâfızamı yokladım: acaba o sıralarda bir komünist dilberin etkisinde falan kalmış mıydım? Geceyarısından sonra tatlı bir kadın sesinin kulağıma. «Hayatım, şu İnce Memet'i kollayıver» diye fısıldadığı olmuş muydu?

Hiç öyle birşey hatırlamıyorum vallahi. Roman iyiydi, o kadar.

Daha sonra — İngiltere ve Amerika dahil — Batı ülkelerinde «İnce Memet»i beğenip yazarına avuç dolusu para veren yayıncı çevrelerin de ta göbeğinde bulundum. İnanın bana, oralarda bu işleri çevirenler öyle sıkı avuçlu, keskin bakışlı, hinoğlu hin para babalarıdır ki, Paris'deki Türk komünistleriyle bir iki hanım değil ya, Mao'dan Brejnef'e kadar bütün kızıl liderlerle tekmil Paris kabarelerinin çıplak kızları bir olup gelseler, bana mısın demezler onlara.

Bildiğim gerçekleri belirtmek zorunda kaldığımdan dolayı komünistlerimizden özür dilerim. Ne yapayım, ben onların hatırı için yalan söyleyemem.

(Milliyet, 6.3.1967, Refik Erduran)

Ve Danıştay kararıyla yürütme durduruldu, yani Bakanlık emrine alınma işlemi kalktı:

T.C.
Danıştay
Beşinci daire
Esas No: 1967/138
Karar No: 1967/204

Yürütmedin durdurulmasını isteyen: Mahmut Makal adına Türkiye öğretmenler sendikası Tuna Cad. No: 12 — Ankara, Vekili: Av. Cemal Reşit Eyüpoğlu. Atatürk Bulvarı 137/8, Ankara Diğer taraf: Milli Eğitim Bakanlığı.

Talebin özeti: Bakanlık emrine alınma işleminin iptali ile dava sonuna kadar yürütmenin durdurulması talebinden ibarettir.

Raportör: Nuran Karakılıç.

Düşüncesi: Davanın durumuna göre yürütmenin durdurulmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Kanun sözcüsü: Galip Tanrıöver.

Düşüncesi Davanın durumuna göre, yürütmenin durdurulmasına yer olmadığı düşünülmektedir.

Türk Milleti Adına

Hüküm veren Danıştay Beşinci Dairesince işin gereği düşünüldü:

Meselenin mahiyetine ve davanın tasvir şekline göre, davacıdan teminat aranmaksızın dava sonuna kadar yürütmenin durdurulmasına 27.4.1967 tarihinde oy çokluğu ile karar verildi.

Başkan Üye Üye Üye
Sait Köksal, Yeredoğ Kişioğlu, Muhterem Şumnu, Rüştü Aral,
Üye
Sıtkı Gökalp

Ardından da İstanbuldaki Sağır ve Dilsizler Ortaokuluna Türkçe öğretmeni olarak atadılar. Bakalım neler gelecekti garip başımıza orada..

VUKUAT VAR

Velhasıl Sağırlar Okulunun orta kısım Türkçe Öğretmenliği görevine başladım 1967 Mayıs ayının sondan bir önceki günü. Okul o günlerde yaz tatiline girmek üzere zaten. Ama şöyle bir okulun havasına bakayım, dedim ve bir süre kaldım okulda.

Geldiğimde Nermin Hanım nöbetçiydi. Ertesi gün baktım nöbeti Vedat Bey aldı. Vedat Bey de öğrenciler gibi sağır. Ama bir parça konuşuyor. Sabahleyin öğretmenler odasına girince Vedat Beyi çok kızgın buldum. Geziniyor, bağırıyor ve yumruklarını sıkıyordu.

«Ne oldu Vedat Bey?» dedim. Duymadı tabii. Kendime göre işaretler yaparak sormaya çalıştım, gene anlamadı. Parmaklarımı gösterdi, diliyle dişinin arasından «parmaklarınla yaz da anlayayım» dedi. Parmakla da yazamayınca defteri gösterdi. Sorumu deftere yazdım: «Ne oldu, neden kızgın görünüyorsunuz. Size yardım edebileceğim bir durum var mı?»

«Hayır!» dedi Vedat Bey, «Vukuat var da ona kızıyorum.»

Ondan sonra ben deftere sorumu yazdım, Vedat Bey ordan okuyup sözle karşılık verdi. Sorulu cevaplı sırayla gittik:

«Ne vukuatı?»

«Sevişme!»

«Nasıl oldu? Sevişme de vukuat mı?»

«Sevişme en birinci vukuat.»

«Nasıl oldu?»

«Burda, öğretmen odasında sevişmek istediler.»

«Kimler?»

«İki öğrenci. Hem orta kısımdan, sizin talebelerden.»

Bu benim ilk konuşmamdı bir sağırla. Bereket dilsiz değildi Vedat Bey. Yazıyla sorması zor olsa da karşılığını hemen sözle yapıştırıyordu. Ama kısaca ve sorunun tam karşılığı olmayan şeyler söylediğinde santimi santimine yeni sorular sormak çok zor oluyordu. Onun için, ilk normal insanın konuşmasının tadı ve rengi bu konuşmanın dışında kalıyordu. Katlandım ama. Şimdi hiç değilse dili olan Vedat'a katlanamazsam, yarın hem dili hem kulağı olmayan öğrencilerimle ne yapacaktım?

Devam ettik :

«Ne yaptılar, Allah aşkına, anlat!»

«Oğlanın biri, bir kızı buraya davet etmiş, öğretmen odasına.»

«Evet?»

«Ders çalışalım, demiş.»

«Sonra?»

«Perdeleri indirmiş.»

«Bir şey yapmış mı?»

«Hayır!.»

«Öyleyse bir şey yok?»

«Var.»

«Nasıl var?»

«Ben geldim. Gelmesem belki de bir şey yapacaktı.»

Ders mi çalışıyorlardı sen geldiğinde?»

«Evet.»

«Vukuat falan yok canım öyleyse?»

«Var, var. Bundan iyi vukuat mı olur? Ya bir de ben gelmeseydim?»

«Ama ders çalışıyorlarmış?»

«İnanma sen.»

«Ne yapmayı düşünüyorsun?»

«Onlara bir gözdağı verdim. Bu vukuatı şimdi nöbet raporuna da yazacağım. Bir de idare gözdağı versin öğrencilerin hepsine. Sevişmeye alışırlarsa çok vukuat yaparlar ve çok fena olur. Burda alışsınlar da hayatta hâdise çıkarmasınlar. Sağırların ahlâklı yetişmesi, ahlâklarını koruması çok önemli. Fakat mahkemelerde çok hâdiseler var. Bizim okuldan sağırlık tercümanı öğretmenler ister mahkeme sık sık. Demek ki onları iyi terbiye etmediler veya onlar okul görmedi. Bunları iyi terbiye etmemiz şart. Bunlar bari hâdiseler yaratmasınlar. Şimdiden gözdağı vermeyince bu iş düzelmez. Onun için, hayatta hadise çıkarmaktan korkmaları için şimdiden gözlerini korkutmalı. Bizim idareciler disiplini pek severler. Ben rapora yazdım mı göz açtırmazlar onlara.»

Ve kalemini çıkarıp oturdu kâğıdın başına. Konuşmak biraz açmıştı onu. Konuşmamanın da sıkıntısıyla patlamak üzereyken iyi olmuştu konuşmamız. Şimdi rahat rahat yazıyordu raporunu;

«Nöbetimde bir tane vukuat oldu...» diye başlayarak.

Bizim sağır öğrencilerin elinden çıkma tahta koltuğa şöyle bir yerleştim ve başımı iki elimin arasına alarak düşünmeye başladım. Dilime dolanan bir kaç sözcük bazan boğazıma, bazan dudaklarımdan dışarı kaçmaya uğraşıyorlardı: Eği-

tim, eğitimcilik, Türk eğitimi, Sağırlar Okulu... Vukuat Var, Orhan Kemal, disiplin, Bakanlık, oyuncak, Vedat, Çocuklar, biz...

GENE ABDULHAMİT

Efendim, bizim Sağırlar Okulu Abdulhamidin Yıldız Sarayının içinde. Söylediklerine göre, Sarayın Müzikayı Hümayın ilişkinlerinin barındığı bölüm. Sonradan yapılan değiştirmelere, onarımlara rağmen gene de bir saray kalıntısı olduğu belli. Endam aynaları, şömineler falan o devri hatırlatıyor girip çıktıkça. Hele bahçedeki çınarlar. Abdulhamit çeşmesinden akan Hamidiye suyu. Ağustosun sıcağında bile püfür püfür yel eser bahçede. Aşağıda Beşiktaş çarşısında insanlar sıcaktan patlarken, bu bahçede oturanlar nerdeyse üşürler. Nasıl da seçermiş herifler, demek istiyorum yani. Bu bahçe daha da genişmiş. Menderes Barbaros Bulvarını Levente doğru bu bahçeden çıkarmış da biraz küçülmüş. Ama Abdulhamidin camisinden Beşiktaşa doğru ortalık halâ boş. Sarayın fersahlarca ötesinden başlarmış evler demek. Efendimizin sarayına yaklaşılmazmış. Yaklaştırılmazmış halk, daha doğrusu.

Ondokuzuncu yüzyılın bitimine yakın, sanırım 1898 lerde de bir sağırlar okulunun hem de Abdulhamit tarafından açıldığı söylenir. Bu okulun öğrencileri vapurda parmak işaretleriyle konuşurken bir vatandaşın dikkatini çekmişler. Adamı sarmış bir merak. «Acaba ne konuşurlar ve nece konuşurlar?» Sonra araştıra araştıra bulmuş: bunlar sağırlar okulunun öğrencileri. Ama ne konuştular? Orası belirsiz. Şeytanlar koltuğuna, cinler kafasına girerler bu vatandaşın, doğ

ru götürürler Abdulhamide. Der böyle böyle durum. «Hafazanallah, bu konuşma tarzı halk arasına bir yayılırsa, seyreyle padişahım sen gümbürtüyü. Senin burun yıldız gibi kelimeleri yasaklaman ne ki bunun yanında. İstedikleri gibi konuşacaklar ve biz kulların kölelerin de bir şey anlamayacağız. Bizim gibi hafiyelerin bir şey anlamayınca, halin haraptır. Sen bilirsin, var düşün...»

Adamın el etek öpüp çıkmasıyla Abdulhamidin emir vermesi bir olur ve bu emir üzerine okulu kapatırlar.

Abdulhamitle ilgili tefrikaların gazeteleri doldurduğu, gene onunla ilgili piyeslerin devlet tiyatrolarını doldurduğu bir sırada işte böyle bir okulda, içindeki canlı ve cansız varlıklara bakıp «Ulu Hakan»ı hatırlaya hatırlaya çalışmaya başladım.

Başladım ya, «sağırca»yı öğrenmek mesele mi mesele. Nitekim öğrenemedim. Çocuklara derslikde ya da bahçede her zaman bir şeyler sormak, bir şeyler söylemek gerekiyor. Konuşmak zorunda kalıyorsunuz yani. Başlıyorum bir takım işaretler yapmaya. Yaptığım işaretlerin anlamlarını da ancak kendim biliyor olmalıyım ki, çocuklara bir şeycik anlatamıyorum. Bir çeşit şiirce konuşma oluyor bu. Hani şiirin anlamı ozanının karnında olurmuş ya, öyle işte. Keşkem o yerin Kibarlık Budalası gibi hep nesir konuşmaya devam etseydim. Ettirmediler ne yaparsınız. Otuzbeş yıldır nesir konuşan adamı tutup şiir dünyasına atıverdiler.

Derslerdeki durum daha da düşündürücü. Sınıfı işgal etmişcesine ayaklanıyor bazan öğrenciler. Her biri bir işaret yapıyor, kızıyorlar, kö-

pürüyorlar. Anlayabilirsen anla. Parmaklar birbirinin üstüne biniyor, kaşlar bir yana, gözbebekleri bir yana çekiliyor. Eller yüzlere, boğazlara götürülüyor. Diller bir sürü inilti çıkarıyor. Dudaklar kıpır da kıpır. Anla anlayabilirsen. Bir kazan kaynıyor ki patladı patlayacak, ama kimse bilmiyor kazanda kaynayanın ne olduğunu.

Böyle zamanlarda, tahtada karşılıklı yazışmadan da fayda gelmezse ki genellikle öyle oluyor, sağırcayı iyi bilen öğretmen arkadaşlardan birini bulup dersliğe getiriyordum çevirmen olarak. Onlar, değil işaretlerden, dudak kıpırtılarından bile anlıyorlardı. Ben de konuşabilmenin ne kadar önemli bir şey olduğunu düşünüyordum. Bir de kulakları duyan, antenleri olan öğrencilerle çalışma özlemi gelip taa boğazıma tıkanıyordu böyle zamanlarda. Bana zaman zaman dar anlarımda seve seve çevirmenlik yapan arkadaşlarımdan Hüseyin Akdağ, Şükran Evinç, Cenap Dandul'un yardımlarını unutmama olanak yok.

Bu hava içinde, akşamlaradek el kol sallayıp da dilinizi hiç kullanmadınız mı, okuldan çıktığınız zaman diliniz açılmıyor. Bir iki saat kendinize gelemiyorsunuz. Herkesi sağır sanıp işaret yapmak istiyorsunuz. İnsan alışan hayvandır, demiyor mu Dostoyevski?

Lavaboda ellerini yıkayan kızdan sabunu getirmesini istedim bir keresinde. İşaretle istedim tabii. Kız sabunu getirirken bir yandan da gülümsüyordu. Gene işaretle, neden güldüğünü sormaya çalıştım. Kız ne yapsa beğenirsiniz:

Dile gelip «siz beni de sağır sandınız galiba!» dedi. Hem de şu bildiğniz normal insanlar gibi. O okulda hayret ediyor insan.

Meğer mürebbiyelerden birinin kızıymış ve arada anasını görmeye gelirmiş...

GÖZ, GEZ, ARPACIK. AV

Yetmiş yıl önce nasıl Abdulhamidin hafiyelerini şaşırtmışsa sağır öğrenciler, şimdi de kendileriyle değeyde bulunmak zorunda kalan vatandaşları şaşırtıyorlar. Şaşırtmadıkları bir küme insan varsa onlar da kendilerine ders veren, gece gündüz kendileriyle ilgilenmek durumunda olan görevlilerdir.

Bizim çocuklar geçen yaz bir geziye çıkacaklar. Gezi yapılacak yer de İstanbulun Anadolu yakası. Beşiktaştan vapura binip Üsküdara geçmek gerekir. Vapur yalpalaya dursun, bilet kontrolcusu gelir ve sıradan başlar.

«Bilet kontrol beyim!»

«.....»

«Bilet kontrol beyim, dalga geçmeyelim!»

«.....»

«Beyler sevdiğniz kızı sonra düşünün, sonra konuşun gizli gizli.»

Birbirine sokula sokula heyecanla bir şeyler konuşuyorlar ya sessiz tarafından, bizim biletçi bu işi aşka yorumlar ve tabii açık konuşulmaması gereken bir konu olarak aldığı için de normal görür. Burası onu ilgilendirmez ama biletler nerede? Adam görev yapacak.

Derken işi kavrar çocuklar. Çocuk dediğime bakmayın, en küçükleri onaltı yaşında. Yirmiikisine kadar çıkanlar var. Lâf değil ortaokul öğrencisi bunlar. Bildiğimiz kulaklı dilli çocuklar gibi pırrr diye uçarak onbeş yaşında ortaokulu bitirmelerinin olanağı yok. Evet, derken işi kav-

rarlar: Bu adam biletleri kontrol etmek istemektedir.

En baştaki Mustafa dilini çıkarıp dudaklarını yalamaya başlar. Bu arada herhalde bilet kontrolcusu da durumu kavramış olmalı. Ama sağırca bilmiyor. İkinci çocuğa sorar lisanı hal ile. O da dilini çıkarıp dudaklarını yalamaya başlar. Bu arada neyin istendiğini hemen birbirine bakışarak anladıkları için hepsi dillerini çıkarıp oynatmaya başlar. Canı burunun ucuna gelen kontrolcu çekip normal insanların bulunduğu yere gider. İşine devam ederken bir el dokunur koluna: Müdür yardımcısı Fikri Beydir bu gelen. Meğersem çocuklar çoktan bir arkadaşlarını dışarda oturan Fikri Beye salmışlar. Fikri Bey otuz tane bileti toptan uzatıp yırttırır.

Ve anlatır bilet kontrolcusuna:

«Onlar seninle alay falan etmediler kardeşim. Bende dudaklarımı yalamak tiki vardır. Oturup kalkarken farkında olmadan yapıyorum bunu. Onların dilinde benim adım «dil çıkarmak»tır. Biletlerin bende olduğunu anlatmak istemişler sana. Kusura bakma...»

Avcı nasıl avını vururken gürültü etmez de sessiz tarafından gözü, gezi, avı ve tüfeğin arpacığını bir hizaya getirerek ateş ederse, bunlar da avlarını vurmak için, siz deyin kimi aradıklarını ya da kimden bahsettiklerini anlatmak için, sessizce, bazı nirengi noktalarını gözlerinin önüne getirirler ve elleriyle falan bunun işaretini yaparak diyeceklerini derler. Bunu yapmak için gırtlaklarını yırtarcasına anlayamayacağınız acayip sesler çıkarmaları da gereksizdir. Çünkü tanıklarının işaretle tanımlanarak adlandırılması çoktan yapılmış ve hepsi tarafından bilinmektedir. On-

ların dünyasında ve de onların çevresinde olanlar da bunu böylece bilmektedirler. Ne yapalım dışardakiler de anlamaya çalışsınlar. Sonracığıma, herkes birbirinin dediğini anlıyor mu bu ülkede? Sağırlık ve anlamsızlık bizim öğrencilere mi has yani?..

Beni soran, bana haber gönderecek olan arkadaşlar, iki ellerinin basparmaklarıyla işaret parmaklarını birleştirip iik daire meydana getirdikten sonra bu daireleri gözlerine götürüyorlar ve hemen ardından da sağ elleriyle saç tarar gibi yapıyorlar başlarında. Bu işaretleri alan çocuklar, bir koşu beni aramaya başlıyorlar ve bu arada rasladıkları herkese aynı işareti yaparak beni görüp görmediklerini soruyorlar. «Gözlüklü ve alnı açık!» olmuş oluyor böylece adım...

Gözü büyük olanların, imama ya da papaza benzettiklerinin tanımlarını da ona göre yapıyorlar. Hatta geçenlerde okuldan ayrılmasa, Jonson'u bile vardı okulun. Tıpkı eski Amerika Başkanına hem de boyu bosuyla bile benzeyen bu okul kıdemlisinin tanımı da Sam Amcanın şapkası ve kulakları simge alınarak yapılmıştı...

SAĞIRLIK VE MARKÜZ

Dil aslında soyut bir şeydir. Yeryüzünde hiç bir varlık adı böğrüne yapıştırılarak ortaya çıkarılmıyor doğaca. Hiç bir sözcük de sittin sene aynı görevi yapmıyor. Çağın gidişine ya da insanoğlunun eriştiği aşamalara göre dil de kendini toparlayarak değişime uğrayor. Daha doğrusu insanlar gerçekleştiriyor bu değişimi. Bunun karşıtı zaten mümkün olamaz. Şurası da unutulmamalıdır ki, her iki anlamda da dilin kemiği yoktur...

Şunu diyecektim:

Belki de sağırların dilinde sözcük sayısı bizimkinden daha fazladır. Biz bile sözcükleri yetiştiremediğimiz ya da yetersiz bulduğumuz zamanlarda işaretlere, mimiklere başvurmaz mıyız? Onlarsa bu işaretlerin, bu mimiklerin içindeler. Kendilerine koskoca bir dünya kurmuşlar işaretlerle. Demek ki onlarınki de bir dil. Ne var ki yeryüzünde bu dili kullananların sayısı, konuşabilenlerin sayısına oranla çok aşağılarda kalır. Böyle oldu diye, bu dili konuşanlar azdır diye onlar yaşamayacaklar mı? Onlar yiyip içmeyecekler, çalışmayacak, eğlenmeyecekler mi yani? Daha daha, sevişme onların da hakkı, onların da ihtiyacı değil mi, ha? Üstelik, kimbilir işaretlerle daha derin anlamlı bir sevişme neden yapılmasın?

Bu yıl mezun ettiğimiz, yani orta üçü bitiren öğrencilerimizin ondördü erkek biri kızdı. Tıpkı normal okullarda olduğu gibi, ortaokul müfredat programını uyguluyorduk. Tabii onlar için çok güç oluyordu işlediğimiz konuları kavramak. Hatta bazan imkânsızlaşıyordu bu. İçlerinde bazıları daha kolay kavrıyorlardı haliyle. Bu kolay kavrayanlardan biri Saim, biri de Selami idi. Ama tek kızımız Banu sıradan bir öğrenci idi. Hep Saimle oturur, gerek işaret olarak, gerek ödevlerini bizzat ona yaptırarak Saimin yardımını görürdü Banu. Bir keresinde bir meseleden dolayı numara sırasıyla oturmaları falan gerekmişti de, gene ne yapıp yapıp birarada oturmanın yolunu bulmuşlardı.

Sonradan anladım ki, bazı şeyleri sağırca konuşmak daha zor. Çünkü normal insanlar fı-

sıltı gazetesiyle de haberleşebilmektedirler. Birbirinin kulağına eğilerek, hiç değilse başkalarının duymayacağı şekilde seslerini ayarlayarak konuşabilmektedirler. Ama sağırlar bunu yapabiliyorlar mı? Yapamıyorlar. İşaretse tüm sağırlar görüp saniyesinde şifreyi çözerler. Olmaya ki sağırların ve de sağırca bilenlerin bulunmadığı bir yer olsun. Onu bulmak da kolay değil koskocaman Sağırlar Okulunda...

Özellikle aşk konusunda ya da onunla ilgili meseleler konusunda sağırlara daha tenha, kimseciklerin göremediği yerler gerekiyor bu yüzden. Bunu bir vesile ile iyice anladım:

Abdulhamidin bahçesinin ortasında bir yol vardır. Okulun bahçeye açılan kapısıyla bahçenin Barbaros bulvarına açılan dış kapısı arasında daracık bir asfalt yol. Sağı solu da ağaçlı. Güneşli bir öğle paydosunda şöyle bir arşınlayayım dedim yolu. Gün öyle güzel bir gün ki kişiye üzüntü değil ümit getiren cinsinden. Dalgın dalgın, günün güzelliğinin tadını çıkara çıkara yürüyorum. Bir ara ağaçlar arasından belli belirsiz bir hışırtı geldi. Hem o yandan geliyor hem bu yandan. Bir de ne göreyim, sağımda Saim, solumda Banu. İşaretleşiyorlarmış karşıdan karşıya. Beni görünce sanki dillerinden anlarmışım gibi kaçmak istediler ama o kadar da ormanımsı değil bahçe. İster istemez yakalandılar. Saimin alnında bir damla ter belirdi hiç yoktan. Ben de «aldırmayın» dercesine elimi sallayıp uzaklaştım... Demek çocuklar hep birarada oldukları halde, bu işi ancak böyle konuşabiliyorlardı...

Bir burjuva kalıntısı yazarın elinde burjuvaca çok güzel bir hikâye olabilecek bu inceliği

ve tadı içinde küçücük olayı, tepesinden vurup gözünü çıkararak size aktarmaktan başka elimden bir şey gelmiyor. Daha doğrusu, tahammülüm yok gergef işler gibi evlere şenlik hikâye işlemeye. Saimle Banu belki de evlenmişlerdir şimdi. Sağırla sağırın evlenmesi ve de geçinmesi ne kadar tatlıdır kimbilir? Belki de davulun sesi uzağa hoş gelmektedir. Bizim Vedat Bey de, kendisi sağır olduğu halde normal bir kızla evlendi. Çocuğu da oldu. İçimden çok geçtiği halde hiç soramadım bir sağırla bir kulaklı ve dillinin anlaşabilme, birbirini yadırgayıp yadırgamama durumunu. Ama fazla meraka değer mi? Vedat Bey nasıl olsa konuşuyor. Karısı da konuşuyor. Kala kala Vedat Beyin kulağı kalıyor bir. O da nasıl olsa olur. Kâğıt kalem niçin icadedilmiş?..

DERSLİKTE

Sağırlıktan ve sağırlardan şurda burda söz açmak, Hoca Nasrettinin fıkralarına benzer; güldürücü fıkralar türeterek işin acısını örtmek mümkün. Ama sağır öğrencilere ders vermek üzere dersliğe girdiğiniz andan itibaren madalyonun arka yüzüyle karşıkarşıya gelmiş olursunuz. Kapıyı kapattınız mı, hafakanlar basar. Bir de buraya atanmanızdaki nedeni düşünürseniz kafanız iyice karışmaya ve de kaşınmaya başlar. Ulusal iyice karışmaay ve de kaşınmaya başlar. Ulusal bir görev yapma durumunda olan Eğitim Bakanlığı, ulusal bir görüşle öğretmenlik yaptığınız için sizi cezalandırmış, anlaşamayacağınız, dolayısiyle ulusal sorunlardan hiç mi hiç konuşamayacağınız bir dersliğe sokmuştur. İşin bu yanını unutur gibi olursunuz. Bazan çocukların dilsiz ve

sağır olduklarını da unutur gibi olursunuz. Öğretmenlik damarınız ayağa kalkar. Siz de ayağa kalkarsınız bunun üstüne. İçinizden şöyle gönene gönene öğretmenlik yapmak geçer. Rahat rahat bilmem hangi konuyu anlatmak istersiniz. Aaa! Ne o? Çocuklar anlamıyor! Anlarsınız durumu sil baştan. Küt diye çökersiniz sandalyaya.

Neden sonra kendinize gelirsiniz. Bu koşullar içinde de bir şeyler yapmak, bu yavrucuklara bir şeyler kazandırmak gerektiğine inanırsınız. Ders plânınızı açarsınız. Ona göre ders kitabına bakarsınız. Bilmem kimin yazdığı «At» parçasını işlemeye kalkarsınız. Gülünç olduğunu bile bile. Bir kere böyle çocuklara orta öğretim verilebilir mi diye hiç mi düşünmediler acaba? Daha ata sözünün ne olduğunu bilmiyorlar. Anlatamıyorum. Doğru dürüst bir cümle yazdıramazsınız. Yazdığı sözcüğün anlamını bilmiyor çocuk. Cümle kuramıyor. Olayları kovalayamıyor. Ancak uzun sürede ezberlediği şeyleri her fırsatta bilgi diye tekrarlıyor. Üstüne üstlük tam da gerekli olan ifade derslerini koymamışlar mı sana! Gel de çık işin içinden. Gel de çocuk psikolojisiyle ve de genel olarak eğitimle ilgileri olabileceğini düşün bu orta kısmı teklif edenlerin ve açanların. Haydi ilk kısım neyse, okuma yazma öğretilebilir. Zaten haftanın üç günü iş yerlerine gidip emeklerini sömürterek hayatlarını kazanmanın yolunu buluyor çocuklar. Orta öğretim onlara tam anlamıyla bir işkence. Okul atelyelerindeki emekleri ve iş yerlerindeki çalışmaları bazı kişilere maddi ve manevi puvan kazandırabilir. Buna rağmen öğrenme yönünden çok yararlı. Ama haftanın öteki üç gününde her gün sekiz saat

dersi normal çocuklara vermeye kalksan onlar bile gına getirir. Bu zavallıları üç günde yirmidört saat işkenceye tabi tutmanın alemi var mı? Ölçülmüş mü bunların alım ve öğrenim kapasiteleri? Ne verim alınmış bir kaç yıldır uygulanan öğretimden? Usulen not verilip genellikle de bırakılmadan sınıf atlatılarak dostlar alış verişte görsün deyimine uyduruluyor iş. Kitabına uyduruluyor yani, ama akla ve mantığa uydurulamıyor.

Bazı örnekler sunmak isterim size. Bir yazılı anlatımlarını iki-üç kere düzelttiğim halde ve bütün benliğimle uğraştığım halde, doğru dürüst bir cümle kurmaya bile eriştiremedim onları. Erişmelerine olanak da yok. Çünkü antenleri yok. Ayrıca okuduklarını da anlamıyorlar. Kemal Demirayla Beşir Göğüşün, küflü parçaları doldurarak yayınladıkları ders kitaplarından, o küflü ve işe yaramaz parçaları bile işleme olanağını bulamadım. Demin dediğim gibi, At parçasını alırsınız ele. Atom devrinde, Türklerin atı çok sevdiğin, atın da Türkleri çok sevdiğini, atalarımızın Tunadan at sulamalarını, yakıp yıkmalarını işleyim dersiniz, gene böğrünüzde kalır elleriniz. Bir şey yazdırmaya kalkarsınız, zaman kavramı olmadığından fiilin zamanlarını olmadık yerde ve olmadık biçimde kullanırlar.

Örneğin:

«Müdürbey salondan geldiğini arkadaşların ellerinden sıkardık.» Hamit Yücel bunda, Müdür Bey salona geldi, arkadaşların ellerini sıktı» demek istiyor. Çünkü iki gün önceki olayı, yani bayramlaşmayı anlatıyor. Bu en az yanlış durumda olan cümlelerden biri. Nitekim mezun oldu

Hamit. İkiden üçe geçirdiğimiz çocukların içinde, Fatihin İstanbulu fethettiğini yazmak isterken, ortaya İstanbulun Fatihi elde ettiği biçiminde cümleler çıkaranlar oldu. Çocukları kınamıyorum. Bu kadar ağır yükü sağır kulaklarıyla ve de yetersiz beslenmeleriyle gene de iyi kaldırıyorlar doğrusu. Bir de diyeceksiniz ki, madem öyle neden sen de katıldın da sınıf atlattınız bu durumdaki çocuklara? Söylediğinize de bakın: Ayol bu Bakanlık var ya, nasıl ilkokullarda toptan sınıf geçme esasını koydu da notu, karneyi bir çırpıda havaya fırlattı. Bileni de bilmeyeni de geçirtti. Ortaokullar için de bir şey düşünemez miydi yani? Bırakın biraz da okuma yazma bilmeyen ortaokul mezunu olsun bunca okuma bilmeyen ilkokul mezununun arasında. Üstelik erkeklik bizde kaldı, Bakanlığa fırsat vermemiş olduk bu iş yapmak için...

EMPERYALİZM VE SAĞIRLAR

Geçtiğimiz yılın kasım ayı başlarında çocuklar, ben o biçim derse başlamadan önce tahtaya fırlamaya başladılar. Tebeşiri çeken bir şeyler yazıyordu yarım yamalak. Anlaşılan şuydu: Ekmekler bitli ve küflü undan yapılmaktadır. Ekmekler bölündüğü zaman böcek ölüleri çıkmaktadır. Üç gündenberi ekmek yememektedirler. Açlıktan ölecekler nerdeyse. Parası olanlar bahçe duvarının dışına gelen ne olduğu belirsiz lahmacunlardan alıyorlarmış ama ya parası olmayanlar.

«Müdüre söylediniz mi?» dedim.

«Siz söyler misiniz öğretmenimiz olarak, biz çekiniyoruz.» dediler.

Gerçekten de zavallıları öylesine sindirmişler ki, müdür bey dediniz mi allah olarak alırlar. Belki öteki allahtan haberleri bile yok. Bu sağırlıkla çok allahlı olmak da zor herhalde. Sonracığıma, burası eski Yunanistan değil.

Hele kasımın altıncı, yedinci ve sekizinci günü ders bile yaptırmadılar. Önce ekmek, ya da önce mide demekte ne kadar haklı Orhan Kemal. Tahtaya fırlayıp yazmakla da kalmıyorlar, boyuna pandomim yapıyorlar. Şu var ki tek kişilik pandomimler çok geride kalmış durumda. Üçüncü sınıfa gitsem de onbeş kişilik pandomim, ikinci sınıfa gitsem de onbeş kişilik pandomim. Ellerini kulaklarının üstüne götürüp parmaklarını öne doğru sallıyorlar. Ve «İstemezük» diyorlar. Elleri kulağa götürüp parmakları öne sallamak, Amerikanın işaretiymiş. Çevirmen olarak çağırdım arkadaşlar böyle çevirdiler. Ekmeğin bitlenmiş Amerikan unundan yapıldığını söylemek isterlermiş. Korkuları da büyüktü. Ambar doluymuş çünkü.

Sonra işareti değiştiriyorlar, baş ve işaret parmağını ay gibi yaparak alınlarına koyuyorlardı. Önce benim işarete benzettim. Ama baktım ki gözlerine değil alınlarına götürüyorlar ellerini, Gene bir çevirmen buldum. Yaptıkları ayyıldız işaretiymiş. Türkiye anlamına gelirmiş. İşareti bayraktan almışlar demek. Çevirisini yaparken de şöyle yapmak gerekirmiş: Türk ekmeği istiyorlar...

Amerikanın tüketim artıklarının gelmesi ve yenmesi bir yana. Bunun bir tarım ülkesi için zul olduğu da bir yana. Bir de bunun ambarlarda bitlendirilmesi ve buna rağmen fırına sevke-

dilerek ekmek yapılması hangi mantıkla açıklanabilir? Söylendiğine göre de, bazı yerlerde bitlenen unları atmaktansa sağır çocukların, kör çocukların ve de kimsesiz çocukların bulunduğu Yetiştirme Yurtlarına sevketmişler. Amerikalılardan oyuncaklar, Amerikalılardan hediyeler, bitli Amerikan unları. Ama gene de görüyoruz ki, sağır çocuklar bile yutmuyor emperyalizmin bitini ve «Türk ekmeği isterük» diye çırpınıyorlar.

Tarım Bakanı Dağdaş'ın başına da böyle bir iş doğrulmuştu da «bitlenmiş buğdaylardan ekmek yaptırıp yiyeceğim» diye tuttürmuştu. Buğday ihraç edeceğiz, Sonora-64'ü ben icat ettim, heykelim dikilecek falan dediği gibi. Öğretmenler toplantısında işi ortaya getirip de çocukların aç kaldığını, normal ekmek bulup doyurulmaları gerektiğini, bu bitli unların da sağlığa zararlı olduğunu, usulen ilgili yerlerle temas edilerek bunun atılması gerektiğini söylediğinde öğretmenler, «ben yerim bu undan yapılan ekmeği» dedi müdür. Çocuklar yemiyor, ama günlerce aynı ekmek veriliyor...

Bu adamların, yani Bakanlığın, okula müdür yaptıkları adamın, aslında çocuklarla falan ilgileri yok. Tepeden tırnağa gösteriş üstüne ve de koltuk üstüne, yalan üstüne çalışırlar. Aksi olsaydı, ufuklarda ucu görünürdü bugünedek. Demek istediğim şu ki, bu bitli Amerikan ekmeğinin kabağı da döndü dolaştı benim başımda patladı:

Amerikancılık moda ya, daha ne isterler Ben nöbet tutmasam da, fırınla, mutfakla ilgim olmasa da olur. Onlara ipuçları gerekli. Amerikaya karşı diye gösterdikleri zaman, benim kötü

kişi olarak anlaşılacağımı biliyorlar. Amerikada dörder beşer yıl beyinleri ve mideleri yıkandıktan sonra Bakanlığın kilit noktalarına oturtulanlardan icazat almanın kolay olduğunu düşünmüş olmalılar.

Ziver Tezeren efendi elinde tomar tomar sorularla geldiği zaman, bununla ilgili bir soru da çıktı tomardan:

«Amerikan unundan yapılmış kilolarca ekmeği neden döktürdün?» İşe bakın siz! Yapıp çatıyorlar, çocuklar zaten yemediği için herhalde döküyorlar, ondan sonracığıma, yaptıkları haltlar yetmiyormuş gibi benim başımda da kabağı patlatmak istiyorlar. Bizim yemekhanelerimizde dünyanın ekmeği dökülür. Kimse bir şey demez kimseye. Yenmediği için dökülür. Ekmeği iyi kullanmayız, kıymetini bilmeyiz. Ama dökülen Amerikan unundan yapılmış ekmekse iş değişir. Amerikanofiller bitli ekmeğin ölüsünden bile yararlanarak puvan toplama yolu ararlar. Aynı demirden olan Bakanlık da mal bulmuş mağribi gibi sarılır bu buluşa...

İMAM VE CEMAAT

Bir yerlerden bir yazı gelir okul müdürlüğüne. Resmi bir yazı ama. Sayısı, tarihi, anteti falan. Bilirsiniz böyle kâğıtlar, Abdulhamit zihniyetine ayak uydurmuş Osmanlı memurlarını tir tir titretir. Ne yapacaklarını, gereğini nasıl yerine getireceklerini şaşırırlar. Şaşırınca da alıcı gözle onu inceleyip de acayip bir şeyden söz ediyorsa bile gülümseyemezler. Reddedemezler. Bu yüzden de aklın almayacağı sonuçlar çıkabilir

Hangi akılla neye dayanarak yapmışlarsa yapmışlar, arkadaşımız Hüseyin Akdağ imzacıbaşı olmuş. Öğretmenlerin «haberim oldu» kabilinden imzalayacakları kâğıtları müdür muavinine, o da Hüseyin Beye havale ediyor. İmza işlemini tamamlayıp evrakı geri götürmek Hüseyin Beyin görevi.

Bizde adet olduğu üzere, bu gibi yazıların imzalatmak için gönderilenleri ilgilendirip ilgilendirmediği hesaba katılmaz. Bas imzayı kâğıt dosyaya girsin. İş kitabına uysun yeter. Başka şeylere uymazsa uymasın.

Bir öğle vakti Hüseyin Bey gene bir kâğıt getirdi. Basacağız imzayı. Bir baktım, bir radyo yayınıyla ilgili. Bütün okullara yollamışlar, arada Sağırlar Okuluna da yollamışlar. Yararlı yayınlar yapılacakmış da onun gününü, saatını, bildiriyor. Oysa bizim çocuklara radyo bir şey söylemez. Osmanlı artığı zihniyet ve de alışkanlığın kol gezmesi canımı sıktı gene. Bu kadar da olur mu ya! Resmi yazıya evet, imzaya evet. Ama be birader şöyle bir bakın da bu gib gülünçlerini ya yırtıp atın ya da takın dosyanıza. Benim haberim olsa ne olur böyle bir yayından, olmasa ne olur. Öğrencilerinin kulaklarına güveniyorsanız, toplarsınız ve anlatırsınız böyle böyle, diyerek. Onlar da dinlerler bu yayını, güvendikleri kulaklarıyla. Ve «ben sonra imzalayacağım» dedim. İyi ki ileri gidip de «bu tehlikeli bir yayındır, çocuklarımızı zehirler» diye alaya kalkışmadım. Ben kalkışmadım ama, okul yöneticilerinin gerçekten çocuklarının kulaklarına güvendiklerini bir vesile ile gördüm. Benim yapamadığımı kendileri yaptılar kendilerine:

Kasımın başları gene. Atatürkün ölüm günü dolayısiyle bir program hazırlanacak. Müdürü, muavini, öğretmeni toplandı.

Okulun müdürü:

«Arkadaşlar, büyük Atanın durumuna lâyık bir anma programı yapalım» dedi. «Herkesten çok Atatürkçü bir müdürümüz var, ne mutlu bize» diye düşündüm ben de.

Müdür devam etti:

«Demokratik bir şekilde programı hazırlamak için bu toplantıyı yapıyoruz. Sizlerin de kıymetli düşüncelerinizi almak istiyoruz.»

Ondan sonra, görüşülecek konuları not ettiği kâğıdı çıkardı, madde madde görüşmeye başladık:

Madde bir: «Her yıl Atatürkün Gençliğe Hitabesini içmizden biri okur, çocuklar dinler. Bu yıl da aynı hitabeyi mi okuyalım, yoksa başka bir teklif var mı? Çünkü bu işin demokratik bir şekilde yapılmasını istiyorum?»

Düşündüm: Çocuklar sağır. Acaba bunca yıl okudukları Gençliğe Hitabeyi nasıl anladılar. Özel bir okuma şekli mi var yoksa? Ama olamaz.

«Böyle düpedüz mü okuyorsunuz?» dedim.

«Evet.»

«Öyleyse, madem ki soruyorsunuz ve demokratik olmasını istiyorsunuz, değişiklikler iyidir, bu kez de Atanın Bursa Söylevi okunamaz mı? Okunsa nasıl olur?»

Lâf olsun diye sormuştum ama iş oldu. Espri de gitmiyor bizde.

«Oyunuza koyuyorum arkadaşlar» dedi müdür

Kabul edenler, etmeyenler, edilmemiştir. İkinci olarak Gençliğe Hitabe oylandı ve onun

okunması kabul edildi. Ben de Gençliğe Hitabeye oy verdim zaten. Az bir farkla kaybetti Bursa Söylevi.

Sonradan anladım ki, bu demokrasi başka demokrasiymiş. Demokratik deyip kakaratik çalışıyormuş adamlar: Üşenmeden oturmuş masasına ve de sıkılmadan, ve de utanmadan ve de yemeden içmeden döşenmiş Ankaraya: «Falan öğretmen On Kasımda Atatürkün Bursa Nutkunun okunmasını istedi. Hakkında gerekli tahkikatın yapılmasını...»

En büyük vatan görevi yaptığına emindi. Ben de eminim. Çünkü Bursa Söylevi iktidarca benimsenmediğine göre, hem iktidarcılığını yeniden hatırlatmış, hem de benim gibi birisinden kurtulma yolunu açmış olurdu. Kemal Tuzcuoğluyla Ziver Tezeren efendiler soruşturmaya geldiklerinde öğrendim durumu. Değilse, On Kasımda müdür sereserpe Gençliğe Hitabeyi okumuş, çocuklar da dinlemişlerdi salonda...

SAĞIRLAR BİLE GÜLÜYOR

Ülkemiz, «Atatürke canım başım feda olsun» deyip öte yandan da besleme derneklere, yani Komünizmle Mücadele Derneğine, Milliyetçi Öğretmenler Derneğine üye olan kişilerle doludur. Gerçi siz, hiç öyle olmasa tarih tekerrür mü ederdi, diye hemen dilinizin ucuna gelivereni söyleyeceksiniz. Söyleyin isterseniz. Ben aslında girişimle pek ilintisi olmayan bir demokrasi güldürüsü anlatmak istiyorum. Girişimle ilgisini anlayabilmek için gerçekten arif olmak ya da demokrasiye öğretmenlik edenleri tanımak gerek:

Sınıfa girdim. Tahta tepeden tırnağa yazıyla dolu. Silmelerini söyledim. Bir takım işaretlerle «aman öğretmen ne diyorsun, bunu deftere yazmak ve ezberlemek zorundayız. Bitirelim de ondan sonra silelim» demek istiyorlardı.

Bekledim.

Bu arada tahtaya da göz attım. Demokrasiyi özetlemiş öğretmen.

— Demokraside zengin - fakir eşittir.

— Güçlü - güçsüz eşittir.

— Cumhurbaşkanı - köylü eşittir.

Yazma bitip çocuklar tahtaya karşı oturunca sordum işaretle,

«Bu yazılanlar doğru mu, anlayabildiniz mi?» diye.

Önce şunu söyleyim ki, gerçekleri dersliğe sokan ve çocuklara hem de program gereğince öğretmeye yeltenen öğretmenlere göz açtırmazlarken, ölümlerden ölüm beğen kabilinden sürgünlere yollayıp o da olmazsa maaşının tümünü kesecek cezalara çarptırırken, bizim demokrasi öğretmeninin çalışmalarını nasıl demokratik açıdan aldıklarını anlamıyorum doğrusu. Bu yetkililer iki yüzlü, görevlerinin bilincinde ve de tarafsız değiller sanırım. Söylediklerim yanlış olsa, şimdiye dek bu doğruları öğreten öğretmene de öteye git gözüne duman gider, derlerdi hiç olmazsa. Demediklerine göre, tutumları adamına göre. Ola ki köy enstitüsü mezunu değildir bu öğretmen. Eğer böyle değilse, neden üstüne varmıyorlar, soruşturma açmıyorlar?

Şu herzelere de bakın hele: Zengin fakir eşitmiş. Köylüyle cumhurbaşkanı eşitmiş. Hele de hele güçlüyle güçsüz eşitmiş...

«Anlayabildiniz mi?» şeklindeki sorumu anlayabildiler. Ikisi üçü tahtaya koştu tebeşiri alarak ve bir eşit işareti çizdikten sonra yukardan bir kuşak çektiler. Tahtaya yazılanları kabul etmiyorlardı anlaşılan. «Zenginle fakir eşit olamaz!» demeye getiriyorlardı. İçlerinden birinin yaptığı işareti görünce de Aşık Serdariyi ansımamak elde değildi: Bir uzun bir de kısa çizgi çizdi çocuk dikine. Bununla bu eşit olur mu hiç, demek istiyordu. Ben de Serdariyi geveliyordum:

«Kısa çöp, uzundan hakkın alacak!»

Artık ettim edemedim, bunun yasalarda böyle olduğunu, yasa karşısında tüm vatandaşların eşit olduğunu... anlatmaya kalkıştım. Anlatabildimse tabii.

O gün ilk kez şaştım sağır öğrencilerimin anlayışına. Sonradan, eylem sözü etmeksizin, yani suçu işlemediğimi kabul ederek şöyle yazmışlar benden üçün Ankaraya: «Öğretmenler odasında, şimdi gidip sağırlara sosyalistlik propagandası yapacağım, dedi.» Ziver Tezeren Hazretleri gene arzı endam edip geldi tabii. Anlaşılıyor ki dünya duruluyor. Birincisi, komünistlik iftirasından korkuyorlar. Onun için sosyalistlik propagandasından girebiliyorlar. İkincisi, yaptı da diyemiyorlar, yapacağını söyledi, diyorlar. Bu lahana turşusundan sonra da soruşturma yapabiliyor gene adamlar.

Ama ben sağırlardan korktum, haberleri yok. Baksanıza nerdeyse onlar bana sosyalistlik propagandası yaptılar..

KANUN DİYE DİYE...

Sağırlar Okulunda göreve başlar başlamaz ilk sorgu geldi. Adanada görevli iken izin tecavüzünde bulunmuşum, ne dermişim. Personel Ka-

nununun izinlerle ilgili hükümleri çıktığı günden beri yürürlüktedir. 1966 yazında da Adanada başka bir kanun uygulanmadı. Yıllık izinlerimizi kırkar gün kullandık. Dairede bunun listesi de yapıldı ve benim iznim yirmi temmuzdan başlıyordu. Temmuz başından itibaren yirmi gün de hasta ve raporluydum. Milli Eğitim Müdürlüğü önce buradan tutturdu. Göreve bakmadığımdan işleme girişti. Ellerinde belge olduğu halde Bakanlığa böyle bir yazı yazdılar. Maksatları dosya doldurmak, Bakanlık emrine alınmam için malzeme yığmak. Bu tutmayınca izin tecavüzü işini ele aldılar. Mutlaka bir şey yapacaklardı.

Bu hususta verdiğim yazılı ifade şöyledir:

«Bizim Bakanlığın başında bulunanlar da bilirler ki, Devlet Personel kanununun izinlerle ilgili hükümleri yürürlüktedir. Ve on yılı aşkın hizmet süresi olan memurlar, bu arada Adana İlköğretim Müfettişleri 1966 Yaz izinlerini kırk gün olarak kullanmışlardır.

Bir soruşturma sonunda bu anlaşılabilir.

20/7/1966 - 31/8/1966 arasında kırk gün izinli sayıldım ve iznimin bitiminde görev yerine döndüm. Bundan ötesi Adana Millî Eğitim Müdürünün suç arayıp, onu bulmayınca suç uydurma yoluna gitmesinden ibarettir.

Asıl şaştığım, Bakanlık Disiplin Kurulunda görev alanların da, kanunun açık hükmüne rağmen, böyle küçük hesaplara mal bulmuş magribi gibi sarılmış olmalarıdır. Bu adamların yapacak hiç bir işleri yok mu? Verecekleri idam hükmünü kahkahalar atarak bekliyorum.» 19.6.1967

Bir yıldan fazla uyuturlar bu dosyayı da. On gün izin tecavüz etmişsem, müstafi sayılmam

gerekir. Ya da bir an önce sonuçlandırın işi, değil mi?

Hayır. İlahların kurban istedikleri vakte dek bekletirler. Sonunda da asıl işi unuturlar ve yirmiyedi ağustos 1968 de toplanan Bakanlık Disiplin Komüsyonu, oy birliğiyle bana yeni bir soru açılmasına karar verir. İşi takiple görevlendirdikleri İlköğretim Genel Müdürü Bedri Aloğan, Bakan İlhami Erteme bir yazı yazarak, «bütün tutum ve davranışlarıyla daima geçimsizlik unsuru olması bakımından, savunmasında yazmış olduğu ifadelerinden dolayı M. Makal hakkında tahkikat açılması dairemizce de uygun mütaala edilmektedir.» der. Dokuz eylülde, İzmirin kurtuluşu ve Altıncı Filonun İzmire gelişi gününde yazılan bu yazıyı Ertem aynı gün Teftiş Kuruluna havale eder ve kendince de uygun olan tahkikatın yapılmasını ister.

1968 - 69 ders yılının ilk dersine başladığım yirmibeş eylül sabahı dersliğime gelen müdür müfettişin çağrısını getirdi yazılı olarak. Latif Gökgöl ile gene karşılaşacaktık. Karşılaştık. Sorusu ve karşılığı aşağıda:

«Evvelce hakkınızda yapılan soruşturma ile ilgili olarak Bakanlık Disiplin Kurulunca alınan ve size gösterilen 16.6.1967 tarihli savunma yazınızda «Asıl şaştığım, Bakanlık Disiplin kurulunda görev alanların da kanunun açık hükmüne rağmen, böyle küçük hesaplara mal bulmuş magribi gibi sarılmış olmalarıdır. Bu adamların yapacak hiç mi işleri yoktur? Verecekleri idam hükmünü kahkaha atarak bekliyorum.» dediğiniz tesbit edilmiştir. Disiplin kurulunu küçük düşü-

rücü nitelikte olduğu söz konusu edilen bu beyanınız hakkındaki düşüncenizi aşağıda açıklamanızı rica ederim.» 27.9.1968

Latif GÖKGÖL
Başmüfettiş

Karşılığı

«Bu konudaki soruşturma; hakkımda disiplin kurulunca işlem yapılmasına temel teşkil edecekse şikâyetçi durumunda bulunanların aynı zamanda yargıç sifatını da takınmaları anlamına gelir ki bu, hukukun genel hükümleri ile bağdaşamaz.

Yapılmakta olan, soruşturma, hakkımda lüzumu muhakeme kararı verilmek üzere ilk tahkikat niteliğinde ise Anayasamızın tanıdığı isbat hakkını ancak mahkemede kullanmak imkânına sahip bulunacağımdan, bu konuda şimdilik savunma yapmam gerekmez. Bu sebeplerle:

Her iki halde de müdafaanamemi müfettişliğinize vermemde bir yarar bulunmadığı kanısında olduğumu saygı ile arzederim.» 1.10.1968

Mahmut MAKAL

Heyhat, bir süre sonra, bu meseleden dolayı Disiplin Komüsyonunun 404.1-298 sayılı kararıyla altı ay kıdem indirme cezası verilecekti. Zaten terfi ede ede ölmemiştik. Yirmi yıllık memur olmam gerekirken onaltı yıllık gözüküyordum. Bu biçim davranışlarla dört yılım araya verilmişti. Maksatları emeklilik yılına yaklaştırmadan yolda bırakmaktı. Gidiş o gidişti. Davacı ve yargıçlar, son ifademden sonra ne karar vereceklerdi kimbilir...

Zaten bir öğretim yılı çalıştığım Sağırlar Okulundaki tahkikatlar gırtlağıma kadar doldurmuştu beni. Gene de yenilerini yaratıp gelirdi müfettişler. Hem terfi yok, hem kıdem düşürme var. Hem maaş kesimi var, hem tevbih cezası var. Seç seç al. Biz hepsini aldık.

1968 Mayısının beşinde elli asliden altmışa terfi etmem gerekirdi. Çok önceleri gerekirdi ama Bakanlık emri falan geciktirdi. Danıştay yürütmeyi durdursa da zararlarınızı önleyemiyor.

Onbeş mayısta okul müdürü 271/495 sayılı yazısıyla terfi edemeyecek durumda olduğumu yazar. Bakanlık da okul da biliyor neden terfi edemiyeceğimi. Dersliğe müfettiş ya da müdür gelip de girmedi bir kez. Bakalım başarı gösteriyor muyum sağırların öğretiminde, diye soran olmadı. Ama öteki uydurma kusurlar var ya, nene gerek senin terfi.

Özlük işleri Genel Müdürlüğü yazıyor dilekçeme karşılık:

«Dururumunuz bir kere daha incelenmiş ve yürürlükte bulunan mevzuat karşısında, terfi dönemine giren yıllardaki başarı durumunuzun terfinize imkân vermemekte olduğu tesbit edilmiştir. Bilgi edinilmesi.»

Suçları, aslı olmayan suçları gözden geçirebiliriz şimdi.

Fakat, gerçek durumu açıkladığımız halde sorularının ve kanılarının hiç birini değiştirmeden fezleke hazırlayan müfettişlerin tutumuna paralel Disiplin Kurulu savunma isteğini önce okumakta yarar var:

T. C.

MAARİF VEKÂLETİ
Disiplin Komisyonu
Sayı: 404.3 — 193
Özlük İşleri Genel Müdürlüğüne

İst.-Yıldız Sağırlar Ok. Orta kısım Türkçe Öğ. Mahmut Makal hakkında yapılmış ve İlk Öğretim Umum Müdürlüğünün 6.6.1968 tarih ve 25037 sayılı teklif yazısı üzerine Vekâlet Yüksek Katından komisyonumuza havale buyrulmuş olan soruşturma kâğıtlarının incelenmesi sonucunda adı geçenin aşağıda yazılı hareketi ithamını mucip görüldüğünden bu cihetin Vekâletçe verilen emirlerin tebliğine dair olup 467 numaralı Tebliğler Dergisiyle yayımlanan 19 aralık 1947 tarih ve 2070 sıra sayılı Vekâletimiz genelgesi esaslarının da ilgililerce ehemmiyetle gözönünde tutulması suretiyle, Memurin kanununun 55 inci maddesi uyarınca kendisine tebliğini ve yedi gün içinde alınacak savunma yazısının tebliğ ve tebellüğ evrakiyle birlikte komisyonumuza gönderilmesini rica ederim. 26.6.1968

Disiplin Komisyonu Başkanı
Baş Müsteşar
Ferit SANER

Mahmut Makal'ın;

1 — Dinlenme tatilinin sona erdiği 16 Ocak 1968 günü vazifesi başında bulunması icap ederken, altı günlük gecikme ile 22 Ocak 1968 günü vazifesi başına geldiği; geciktiği bu altı gün için herhangi bir mazeret belgesini Okul İdaresine tevdi etmediği;

2 — 6 7 Şubat 1968 günleri öğleye kadar okula gelmediği ve derslere girmediği;

3 — 13 Şubat 1968 günü saat 8,45-9,25 arasında dersi olduğu halde Okul banyosunda yıkandığı ve dersine geç girdiği;

4 — Üst Makamlardan gelen emirleri okuyup imza etmesi istendiğinde bunlardan bazılarını imza ettiği, bazılarını imza etmediği;

5 — Site Sinemasında gösterilen (Taş Devri) adlı filime 14 Şubat 1968 günü öğrencileri götürmek için idareden izin iste-

6 — Orta III. sınıf öğrencilerinden Niko Kalınoğlu'nu 6 Şubat 1968 günü sınıfta, arkadaşları önünde tekme ile dövdüğü;

7 — Ayrıca Orta I. sınıf öğrencilerinden Hulusi Kutlu, Mehmet Ali Dal, Tayfun Günata adlı öğrencileri 21 Şubat 1968 günü dövdüğü, Sedat Akdaş'ın dövülmesi sırasında ince Soba demiri kullandığı;

8 — 21 Şubat 1968 günü öğretmenler odasında, Meclisteki İşçi Partisi Millet Vekillerinin dövülmesi olayını yüksek sesle anlatmaya başladığı ve bu arada «Bu iş sonuna getirilecektir. Bu dava kazanılacaktır. Çetin Altan dövülmüş, bu intikam alınacaktır» şeklinde konuştuğu;

9 — 21 Şubat 1968 günü öğretmenler odasında «Sınıfta gazete okuyorum, okuyacağım, nöbet tutmıyacağım, Sosyalist propagandası yapacağım. Lütfen bu ifademi Bakanlığa duyursunlar» tarzında ifadede bulunduğu;

10 — Öğretmenler odasında bir öğretmenin, «Solcuları öldüreceklermiş» diye konuşması üzerine Öğretmen Şükran Eriç'e «Sizin ev adresinizi öğreneyim de saklanırım.» şeklinde konuştuğu;

İleri sürülmektedir.

Bunlara toptan şu karşılığı verdim savunma olarak:

«Müfettişlerinize uzun uzun yazdığım savunmalarımda, bunların asılsız olduğunu anlattım. Kurt - kuzu hikâyesi bu. Şimdi, kararınızı bekliyorum. Nakil mi edeceksiniz, sürecek misiniz, Bakanlık emrine mi alacaksınız, yoksa meslekten mi atacaksınız, vereceğiniz karar şimdiden hayırlı olsun...»

Madde madde sıralanmış bu soruların aslı yoktu çünkü.

Şöyle ki

1 — 15.1.1968 gününden itibaren Ankara Numüne Hastanesi Dahiliye servisinde dört gün tedavi gördüm. Pazartesi, salı, çarşamba ve perşembe günlerine raslar bu dönem. Doktor belgeledi bunu. Zaten Ankara Milli Eğitim Mü-

dürlüğünün resmi yazısıyla gitmiştim. Resmi yollardan İstanbula geldi evrak. İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü 232.35-52775 sayılı yazı ile okulumuz müdürlüğüne de durumu bildirdi. Soruşturma sırasında müfettişlere de durumu anlattık, ifademizde yazdık. Resmi evraka bağlanmış bir iştir. Ayrıca, 22 ocağa kadar göreve başlamadığım iddia ediliyor. Müfettişlere anlattık ki, 18, 19, 20, 21 ocak günlerinde benim dersim yoktu. Çünkü haftanın ilk üç gününde dersim vardır. Ne evrakı aradı adamlar ne de dersim olmadığı için okula gelmediğimi. Kararı önceden verip geliyorlar, direktifi ona göre alıyorlar. Ama bu kadar gözgöre olur mu bu? Olduruyorlar görüyorsunuz. Bildiği gibi rapor döşeniyor adam. Öyleyse neden benim ifademi aldın birader. Hı?

2 — O günlerde okula geldim. Çok fena grip olduğumdan öğretmenler odasında oturdum ve durumu yazılı olarak okul müdürlüğüne bildirdim. Okul doktorunu bulsalar belki günlerce dinlenmemi gerekli görecekti doktor. Okul müdürlüğüne yazdığım bu yazılardan müfettişe bahsettim ve buldurdum. Ama hesaba katan kim?

3 — 8.45-9.15 arası teneffüs zamanıdır. Ders zamanı olmadığını, bunun kötü bir uydurma olduğunu, kılıfının iyi hazırlanmadığını... yazdım ifademde. Ders cetveline bakıldı, ama gene de üstünde durulmadı..

4 — Bunu, Sağırlar Okulunu tanıtırken İmam ve Cemaat adlı yazıda biraz önce anlatmıştım.

5 — Öteki öğretmenlerin isteğiyle gerçekleşen bir gidişti. Bu da suç mu yani?

6 — 7 — Bunu, gerici gazetelerin yayınından öğrendim. Bir kaç gazeteci çağırmışlar oku-

la. Çocukları da çağırmışlar. Uydurma bazı şeyler söyleyip «o öğretmenden seni kurtaracağız» falan demişlerdir beki, çocukların güya ifadesini almışlar. Okul defterinden fotoğraflarını sökmüşler gazetede yayınlamak için. Ne olmuş? Mahmut Makal öğrencilerini öldüresiye dövmüş. Daha da neler katmamışlar neler. Örnek olarak Son Havadis ve Tercümanda çıkan haberleri görelim:

MAHMUT MAKAL, SAĞIR - DİLSİZ ÖĞRENCİLERİ TEKME VE DEMİRLE DÖVMÜŞ

Maarif Müdürlüğü olay hakkında tahkikat açıp durumu Bakanlığa bildirdi

Yazı ve konşumaları ile **«sosyal adaletçi»** olduğunu iddia eden; insan haklarını korumak için çaba harcayan bir şahıs olarak kendini tanıtan öğretmen Mahmut Makal'ın, vazifeli bulunduğu Sağır ve Dilsizler Okulunda, meramlarını anlatmaktan âciz talebeleri, tekme ve sopa ile döverek, onları okuldan ve tahsilden soğuttuğu iddia edilmektedir.

Sağır ve Dilsizler Okulunda vazifeye başladığı 1967 Mayıs ayından itibaren gerek talebeleri döverek, gerekse öğretmen arkadaşlarına sataşarak okulda anarşist bir hava yaratmak isteyen Mahmut Makal, orta kısımdaki iki kız ile üç erkek öğrenciyi fena şekilde dövmüştür. Konuşma ve işitme yeteneklerinden mahrum olan, bütün teselliyi öğretmenlerinin kendilerine göstereceekleri sıcak alâkada arayan bu öğrenciler, Türkçe öğretmenleri Mahmut Makal'ın aylardan beri yaptığı baskı altında isyan edecek hale gelmişlerdir. Resmi makamlar tarafından verilen emirleri dinlemediği selâhiyetli bir ilgili tarafından söylenen Mahmut Makal, dün sabah orta kısımda okuyan Ayşe Sündüs Keskin, Müzeyyen Öncel ismindeki kız öğrencilerle, Sedat Aktaş, Mehmet Ali Dal ve Hamit Yüzel adındaki erkek öğrencileri tekme ve demir çubukla dövmüştür.

Üzerindeki elbiseye ayak izleri çıkacak şekilde dayak yiyen Ayşe Sündüs Keskin, öğretmen elinden kurtulur kurtulmaz ağlayarak evine gitmiştir. İnsan hakkını her zaman müdafaa ettiğini ve sosyalist olduğunu sık sık söyleyen Mahmut Makal'ın dayağından nasibini alan orta ikinci sınıf talebesi Sedat Ak-

taş'ın sırtında, yediği demirin izi kalmıştır. Hamit Yücel ise kafasından yaralanmıştır.

Aynı öğretmen tarafından sık sık tekrar edilen dövülme olayı, öğrenci velilerinin de vaki şikâyetleri üzerine okul müdürü tarafından Maarif Müdürlüğüne resmen bildirilmiştir. Bu konuda kendisiyle konuştuğumuz Maarif Müdürü Kâmil Günel şunları söylemiştir:

«Okul idaresinin müracaatı üzerine Müdürlüğümüzce okuldaki olay tahkikat konusu olarak ele alınmıştır. Durum ayrıca Bakanlığa da bildirilerek bir müfettiş talep edilmiştir.»

(Son Havadis, 22.2.1968)

«Dayak» gerekçesi ile okuldan okula sürülen Mahmut Makal, TİP'lilerin Mecliste yediği dayağa cevap vermiş

MAHMUT MAKAL, 6 SAĞIR VE DİLSİZ ÖĞRENCİSİNİ DÖVMÜŞ

«Dayak attığı» gerekçesi ile okuldan okula sürgün edilen Mahmut Makal, bu defa da göz önünde bulundurulmak için tâyin edildiği «Ağzı var dili yok. Kulağı var duyması yok.» çocukların okuduğu Sağır ve Dilsiz Okulunda dün kız ve erkek öğrencilerden 6 sını TİP Milletvekillerinin Mecliste dayak yemesine kızarak fena halde dövmüştür.

İddiaya göre; dayak yiyen kız öğrencilerden 16 yaşındaki Ayşe Sündüs Keskin ile 17 yaşındaki Müzeyyen Öncel, Mahmut Makal'ın kendilerini fena halde dövmesinden sonra okulu terk ederek ağlaya ağlaya evlerine gitmişlerdir. Mahmut Makal'ın sandalye ile vurarak dövdüğü Hamit Yücel ve demir çubukla vurduğu Sedat Akbaş, diğer dayak yiyen Zeki Hafızoğlu, Hasan Doğramacı aileleri Anadolu'da bulunan yatılı öğrenciler olduğundan durumu okul müdürüne bildirmişlerdir.

Ders yılı başına kadar öğrencilerine dayak attığı için vekâlet emrinde bulunan Mahmut Makal, göz önünde tutulmak üzere Sağırlar Okuluna tayin edilmiştir. Ancak, «ağzı var dili yok» öğrencileri de dövmeye başladığı şikâyet edilmiş, bir süre önce bakanlık müfettişleri olaya el koymuştur.

Buna rağmın TİP'li mebusların mecliste dayak yemesi üzerine hıncını «Sağır dilsiz» öğrencilerden alan Mahmut Makal dün de 6 öğrencisini herşeye rağmen dövmekten çekinmemiştir.

Okul idaresinden bir yetkili «Devamlı dayak atarak çocukları tahrik etmektedir. Yaşları 18'e ulaşan ve herbiri güçlü kuv-

vetli olan öğrencilerin bir gün Mahmut Makal'ı aralarına alarak fena halde döveceğinden korkuyoruz. Esas endişemiz sağır olan çocukların öğretmenlerinin feryadını duymayacak ve aralarında linç edilecek korkusundan doğmaktadır.» demiştir.

Dayak yiyen genç kız öğrencilerin velileri Makal'ı şikâyet edeceklerini söylemişlerdir. (Tercüman, 22.2.1968)

Tepeden tırnağa uydurma. İfadelerinden, isnatlarından akıyor niyetleri. Meğer ben tepeden tırnağa dayakçı imişim. Sürgünlere bir sebep daha buluyor gerici gazeteler...

Çocukların boy boy fotoğrafları. Okul idaresi kütük defterinden söküp vermiş. Benimkini de vermiş. İki yıl önce Ankarada Foto Subutayın çektiği fotoğrafa sakal eklemişler ve altına da «Foto Son Havadis» yazmışlar, sevsinler. Sicil Defteri için verilmiş fotoğrafları söküp gazetelere veren okul idaresini de sevsinler.

22 Şubat günü benim dersim yoktu. Akşama kadar çalıştım, çıkıp gazete falan da alamadım. Akşam bizim Izgan Bey elinde gazetelerle geldi. Çocukları hastanelik etmişim, şaştım kaldım. Ertesi günü, benim hiç bir şeyden haberim yokken öğretmen arkadaşların «bunların bir tertip olduğu» hususunda yalanlama gönderdiklerini, içlerinden bir kaçını memur edip gazete idarehanelerine yolladıklarını, gazetelerde arkadaşların yalanlamasını görünce öğrendim. Sağolsunlar. Evinciyle, Cenabıyla, Hüseyiniyle, Şeniziyle, Sezeriyle, Altaniyle ve de İbosuyla sağolsunlar.

8, 9, ve 10 uncu sorulara ise kargalar bile güler. TİP saylavlarını dövmedikleri gün sanki sinirlerimiz yatışmış mı oluyor bu ülkede?. Ayrıca, sırtını çubukla dövdü dedikleri Hulusi orta

birinci sınıfta. Ne tanırım, ne bilirim. O sınıfa dersim yok. Anlatamıyorsun...

İşler ya da adamlar öyle birbirlerine bağlı ki, yolladığım tekzipler de geçmedi mahkemeden. Önce gazeteler ve okul idaresi yaygarayı basıyor, sonra tahkikata geliyorlar, sonra tekzip yollayınca da «işe müfettiş karıştı, ortada vakıa var» diye tekzip gitmiyor. Bugün, Tercüman, Babıalide Sabah, Son Havadis Gazetelerine yolladığım tekzipleri, baş taraflarında gazetelerin adlarını değişik yazarak aynı gerekçeyle reddetti mahkeme. Bunlardan birini örnek olarak görelim

1968/103

T. C.
İstanbul
3. Sulh Ceza Mahkemesi
Sayı

K A R A R

Hakim Tevfik Fikret Eğilmez 9520
Başkâtip : Şinasi Altınok

«İstanbulda münteşir 23.2.1968 tarihli Sabah gazetesinin birinci sahifesinin 7 ve 8. sütunlarında «Devamlı hâdise çıkaran M. Makal 6 talebeyi döverek hastahanelik etti» başlığı altında intişar eden yazı hakikate aykırı bulunduğundan tekzibi müstedi tarafından tarihsiz dilekçe ile talep edilmekle bu hususta ki yazı, dilekçe ve mezkür gazete yazısı incelendi.

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ : Düzeltme yazısında işin Müfettişliğe intikal edişi bildirilmiş olmakla ortada bir vakıa bulunduğu cihetle ve bu sebeble istida sahibinin yerinde görünmeyen düzeltme talebinin Basın K. nun 143 sayılı kanuna değişik 19. maddesi mucibince REDDİNE, işbu karar örneğinin müstedi Mahmut Makal'a tebliğine 2.5.968 tarihinde itirazı kabil olmak üzere karar verildi. 2.5.968»

Hakim - 9520

Bu sorgulama dizisinden yediğimiz cezalar da şöyle karara bağlandı

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Disiplin Komisyonu

Sayı 404/1-309
Toplantı tarihi: 27/8/1968

Konu: İstanbul Yıldız Sağırlar Okulu Orta Kısım Türkçe öğretmeni Mahmut Makal'ın «15 günlük maaş kesimi» cezasiyle cezalandırılması.

«Mahmut Makal hakkında İlköğretim Genel Müdürlüğünün 6.6.1968 tarih ve 25037 sayılı teklif yazısiyle ilişiği dosya ve adı geçenden 26.6.1968 tarih ve 404.3-193 sayılı kararımızla istenip, Özlük işleri Genel Müdürlüğünün 10.8.1968 tarih ve 55699 sayılı tezkeresiyle komisyonumuza gönderilen savunma yazısı incelendi: işin gereği düşünüldü:

İstanbul Yıldız Sağırlar Okulu Orta kısım Türkçe öğretmeni Mahmut Makal'ın;

1. 6, 7. Şubat. 1968 günleri öğleye kadar okula gelmediği ve derslerine girmediği;

2. Üst makamlardan gelen emirleri okuyup imza etmesi lâzım gelirken bunlardan bazılarını okuyup imza etmediği;

3. Site sinemasında gösterilen (Taş Devri) adlı filme 14.2.1968 günlü öğrencileri götürmek için idareden izin istediğinde bulunduğu ve izin verildiği halde, öğrencilerin birlikte sinemaya gitmediği ve ders defterine «Sinemaya gidildi» diye yazı yazarak imza ettiği;

4. Orta 3 sınıf öğrencilerinden Niko Kalınoğlu'nu 6.2.1968 günlü sınıfta arkadaşları önünde tekme ile dövdüğü;

5. Orta I. sınıf öğrencilerinden Hulusi Kutlu, Mehmet Ali Dağ, Tayfun Günata'yı 21.2.1968 günü dövdüğü, Sadet Aktaş'ın dövülmesinde ince soba demiri kullandığı;

6. 21.2.1968 günü Öğretmenler Odasında «Sınıfta gazete okuyorum, okuyacağım nöbet tutmıyacağım, Sosyalist Propagandası yapacağım, lütfen bu ifademi Bakanlığa duyursunlar» tarzında konuşma yaptığı;

Anlaşıldığından ve bu hususiaki savunması da yerinde görülmediğinden durumuna uygun ve neticeden 1702 sayılı kanunun 22. maddesinin 4. bendi gereğince «Onbeş günlük maaş

kesimi» cezasiyle cezalandırılmasına ve iş bu kararımız kopyalarının İlköğretim Genel Müdürlüğünce görülerek Özlükişleri Genel Müdürlüğüne tevdiine oybirliği ile karar verildi.»

Bir yazım için de hemen «politik» hükmünü verdiler. Dönmezer ve Erman bile bu kadar kolay yapamazdı bunu;

T. C.
MAARİF VEKÂLETİ
Disiplin Komisyonu
Sayı 404.3-194

Özlük İşleri Genel Müdürlüğüne

«İstanbul - Yıldız Sağırlar Ok. Orta kısım Türkçe Öğ. Mahmut Makal hakkında yapılmış ve İlk Öğretim Umum Müdürlüğünün 18.6.1968 tarih ve 26705 sayılı teklif yazısı üzerine Vekâlet Yüksek Katından komisyonumuza havale buyrulmuş olan soruşturma kâğıtlarının incelenmesi sonucunda adı geçenin aşağıda yazılı hareketi ithamını mucip görüldüğünden bu cihetin Vekâletçe verilen emirlerin tebliğine dair olup 467 numaralı Tebliğler Dergisiyle yayımlanan 19 Aralık 1947 tarih ve 2070 sıra sayılı Vekâletimiz genelgesi esaslarının da ilgililerce ehemmiyetle gözönünde tutulması suretiyle, Memurin kanunun 55 inci maddesi uyarınca kendisine tebliğini ve yedi gün içinde alınacak savunma yazısının tebliğ ve tebellüğ evrakıyle birlikte komisyonumuza gönderilmesini rica ederim. 26.6.1968

Disiplin Komisyonu Başkanı
Baş Müsteşar
Ferit SANER

Mahmut Makal'ın;

1 Aralık 1967 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde neşredilmiş bulunan «Kıyımda Nedene Doğru» başlıklı yazının Politik mahiyette bir yazı olduğu; İktidarı kötüleme maksadıyla yazıldığı;

İleri sürülmektedir.»

Bu husus da şu kararla cezaya bağlandı:

T. C.
Milli Eğitim Bakanlığı
Disiplin Komisyonu

Sayı : 404.1-315
Toplantı tarihi: 27/8/1968

Konu İstanbul Yıldız Sağırlar Okulu Orta kısım Türkçe Öğretmeni Mahmut Makal'ın Tevbih cezasiyle cezalandırılması.

Mahmut Makal hakkında İlköğretim Genel Müdürlüğünün 18.6.1968 tarih ve 26705 sayılı teklif yazısiyle ilişiği dosya ve adı geçenden 26.6.1968 tarih ve 404.3-194 sayılı kararımızla istenip, Özlükişleri Genel Müdürlüğünün 10.8.1968 tarih ve 55699 sayılı teskeresiyle komisyonumuza gönderilen savunma yazısı incelendi; İşin gerçği düşünüldü:

İstanbul Yıldız Sağırlar Okulu Orta Kısım Türkçe Öğretmeni Mahmut Makal'ın 1.12.1967 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde neşredilmiş bulunan Kıyımda nedene doğru Başlıklı Politik bir yazısı ile işbaşındaki iktidarı kötülediği sabit bulunduğundan ve bu hususta'ki savunması da yerinde görülmediğinden, memuriyet haysiyetini muhil bu harcketinden dolayı, 1702 sayılı kanunun 32. maddesi delâletiyle 788 sayılı kanunun 29. maddesi gereğince «Tevbih cezasiyle cezalandırılmasına ve iş bu kararımız kopyalarının İlköğretim Genel Müdürlüğünce görülerek Özlükişleri Genel Müdürlüğüne tevdiine oy birliği ile karar verildi.

Altı madde daha ötekilere benziyor ama henüz cezası gelmedi:

T. C.
MAARİF VEKÂLETİ
Disiplin Komisyonu
Sayı : 404.3-192

Özlük İşleri Genel Müdürlüğüne

İstanbul, Yıldız Sağırlar Ortaokulu Türkçe Öğ. Mahmut Makal hakkında yapılmış ve İlk Öğretim Umum Müdürlüğünün 14.6.1968 tarih ve 25988 sayılı teklif yazısı üzerine Vekâlet Yüksek Katından komisyonumuza havale buyrulmuş olan soruşturma kâğıtlarının incelenmesi sonucunda adı geçenin aşağıda yazılı hareketi ithamını mucip görüldüğünden bu cihetin Vekâletçe verilen emirlerin tebliğine dair olup 467 numaralı Tebliğler Dergisiyle yayımlanan 19 Aralık 1947 tarih ve 2070 sıra sayılı Vekâletimiz genelgesi esaslarının da ilgililerce ehemmi-

yetle gözönünde tutulması suretiyle, Memurin kanununun 55 inci maddesi uyarınca kendisine tebliğini ve yedi gün içinde alınacak savunma yazısının tebliğ ve tebellüğ evrakıyle birlikte komisyonumuza gönderilmesini rica ederim. 26.6.1968

Disiplin Komisyonu Başkanı
Baş Müsteşar
Ferit SANER

Mahmut Makal'ın;

1 — Yapmakla mükellef bulunduğu nöbet vazifesini yapmadığı gibi, bu konuda Okul Müdürü tarafından kendisine gönderilen Müstahdem Şükrü Bingül'e verdiği cevapla, orada bulunan öğretmenler yanında Okul Müdürünü küçük düşürme yoluna gittiği, böylece âmirine saygısızlıkta bulunduğu;

2 — 27.9.1967 günü yapılan öğretmenler kurulunda konuşmaları ile huzursuzluğa sebep olduğu ve burada da âmirine saygısız davrandığı;

3 — Derste, vazifesi ile alâkadar faaliyetlerde bulunmayarak gazete okuduğu;

4 — Derslerinde, ders kitaplarına itibar etmiyerek öğrencilere kendine göre seçtiği bazı eserlerle, gazete okuttuğu;

5 — Ziyarete gelen arkadaşını izinsiz ve yetkisiz olarak ders yaptığı sınıfa götürerek, ders zamanında orada kalmasına sebebiyet verdirdiği;

6 — 16.12.1967 tarihli bir dilekçe ile okul içindeki huzursuzluk şartlarını hazırladığı;

İleri sürülmektedir.

Burada iki hususu açıklamak isterim:

Birincisi, okulda çalışan bütün öğretmenlere, özel ve zor bir iş yapıldığından dolayı ek ücret verdikleri halde bana vermedikleri için nöbet tutmadım okulda. Bu hususu dilekçeyle, 7 Kasım 1967 tarihinde Bakanlığa bildirdim de. 1 12.1967 tarihinde verdikleri cevapta «verilmesinin mümkün olmadığı» bildirilmiştir... Üst yanı da uydurma şeylerdir...

Yozgata yollanmam hakkındaki dilekçeme de aynı olumsuz karşılık aynı yazıyla geldi: «İliniz Sağırlar Ortaokulu Türkçe Öğretmeni Mah-

mut Makal 23.9.967 tarihli dilekçesi ile Yorgat İlinin Çayıralan ortaokuluna tayinini istemiş ise de, anılan ortaokula tayinine imkân görülememiştir.»

16 Kasım 1967 günü de bir başka dilekçeme «Halen pedagoji bölümü mezunlarının orta dereceli okullarımıza atanmaları yapılmamaktadır. Bu bakımdan İstanbul Sağırlar Ortaokulu Türkçe Öğretmeni Mahmut Makal'a ait 23.9.967 tarihli dilekçesi ekte gönderilmiştir» diye karşılık verdiler. Bu arada bir çok sınıf arkadaşımı ortaokullara sürdüler müfettişlikten. Bana o da yoktu. Sağırlar Okulunu gerçek ortaokul saymadıkları da böylece anlaşılıyordu...

Bu tahkikatlar sırasında Vatan Gazetesinde 27 Mart 1968 günü Kani Şengül şunları yazdı:

MAKAL'I SORUŞTURUYORLAR

«Bugünlerde Yıldız'daki Sağırlar Okulunda bir komedi oynanıyor. Adı eğitim komedisi.. Başrolünü her zamanki gibi Bakan İlhami Ertem oynuyor. Bu başarılı oyuncuyu daha başka oyunlarda da seyretmiştik. Örneğin, «Öğretmen Kıyımı», «TÖS'e Düşmanlık», «Yönetmelik Fiyaskosu», «Not Çorbası» vb. gibi... Oyunların tümünde başarılı Ertem. Gerçekten tüm gücünü ortaya koyuyor. Gerek diksiyon, gerek sahne uyumluluğu bakımından İlhami Ertem bu işin ustası olduğunu tanıtlıyor! Ayrıca oyun yönetmenliğini de bizzat kendi üzerine almış. Oyun yönetmenliği gerçekten zor; zor ama Ertem bu işin üstesinden de rahatlıkla sıyrılıveriyor. Böylesi kapitalist düzende, böylesi oyun ve oyuncu kadrosu kusursuz bir uyum sağlamış. Seyircilerin elleri alkış tutmaktan nasır bağlıyor. Sanki ülkemizde bir başka tiyatro, bir başka güldürü yokmuş gibi... Bugünün, yarının sorunu hep tek, hep Ertem'in oyunu, Ertem'in yönetmenliği Ertem'in başoyunculuğu...

Bu işin finansman kaynaklarını ellerinde tutanlar belki de bir İlhami Ertem adını yadırgamışlardı. Öyle ya seyirciye karşı rezil olmak, giderek «kaynak»lardan da olmak var işin içinde. Sanırım yadırgılarının anlamsızlığını şimdi çok iyi anlamışlardır.

Ben bu yazımda, evet ciddi olmasını isteyip bir türlü başaramadığım, biraz da oyunu olduğu gibi, nesnel olarak eleştirmek gerektiğine inandığım bu yazımda halen oynanmakta olan yeni bir oyunun ayrıntıları üzerinde durmak isterim. Böylece Ertem'in eğitsel tiyatro başarısı daha iyi anlaşılacak, seyircinin karşısında daha iyi bir değer olduğu görülecektir. Bu işin yatırımcılığını yapanların göbekleri daha bir şişecek, ağızlarındaki demogoji köpüğü daha bir fokurdayacaktır!

Şimdi.. Adana'dan İstanbul'a İstanbul'un da Sağırlar Okuluna sürgün gelen Mahmut Makal adlı bir öğretmen var. Adı hepinize yabancıdır! Bu öğretmeni ne Türkiye tanır, ne Dünya. Mevcut düzene hep mi hep ayak uydurmuş! «Başoyuncular» ne demişlerse üstelemeden başarı ile yapmış. Hatta, «Bizim Köy» adlı bir kitap yazma, demişler; başüstüne demiş. «Yer Altında Bir Anadolu» adlı bir kitap yazma, demişler; başüstüne demiş. Çalışacağın okullarda öğrencilerin, bulunacağı yörelerde halkın rastlaşacağın yerde emekçinin uykusu ile oynama; bırak kendi hallerine, uyusunlar, uykuları kaçarsa ninni söyle demişler; gene bir koca «başüstüne» çakmış!. Kısaca Makal böyle bir eğitimci, böyle bir öğretmen; adı sanı duyulmamış. Demirci köyünde doğmuş da «el»e dokunmamış!. Onun için sevmişler, onun için sevilmiş, «kapitalistçe» bir rahata kavuşmuş onun için..

İş kolay mı kardaşlar seyirciler, karanlıklarda bırakılmış vatandaşlar, ve tüm insanlar.. İş kolay mı? Mahmut Makal böyle bir eğitimci diye ona soru sormamak olur mu? Olur mu bir öğretmeni —ne olursa olsun— salt başına bırakmak? Arasıra oyunu durgunluktan, yılışıklıktan kurtarmak, canlılığa kavuşturmak gerek. Şimdi Sağırlar Okulunda öyle yapılıyor. Gelmiş Bakanlıktan bir müfettiş. Fırıl fırıl dönüyormuş koca okulda. Otuz öğretmen ve yüzlerce öğrenci hep aynı soruları yanıtlamak telaşı içinde imiş. Kolay mı, görev bu.. Eğitim Bakanlığının yüklediği doğal ve o denli de kutsal bir görev. Kimbilir, belki de Eğitim Bakanlığı Sağırlar Okulu için özel bir program hazırlamıştır. Hani meşhur «Deneme Okulları»nın programları gibi. Bakınız, Mahmut Makal'ın kendisine değil de, kendisinin dışında Sağırlar Okulunun tüm öğretmen ve öğrencilerine sorulan sorulara.

SORU: Öğretmenler toplantısında Bursa Nutku'nun 10 Kasımda okunmasını neden istemiş?

Yanıtlarını ayrı ayrı derlemeye lüzum yok. Bu iş zaten Bakanlık müfettişinin işi. Sorulardaki tutarsızlık yanıtlarda var

mı yok mu? Bu da ayrı bir iş. Biz bunlarla oyalanacak değiliz. Sırası gelmişken şurada bir hatırlatma yapmak gerek:

Vaktiyle bildirilerinde Bursa Nutkuna yer veren öğrenciler için dâva açan meşhur Bornova Savcısı Kırkyaşaroğlu, Bornova'dan başka bir yere atanırken gençler şenlik yapmışlardı. Sanki köyden gelin gidiyormuş gibi. Bursa Nutku Atatürk'ün Devrimine benzemez. Makal neden Bursa Nutkunun okunmasını istemiş? Hiç, belki de canı öyle istediği için olacak.

SORU: Sağır çocuklara sosyalist propogandası yapmış, doğru mu?

Sağır çocuklara sosyalistlik propagandası yapmak. Ben olduğundan çok merak ettim bu propogandayı nasıl yapmış? Parmakların uçlarını bitiştirip kolu tümden yukarı kaldırmak cılız, zayıf, sömürülen bir kimseyi anlatabilir mi sağır çocuklara? Öte yandan elleriyle bir de göbekli patronu dramatize edebilmişse Makal, sağır çocuklara sınıf gerçeğini kavratmış demektir!. Yarım yamalak dil öğrenmeye çalışan doğuştan talihsiz sağır çocuklar Makal'a hissetmek, şüphelenmek gibi soyut kavramların anlamını sormuşlar da Makal kolay kolay bu işin üstesinden gelememiş. Hem, tanrısal adaletsizliğe uğrayarak dilsiz ve sağır kalmış çocukların bir de akılsız kalmalarına mı aracılık etmeli? Bir de gözlerini mi kör etmeli? Ne istiyor bu «başoyuncu'lar!» Neden sosyalistlik propogandası yapmış? Hı. Belki de kapitalistlik propogandasının iğrençliğinden, kim bilir?

SORU: Taksim'deki ikinci Uyanış Mitinginde halkın 80.000 kişi olduğunu söylediği doğru mu?

Makal böyle söylemiş. «Taksim mitinginde demiş, tam tamına 80.000 kişi vardı». Nereden bilsin rakkam söylemenin suç olduğunu? Makal, önce bir bilmece şeklinde «80.000 mi?» diye sordu bana ve ekledi: «10.000'e beraat, 80.000'e soruşturma! Hani adamlar, 10.000'e çoktan razı olmuşlar da 80.000'i kolay kolay hazmedemiyorlarmış. 80.000 sosyalist taş gibi oturmuş midelerine. Makal da öylesine insaflı ki. Tutmuş Taksim'deki 100.000 sosyalisti 20.000 noksanı ile söylemiş. Acaba meşhur Bakan Makal'ın tahminlerine göre mi ayarlıyor kendini? Ya herkes uyanır da Türkiye'de 30 milyon sosyalist olursa o zaman Ertem kimi soruşturacak?.

SORU: T.İ.P. milletvekillerinin Meclisteki dövüldüğü gecenin sabahı öğrencileri neden dövmüş?

İlişkiye bak, hizaya gel diye buna derler işte. Sanki Sağırlar Okulunun talihsiz, zavallı çocukları idi, Meclisteki gecenin bir yarısında sosyalist avına çıkan? Sanki bu masum yavrulardı,

üçkâğıtçı, komprador, kokuşmuş düzenin savunucuları? Bâbıâli'nin birkaç salyalı varakpâresi öyle haber vermiş, hatta edebiyat deyimiyle ispirto içerek röportaj yapmıştı: «Mahmut Makal Öğrencileri Dövüyor» diye Makal sanki bula bula bu çaresizleri bulabilmişti, dövmek için. Dövmek için suçlu kalmamıştı da bu memlekette. Makal neden dövmüş sağır çocukları? Kimbilir, belki de duysunlar diye artık!

SORU: Amerikan unundan yapılmış ekmekleri neden döktürdü?

Ben de vaktiyle askerlik görevimden ötürü öğretmenlik mesleki ile kucaklaşma fırsatını bulmuş, o zaman Amerika'dan gelen süttozunu öğrencilerime yasaklamıştım! Şu temiz Anadolu yiğitlerine, yarının elde silâh cepheye ilk kez koşacak mertlerine, bile bile zehir içirmek ağrıma gidiyordu. Böylesine körpe bir ulusu zehirlemek, gelse gelse Amerikalı dostlarımızın(!) aklına gelebilirdi ancak.. Meğer bir de unları varmış meretlerin. Ve çocuklarımızın temel gıdalarını da dinamitlemek isterlermiş. Makal neden döktürdü Amerikan unundan yapılmış ekmekleri? Döktürüp döktürmediğini bilmiyorum ama bile bile zehir mideye değil, çöplüğe dökülür ancak!.

SORU: «Yer Altında Bir Anadolu» adlı kitabındaki Tonguç Buralardan Neden Kovuldu başlıklı yazı ile Bakanlığı neden suçladı?

Yok canım, Bakanlığı suçlamak Makal'ın haddine mi düşmüş? Bakanlık kim, Makal kim? Arada dağlar var, kayalık, sarp, aşılmaz dağlar. Sonra Tonguç da kim? Koca bir İlhami Ertem yanında, Tonguç da kim? Tonguç bir adı meçhul. Ertem gibi şana, üne sahip değil ki. Dünya Ertem'i tanıyor. Tonguç'u duymamış bile.

SORU: Akşam, Cumhuriyet, Milliyet gibi gazeteleri okula neden sokuyor?

Acaba nereye soksun bu gazeteleri Makal? Bakanlık onu da söylese ya. Yahut da dese ya yobaz varakparcleri okusun diye. Zorlasa ya.

Ve Sağırlar Okulunda Ertem'in başrolünü oynadığı «Makal Soruşturuluyor» adlı güldürü oyununda Makal'a tek bir soru sorulmuyor. Dedik ya güdürü diye. Sözün bitimi beğeniyle seyrettim bu oyunu ben. Kimbilir kaçıncı temsil? Eğer yetişebilirseniz siz de seyredin. Salık veririm hepinize.»

Bir de şunu hemen açıklamak isterim ki, müfettişlerin soruşturmasında uzun uzun üzerinde durulan «Amerikan ekmeğin döktürme» hususuyla Taksim Meydanındaki Uyanış Mitinginde on bin kişi olduğu halde benim bir yerlerde «seksen bin kişi vardı» demem hususunu, Disiplin Komüsyonunun savunma istek yazılarına eklememişler. İnsanlar ne kadar mantıksız görünseler de bir yerde utanıyorlar demek ki.

«Sosyalistlik propagandası yapacağım» demişim bir de. Müfettişlere bu hususu da enine boyuna açıkladık. Bir kere sorulan soruda, «21 Şubat 1968 günü öğretmenler odasında saat 9-10 arasında, şimdi gidip sağır çocuklara sosyalistlik propagandası yapacağım demişsiniz?» denmekteydi. Bunun da kuyruklu bir yalan olduğunu, o saatta bütün öğretmenlerin derste olduğunu» anlatamadık. Tam saat dokuzda derse girip ancak on otuzda teneffüse çıkar arkadaşlar. Orta kısım o saatta teneffüstedir ama öğretmenler odasına gitsem bile cinim kadar sevmediğim, ne olduğu belirsiz Tarihçi zaten adım atmaz oraya. Bu işleri müdürle oturup uyduruyorlar, olup bitiyor. Bakanlıklarının ne biçim bir bakanlık ve de oradakilerin ne çeşitten yönetici olduklarını gayet iyi biliyorlar. Yürü ya kulum diyorlar bunlara, bunlar da yürüyor.

Bir gün okul müdürüne dedim ki:

«Nasıl uyduruyorsunuz bunları, kim uyduruyor onu da söylemiyorlar, Sağır çocuklar ne anlarlar ki sosyalistlikten, Türkiyede çoklarına sosyalistliği anlatamazsınız. Umacı gibi gelir onlara. İki kelimeyi yanyana getiremeyen, kelimelerde harfleri tamam yazamayan şu bizim çocuk-

lara nasıl anlatılır bu? Üstelik anlatmıştır da demiyorsunuz da anlatacağını söyledi diyorsunuz, onlar da inanıyorlar...?»

Ne dese beğenirsiniz:

«Sen sağırlara da anlatırsın kardeşim...»

Her sabah okulun kapısına yaklaşırken başıma bir ağrı girer, kalbim, sinirlerim başlardı burkulmaya. Sol yanıma bir ağrı düğümlenirdi. Yozgatı istiyordum göndermiyorlardı. Kadrom Çayıralan ilçesi ortaokuluna verilmişti zaten. Tıpkı kadrom Adanadayken Test Bürosunda çalışıp sonra kadromun olduğu yere gönderilmem de olduğu gibi yapılmasını istiyordum. Bir ara gerici gazeteler İstanbula verilmekle Bakan tarafından kayrıldığımı, Bakanın solcuları tuttuğunu yaygaralamaya başlamışlardı. O fırsatta bir tel daha çektim. Gene imkân görülemedi Çayıralana yollanmama.

Bakana çektiğim tel şöyleydi

KİŞİYE ÖZEL

SAYIN İLHAMİ ERTEM
MİLLİ EĞİTİM BAKANI
ANKARA

«SAYIN BAKAN, SAĞCILAR YURDU VE TOPLUMU İKİYE AYIRIYORLAR. SAĞCILARIN İSTANBULDA, SOLCULARIN ANADOLUDA GÖREV YAPMALARINI İSTİYORLAR. BUNUN İÇİN TUTUMUNUZU KINAMAKTADIRLAR. BU ZAVALLICIKLARIN GÖNÜLLERİ HOŞ OLSUN DİYE ADANAYA DÖNMEK İSTİYORUM. GEREĞİNİ SAYGIYLA DİLERİM.»

MAHMUT MAKAL

Ondan da fayda çıkmadı.

Bunalım başladı nerdeyse İstanbulda. Çocukların havası bir ayrı, okulun havası bir ayrı. Bunları iyi kötü çekiyoruz. Fakat ortada fol yokken, yumurta yokken ikide bir uyduruk sorular-

la karşıma çıkan müfettişler, siz deyin Ali kıran baş kesenler tadını tuzunu kaçırıyordu her şeyin. Bunların soruşturmasının usulen olduğunu, yapacaklarını önceden kararlaştırdıklarını da bilince ve ortaya koyduğunuz gerçeklerin, yazılı belgeli, programlı gerçeklerin de tesbit edilmediğini görünce, ne yapmak kalır insana? Aylığınızı ceza olarak kesiyor, terfi ettirmiyor, kıdeminizi indirip sizi geri geri götürüyor. Gericiliğin bu kadarına pes doğrusu. Yirmi yıllık memur olmanız gerekirken onaltı yıllık durumda bırakılıyorsunuz, arkadaşlarınız ilerlerken elli lira asli maaşta donduruyorlar sizi. Onu da ceza olarak alıyorlar. Evet, ne yapmak kalıyor kişiye. Danıştayını da, Yargıtayını da mahkemesini de bırakarak, yani bu pis hikâyeyi olduğu gibi bırakarak içinden sıyrılmak. İşte onu yaptım:

Üç Kasım 1968 Pazar günü Eğitim Bakanına şu telgrafı çektim. Ertesi günü bu telgrafla birlikte TÖS İstanbul şubesinin aşağıdaki bildirisi yayınlandı gazetelerde.

İlhami Ertem

Milli Eğitim Bakanı - Ankara

«Bütün bir yıl uydurma sorular ve uydurma tahkikatlarla uğraştırılıp sonunda maaşımın nerdeyse tamamını ceza olarak kesme yoluna gidilmesi, ayrıca terfiimin önlenmesi ve altı ay kıdem indirme cezasının verilmesi, bununla da yetinilmeyerek yazdığım yazılardan dolayı bir sürü cezanın verilmesi, bütün varlığımla yirmi yılımı verdiğim öğretmenlik mesleğinde artık yerimin kalmadığını gösterir.

Tüm teşkilâtınızla benimle uğraşmaktan kurtulup biraz da eğitim işleriyle uğraşmanız için istifa ediyorum.»

TÖS İstanbul Şubesinin bildirisi

«Türlü baskılar nedeniyle yirmi yıllık meslek hayatından istifa etmek zorunda kalan Mah-

mut Makal bakana çektiği telgrafta «tüm teşkilâtınızla benimle uğraşmaktan kurtulup, biraz da eğitim işleri ile uğraşmanız için istifa ediyorum» demektedir.

Savaşına «Bizim Köy» adlı eseriyle başlayıp her devirdeki yöneticilerin gazabına uğrayan Makal, yazdığı yazılardan, uydurma sorular tertip edilerek, maaş kesimi cezasına çarptırılmış ve Kasım ayında maaşının büyük bir kısmı kesilerek iane kabilinden eline tutuşturulan 200 lirayı almayarak Sağırlar Okulundaki Türkçe öğretmenliğinden ayrılmış, idarenin bağından kurtulmuş olarak savaşını sürdürmeye karar vermiştir.

Öğretmen kıyımının Danıştay tarafından engellendiğini gören bakanlığın, bu kez de çeşitli cezalar icat ederek, öğretmeni kuru ekmeğin tutsağı yapma, hayatından bezdirme yolunu tutmuş olması gülünçtür.

Makal gibi yirmi yılını tüm haksızlığa, adaletsizliğe karşı koyarak, yazdığı eserleri, yazıları ile yoksul bir ülkenin haysiyetli öğretmeni olmanın sınavını vermiş bir kişi, cezalarla, sürgünlerle susturulamayacaktır.

Kaynağı yoksul Türk halkı olan savaşçı öğretmen topluluğu Makallarla doludur. Bir Makal'ın varlığından korkanlar acı sonun geldiğini bilmeli, kişilerle uğraşmayı bırakıp bir arap saçına dönen bozuk eğitimimizi düzeltmelidirler.

Bütün öteki haksız davranışlar gibi Makal'ı istifaya mecbur eden tutumu şiddetle protesto ederiz.» 4. Kasım 1968

Başkan :
Nuri YILDIRIM

Kabul edildiğini telgrafla bildirdiler..

TEMELDE YATAN NEDİR?

Solculuk - Sağcılık derken işin temelinde nelerin yattığını da anlamamız gerekir. Köprülerin altından çok sular geçti ve Türkiyede bazı şeyler tabu olmaktan çıktı ama, ondört yıl önceki havayı anlamak için Peyamiye ya da Burhan Belge'ye yazdırıldığını sandığım iki başyazıyı ve ona verilen üç cevabı okumamız gerekir. DP. nin bana hücumu bir bakıma böyle başlamıştı:

MEMLEKETİN 1 NUMARALI DÂVASI

«Memleketin bir numaralı dâvası, hiç şüphe yok ki gerçek devrimcilik, sendikacılık, yeni sanat, ileri fikir hareketlerinin yanında bunları kendine maske olarak kullanan solcu ajanlarla mücadeledir. Çünkü hem iç, hem de dış politikamızı, mânevi inançlarımız ve millî ahlâkımızı, genç nesillerin terbiyesini, bütün millî değerlerimizi aynı zamanda alâkadar eden başka hiç bir meselemiz yoktur. Günlük gazetelere, dergilere, üniversitelere, sendika ve fabrikalara ve daha bir çok teşekküllere sokulmıya çalışan bozguncu ve yıkıcı bir propaganda, Anadolu röportajları halinde, gûya edebiyat toplantıları halinde, çeşitli, şiir, hikâye ve makaleler halinde, dedikodu, gizli fısıltı, sistemli ve devamlı telkinler halinde memleketteki büyük kalkınma hareketini, bir çok bölgelerimizin ve köylerimizin kavuştuğu refahı, sayısız doğrulma hamlelerini hiçe sayar; Anadolu'yu başdanbaşa bir köstebek yuvası, bütün köylüyü ve işçiyi açlıktan nefesi kokan sefil bir kitle, bütün memleketi sahipsiz, bakımsız, kendi haline bırakılmış bir ülke halinde gösterir. Bir kısım ressamlar, karikatüristler, genç şair ve hikâyeciler «Sosyal gerçekçilik» adı verilen Moskova direktifine uygun bir nazariye istikametinde eser yapmıya teşvik edilirler.

Yıkıcı propaganda, mânevî ve millî inançları da kökünden biçip her türlü mukavemeti silip süpürmek için, irtica ayaklanıyor bahanesiyle, din, ahlâk, aile ve milliyet duyguları aleyhine bir umumî telkin faaliyetine girişmiştir. Gazetelerin, mecmuaların, memleketin şurasında burasında yazılanlara, söylenenlere, yapılanlara dikkat etmiyenler, tek elden idare edilen bu yeraltı faaliyetinin zerre kadar farkına varamazlar. Esasen solcu ajanların en çok dikkat ettikleri nokta da, faaliyetlerini maskelemek ve en uyanık insanlardan da gizlemektir.

Bu yıkıcı propagandanın, yazık ki Türk matbuatında sayısız makalelerle göklere çıkarılan kitaplarından biri, içine, bütün Anadolumuzu bir sefalet bataklığı halinde gösteren fotoğraflar da ilâve edilerek İngilizceye tercüme ettirilmiştir. Atatürk ve demokrasi inkılâplarındanberi, sanki Türkiye'de memleketin kalkınması için en küçük bir hamle yapılmamış, istisnasız bütün vilâyetler, kasabalar, köyler insaniyetin yüzünü kızartan bir sefalet içinde bırakılmış gibi, solcu propaganda Türkiye'yi yabancılara karşı da rezil etmek için var kuvvetiyle çalışmaktadır.

Bütün bu yıkıcı, bozguncu harekete karşı memleket matbuatının ve bir kısım münevverlerin gösterdikleri alâkasızlık endişe vericidir. Bazı gazetelerde sadece alâkasızlık şeklinde beliren bu hal, bazılarında kızıl solculuğu teşvik şeklinde kendini göstermektedir. Bu, millî duygularından ve memlekete bağlılıklarından zerre kadar şüphemiz olmıyan matbuatımız için bir kötüniyet değil, sadece gaflet hâdisesidir.

Türk gazetelerini, Türk gençliğini, münevverlerimizi ve mesul makamlarımızı uyandırmak için Peyami Safa'nın tek başına giriştiği mücadeleyi destekliyeceğiz. Arkadaşımızın yalnız kalmasına gönlümüz asla razı olamaz. Esasen büyük bir münevver efkârın ve hükûmetin de kendisiyle beraber olduğuna eminiz. Bu beraberliğin daha müsbet belirtilerine şahit olacağımız günlerden uzak değiliz.

(31.Mayıs.1955)
ZAFER
(Başyazı)

KÖY DÂVASI VE MEMLEKET REALİTESİ

Cumhuriyetin inkılâbından evvel Türk köylüsü, devletin en büyük temsilcisi olarak, âşar memuru ile jandarmadan başka kimsenin yüzünü görmezdi. İsimleri tarihe geçen icraatçı bir kaç valinin bazı köylere uğradıkları, fakat köylü ile hasbıhal etmeden, faytonları içinde köye bir göz atıp geçtikleri vâkidi.

Cumhuriyet inkılâbından sonradır ki devlet köyle daha sıkı temasa ve köylü ile daha samimî hasbıhale başladı. Yalnız valilerin değil, hükûmet erkânının da memleketin içinde sık sık dolaşmaları ve halkın dertlerini kendi ağzından dinlemeleri keyfiyeti bir inkılâp hâdisesidir.

Türk köylüsünün kendisini idare edecek insanları dürüst bir seçim mekanizması içinde kendi rey ve iradesiyle iktidara

getirmesi ise 1950 den itibaren mümkün olabilmiştir. Bugün Türk topraklarında mutlak ekseriyeti elinde tutan köylünün tam bir serbestlikle verdiği reyler, memleketin kaderini idare eden Büyük Millet Meclisi ve hükûmetinin teşekkülünde birinci âmil olmuştur. Bugün, kelimenin sosyal ve matematik her mânasiyle, köylü efendimizdir.

Türk tarihinde ilk defa olarak hükûmetin başında bu toprağın ve köylünün bütün ihtiyaçlarını onunla beraber yaşamış, bütün dertlerini onunla beraber görmüş bir çiftçi vardır. Menderes hükûmeti iktidara geldiği gündenberi köy dâvasını en geniş ölçüsiyle ele alarak işe başlamıştır.

Bu dâva köylere sadece yol, su, ışık ve okul kazandırmaktan ibaret değildir. Hattâ bu dâva köylüye sadece muhtaç olduğu modern istihsal vasıtasını ve muhtaç olduğu krediyi vermekten de ibaret değildir. Hükûmet memleketin bütün ihtiyaçlarının tablosunu karşısına almış, köylerin bölgelerle, bölgelerin memleket bütünü ile irtibat ve alâkalarını hesaplamış, toplu bir ihtiyaç şuurunun gerektirdiği şekilde yurdun her bucağına şâmil bir kalkınma plânının tatbikine başlamıştır: Açılan ve açılacak barajlar ve elektrik santralleri, kurulan ve kurulacak fabrikalar, yapılan ve yapılacak limanlar ve daha bir çok tesisler, Menderes hükûmetinin köy ve memleket dâvasını bazı köylerde yol yapmak ve okul açmaktan ibaret görmediğini, bütün köylerimizi ve memleketi kalkındıracak daha geniş ve şümullü bir inşa ve imar hareketine giriştiğini gösterir.

Bir çok köylerimiz daha şimdiden bu hareketin feyizli neticelerine kavuşmakla bahtiyardırlar ve bu bahtiyarlığa hükûmet erkânının geçtiği yerlerde kendilerine hâs sevinç tezahürleriyle, davul zurnalarla, kurbanlar kesmekle, «Yaşa!» diye bağırmakla izhar etmektedirler.

Henüz refaha kavuşmamış köylerimiz pek çoktur. Fakat bütün bir imparatorluk asırlarında, hattâ cumhuriyetin ilk yıllarında devlet bakımından ve alâkasından mahrum kalmış kırk bin köyün beş yıl içinde Cennete dönmesi beklenemezdi. Süratle gelişen teknik ve imar hamlelerinin Türkiye'de rahata kavuşmıyan **hiç bir köy bırakmıyacağı devirler** yaklaşmaktadır.

Acaba neden sosyal gerçekçilik dâvasında olan sözde münevverlerden, ressamlardan, şair ve hikâyecilerden bazıları, bu müsbet hamleleri görmemezlikten gelirler de memleketi baştan başa ihmal ve kara sefalet içinde gösterirler? Gittikçe dolan bir bardağın hep boş tarafını görüp memleketi simsiyah bir kötümser-

lik havası içinde göstermek istemelerindeki maksatları nedir?

Eğer bu maksat yabancı bir idealojinin yararına çalışmak değilse memleketin yararına çalışmak hiç değildir. Çünkü realitenin ifadesi olan bir yazı ve resim, menfiye olduğu kadar müsbete de yer verir. Yalnız menfiyi gören ve müsbeti görmemezlikten gelen bir ifade, sosyal gerçekçilik değil, düpedüz sosyal yalancılık, sosyal dolandırıcılık, sosyal bozgunculuktur.

Z A F E R
(1. Haziran. 1955)
(Başyazı)

KOMÜNİSTLİK MESELESİ

Cemil Sait BARLAS

Bundan bir kaç gün evvel Zafer gazetesinde bir başyazı çıktı. Bunda komünistlikle mücadeleye dair çeşitli fikirler vardı. Fakat makalede ne kasdedildiği, ne netice elde edilmek istendiği anlaşılmıyordu.

«Komünistlik ile mücadele yolu nedir» yazıda buna dair bir işaret yoktu. Hatta makalede komünistlikten ziyade alelıtlak solculuktan bahsedilmekte ve topyekûn bunlara çatılmaktaydı.

Memleketimizde milliyetçiliği inhisar altına alıp, komünistlikle mücadeleyi iskemle kapmak için vasıta telâkki eden öyle insanlar vardır ki bunlara kalsa kendilerinden gayrı herkes komünisttir. Veya komüniste alettir.

Ankara'da bir doktor var. Bu doktor Sovyet ve Yugoslav Sefaretlerinde de para mukabili hasta tedavi etmekte. Bundan tabiî bir şey olamaz. Terfi zamanı geliyor. Hemen hükûmete bir tezkere bu doktorun Sovyet ve Yugoslav Sefaretine girip çıktığı söylenerek komünistliğe işaret ediliyor. Bereket adamcağızın tanıdıkları varda onu tezkiye ediyorlar bu suretle de işi yürüyor.

Yine öyle vak'a biliyoruz ki, Türkiyede basılmış Karl Marks'a ait kitaplar evinde bulundu diye komünistlik töhmeti altında kalanlar, takibata uğrayanlar oldu.

Geçenlerde bir ressamın yaptığı tabloda gizli «Orak Çekiç» işareti var diye kıyametler koparıldığını gördük.

Bizde bazı milliyetçi geçinen kimselerdeki zihniyet İngilizlerde hâkim olsa, bugün Attlee Muhalefet Lideri olmaz, hapishanede çürürdü.

İktidar gazetesi başyazarından öğrenmek istiyoruz:

Komünist kimdir? Karine namı altında uydurma bahanelerle her hangi bir vatandaşa isnatta bulunmak suretiyle doğacak zararlar yalnız ferdî değil, cemiyet için de büyüktür.

Sosyal güvenlikle komünizmi ayırt etmeyen veya ayırt etmek istemeyen yobazlar veya bilgisizlerin tahrikâtı nasıl önlenecektir?

Ajanlık sınıflara ayrılmız. Yabancı ajanı bizim nazarımızda birdir; yâni Türkiye'de Rusya hesabına casusluk yapanla, Amerika hesabına casusluk yapan arasında ahlâken hiç bir fark yoktur.

Komünistliği sosyal dâvâ olarak ayrı cle almalıdır. Rus ajanlığını casusluk konusu olarak ayrı. İkisinin mücadele yolları değişiktir.

Bizce komünistlik kadar büyük tehlike komünist olmayanlara bu damgayı vurarak sosyal güvenlik fikrini yayma ve savunmayı önleyiştir.

SOLCULUK

Başyazarımız Cemil Sait Barlas, iki gün önce Ankara gazetelerinden birinde yayınlanmış bir baş yazıya cevap vermiştir. Bu gün de Nurullah Ataç'ın yazdığı bir yazıyı aynı sütunlarda yayınlıyoruz.

> **Biz devrimciyiz, devrimci olduğumuz için de bize solcu denilmesinden korkmayız. Bu ülkede eski doğu törelerinin, doğu düşünüşü yerine batı düşünüşünün yerleşmesini istiyoruz. Gelenekçi değiliz. Eskiden uzaklaşıp yeniyi kurmuş olan Atatürk'ün yolundayız, onun gibi solcuyuz, onun gibi komünistlerden uzağız. Ama biliyoruz ki karşımızdakiler, solculara saldırırken, bu ülkeye Atatürk'ün getirdiği töreleri, yasaları da kötülemek istiyorlar, devrimcilere çatmaları onun içindir. Bu ülkede devrimcilik düşmanı olmak, doğrudan doğruya Atatürk düşmanı olmaktır.**

Şu son günlerde sözü çok ediliyor: Ankara gazetelerinin birinde solculuğu ağır ağır kötüliyen bir yazı çıkmış. Okumadım o yazıyı, o gazeteye el sürmeğe bir türlü alışamadım da onun için. Dediklerine göre yazar yalnız komünistlere çatmakla bırakmıyormuş, devrimcileri de katıyormuş işin içine. Bizde şimdi «solcu» denince herkes hemen komünistleri düşünüyor, o yazar da bundan asılanıp (istifade edip) bütün solcuları gözden düşürmeğe şüphe altında bırakmağa, hepsine birden leke sürmeğe çalışıyormuş.

Biliriz öyle yazanların ne demek istediklerini: bu ülkede eski törelerden, eski inanlardan silkinip yeni bir yaşayışa girmek istiyenlerin hepsi Sovyet Rusya için çalışıyor diye gösterilecek, alınlarına değilse de defterlerine kara bir damga vurulacak. Komünistler solcudur, ancak bütün solcular komünist değildir, içlerinde komünistlerle hiç bir zaman bağdaşamıyacak olanlar, komünistlerle savaşta sağcılardan çok daha ileri gidenler de vardır. Solculuk, geçmişten kalma düzenle yetinmeyip bugünün isterlerine daha uygun bir düzen kurulmasını diliyenlere verilen genel bir addır. Komünistler, solcular arasında ancak bir bölümdür. Bu ülkede komünist olmak yasak edilmiştir diye bütün solcuları komünistlerle bir tutmağa kalkmak, bizde dünün yeniden diriltilmesine çalışmaktan başka bir şey değildir.

Ben, başka bir yazımda da söyledim, komünist değilim, komünistleri sevmem de. Niçin sevmem? Karl Marx'ın, Engels'in düşüncelerini bilip de beğenmediğim, doğru bulmadığım için mi? Hayır, bilmem ben Karl Marx'ın, Engels'in neler söylediklerini, kitaplarını okusam anlıyacağımı pek de sanmıyorum. Ama komünistlerin bugünkü durumlarını az çok öğreniyoruz: bir tek düşünceye bağlanıyorlar, o düşünceye boyun eğmiyen herkesin alçak olduğunu, insanlık düşmanı olduğunu söylüyorlar. Kaskatı kişiler hepsi de. Bununla da kalmıyorlar: dün övüp göklere çıkardıkları kimseleri bugün yerin dibine batırmaktan, ellerinden gelirse yok etmekten çekinmiyorlar. Ereklerine (gayelerine) varmak için her yolu tutabildikleri için birtakım yalanlar söylemekten, karşılarındakilerin söylediklerini bozmaktan da çekinmiyorlar. Bunlar benim gibi kimselerin sevebilecekleri, ısınabilecekleri şeylerden değildir. Biz, düşüncenin özgür olmasını isteriz, kimseye kendi inançlarımızı, kanılarımızı zorla benimsetmeğe kalkmayız. Komünistler ise kendi inançlarını, kanılarını zorla, gerekirse yıldırarak, işkenceye baş vurarak, öldürerek yaymak isterler. Komünistler düşünce özgürlüğünü tanımazlar, bir tek düşünce bulunmasını, herkesin de ona uymasını isterler. Bizler işte bu yolları doğru bulmaz, bu yollardan tiksiniriz. Ama bu yollara girenler komünist olmasalar da biz bu yolları doğru bulmayız, bu yollardan tiksiniriz, bu yolları tutanlarla çarpışırız. Bugün, kendileri gibi düşünmiyenlerin hepsine komünistlik konduranları da komünistlerden ayıramayız. Biz komünist değiliz, ne düşüncelerini benimseriz, ne de törelerini. Ama o söylediğim yazıyı yazabilen kimseler, komünistlerin düşüncelerini, kanılarını beğenmeseler de onların törelerine uymuş kimselerdir. Bizce on-

larla komünistler arasında, düşünce özgürlüğüne düşman olmaları bakımından, bir ayrım yoktur.

Bakıyoruz doğrusu pek benziyorlar komünistlere. Komünistler, kendileri gibi düşünmiyenlerin hepsine faşist, gerici dedikleri gibi onlar da kendileri gibi düşünmiyenlerin hepsine komünist diyorlar. Komünistler, kendileri gibi düşünmiyenlerin hepsinin ağzını tıkamağa kalktıkları gibi onlar da kendileri gibi düşünmiyenlerin hepsinin ağzını tıkamağa kalkıyorlar.. Komünistler, dün övüp göğe çıkardıkları kimseleri bugün yerin dibine batırmaktan çekinmedikleri gibi onlar da çekinmiyorlar: şimdi solculuğa karşı savaş bayrağını açmışlar arasında nicelerini biliriz, daha dün bir saylavlık koparmak için ellerini, eteklerini öptükleri kimselere bugün söğmekten çekinmiyorlar. Biz komünist değiliz, onlar için de komünisttir demiyoruz. Biliriz ki komünistler arasında, tuttukları yola gerçekten inanmış, o yol uğrunda canlarını vermekten kaçınmıyacak olanlar vardır, bunlar arasında, solcuların hepsini komünistlerle bir tutup susturmak istiyenler arasında ise tuttukları yola öyle gerçekten inanmış olanlar yoktur, bunlar kendi çıkarlarından başka bir şey düşünmez, kendi çıkarlarından başka bir şeye inanmazlar. Unutmadık daha: aralarında, daha üç dört yıl öncesine kadar C.H.P. gazetelerinde yazı yazıp D.P. ye saldıranlar vardı, önlerine birkaç kuruş atılınca D.P. gazetelerine geçip C.H.P. ye saldırmağa, sövmeğe başladılar. Yarın onlara komünistler para verirse, onlar için de çalışmıyacaklarını söyliyemeyiz. Komünist olmazlar, bir düşünceye bağlanamazlar da onun için, ama paraya bağlı oldukları için komünistlere yaltaklanmaktan da çekinmezler.

Biz devrimciyiz, devrimci olduğumuz için de bize solcu denilmesinden korkmayız. Bu ülkede eski doğu törelerinin yerine batı törelerinin, doğu düşünüşü yerine batı düşünüşünün yerleşmesini istiyoruz. Gelenekçi değiliz. Eskiden uzaklaşıp yeniyi kurmuş olan Atatürk'ün yolundayız, onun gibi solcuyuz, onun gibi de komünistlerden uzağız. Ama biliyoruz ki karşımızdakiler, solculara saldırırken, bu ülkeye Atatürk'ün getirdiği töreleri, yasaları da kötülemek istiyorlar, devrimcilere çatmaları onun içindir. Bu ülkede devrimcilik düşmanı olmak, doğrudan doğruya Atatürk düşmanı olmaktır.

TÜRKİYE'DE YIKICI CEREYANLAR MESELESİ

Memleketimizde şiddetini hergün daha fazla hissettiğimiz manevi huzursuzluğun en mühim sebebi hiç şüphe yok serbest

tartışma üzerine oknan sun'i tahditlerin tedricen artmasıdır. Ceza ve Basın kanunlarımızdaki bazı maddelerin her türlü tefsire müsait, vuzuhsuz ifadeleri, bunnları tatbik edecek adli makamların, hür karar verebilmesi için şart olan adli teminatlarının zedelenmiş olması, memleket meseleleri üzerinde serbestçe tartışmada bulunmak isteyenleri, neticeleri önceden kestirilemeyen meçhuller ve kararsızlıklar içinde faaliyette bulunmak zorunda bırakmaktadır. Hükümetten farklı fikirler savunan bazı gazetelerin makinaları, hergün muhtaç oldukları kâğıt ve mürekkepleri üzerinde, hükümetin baskı ve tehditlerini hissetmeleri, Türkiyede serbest tartışmayı zorlaştıran amillerin, kanun ve mevzuat sınıflarını da aştığını açıkça göstermektedir.

Son günlerde tartışma hürriyetimiz üzerindeki bu baskılara bir yenisinin ilâve edilmek istendiği şüphesini uyandıran bazı alâmetler vardır. Bu alâmetler hürriyetin kısılması bahsinde, totaliter memleketlerin hemen hepsinde müşahede edilen usulleri andırması bakımından büsbütün endişe vericidir. Totaliter memleketler, insan haklarını çiğneyen keyfi kanunlar, polis zulmü, mala el koymalar, iktisadî baskıların hürriyeti ve hür düşünceyi boğmaya kâfi gelmediğini gördükçe, daima daha ince usullere başvurmuşlardır. Nazi Almanyasında fikir ve sanat adamlarına karşı girişilen mücadelede, «kozmopolit, burjuva, yahudi, semitik, asiatik, liberal, köksüz, dejenere» v.s. gibi bir çok sıfat ve yaftalarla, nazi diktatörlüğüne, kendi âleminde boyun eğmeyen sanatçı ve fikir adamı kötülenmek ve tecrit edilmek istenmiştir. Sovyet diktatörlüğünde ise, partinin resmi politikasına uymayan, onun usullerini ve düşünce kalıplarını kısmen de olsa münakaşaya yeltenen fikir adamlarına, edebiyatçılara, kompozitörlere karşı girişilen mücadelede de aynı çirkin metodlar kullanılmıştır. Lysenko hadisesi, Leningradda bazı edebiyatçıların liberal ve kozmopolit bir hayat görüşü tesiri altında kaldıklarını iddia eden resmi ihtar ve ithamlar, bazı kompozitörlerin ve ressamların gene burjuva, kozmopolit ve formalist bir cereyana kapıldıklarını ve parti esaslarından ayrıldıklarını ilân eden kültür kampanyaları, totaliter nizamın şaşmaz tezahürleri olarak karşımızda durmaktadır. Gizli polise mensup milyonlarca ajanın, vatandaş hayatının her safhasını, adım adım takip etmesiyle de yetinmeyerek, zaman zaman halka, yabancılara, bozgunculara, yıkıcı cereyanlara karşı, uyanık olma ihtarlarının resmi organlarla yayılması, Sovyet Rusyada sık sık başvurulan usullerdendir.

Bizde de son zamanlarda devrimcilik, Atatürkçülük, laiklik, sendikacılık, «perdesi arkasında» birçok kimselerin yıkıcı bazı

faaliyetlerde bulunduğu, bunların, günlük gazeteler, dergiler, sanat muhitleri mektepler, üniversiteler ve gençlik kolları arasına sokulduklarına işaret edilerek, halkın ve bilhassa aydınların uyanık olmaları icabettiği kuvvetli bir dille ihtar edilmektedir. Aydınların bu hususdaki kayıtsızlık ve gafletine bir misal olmak üzere de, bu yıkıcı cereyanların propogandasını yaptığı iddia edilen Türk köyü üzerinde yazılmış ve muhtelif dillere çevrilmiş bir kitabın, Türk aydınları tarafından göklere çıkarılarak methedilmesi hadisesi zikredilmektedir.

Bu hadisenin üzerinde ciddiyetle durulması gereken muhtelif cepheleri bulunduğuna kaniyiz.

Herşeyden evvel öğrenmek istediğimiz nokta şudur: Siyasî, içtimaî ve tarihî şartlar bakımından komünizmin en az başarı gösterdiği memleketlerden biri olan Türkiyemizde, acaba son zamanlarda halk efkârına aksettirilmeyen, ne gibi ciddî bir tehlike birden bire baş gösterdi de, herkes durup dururken uyanık olmaya davet ediliyor? Başbakan bir kaç gün evvel bir yabancı ajansa demeçte bulunurken, Türkiyede bir komünist tehlikesi bahis konusu olmadığını, kat'î bir lisanla mes'ul bir devlet adamı sıfatıyla açıklamıştır. Hakikaten Türkiye, tarihî, coğrafî ve içtimaî sebeplerden bugün Komünizm karşısında, dünyanın pek az memleketine nasip olacak derecede kuvvetli bir duruma sahiptir. Bu hal şüphesiz ihtiyatı ve uyanıklığı elden bırakmayı icabettirmez. Çünkü komünizm, müstakil bir teşkilât olarak cepheden mücadele metoduyla mücadele olamıyacağını sezdiği muhitlerde, daha elâstiki ve ince usullerle faaliyetine devam etmektedir. Bunu, amme efkârını uyanık tutmakla görevli olan basın, ölçüyü kaçırmadan daima göz önünde bulundurmalıdır. Fakat, daha aşağıda da izah edeceğimiz gibi, bu işte ölçü ve itidal ile hareket etmek şarttır.

Az satan birkaç dergi içinde, kalıplaşmış terim ve mefhumlarıyla kendini açığa vuran kısır bir kaç yazardan başka, fikir ve düşünce hayatımızda komünist ideolojisinin izine rastlamak hakikaten zordur. Bilgili ve kültürlü bir insanı ikna etmekten uzak, boş ve müphem fikir kalıplarıyla arada bir rastlanan kimseler ise, bugün Milletimizin hakiki ihtiyaçlarından ve idealinden bihaber birer zihnî sapık olarak telâkki edilmektedir. Hürriyet içinde iktisadî ve içtimaî gelişme arzularımızı tatmin bakımından, bize bir şey vadetmiyen bu ideoloji, yirminci asır ortası Türkiyesinin meseleleri ve ihtiyaçları karşısında en kısır bir fikir olarak kalmak mecburiyetindedir.

Bugün vatanperver ve milliyetçi Türk aydınının kafasını işgal eden bir numaralı mesele, hürriyetlerin ve bu hürriyetlerin temeli olan devrimlerimizin korunması davasıdır. Türk aydını bugün Devrimcilik, Atatürkçülük, Lâiklik, Fikir ve Toplanma hürriyeti gibi ideallere dört elle sarılmışsa, bunun sebebi, manevî hayatı bakımından bir ölüm kalım savaşı vermekte oluşudur. Bu savaşta aydınlar sayısız engellerle karşı karşıyadırlar. Türk aydınlarının büyük bir kısmının habersiz olduğu korkunç realiteyi ve en büyük memleket meselesini, en veciz bir ifade ve en samimi bir dille anlatan vatanperver bir Türk aydınına iftira etmek, hiç kimsenin işine yarayan bir hareket değildir. **Bir köy öğretmeni olan bu arkadaşımız, Atatürk neslinin ve varis olduğu inkılâpların hudutta mücadelesini yapan bir öncü ve haberci olarak, pek az aydına nasip olan büyük bir hizmet görmüştür. Yazdığı kitabın ehemmiyeti, cumhuriyet neslinin karşılaşacağı kültür, medeniyet ve iktisadi genişleme probleminin vüs'ati hakkında en doğru haberci olmasındadır. «Bizim Köy» yazarı Türkiyede prensipsiz ve davasız, oportünist politikacının elinde, azametli bir kuvvet haline gelebilecek, 25 yılda medeniyet, insanlık, ilerleme ve hür düşünce sahasında ne yapılmışsa, hepsini kısa zamanda imha edecek unsurlara dikkati ilk çeken, aydın bir Türk gençidir.** Bu unsurların, taassup, gerilik ve irtica ile ittifak halinde, inkılâbın kan ve alınteri ile kazandığı hudutlarda ne yaman bir tehlike teşkil ettiğini ilk haber veren odur. Ona değerini vermek şöyle dursun, iftirada bulunmak, bütün bir inkılâpçı nesle hakaret demektir. Kaldıki, kendisine iftira edenler, kitabının İngilizce tercümesindeki önsözleri dikkatle okumalıdırlar. Burada bu kitabın yayınlanmasının 1950 de iktidar değişmesinde de büyük rol oynadığına işaret edilmektedir. Bu kitap hakkında, bazı hükümet azaları ve parti organlarının, bundan bir kaç yıl önce yazdığı yazıları bu münasebetle hatırlatmak yerinde olur.

Yukarda da bir nebze temas ettiğimiz gibi, dava ve prensip cephesi bir kenara bırakılıp, amansız iktidar mücadelesi uğruna, din ve irtica ile ittifak edilerek, hürriyet, medeniyet ve ilerleme isteyen aydınlar kütlesinin mukavemeti kırılmak isteniyorsa, bu tarz iftiralar, ithamlar ve imalar hakikaten işe yarayabilir. Mamafih biz bu iftira ve çamur atma teşebbüsünün bu derece iz'anını kaybetmiş ve kısa görüşlü olacağına en ufak bir ihtimal dahi vermek istemiyoruz. Fakat yazımızın başında da işaret ettiğimiz gibi, memleketimizde hürriyetleri gittikçe kısan bir gelişmenin,

zihnimizde ister istemez bazı kötü tedailer yaratmasını önlemek de kolay olmamıştır.

Eğer komünist aleyhtarlığı yüzünden, iyi niyet sahibi bir çok aydını kötüleyen ve töhmet altında bırakan kimseler düşüncelerinde halis ve samimi iseler, bu takdirde kendilerine daha fazla endişe vermesi lâzım gelen bazı noktaları haber verelim. Bir kere hareket olarak giriştikleri bu teşebbüs son derece sakattır. Umumi ve müphem ithamlar ve geniş bir kütleyi hedef tutan iftiralar, ancak düşmanlarının işine yarar. Bu takdirde memleket gençliğinin kafasında beliren vuzuhsuzluk ve şüphe, onların sözde mücadelesini yaptıkları dava bakımından zararlıdır. Kime inanacağını ve itimat edeceğini bilmiyen bir gençlik, yıkıcı cereyanların cazibesine daha çabuk kapılacaktır.

Kaldıki, dünyanın her tarafında komünizmle mücadelede elde edilen tecrübeler göstermiştir ki, «hainler, alçaklar, bozguncular» tarzında menfi bir mücadele metodu hiç bir zaman iyi netice vermemiştir. Onların karşısına daima müsbet ve yapıcı alternatiflerle çıkmak zarureti vardır. Komünizme karşı çıkarabileceğimiz en kuvvetli «karşı ağırlık», hiç bir zaman, gerilik, adaletsizlik ve istismar nizamından başka bir şey olmıyan faşist diktatörlüğü olamaz. Bu gün solcu diktatörlük karşısına, mukabil ağırlık olarak nerede sağcı diktatörlük çıkarılmışsa, netice daima felâketli olmuştur. İrtica, sınıf imtiyazı ve istismar üzerine kurulmuş sağcı bir diktatörlük, hiç bir zaman mes'ut bir netice vermemiştir. Harpten evvel orta ve doğu Avrupada hüküm süren sağcı diktatörlükler, bugünün solcu diktatörlükleri için müsait bir zemin hazırlamışlardır.

Şu halde komünizmle mücadelede herşeyden evvel onun hakikaten zıddı bir cemiyet düzenini benimsemek şarttır. Bu ise hür cemiyet düzeninden başka bir şey değildir. Almanya ve İtalya dahil, Orta ve Doğu Avrupada evvelâ komünist, arkasından faşist ve en sonra da tekrar komünist rejimler iktidarı devralırken, iktidar partilerinin kadrolarını daima aynı insanlar doldurmuştur. Eski komünistlerin kolayca Nazi ideolojisini benimsedikleri ve nazizm yıkıldıktan sonra da eski nazilerin kolaylıkla, doğu ve batı Almanyada komünist partisi kadrolarını doldurdukları, bugün yapılan bir çok tetkik ve araştırmalardan anlaşılmaktadır. Binaenaleyh, Türkiyede hakiki komünist aleyhtarlarının görüş ve düşünce itibariyle aşırı sağcı, faşist ve totaliter sistemlere sevgi ve yakınlığı olan kimseler arasından çıkması muhtemel değildir. Çünkü yukarda da işaret ettiğimiz gibi, hakiki bir demokratın ve liberal düşünceli kimsenin, bu görüşünü bırakıp faşizme veya

komünizme kaydığı pek ender görüldüğü halde, faşist ve komünistler arasında bu karşılıklı alışveriş daima olagelmiştir. Netice itibariyle deneblir ki ideoloji sahasında komünizmle mücadele edilmek isteniyorsa, hür ve demokrat bir cemiyet düzeninin komünist diktatörlüğüne her bakımdan üstün olduğunu, mantıkla, tahlille, misal ve delillerle isbat etmek lâzımdır. FORUM çıktığı gündenberi, bu uğurda gayret sarfetmektedir. Demokratik bir nizamın daha insanca bir düzen olduğunu, gelişmeye ve medenî hamleye komünist diktatörlüğünden daha müsait bulunduğunu devamlı bir şekilde telkine çalışmaktadır.

İdeoloji cephesinden başka, komünizme karşı mücadelede dikkat edilecek daha bir çok noktalar vardır. Bu noktalar Türkiyede komünist tehlikesinin uzun vadeli bir dava olarak mütalâasında en başta ele alınması gereken hususlar olarak karşımızda bulunmaktadır. Komünist aleyhtarı geçinen bir çoklarında bu meselelerin en ufak bir endişe mevzuu teşkil ettiğinden şüphemiyiz.

Uzun vadeli meselelerin ve suallerin başında Türkiyenin medenî ve iktisadî gelişmesini, hür bir memleket olarak başarıp başaramıyacağı hususundaki inancı vardır. Türkiye, dünyanın diğer az gelişmiş memleketlerinde olduğu gibi, iktisadî gelişmesini ve bu gelişme için şart olan kültür değiştirmesini, hür insanlar topluluğu olma vasfını kaybetmeden başarabilirse, Türkiyede ve dünyada komünizmin bir cemiyet ve iktisat düzeni olarak başarı şansı ebediyen kaybolacaktır. Şu halde bugün Türk aydınının ve halkının giriştiği demokratik tecrübenin, uzun vadeli olarak millî ve cihanşümul manası son derece büyüktür. Bundan bir kaç sayı evvel bir Amerikalı profesörün (Prof. H. Reed) dergimizde iktibas edilen yazısında temas ettiği konulardan biri bu idi.

İktisadî gelişmemizi köstekleyecek hareketlerden kaçınmamız, ileri ve medeni bir cemiyet haline gelebilmemiz için, devrimlerimizin yalnız yaşamasına değil, daha da geliştirilmesine ve memleketin her bucağına kadar yayılmasına yardım etmemiz birinci derecede ehemmiyetli bir konudur. İktisadî gelişmemizi köstekliyecek hareketlerin başında enflasyonun, plânsız ve hesapsız hareketlerin geldiğine, Forumda muhtelif vesilerle temas edilmiştir. Hakikaten enflasyonun komünizmin gelişmesinde en mühim rollerden birini oynadığına, Dord Keynes Komünist ihtilâlinin lideri Lenin'in sözlerini şahit olarak göstermektedir. Lenin, kapitalist nizamı yıkmak için en iyi çarenin enflasyon olduğunu beyan etmiştir. (**Kreys, Essays in Persuasion.** S. 77). Bu su-

retle devlet, ferdlerin servetlerini, farkettirmeden ve gelişi güzel müsadere etmekte, büyük kütleleri, proleter sınıfı içine sokmaktadır. Enflasyon ilerledikçe gelirin dağılış tarzı gittikçe adaletsiz bir şekilde olmakta, fakirler daha fakir, zenginler daha zengin bir hale girmektedirler. Vurguncular ve karaborsacılar, bir gün içinde milyonlar yaparken, işgücüne dayanan işçi, memur, münevver kütlesi günlük ekmeğini zor kazanır bir hale düşürülmektedir. Bu şartlar içinde rekabet ve hususi mülkiyete dayanan hür cemiyet nizamının yaşama şansı temelinden baltalanmış olmaktadır. Sınıf mücadelesi, kin ve kıskançlık, bütün içtimaî düzeni sarsmaya başlamaktadır. Zorluk ve mahrumiyet altında inleyen işçi sınıfına hür bir cemiyet içinde tabiî bir hak olarak tanınan teşkilâtlanma ve grev gibi haklar tanınmayacak, hükûmetin takip ettiği sakat politikanın neticelerini kabul ettirmek için şiddet ve baskı kullanılacak olursa, yıkıcı cereyanların işçi sınıfı arasına yerleşmesi için müsait zemini kendi elimizle teşvik etmiş oluruz.

İktisadî gelişmemiz için katlanılması gereken yükü, adalet dairesinde bütün vatandaşlara dağıtıp dağıtmayışımızın da bu bakımdan hayatî bir chemmiyeti vardır. Bilhassa işçi sınıfı ve umumiyetle hizmet erbabı ağır vergi yükü altında hayatını zor idame ettirirken, yüzbinler ve milyonlar kazanan toprak sahiplerinin hiç bir vergiye tabi olmayışları, memleket içinde içtimaî ve iktisadî adalet hislerini zedeliyen amillerin başında gelmektedir. Büyük şehirlerimizde başlıyan sanayileşme neticesinde, nufus akımının hızlanması ve Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük merkezlerde asıl şehir nüfusu kadar kalabalık bir insan kütlesinin gecekondular ve sefalet mahalleleri içinde yaşamaya mecbur olmaları, cemiyetin müstakbel istikrarını tehdit eden unsurlardan biri olarak telâkki edilmelidir.

Sanayileşme ve şehirleşme dolayısıyla, köyden kopup gelen unsurların şehir organizasyonunda, kendilerini köksüz ve başı boş bir içtimaî mekân içinde bulmaları; modern şehirlerde, eskilerinden farklı olarak içtimaî statüsü düşük bir proleter sınıfının meydana çıkışı, şehirleşen ve sanayileşen bir cemiyetin, üzerinde hassasiyetle durması gereken içtimaî meselelerle karşılaşmasına sebep olmaktadır. Eskiden şehirlerde yaşıyan partizan ve esnaf sınıfı bugünün proleter kütlesinden çok farklı bir statüye sahipti. Zanaatkâr ve küçük esnaf zümresinde, işçi ilerde içtima ve iktisadî statüsünü değiştirme, bir gün usta olma imkânına sahip olduğu halde, bugünün büyük sanayiinin icabı pro-

leter sınıfı bu imkânlardan mahrum bulunmaktadır. Bugünün modern sanayi cemiyetinde içtimaî tabakalaşmanın, ferdler arasındaki mesafeyi bir kat daha açması, içtimaî huzursuzluğun ve istikrarsızlığın en mühim sebeplerinden biri olmuştur. Türkiyede ve Orta Doğuda sanayileşme ve batı iktisadi düzeniyle teması arttırma, eski içtimaî düzenin istikrarının, sarsılmasında en mühim rolü oynamıştır.

Memleketimizde Batı kültürünün tesiri de, ister istemez halk ve aydın arasındaki mesafeyi açmış ve cemiyetin en mühim istikrar unsuru olan, halk ve münevver arasındaki sıkı ve kesif alış verişi zayıflatmıştır. Her memlekette olduğu gibi, kültür değiştirme evvelâ yeni kültürün aydınlar üzerinde bir değişme yapmasıyla meydana gelmiştir. Aydınlarımız, derece derece yabancı okullarda okumak, yabancı memleketlerde tahsil görmek ve batı kültürünün ayak bastığı büyük şehirlerdeki eğitim müesseselerinde mekteplerden çıkmak suretiyle, halkın yetişme tarzından tamamen başka bir yoldan manevî hayatlarını geliştirmişlerdir. Bu hal yalnız Türkiyede değil, kültür değiştirme vetiresi içinde bulunan diğer doğu ve orta doğu memleketlerinde de müşahede edilmektedir. Batı hayat tarzı, sanatı, edebiyatı, zevk ve kıymetleriyle yetişmiş bir nesil, gerek köylü halk gerekse şehirli işçi arasına güçlükle girebilmekte ve önderliğini tanıtmada büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. Böyle bir muhit ve cemiyette, halkın geri ve iptidaî hislerine, sevki tabiilerine hitap eden aşırı sağcı ve solcu tahrikçiler, orta yolu savunan, muvazene, istikrar ve içtimaî sulh arzı eden orta sınıf aydınından daha çok tesir şansına sahip olabilmektedir. Bugün memleketimizin karşılaştığı kültür ve siyaset meselesinin düğüm noktası kanaatımızca buradadır. Eğer bu hususta realist hareket etmezsek, Türkiyenin içtimaî ve siyasî düzenindeki istikrar sarsılacaktır.

Netice itibariyle şunu söylemek istiyoruz: Memleketimizdeki yıkıcı cereyanlara karşı mücadelede hissi tavırlar, menfi vaziyet alışlar, umumî ithamlarla iktifa etmek kısa görüşlü bir hareket olur. İtham, iftira ve çamur atma kampanyaları daima zıt neticeler verir. Fikri meseleler karşısında şiddet, cebir ve devlet otoritesi kullanma, daima davanın zayıflamasına yol açar. Tartışma hürriyetini kısan, totaliter usullere başvuran ve tutum tarzıyla halkı ve aydını demokratik usul ve mücadele tarzından soğutan hareketler, yıkıcı cereyanlarla hizmet etmek demek olur. Türkiyede yıkıcı cereyanların bir gün hakiki tehlike haline gelmesi, halkın ve aydının memleketimizde demokrasiden ümid kesmesinden sonra olacaktır. FORUM Başyazı)

ÖZTAŞ ÖĞRETMENE MEKTUP

Gözyaşlarımla yazdığım bu mektubu doğrudan doğruya sana göndermek istedim önce. Demir parmaklıklar arkasındaki suretin karşımdaydı. Seni ülkünden, özgürlüğünden, çok sevdiğin köyünden o ayıran demir parmaklıklar korkuttu beni Öztaş. Hazırladığım mektubu posta kutusuna atamadım. Telgraf direkleri bir bir devrildi birden. Dünya korkunç bir kaosa yuvarlandı içimde. Bir kirli el beyaz kâğıtlar üzerinde gezinmeye başladı. Onun için atamadım. Sana burdan, ülkücü arkadaşlarının dizip hazırladığı bir gazeteden seslenmeyi daha uygun buldum.

Kara haber tez ulaşır derler. Ahmet Uysal'ın mektubu getirdi aylarca önce kara haberin belirtilerini. Ahmet, Bandırma'dan yazdığı mektubunda: «Öztaş öğretmen'in durumu pek umut verici değil. Bir oyun hazırlanıyormuş çevresinde. Gericiler, dillerine dolamışlar bir yol. Kolay kolay peşini bırakmıyacağa benziyorlar.» diyordu. Pek umursamadım önce. Öztaş öğretmen, köyünde sevilen biridir. Bunca yıl gönül ve emek verdiği köyü, elbette öğretmenine sahip çıkar dedim. Öyle ya, yirmi yılı aşkın öğretmenlik yaşamında aynı köyde kaldın. Çok kötü koşullar içinde bulduğun Bostancı'yı, çevrende parmakla gösterilen bir örnek yer durumuna getirdin. Bir öğretmenin gücünün çok üstünde ve ötesinde çabalara giriştin. En olmayacak güç işlerin bile üstesinden geldin. Bostancı'yı pırıl pırıl bir köy haline soktun. Gübrelikleri köyün dışına çıkarıp birçok hastalıkların kökünü kazıdın. Kerpiç okulu modern okul yaptın. Okulla birlikte köyünü yemyeşil yaptın elinle suladığın ağaçlarla. Basınçlı su ile, öğrencilerini temizliğe kavuşturdun. Köyün otuz dönümlük bataklığına kavak diktirdin. Bugün bir milyon değerindeki kavak ormanının yerinin bir zamanlar bataklık olduğuna kim inanır? Ulusal imeciyi biricik yöntem yaptın kendine. Köylünle, öğrencilerinle el ele verdin; her yıl birkaç canı alıp götüren tahta köprüyü, beton köprü haline getirdin. Karanlık öteden beri sevmediğin bir renkti. Onsekiz yaşında, enstitü çıkışlı bir köy öğretmeni olarak geldiğin günden beri düşlerinde yaşattığın elektrik santralını da kurdun Bostancı'ya. Evler yetmiyormuş gibi, köyün sokaklarını bile pırıl pırıl aydınlatmaya çalıştın. Işıklı köy oldu Bostancı. Çevre köylerin özlemle uzaklardan seyrettiği elektrikli köy.. Havuzlu, bahçeli yeşil parklar yaptın. Köylülerin, akşam tarladan dönünce, yorgunluklarını unutsunlar diye, Kumarın,

oyunun tuzak kurduğu dar ve isli kahvelerden kurtulsunlar diye. Hepsi bunlar değil elbet; yirmi yılı aşkın bir köy öğretmenliğinin ürünleri. Bunlar ilk aklıma gelenler oldu. Bir kooperatif kurma hazırlığı içindeydin seni son gördüğümde. İstiyordun ki, köylünün yetiştirdiği ürünü kendi değerlendirsin. Aracıya, komisyoncuya yem olmasın alın teri. «Ama bu iş biraz zor olacak. Çünkü komünistlik olarak belletmişler köylüye kooperatifçiliği. Gerçeği anlatmak güç oluyor. Demagoglar şartlandırmışlar köylülerimi.» diyordun. Gene de umutluydun bu işten. Yalnız kalmıyacağına inancın vardı. Ben de bu kanıdaydım. Bütün umutlarını, düşlerini, yüreğini verdiğin bu Bostancı köylüleri, seni yalnız bırakamazlardı. Onun için umursamadım Aymet'in mektubunu.

Demek senin gibi ben de yanılmışım Öztaş dostum. Çok geçmedi, bir gazete haberi dünyamı allak-bullak etti. «Yirmiüç yıllık aynı köyde çalışan ülkücü bir öğretmen komünistlik ithamıyla tutuklandı,» diye yazıyordu gazete. Demek, çamurların en pisiyle, en kirlisiyle geldiler üstüne Öztaş öğretmen; demek seni köyünden ayrı düştürdüler. Önce çok öfkelendim Bostancı köylülerine. Kendilerine bunca yıl emek vermiş bir Öztaş'larına sahip çıkamamışlar dedim. Ömrü boyunca karanlıkla mücadele etmiş öğretmenlerinin karanlık birtakım işlerle uğraşmıyacağını bunlar nasıl bilmez? dedim. Sonra düşündüm ki, bu iş senin köylülerin işi değil. Seninle köylülerin arasına sinmiş bir takım kirli ellerin işi bu. Netekim köylülerin çok üzülmüşler bu işe: «Öztaş öğretmen bize elektrik getirdi, biz onu karanlığa saldık,» demişler; olan kötü işi kınamışlar.

Sen köy enstitülerinde yetişmiş gerçek bir köycüsün. Bilirsin böylesi kirli işleri. Buna «Bizans Oyunu» diyorlar. Kardeşi kardeşe düşman etmek hünerleri bunların. Yani seni demir parmaklıklar arkasına gönderenlerin. Köy enstitülerini de böyle yıkmadılar mı? Köylü mü istemişti bunların yıkılmasını? Hasan Âli'yi, Baba Tonguç'u böyle harcamadılar mı? Köylü mü istememişti onları? Bir zamanlar senin okuluna, okulunu kuranlara oynanan oyun, şimdi sana oynanıyor Öztaş dostum. Seninle halkının arasını açmak istiyorlar. Akıllarınca Türk öğretmenini etkisiz hale sokacaklar, boşlukta bırakacaklar; halkı kandırmaya devam edecekler...

Sen bilirsin bunları; azgelişmiş ülkelerde oynanan oyunları bilirsin. Kötümser olacağını sanmıyorum. Şerefli Türk adaleti herşeyi aydınlatacak, genç köyüne, öğrencilerine, ülkülerine dö-

neceksin. Belki bu kez Bostancı'da değil, mutlaka bir başka Türk köyünde destanlık çabaların içinde göreceğim seni Öztaş öğretmen...

AHMET KÖKLÜGİLLER
ÖĞRETMEN GAZETESİ
(ARALIK 1967)

BİRAZ OLSUN IŞIK...

Masanın üstünde bir ansiklopedi duruyor: «Ansiclopedia Dell' Umorismo!..» Bu Mizah Ansiklopedisi, dört büyük cilt... Daudet' den tutun, Bernard Shaw'a, Mark Twain'e, Lautrec'e, Dubout'ya, Steinberg'e kadar çizgide ve yazıda bütün dünya mizah edebiyatını kapsayan dört büyük cilt... Ve bu geniş dünyanın sınırlarından içeri girebilmiş iki Türk: Yazıda Aziz Nesin, çizgide Turhan Selçuk...

Duygulanıyor insan... Siz de eseri görseniz duygulanırsınız. Kocaman ciltler bugünden yarına, yüzlerce yıl sonrasına doğru uzanan bir güvenliğin sessizliği içinde yanyana duruyorlar. Yüzlerce yıl sonra; siz, ben, hepimiz toprak olduktan sonra, kütüphanelerde yaşıyacaklar o ciltler... Sırası gelince konuşacaklar zaman zaman... Bu konuşmalara da otuz milyon kişiden yalnızca o iki Türk katılacak... O zaman ne sizin, ne bizim lâfımız olacak..

Nutuk kürsülerinde, gazete sayfalarında tepine tepine Türklüğü, milliyetçiliği tekellerine almak isteyenler vardır günümüzde... Bunlar işi öylesine azıtmışlardır ki şunu bunu akıllarınca imtihana çekip notlar verirler:

— O vatansever, bu sevmez, şu şüpheli, beriki gölgeli...

Ne boş, ne zavallı çırpınmadır bu... Dünya, Türk olarak eninde sonunda kimin sözünü dinliyecek şimdiden belli değil mi? Yeryüzü ilmine ve sanatına eser verebilmiş birkaç değerimizden başka kime söz hakkı tanınacak?

Bazı kişiler istenseler de istenmeseler de milletlerin temsilcisi olarak milletlerarası foruma çıkarlar. Bunun için hepimiz boşuna zahmet çekiyoruz. Şu Mizah Ansiklopedisine girmiş Türk yazarı olan Aziz Nesin'in macerasına bakıyorum da hâlimize gülüyorum. Daha iki yıl önce kolundan tutup attık içeri... Aylarca mevkuf... Sonunda beraet etti; ama onu jurnal edenler utanmadılar. Yalnız Aziz'in başına mı gelmiştir bu hikâye? İşte elimizde bir kitap daha: «Un Village Anatolien!..» Mahmut Makal'ın kitabı... Fransanın ünlü kitabevlerinden Plon güzel bir baskı ile yayınlanmış. Güzin Dino ile O. Ceyrac tercüme etmişler. Şimdi Pariste bir kitapçıya girseniz karşınıza Mahmut Makal çıkacak...

O Mahmut Makal bir konuşsa, bu memlekette gerçekleri ve düşündüklerini yazdığı için kendisine yapılan hücumları bir bir anlatsa... Neredeyse bir kaşık suda boğacaklardı Köy Enstitülü Makalı... Zaten son yirmi yıl boyunca hangi değerimizi bir kaşık suda boğmak için çalışmadık? İşte Fransada basılmış bir kitap daha: «Tekerlemeler!..» Bir Türk, Türk tekerlemelerini dünyaya tanıtıyor. Kim bu? Şimdi adını bile unuttuğumuz bir yobaz Millî Eğitim Bakanının Dil Tarih Coğrafya Fakültesinden uzaklaştırdığı Prof. Pertev Naili Boratav!.. Bizim için açığa alınmış bir memur; ama Türk folklorunu en iyi tanıyan ve dünyaya tanıtan adam! Nerede şimdi? Türkiyede aç kalmak tehlikesiyle karşıkarşıya gelince uzun yıllar önce Parise gitmişti. Bu yıl bir yabancı hocaya Sorbon Üniversitesi kapılarını açıp kürsü veriyor. O hocanın adı Pertev Naili! Olaganüstü bir durum bu!.. Pertev Naili şimdi belki de bu satırlar yazılırken oralarda dersini anlatmaktadır.

Ya Niyazi Berkese ne dersiniz? Biz kovduk Kanada Üniversiteleri kaptılar. Paristeki Türk ressamları sayalım mı? Hepsini biz afaroz etmişiz. Fransa ve dünya, Türk ressamı olarak onları tanıyor. Ansiklopedilerde Türk olarak onların adı geçiyor. Biz Türklüğümüzü onları kovarak ispat etmeye çalışıyoruz... Onlar ise resim yaparak, kitap yazarak, araştırmalara kendilerini vererek, milletlerarası forumda söz sahibi olmaya çalışarak... Ne tuhaf dünya!..

Orhan Velisinden Melih Cevdetine ve Rifat Ilgazına kadar Türk sanatçısının kaderi Yirminci Yüzyıl dünyasında bizim yüzümüzü ağartacak bir grafik çizmiyor. Bakın bundan iki yüz yıl önce Diderot Fransada ne yazmış:

«— Sofular bilirim, çabucak ateş alırlar. Bir kere bu yazıların kendi düşüncelerine aykırı bir yanı olduğu inancına vardılar mı, benden daha değerli binlerce kişiye çaldıkları karayı bana da çalarlar. (...) Bir zamanlar Descartes'a, Montaigne'a, Locke'a ve Bayle'e de aynı karayı çaldılardı. Sanırım ki daha birçoklarına da çalacaklardır.»

Ne gariptir... İki yüz yıl önceki Avrupayı yaşıyoruz. Yirminci yüzyılın ortasında... Biraz olsun ışık canım... biraz olsun ışık...

Cumhuriyet, 11. 12. 1963 **İlhan SELÇUK**

«1959 yazında Tevfik İleri'nin Köy Enstitüsy mezunlarını kümeler halinde Bakanlık emrine alması sırasında yazılmıştır:»

GERİDE KALAN İLERİ

Köy enstitüleri düşmanlığını, sağduyu içinde anlamak zordur. Zor değil, hiç anlaşılmaz.

Köy enstitülerinin adını değiştirdiler, düşmanlıkları dinmedi. Yönetimini değiştirdiler, düşmanlıkları bitmedi. Kuruluşunu, herşeyini değiştirdiler, bambaşka bir okul yaptılar, yine düşmanlıkları durmadı. Şimdi de köy enstitüsü düşüncesini kafalardan kazımak köy enstitüsü sevgisini gönüllerden silmek istiyorlar.

Bugün DP iktidarının basından en büyük yakınması şudur:

— Herşeyi kötü gösteriyorsunuz. Nerde aksaklık varsa onları kaleminize doluyorsunuz. İyi şeyleri görmezlikten geliyorsunuz. Bu insafsızlıktır. DP'nin yaptığı iyi şeyleri neden yazmıyorsunuz?

Doğrudur. DP. iktidarı elbette çok olumlu işler yapmıştır. Ama bir düşünelim: DP.'nin yaptığı olumlu işlerle olumsuz işleri, iyi işlerle kötü işleri, yaptıklarıyla yıktıklarını ölçüştürelim, oranlıyalım, ondan sonra bir sonuca varalım. DP. iktidarının alınyazısını işte bu sonuç gösterir.

Biri çıkar da DP hiçbir olumlu iş yapmadı, hep bozuk, yanlış, eksik işler yaptı, yan geldi yattı, derse, bu haksızlıktır, insafsızlıktır. Ama hiçbir partiyi tutmayan tarafsız yazar, yapılan olumlu, olumsuz işlerin yüzdesi üzerine konuşur. Yoksa her yazısında,

— DP. şunları, şunları, şunları yaptı, ama şuncağızı da bozdu... demez.

DP iktidarı yalnız tarafsız basına değil, muhalefete de,

— İnkârcılar!... diyor.

Şimdi on yıl öncesine, 1946 - 50 dönemine dönelim. O zamanın muhalifi olan DP. CHP. iktidarının yaptığı işlerden hangisini beğeniyordu? Alan nutukçuları, CHP iktidarını yerden yere çalıyorlardı. Pekiy, insaf edilsin, bu CHP iktidarı hiç mi iyi, olumlu bir iş yapmamıştı: O zamanın tarafsız basını da DP ile birlikte CHP iktidarına ver yansın ediyordu. Doğrusu da böyle yapmaktı. CHP iktidarı çok iyi işler yapıyordu ama, yaptığı iyi işlerle kötü işlerin yüzdesi, olumlulara olumsuzların orantısı, doğruyla eğrinin ölçüştürülmesi, CHP iktidarının aleyhineydi.

CHP iktidarının o süre içinde yaptığı iki büyük, iki önemli, iki olumlu iş var ki, bunu ne DP nin, adı İleri olan Bakan Tevfik Bey'i, ne de DP nin kendisi silebilir; biri, Eğitim Ba-

kanlığının dünya klâsiklerinden çeviri yayınları, biri de köy enstitüleri...

Elbette CHP.'nin o zaman yaptığı iyi, olumlu işler yalnız bu ikisi değildir. Bunlar sonucu yavaş yavaş. ama kesin olarak alınan iyi işlerdir. Yol açmak, fabrika, baraj yapmak gibi göze görünen, törenli, söylevli, demeçli işlerden değildir.

Bu türlü işler, göze görünmeyen kalkınmadır.

Bizim ulusal dertlerimizden biri de, yeni gelenin, yerine geldiği eskinin yaptığı bütün işleri bozmak, baltalamak, hiçe indirmektir. Mahalle bekçisinden en büyüğüne kadar böyle... Başka türlü, eski İstanbul Valisi Lûtfi Kırdar'ın zamanında duvarları çıkılan Taksim'deki Opera'nın, onun yerine gelen Fahrettin Kerim Gökay zamanında olduğu gibi yüzüstü bırakılmasını açıklıyabilir misiniz? Elini bile sürmedi. Sürmez. Elinden gelse temelinden yıkar, kendisinden önce yapılan bütün iyi işleri unutturmağa çalışır. Çok tipik örnek olduğu için Opera binasını aldım. Daha yüzlerce örnek gösterilebilir.

Bugün DP iktidarının durumu da böyledir. Kendisinden önceki iktidar hiçbir iyi iş yapmamıştır. Yapılan bütün iyi, doğru işleri yalnız ve ancak kendisi yapmıştır.

Basma, tarafsızlara en sonu muhaliflere,

— İnkârcı! diyen DP asıl kendisi inkârcı değil midir?

Bu yurtta yapılmış en olumlu bir eğitim-öğretim işi olan köy enstitülerini kaldırdılar. Ama gördüler ki kaldırmakla iş bitmiyor. O enstitülerden yetişen yüzlerce aydın yurdun dört bucağına ışık saçıyor. Bugün Türk biliminde, eğitiminde, sanatında, her yerde köy enstitülerinden yetişmiş olanların adı geçiyor. Bir Mahmut Makal, bir Fakir Baykurt, Talip, Başaran daha pek çok... Dergilerde, kitaplarda, okullarda, kafalarda hep onlar...

Şimdi DP. iktidarının adı İleri olan Eğitim Bakanı, kafalardan bu düşünceyi kazımağa. gönüllerden bu sevgiyi silmeğe çalışıyor. Ortada köy enstitüleri kalmadı, Bakanlık kendi kuruluşlarına soruyormuş:

— Kimler köy enstitülerinden yanaysa bildiriniz!

Bildirilecek de ne olacak? Şimdiden onları yerlerinden ayırmağa, başka yerlere göndermeğe, Bakanlık emrine almağa başlamışlar. Soruyoruz: Ne olacak?

Bugünkü koşullar altında öğretmenlik para işi değil, yurt sevgisi işidir, gönül işidir, gönül... Siz bu sevgiyi de gönüllerden silerseniz, geriye ne kalır: Al abdestini, ver papucumu...

Öğretmenlere ne veriyorsunuz da, şimdi onu da ellerinden almıya kalkıyorsunuz? Öğretmenlikten çıkarılan her köy enstitülü, dışarda daha iyi kazanç bulur. Ama kaybeden kim? Okullar, çocukların dörtte birine zor yeterken, o okullarda da üçlü, dörtlü öğretim yapılırken bu tırpan atma neye?

Anayasamız şöyle der: «Hiçbir vatandaş vicdanî kanaatlerinden dolayı sorguya çekilemez.»

Köy enstitülerini sevmek, onu savunmak, iyi olduğunu yazıp söylemek yasalara aykırı değildir, bir «vicdanî kanaat»tır. Eğitim Bakanı yalnız «vicdanî kanaat»leri sorguya çekmiyor, kanaatleri kendi isterine uymıyanları Bakanlık emrine alarak, yerlerini değiştirerek, onları cezalandırıyor da...

Bildiğim bir gerçek varsa şudur:

Bakan Tevfik İleri'nin adı unutulur, ama köy enstitülerinin Türk san'atında, edebiyatında yetiştirdikleri adlar unutulmaz. Evet, Tevfik İleri'ler unutulur. Soruyorum size: Bugün son onbeş yılın Eğitim Bakanlarından kaçının adını biliyorsunuz? Onları onbeş yılda unuttunuz bile...

Aramızda dört göbek önceki dedesinin adını bilenler çok azdır. Ama dedelerin adını bilmiyenler, onların çağdaşı olan bilginlerin, sanatçıların, şairlerin adlarını bilirler.

Bay İleri, unutulursunuz. Hem de nasıl biliyor musunuz, üçdört kuşak sonra, bugün köy enstitülerinden yetişenlerin kimler olduklarını bilen kendi çocuklarınız sizin adınızı hatırlamazlar bile...

Bay İleri, köy enstitülerinden bu yurt, bu ülke iyilik gördü. Bu düşünceyi kafalardan kazıyamazsınız, bu sevgiyi gönüllerden silemezsiniz.

Aziz NESİN (Akşam)

ÖĞRETMENLERİN MÜCADELESİ

Bugün Amerikada, Rusyada, İngilterede, Fransada, Çekoslovakya'da ve aklınıza gelen nice ülkede eşini bulamıyacağınız bir garip savaş Türkiyede yürümektedir. Öğretmenlerle siyasi iktidar kapışmışlardır. Bitmez tükenmez bir itişmede öğretmenler cezalandırılmakta, sürülmekte, göbeğinden gerici çevrelere bağlı birtakım müfettişler devrimci öğretmenlere ahret soruları yöneltmektedirler:

— Hangi dergileri okursunuz?

— Hangi gazeteleri okursunuz?

— Öğretmenler lokalinde «Sovyetler uzay yarışında Amerikayı geçti» demişsiniz. Böyle bir şey söylediniz mi?

— Öğrencilere Orhan Kemal, Aziz Nesin gibi yazarları ve Melih Cevdet gibi şairleri tavsiye etmişsiniz, doğru mu?

— Devrimcilik konusunda ne düşünüyorsunuz?

— Okul Duvar Gazetesine Atatürk'ün kalpaklı fotoğrafını neden yapıştırdınız? Başka resim bulamadınız mı?

— Atatürk'ün bu fotoğrafta Lenin'e benzediğini görmediniz mi?

— Bir gün sizin «solcuyum» dediğinizi duymuşlar, solcu musunuz?

Bu soydan bir sürü ahret sualiyle sorgu sandalyesinde karşı karşıya kalan öğretmenin bir de özel hayatına bakalım: Çoğunluğu dört yüz lira parayla ailesini geçindirmeye çalışan bu ülkücü insanların hayat koşulları çok ağırdır. Öğretmenin bir aylığını büyük kentlerin eğlence yerlerinde bahşiş diye dağıtan soyguncuların ikbal çağını yaşıyoruz. İstanbulda bir kilo etin fiyatı başını almış yirmi liraya doğru gidiyor, bir apartman katının satışı yarım milyon, bir dairenin aylık kirası iki öğretmen maaşı, Beyoğlunda bir çift iskarpin yarım öğretmen maaşı.. bir elbiselik kumaş. iki öğretmen aylığı... Yoksulluğun engebeli düzünde sürüm sürüm sürünürken öğretmen, vücudunu sömüren ahtapotun pençesi beynine de yapışmış, sorar ha sorar :

— Hangi kitabı okursun, hangi gazeteyi okursun, hangi dergiyi okursun, ne düşünürsün, nasıl düşünürsün, niçin düşünürsün?

Eline bir yetki geçti mi, insanlara, hangi dergiyi, hangi makaleyi okuduğunu sorup engizisyon papazı rolüne çıkanların Türkiyenin geleceğinde yeri yoktur. Ne var ki, bugünkü Türkiyede insanlara bu soruyu yöneltecek çok örgüt ve çok hain ervah var. Zaptiye nazırı kafasıyla Millî Eğitimi yönetmek isteyen iktidar hayat pahalılığında nefes alamıyan öğretmeni bir de tutucu düşüncenin karanlığında boğmak istiyor.

Nedir bu mücadelenin anlamı?

Gerçek öğretmen, Gazi Mustafa Kemal devrimine ve 27 Mayıs Anayasasına bağlı kalmış, devletin temel ilkelerini okul sıralarında öğrenmiş kişidir. Aydındır, iyiyi kötüyü, geriyi ileriyi, sömürüyü soygunu, karanlığı aydınlığı ayırdedecek kişiliğe kavuşmuştur. Elindeki yasalar neyse onu öğrenip, onu bilip, öğrencilerine onu öğretecektir. Sözgelişi Yurttaşlık Bilgisinde 27 Mayıs Devrimini çocuklara anlatacak ve 27 Mayısla

devrilen iktidarın gayrimeşru ve gayrimillî niteliğini ortaya koyacaktır.

Oysa bugün Atatürk İhtilâline ve 27 Mayıs Devrimine karşı olan güçler seçim sandığından fırlıyarak iktidara ve Millî Eğitim Bakanlığı koltuğuna yerleşmişlerdir.

İşte bu çaprazdır Bakanlıkla öğretmenler arasında süren mücadeleyi ortaya çıkaran.. Öğretmen kıyımı bu yüzdendir, sorgu - sual bu yüzdendir...

Devrimlere ve devrim yasalarına sadık kalan öğretmenlerle bugünkü iktidarın mücadelesini iyi anlamak için bugünkü iktidarın niteliğini iyice bilmek gerekir. Bugünkü iktidar yabancı kapitalistle yerli kompradorun ve mütegallibenin ittifakıyla seçimleri kazanmıştır. Bu iktidarın İmam - Hatip Okulu öğretmenleriyle bir kavgası, bir anlaşmazlığı olduğunu hiç duydunuz mu? İmam - Hatip Okulu sıralarında körpe çocuklarımız:

— Hakikat yolu akıl yolu değildir, hakikat yolu Şeriat yoludur., diye okutulur. Ve binlerce Anadolu genci bu eğitimle şartlanır. Siz hiç Millî Eğitim Bakanlarının İmam ve Hatip Okulları ya da Kur'an ve Hafız kurslarıyla çelişmeye düştüğünü gördünüz mü?

Milletin toprağı olan Anadoluda milletin aslî çoğunluğu olan köylü ve işçiyi uyutmak ve komprador mütegallibe sınıfının emellerine hizmet siyasi iktidarın hoşuna gider. Ama bir de öğretmen başkaldırmaya görsün karanlık emellere.. Hemen tepesine dikilir bir Bakanlık müfettişi, ahret sorgusu başlar:

— Hangi kitabı okursun?

— Hangi yazarı okursun?

Türkiyeyi sömüren sınıf, öğretmenleri bu sömürünün birer afyon satıcısı görmek istiyor. Öğretmeni milletin değil, komprador - mütegallibe sınıfının hizmetinde görmek istiyor. Öğretmenin ezilmesi, öğretmenin horlanması bundan.. Atatürkçü öğretmenler üstünde sürdürülen tedhiş politikası bundan.. Köy Enstitülerinin kapatılması bundan.. Sürgünler, kıyımlar, baskılar bundan.

Bir milletin öğretmenleriyle siyasi iktidarı arasında süren savaş tabiî bir savaş değildir; ya biri, ya öteki üstün çıkacak bu savaştan.. Bizim bildiğimiz öğretmenlerindir yarınlar.. Çünkü onlar bu savaşta yalnız değildirler. **11 Kasım 1967**

Cumhuriyet, İlhan SELÇUK

KÖN ENSTİTÜLERİNE TARAFTAR OLANLAR

Gazeteler yazıyor, Eğitim Bakanlığı Müdürlüklere gönderdiği bir tamimle Köy Enstitülerine taraftar öğretmenlerin tesbitini istemiş. Ne yapacak tesbit edip de? Demeyin... Ne yapılacağı meydanda, hepsi Bakanlık emrine alınacak!... Sonra, evet sonra ne olacak? Onların yerini kim alacak? Burası meçhul!... Bu kararı kim düşündü, kim aldı, kim yürürlüğe koydu bilmiyorum. Bilmek de istemem doğrusu. Bu kadar yersiz bir kararı alan her kimse Eğitim ailesini altüst etmekten, karıştırmaktan başka bir sonuç elde edemiyeceğini bilmeliydi. Köy Enstitülerine taraftar olan öğretmenlerin tesbitinden nasıl bir yarar bekleniyor? Köy Enstitülerine taraftar olmak ne demektir? Kötü bir şey midir? Türlü sorular birbirini kovalıyor bu konuda.

Açık söyliyeyim: Köy Enstitülerine taraftar olan sayısız öğretmen vardır. Sayısız aydın, sayısız yazar, sayısız vatandaş Köy Enstitülerinden yanadır. Köy Enstitülerinin eski yararlı kişiliğiyle yeniden canlandırılmasını istemektedir. Batı dünyasının bile hayranlığını uyandıran bu kültür kurumlarının özlemini duymaktadır. Bütün bunların adlarını tesbit edeceksiniz de ne olacak? İşte, ben de Köy Enstitülerinin yararına inanmış bir kişi olarak bu yazıyı yazıyorum. Bu da Köy Enstitülerinden yana diyeceksiniz, siz ne kazanacaksınız, ben ne kaybedeceğim? Köy Enstitüsü mezunu sayısız Eğitimci yurdun dört bir yanında çevresine ışık saçarken böyle zararlı bir tesbit işine girişmek eğitim ailesi içine ikilik saçmak Türk kültürünün gelişmesi bakımından büyük bir tehlikedir. Bunu görmek o kadar zor mu? Anlayamıyorum, Eğitim Bakanlığının yetkilileri Köy Enstitüsüne taraftarları tesbit edip kara listeye yazacak. Peki, ya Köy Enstitüsü mezunu öğretmenleri, müfettişleri ne yapacak? Hepsini meslekten çıkartacak mı? Yoksa yeniden öğretmen okullarında açılacak kurslara mı tâbi tutacak? Şaşıyorum, yapılacak binlerce iş, mesele, dâva varken, kalkıp da böylesine çıkmaz konularla uğraşmak hangi akla hizmet etmek?

Mahmut Makal'lar, Fakir Baykurtlar, Talip Apaydınlar, daha nice nice değerli genç aydınlar Köy Enstitüsü mezunudur. Hepsi de Köy Enstitüleri konusunu savunulması gerekli bir dâva haline getirmişlerdir. Yazılariyle, kitaplariyle bu konuyu işlemişlerdir. Şimdi hepsi kara listeye mi girecek? Ne yapsınlar, inandıkları dâvayı savunmasınlar mı? Eğitim Bakanlığının

yetkilileri böyle düşünmüyor diye bir eğitimci olarak düşüncelerinden vaz mı geçsinler? Bir öğretmenin fikir ve eğitim konularında serbestçe düşünmek, yazmak, konuşmak hürriyeti yok mudur? Tek parti diktatörlüğü altındaki ülkelerde olduğu gibi fikir ve düşünce alanı tek fikrin, tek anlayışın tekeli altında mıdır? Böyle bir hale mi getirilmek istenmektedir?

Böyle bir şeye inanmak istemiyorum. İnanılır şey değil çünkü. Eğitim Bakanlığının yetkilileri Bakanlık teşkilâtını alt üst edecek, tedavisi imkânsız yaraların açılmasına, ikiliklerin, düşmanlıkların yaratılmasına sebep olacak bir yola giremezler. Eğitim uzmanı bilinen kimseler kara listeler hazırlaya dursunlar, ben size Köy Enstitüsünden yetişmiş iki genç aydının yeni eserlerini sağlık vereyim, «Köy ve Eğitim» yayınlarında çıkan Fakir Baykurt'un «Efendilik Savaşı» ve Mahmut Makal'ın (Köye Gidenler» adlı kitaplarını okuyun. Gerçek ülkücü aydınlarımızın inandıkları dâvayı nasıl başarı ile savunduklarını görün. Ülkücü aydınlar köy dâvasına bu kadar gönülden bağlıyken ne kara listeler ne de tesbit faaliyetleri bu hızı kesemez. Bunu anlamayanlara şaşmak gerek... **(Vatan)**

Oktay AKBAL

A N L A M A K

Maksadımız Makal'ı övmek veya yermek değildir. Çünkü o bizim övmemizle ne bir şey kazanır, ne de yermemizle kişiliğinden bir şey yitirir. Kim ne yazarsa yazsın Makal kişiliğini bulmuş, kendisini Türkiye'ye ve de dünyaya kabul ettirmiş bir toplumcu yazardır. Ülküsü bellidir, eserleri meydandadır.

Bu yazıya başlamadan önce Makal'ın Köpeksiz Köy'ünü, Kamçı Teslimi'ni, Ötelerin Havası'nı, Köye Gidenler'ini okudum. Yıllar önce de BİZİM KÖY'ünü okumuştum. Bunların dışında zaman zaman Varlık'ta, İmece'de yazdıklarını da okur dururum. Yani demem o ki, Makal'ı, kişisel tanışıklığımın yanında eserleriyle de tanımak yolundayım. Tanımak yolundayım diyorum, çünkü: Makal'ı tanımak öyle kolay bir iş değildir. Onun hakkında şöyledir veya böyledir diye yargıya varanların büyük bir çoğunluğu Makal'ı bilmezler, anlayamazlar. Bir takım peşin hükümlerle sakat yargılara varırlar ve de arnavut tüfeği gibi ağızdan dolma sözlerle bilgiçlik taslarlar. Hiç bir eserini okumadan, oturup iki satır konuşmadan, hattâ yakın bir tanıyandan bir şeyler sorup öğrenme-

den onun hakkında insafsız hükümlere varanların samimiliğinden şüphe edilir.

Bakın ne diyor Makal için dış basın:

«Duygulu, kibar ve gayet samimi. Son senelerde Türkiye'de neşredilen kitaplar arasında belki en fazla münakaşaya yol açan iki eser. Yenibaştan ve gizlice teşekkül eden Doğuyla ilgilenenlerin okuması gerekir.» (İngiliz basını)

«Malımut Makal, acı köy gerçeğini konuşma diline yakın basit bir dille fakat empresyonist bir görüşle dile getiriyor. Bu yazılar edebiyat çevrelerinde bir hâdise teşkil etti. Hücumlara uğradı. Fakat haksızdırlar. Çünkü yaralar, tedavi edilebilmek için önce açılmalıdırlar. Bu işi ya hekim yapar, ya da bizzat hasta. Makal hekim değil ama dertlilerden biridir. O köyün meçhul sefalet ve unutulmuşluğunun ıstırabını bizzat yaşayanlardandır.» (Alman basını)

Mahmut Makal'ın 1950 yılında Varlık yayınları arasında yayınlanan unutulmaz Bizim Köy'le başlayan başarısı 14 yıldır, gittikçe büyüyerek devam ediyor. Bu başarı zincirine, 1963 yılının son aylarında bir halka daha eklendi: Makal, birçok dillerden sonra Fransızcaya da çevrildi. Çeşitli kitaplarından yapılan güzel bir seçme Plon yayınevinin La Terre Humaine serisinde yayınlandı. «Un Village Anatolien» adıyla sunulan kitap Fransa'da olduğu gibi, Fransız dilinin yaygın olduğu birkaç ülkede de küçümsenmiyecek bir ilgi uyandırdı. Ünlü Les Tempes Modernes dergisi, Preuves Informations, L'Orient, Révolution Africaine gazeteleri kitaptan parçalar yayınladılar. Lyon'da yayınlanan Bullettin Des Lettres dergisi Makal'ın kitabını ayın en iyi beş kitabı arasında gösterdi. «Kitap hakkında çıkan bazı eleştirilerden alınmış parçaları okurlarımıza sunuyoruz»; diye başlayan ve onun eserleri ve kişiliği hakkında Fransız basınında denenleri uzun uzadıya dilimize çevirerek yayınlayan Varlık dergisinin bize aktardıkları da gerçekten yukarıya aldığımız diğer Avrupa basınında yer alanlardan daha da ilginçtir. Örneğin onun eserlerinden «insanı altüst eden bir belge», «Menderes'in yıldırımlarını üzerine çekmiş...», «Korkunç çığlık» v.s. olarak hayranlıkla bahsedilmektedir.

Durum dış basında böyken bizim bir kısım okuması yok yazarlar Makal'a ve Makal gibi düşünenlere oldum olası veryansın ederler. Bütün mesele ne şu, ne bu. Mesele Köyün, köylünün uyanmasına karşı olmak, ortaçağ karanlığının sü-

rüp gitmesini istemek ve bu karanlıkta talana devam etmek, sömürmeye ve dış sömürücülerle ortaklıkla ense büyütmektir. Bunun dışında yapmak istedikleri varsa yapsalar ya. İşte at, işte meydan. Marifet yabanın sömürücüsü ile birlik olmak değildir. Marifet yurdumuzda elin gâvuruna toprak vermek değildir. Marifet madenleri satmak, petrolü ele peşkeş çekmek için dolaplar çevirmek değildir. Marifet hasta döşeğinde bu fıkara ulusu soymak değildir. Marifet köylü çocuklarını okutuyoruz teraneleri ile köylüyü uyutmak değildir. Marifet köpeksiz köyde eli değneksiz, elin gâvuruna dolaşma beratı vermek değildir.

Ne diyor Makal; Köylü perişan, köylü aç, köylü okutulmuyor, köylü tedavi edilmiyor. Köy öğretmeni gericilerin elinde eziliyor, eğitim sistemimiz bozuk, her gelen biraz daha bozuyor. Gelmiş geçmiş hükûmetler milli servetlerimize «Bizimdir» diye sahip çıkamıyor, düzen zenginlere göre işliyor, fıkarayı düşünen yok. Herkes kendi dümenine bakıyor. Zenginler zenginleşikçe zenginleşiyor, fıkara bu oranda fıkaralaşıyor. Düzen bozuk. Bu kördöğüşe bir son demek gerek. Bunun için halkın okutulması gerek ki onlar dâvalarına sahip çıksınlar. Fakat o zaman da pabuçlarının dama atılacağını bilenler direniyor. Bu direnci kırmak gerek. Bunun için de ulusçu aydınların, yazarların savaşa bizzat girmeleri şart.

Bunları diyor Makal. Ama bunları sert diyor, erkekçe diyor. Bu büyük bir erdemdir. Bu erdemi bilmek için, anlamak için dâvaya hiç olsun Makal'ın yüzde biri kadar eğilmek, işin içine girmek gerek. Yoksa gazete kültürü ile ne bu gemi yürür, ne de Makal eleştirilebilir.

Hem durun hele, yazarın görevi nedir? Memleketi güllük gülistanlık gösterip yöneticilerin uyumasını sağlamak mı? Hayır, yazar memleketin geri taraflarını, kötü işleyen kurumlarını, bozuk yanlarını bir bir bulup gözler önüne sermelidir. Röntgen mütehassısı çektiği filimle sayrı organı ve neresinin sayrı olduğunu tesbit eder. Ama hiç bir zaman reçete vermez. Reçete verecek yetkili başkasıdır. Yazarın görevi röntgen mütehassısının görevi gibidir. O hep kötü, aksak, eksik, pis yerleri ve işleri görür ve yazar. Bunu yazar ki yetkililere, yöneticilere «alın dert burada, tedavi edeceğiniz yer burasıdır» der. Yönetici yazarın görevini yapması karşısında onu hapse atıyorsa o ülkede hükümet edenler görevini yapmaktan âciz demektir. Bunun başka izahı yoktur.

Halk âşığının sakalını kesmekle, öğrencinin tahrir ödevinde komünistlik aramakla, yazar kovalamakla, kitap toplatmakla devlet yönetmek arasında uzaktan, yakından bir ilgi olduğunu biz sanmıyoruz ve bu fikrimizi anayasa gereği açıklıyoruz. Bizi de kovalarlarsa kaçmayacağız. Doğru bildiğimizi darağacına giderken bile söyleyecek bir karaktere sahibizdir ve haklıyızdır. Haklılığın verdiği güçle korkusuzluğumuzu söylüyoruz. Bunu Makal yıllar önce söylediği için hapse atıldıysa dâva ne yitirdi? Ama çok şey kazandı.

(Varlık, N. AYVALI)

ÖĞRETMEN DİRENİŞİ

Türkiye'nin en büyük iki öğretmen kuruluşu, Türkiye Öğretmenler Sendikası ile Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu, sürüp giden öğretmen kıyımına karşı elbirliğiyle savaş açmışlardır. Ankara'da günlerden beri yapılan ortak toplantılarda bu iki kuruluş, yaptıkları uyarmaların etkisiz kalması halinde son tedbire de baş vuracaklarını, derslere boykot edeceklerini açıklamışlardır.

Niye kıyım?

Eski Eğitim Bakanlarından Orhan Dengiz devrinde, normal atanmaların dışında 300'den fazla öğretmen, gerekçesiz ya da sudan gerekçelerle görev yerlerinden sürülmüşler, Bakanlık emrine alınmışlar ve perişan edilmişlerdir. Yeni Bakan İlhami Ertem, başlangıçta, öğretmen temsilcilerine karşı anlayış göstereceğini söyleyerek işe başlamış. «Beni kendi devrimin olaylarından sorumlu tutun, benim devrimde partizanlık olmayacaktır.» demiştir. Ne var ki, bu «Balayı» AP. teşkilâtı baskısıyla pek kısa sürmüş, ardından da öğretmen kıyımı, en azgın şekilde yeniden başlamıştır. Kıyım öylesine insafsızca işlemektedir ki, bir tek öğretim yılı içinde, sorgusuz sorusuz bir öğretmen Samsun'dan Malatya'ya, oradan da Ünye'ye sürülmektedir. Böylesine haksız nakillerin sayısı ise sekseni aşmıştır ve bunların özellikle, TÖS ve TÖDMF liderleri olması, liderlerin yıldırılmak, sindirilmek istenmesi dikkati çekmektedir.

Ne olur?

Sendika ve Federasyon, haksız ve kanunsuz işlem yapan, partizan idarecileri teşhir, kanunsuzlukları kamuoyuna duyurma yolları ve kıyımın önlenmesi çarelerini sonuna kadar

arama kararındadır. Ama bütün bunlar da fayda vermez ise, öğretmenlerin yurt çapında yapacakları bir boykota haksız demek mümkün olmayacaktır.

AKŞAM
(31.10.1967, Başyazı)

ÖĞRETMENLERDEN BU KADAR KORKU NEDEN?

Öğretmenlere yapılanları gördükçe aklı başında insanın tedirgin olmaması elden gelen bir şey değil. Neden uğraşıyorlar öğretmenlerle? Atatürk bu memleketin geleceğini onlarda görmemiş miydi? Verilen cezalar kışta kıyamette yer değiştirmekten başlayıp, iş Bakanlık emrine alınmaya kadar varıyor. Kendilerini savunmaları bir şeye benzemiyor: «Bunlar ufak tefek şeylerdir. Her meslekte düzensiz çalışanlar bulunur. Yapılan bunların ayıklanmasıdır.» diyorlar.

Ne yapıyor bu öğretmenler? Atatürk günü düzenliyorlar, Atatürk'e bağlılıklarını belirtiyorlar; demokrasi denen düzenin, ağaların, beylerin yönetimi olmadığını halk çocuklarına ve halka öğretiyorlar. Mutlu bir dünya yaratmanın kendi ellerinde olduğunu yerleştiriyorlar kafalarına. Bence, öğretmenlere «demokrasinin gerçek önoüleri» demek gerek.

Suçları ne? Filânca, falanca gazeteleri, filânca falanca dergileri okuyorlar; fakir çocuklarla daha çok ilgileniyorlar; içlerinden biri tutuyor: «Ben, memleketimin fakir halkından yanayım...» diyor; çok kitap okuyorlar. Çok, pek çok kitap okudukları için de kafaları bozuluyor. Onlar da bâzıları gibi aylıklarını alsalar, devlete millete dua etseler, sık sık devlet büyüklerini övseler, tavla, altmışaltı, pişti oynasalar, sağı solu çekiştirseler, yollarının üstündeki meyhanede, kulüpde, ya da bakkalda tekelle ilgili vergilerini ödeseler ya... Petrolden onlara ne? Yabancı sermaye işletmiş, yerli sermaye işletmiş; kendileri işletmiyorlar ya... Bunlarla, «sabi sübyan»ın aklını karıştırmak niye? Bunların ki, suyu bulandırmak. İmam niye karışmıyor bu işlere?

Aslında, korkuyorlar! Öğretmenlerden korkuyorlar. Eskiler de korkmuşlardı, yeniler de korkuyorlar. Korkularında haklılar belki; öğretmen en fazla toplum içine girebilen, en fazla toplumu etkileyebilen aydındır. En ücra bölgeleri aydınlatıyor onlar. Ama, bu korkularını gerçek demokrasi düşüncesi ile bağdaştırmaya imkân yoktur! Halkın kendi kendini, iyi bir şekilde yönetmesi, ancak tümünün her yönden aydınla-

tılmasıyla gerçekleştirilebilir. Ama onlar gerçeklerin bilinmesini istemezler. «Bizim Köy» yayınlandığı zaman ürkmeleri bundandı. Memleketlerine yakıştıramadılar böyle köyü, böyle yaşantıyı.. Mahmut Makal, «dünyaya örnek insan» seçile dursun, bugün hâlâ bu konularda yazılıp çizilmesi onları ürpetir.

Korkuyorlar! Öğretmenlerden, hele hele Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenlerden korkuyorlar... Köy Enstitüleri köyün gerçek aydınını yetiştirmiştir; sadece öğretmen nitelliğinde kalmamıştır oralardan yetişenler, aralarında memleketimizin en güçlü ozanları, yazarları, düşünürleri vardır. Köylerimiz uyanıyordu onlarla, Fakir Baykurt'un «Onuncu Köy» de anlattığı gibi... Ar dünyası değil, kâr dünyası bu! Zorla mı? İstemiyorlar bu halkın uyanıp da bir şeyler, hakkı olan bir şeyler istemesini...

Korkuyorlar! Korktukları için bölmeye çalışıyorlar, milliyetçi olanlar, milliyetçi olmayanlar diye. Kim bu milliyetçiler? Tarihi roman okuyucuları, padişah albümü toplayıcıları, iltimas ve para sağlamak için el etek öpenler, evet efendim, sepet efendimciler mi? Bildiğim bir şey varsa, gerçek milliyetçinin ulusal bağımsızlık, ekonomik bağımsızlık gerçeğine inanması gerektiğidir. «Altaydan attığım ok, Alp dağlarını aştı.» demek yetmiyor» günümüzde.

Bir aklıevvel de, köylerde imamların aynı zamanda öğretmenlik yapmasını ortaya atmıştı. Korkularından ne yapacaklarını şaşırdılar; başka bir şey değil. Biz devrimleri niye yaptık sahi?

Korkuyorlar! Bütün telâşları korkularından. Öğretmenlerin halkı uyarmasından korkuyorlar.

Siz, memleketimin inanmış öğretmenleri siz, korkmayın onlardan, bir gün başaracaksınız toplumu uyandırmayı; o zaman görecek herkes Türkiye'yi...

(Milliyet, 5.3.967)

Dr. Muzaffer HACIHASANOĞLU

BEŞ PARMAK...

Serçe parmağı, yüzük parmağı, orta parmak, işaret parmağı, bir de başparmak... Etti beş. Hepsi birbirinden ayrı, hepsi başka çeşit beş parmak. Bunun içindir ki:

— Beş parmak bir olmaz... derler.

Bu söz çeşitli anlamda kullanılır. Şimdilerde çoğunlukla fukaraların aklına gelir de zenginlerin zenginliklerini kurcalar

lar diye korkanlar, toplum içindeki farklılaşmayı olağan göstermek için kullanıyorlar:

— Beş parmak bir mi?

Doğrusu insanlara bakarsanız, kimi akıllı kimi aptal, kimi uzun kimi kısa, kimi çirkin kimi güzel...

Ve kimi zengin kimi fakir.

Zenginlikle fakirliği, uzunlukla kısalık gibi tabiî saymak ahmaklığında bir süre daha yaşıyacaktır insanlar... Oysa bu halin tabiî değil, suni olduğu apaçıktır.

Ama şimdi bakıyorsunuz Anadolunun köyünde yoksul vatandaş oturmuş garip garip düşünür. Okuması yok, yazması yok, imkânı yok, hastalansa doktora gidecek parası yok; çocuğunu şehirde okutmaya takatı yok. Onun karşısına geçip:

— Beş parmak bir mi? diyorlar.

O da boynunu büküp:

— Biz cahiliz bey... diyor.

«Biz cahiliz bey» diyen köylünün bu gidişle çocuğu da cahil kalmaya mahkûm.

Ve şehirlerde en iyi okullarda okumuş olanlar onun da karşısına geçip:

— Beş parmak bir olmaz... diyeceklerdi.

Oysa şu fakir köylü çocuklarına okumak imkânı versek beş parmağın bir olup olmadığını çok daha iyi anlıyacağız; **ama o fırsatı vermiyoruz. Köy Enstitülerinde verir gibi olmuştuk. Sonucu billyorsunuz : Fakir köylü çocukları, beş parmağın bir olmadığını pek iyi ispat edip geldiler. Türk edebiyatının en baş köşesine oturdular. Meselâ onlardan bir tanesi Mahmut Makal! Acaba Makal, Köy Enstitüsüne gremeseydi ne olacaktı? Kendisini geliştirme imkânı bulamıyacaktı. İki karışlık kara toprak üstünde ırgatlık yapacak ve en iyi okullarda yarım yamalak okumuş olanlar Makal'ın karşısına geçip:**

— Beş parmak bir olmaz... diyeceklerdi.

Anadoluda yirmi milyon alfabesiz var ve bu yirmi milyon içinde nice Mahmut Makal var. Hep düşünürüm: Ve yirmi milyonu okuma yazma bilmiyen toplumun yazarı olmaktan utanç duyarım. Acaba bu alfabesiz milyonlar istidatlarını geliştirmek imkânlarını bulsalardı, bugün Babıâlide yukarıdan atıp tutan yazarlar olarak kaçımızın elinde kalem kalırdı? Hepimizden çok daha istidatlı nice yazarlar Anadolunun eğitim çoraklığında daha doğmadan ölmüşlerdir. Ve bizler de onların çiğnenmiş istidatları üstüne basarak bu köşelere gelmişiz.

«Beş parmak bir olmaz» diye diye toplum içindeki adaletsizlikleri tabiî göstermek istiyenler şunu bilmelidirler ki, yeryüzünde hiçbir toplumda beş parmak bir değildir. Ne Fransada, ne İsveçte, ne Rusyada, ne Kızıl Çinde... Rusyada çöpçü de vardır, uzay fethine çıkan kozmonot da vardır; işçi de vardır, köpeğe bir ikinci köpeğin kafasını takan bilim adamı da vardır. Toplumlar insanların istidatlarını değerlendirmek düzenini bulmadıkca ilerliyemezler. İnsanlarının istidatlarını daha doğmadan toprağa gömen toplumlar ise Atom Çağında, Orta Çağ'ı yaşarlar.

Köy ağası, şehir ağası, köy zengini, şehir zengini, «beş parmak bir olmaz» derken bir bakıma doğru söylüyorlar. İnsanların insanlık yarışında tek bir çizgiyi tutturmalarına imkân yoktur. İnsanlar çalışkanlıklarına ve yeteneklerine göre nice ufuklara varacaklar... Bilimden tekniğe ve sanatlara kadar her alanda yarış onlar içindir.

Ama bütün bu alanlarda yarışı kaybedip de banka hesaplarındaki sıfırları mazur göstermek için ortaya sürülecek «Beş parmak bir olmaz» lâfının anlamı yoktur. Sen köylüne, işçine, fakir çocuklarına imkân ver önce, başparmak mı, serçe parmağı mı, işaret parmağı mı olacaklarını sonra görürsün!

17.4.965)

(Cumhuriyet — İlhan SELÇUK

Sayın Eğitim Bakanı,

SUSMAYACAĞIM!

Bundan iki yıl önce müfettişliğin sebepsiz olarak Malatya ilî ilkokul öğretmenliğine gönderilmiştim. Bir yıl sonra da Validebağ Sanatoryumu'nda yatan çocuğumun sağlık kurulu raporuna dayanarak ılıman iklim ve dipsanseri bulunan Ordu'nun Ünye ilçesine nakledildim.

Şimdi ise hiçbir sebep gösterilmeden Yozgat'ın Çayıralan ilçesine sürüldüğümü öğrendim. Güçbelâ İlköğretim Müdürünüzün odasına girerek durumumu kendisinden sordum. Aldığım cevap şaşırtıcı ve üzücü oldu.

İlköğretim Genel Müdürü Bedri Aloğan aynen şöyle diyordu:

«Senin nakil işin normal yollarla değil. Hiçbir şey söyliyemem. Emir verdiler yaptım. Eğer dediğim gibi normal yollarla olsaydı, dosyanı getirttirir, suçunu söyler ve sürgün sebebini açıklardım. Normal olmayan bir tayindir bu. Yetkimin ve gücümün dışında bir iş. Size yardımcı olamıyacağım.»

Evet sayın Bakan, bu sözler bir Genel Müdürünüzün sözleridir. Ben kulaklarıma inanamıyorum. Şaşmamak, şaşırmamak kabil değil. Bir Genel Müdür gizli ellerle yönetildiğini, yasalar dışı işlemleri emirle yaptığını söylüyor ve emrindeki bir öğretmeni cevaplıyamıyor, acizliğini itiraf ediyordu. Sayın bakanımız da gittiği yerlerde yaptığı toplantılarda, yasa dışı işlem yapılmıyacağını ve yapılmasına meydan vermiyeceğini öğretmenlere teminat sözü olarak söylüyordu.

Sayın Bakan,

Bu sözlerden sonra sizinle görüşme olanağı aradım. Beni iyi tanıyan sevdiğim ve saydığım iki parlâmento üyesi ile huzurunuza çıkabildim. Keşke çıkmaz olaydım. Sizi ve zihniyetinizi keşke görmez olaydım. Bütün iyi düşüncelerim, eğitimimiz için iyi düşüncelerim altüst oldu.

Bu yazdıklarımı gerek siz ve gerekse İlköğretim Genel Müdürünüz yalanlamağa kalkamıyacaksınız. Zira kendilerine her yönden güvendiğim üç tane parlâmento üyesi tanığımdır.

Sayın Bakan,

24 yıllık öğretmeni son defa dinliyorsunuz. Sizinle daha görüşmeyeceğim. Çünkü, Abdul Hamit'ten daha güç koşullar içinde sizin karşınıza çıkma olanağı elde etmiş bir öğretmeni dinlemediniz. Haktan ve hukuktan ve söylenecek gerçeklerden kaçtınız. Tek yönlü doldurulmuş bir insan edasıyla «buyurun» dediniz. Evet kapıyı göstererek buyurun dediniz. Beni tanımıyordunuz. Hiç dinlememiştiniz. Başkalarının, ayak takımlarının kulağınıza koyduğu, not defterinize yazdırdığı sözlerle önyargı sahibi olmuştunuz. Düşünmüyordunuz ki, tanımadığım bir öğretmeni okumasız yazmasız bir insan nakliyatçısının ağzına bakarak eziyorum. Düşünüyordunuz ki, Menderes'i bile, kendi sesinden radyolarda saatlarca savunmasını yaptırdıktan sonra, astılar.

Siz, insanlara eziyet etmekten zevk alan insanların emellerine âlet olduğunuzun farkında mısınız? Benim size diyeceğim yok mu idi? İki kelime söylemeğe kalkıştığımda, cevap veremiyeceğiniz endişesi içinde hemen sözümü kesip, telefona sarılmanız ve sizi dinlemiyorum demeniz Bakanlık makamına yaraşır mıydı? Aramızda kan davası mı vardı? Ben bu yurdun öğretmeni değil miyim?

Beni bu hareketimden dolayı suçlayamazsınız. Eğer beni dinleseydiniz, bu sözlerim dairenizde kalacaktı. Dinlemediğiniz için şimdi hem okuyacak, hem dinleyecek, hem de yanlış sözlerim

varsa cevaplıyacaksınız. Eğer cevaplamak cesaretinde bulunamazsanız kamu oyunda mahkûm olacaksınız.

Şimdi soruyorum sayın Bakan;

1 — Tek yönlü doldurmalarla, karşı tarafı dinlemeden, yani yalancı tanıkların ifadelerine dayanarak savunmasız adam cezalandırılır mı?

2 — Yozgat iline bağlı Çayıralan'da çocuklarımın okuyacağı lise, sanat enstitüsü, ortaokul ve hasta çocuğumu tedavi edebilecek dispanseri var mı?

3 — Yozgat ili ılıman deniz iklimi midir? Bile bile oğlunuzu ölüme götürür müsünüz?

4 — Disiplin kurulu kararı, il veya ilçe idare heyeti kararı veyahut adlî bir karar olmadan keyfi işlem yapanların hukuk devletî iddiasında olmaları gülünç düşmez mi?

5 — Kaşımı gözümü sevmedikleri için, kafa yapım, kafa yapılarına uymadığı için müfettişliğimi alarak Malatya ilkokul öğretmenliğine sürmüşlerdi. Bu benim tasarrufumdur demişlerdi. Orhan Dengiz gitti, siz de gideceksiniz. Fakat haksız tasarrufların hesabını Mahkemeî Kübrada mı vereceğinizi sanıyorsunuz?

6 — Lisede, ortaokulda, sanat enstitüsünde okuyan çocuklarımı bu tahsillerinden alıkoymak sizin vicdanınıza bir şey demiyor mu? Siz telefonla Yüksek Öğretim Genel Müdürüne oğlunuzun doktorası için yabancı ülkeye döviz teminini emir verirken benim ve benim gibilerin çocuklarının lisede okumalarına engel olmanız insaf sınırları içerisine sığar mı?

Sayın Bakan,

Sizden son kez bir dilekte bulunuyorum. Durumumu düzeltiniz. Aksi halde 24 yıldır seve seve yaptığım mesleğime son vermiş olacaksınız.

Hukuk ve demokratik devlet yönetme gereklerine sığmayan kulaktan dolma siyasi dedikodularla hakkında yaptığınız işleme boyun eğmek ailemi perişan edecek ve benim için her şeyden değerli olan oğlumu bile bile ölüme götürmek olacaktır. Eğer durumum düzeltilmezse yapacağım son çare şudur:

Hakka, hukuka, yasalara saygı duyan bir idare gelinceye kadar sevdiğim mesleğimden ayrılmak. Sizden de beklediğim iki şey olacaktır. Ya kötü politikacıların baskısı altında ezilecek, ya da vicdanınızın, hukuk kurallarının etkisi altında vereceği kararla bu iş düzeltilecektir. Saygılarımla.

Öğretmen Gazetesi, 15 . 10. 1967 **Ahmet Nuri MACİT**

YETİŞMEK İSTEYEN İNSANLAR

Dünyada UNESCO diye bir teşkilât vardır. Belki hepiniz bilirsiniz; ama belki içinizde bilmeyenleriniz vardır diye kısaca anlatayım. (Çünkü Profesör Münci Kapani'nin «test» lerinden sonra gözüm yıldı.)

Bu isim:

(United Nations Educational and Scientific Organization) unvanını teşkil eden kelimelerin baş harflerinden yapılmıştır. (Birleşmiş Milletler terbiyevî ve fennî organizasyonu) demektir. Bundan anlaşılır ki bu Birleşmiş Milletlerin kültür koludur. Ve başlıca vazifesi dünyada cehaletle ve bilhassa ümmîlikle mücadeledir.

Biz de bu teşkilâtta âzayız. Türkiyede de faaliyeti biraz derûni olan bir şubesi vardır. Ne ise mesele o değil..

Bir de gene Birleşmiş Milletlerin Dünya Sağlık Teşkilâtı rümuzu olan O.M.S. adında bir büyük kolu vardır. Bunun da çıkardığı Santé du Monde = Dünya Sağlığı, adında aylık bir dergi var. Bu derginin bize gelen Aralık 1966 nüshasıda yukarıda adını yazdığım UNESCO'nun yirminci kuruluş yılı münasebetiyle yazılar çıkmış. Bunların içinde «İstikbale doğru koşu» başlıklı anket bizim için çok enteresan..

Anketin başında şöyle bir giriş var:

«UNESCO'nun yirminci yıldönümüne hürmeten Santé du Monde, müstesna bir irade ile hareket ederek istikbale doğru koşuyu kazanmaya girişen dört şahsiyeti okuyucuları için konuşturdu. Dünyanın muhtelif ufuklarından gelen bu dört şahsın müşterek noktaları, edindikleri bilgilerden kendini çevreleyen toplumu faydalandırmak. Dünyanın büyük bir kısmının hâlâ cehaletin diktatoryası ve kadro kıtlığı içinde kötürümleştiği bir devirde bu dört şahsın hareketlerinin mânası daha genişliğine anlaşılabilir.»

Bu dört şahıstan ikisi Türktür. Evet, birisi Profesör Hüseyin Yılmaz.. Amerikada fizik profesörü ve âlimi. Öteki Mahmut Makal.. tanıdığımız öğretmen ve yazar. Gazetelerimiz bu iki örnek Türkü Santé du Monde'un neşriyatı üzerine bahis konusu ettiler.

Bir kere burada dikkate şayan olan taraf kendi kıymetlerimizi başkalarının işareti üzerine keşfetmiş olmamızdır. Bu bir eksiktir. Demek isterim ki biz tam mânasiyle henüz kendimizi tanımıyoruz.

Benim üzerinde durmak istediğim nokta bu değil.. asıl dikkate şayan olan taraf, bu insanların kendi «azim» leriyle köyden

kopup bugünkü duruma kadar yükselmiş olmalarıdır. Gazetelerde gördüğünüz gibi binbir zorluk içinde hedeflerine varmayı başarmış olmalarıdır ki bugün dünya çapında bir dergiyi sahıslarıyla meşgul edebilmişlerdir.

Diyecek şudur ki:

İnsan yetişmek ve erişmek isteyince mutlaka şartların kendi lehine toplanmasını sağlıyamaz. Cemiyetler tam bir tekâmül haline gelmedikçe, hattâ o halde iken bile fertler arasındaki şartları eşit hale getiremez. Yani bunu yetişememiş olmaya mazeret göstermek yerinde değildir. Görüyorsunuz ki bir göğü kapalı bir köylü çocuğu isteyince köyünden kopuyor ve varacağı yere varıyor. Demiyorum ki herkes bu irade kuvvetine sahiptir, hayır, fakat iradenin yani insanın kendi isteğinin rolü bütün şartların üstünde bir âmildir. Azmin elinden bir şey kurtulmaz.

Bunu gençlerimize bir baba öğüdü olarak söylüyorum. Hiç birimiz rahat hayat şartları altında yetişmedik.. öğrendiğimiz şeyleri bugünün rahat ve pratik eğitim şartları içinde elde etmedik. Dünyada da bu, az çok farklarla böyledir. Zorluklar insanları daha çalışkan, daha mücadeleci; rahatlık ve kolaylıklar daha tenbel ve âvare kılar.

Tabiat şartları bile insan tabiatı ve tutumuna tesir eder. Güzel havalı iklimler ve bölgeler ahalisine nazaran sert iklimler ve bölgelerin halkı daha çalışkan ve çetin olurlar.. ötekiler daha hayalperest, daha romantik ve tabiî daha gevşektirler.

Hayat bakımından bu daha rahat ise de başarı bakımından daha nâmüsaittir. Daha fazla söylemeye hacet yok. Rahatlık, bolluk, ve kolaylık içinde büyüyenlerle zorluk, rahatsızlık ve aksilikler içinde yetişenlerin kabiliyetlerine, başarılarına şöyle kıyaslayıcı bir nazarla bakınız. Söylediğimi siz de görüp tasdik edersiniz.

Öğrenmek istiyen, varmak, erişmek istiyen insanları hiç bir şey durduramamıştır. Ve durduramaz. Çünkü insan iradesi, kuvvetlerin en büyüğüne bile galebe çalar.

Bununla cemiyetin, fertlerini rahatça yetiştirmek ve ileriye doğru olan hamlelerini kolaylaştırmak bâbında eli ayağı bağlı durması taraflısı değilim. Aksine her mümkün olanı yapmalıdır ki, kendi fertlerini geliştirerek bizzat kendisini yükseltsin! Ama cemiyet vazifesini yapmıyor veya eksik yapıyor diye de insanların:

— Naaapalım?.. Cemiyet bize fırsat vermiyor, diye ellerini kavuşturup durması asla tervic edilemiyecek bir tutumdur.

Dünyada isim yapmış adamların hiç birisi pamuklar içinde lala paşa ile yetişmiş değildir. Böyle yetişenler ise birer camekân çiçeğine benzerler. Açık havaya çıkınca boyunları bükülür.

Hayat mücadeleden ibarettir. Bu mücadele doğarken başlar, ölünceye kadar sürer. Bu mücadeleye çetin şartlarla girişmiş olanlar hayatta daha idmanlı, daha başarılı oluyorlar. Misalleri meydanda.

Cumhuriyet (6. 3. 1967) **B. FELEK**

AHMET ÖZTAŞ JURNALE KURBAN GİTTİ

Bostancıköy Türkiye'nin en örnek köylerinden biridir. Hani herhangi bir ecnebi bir gün gelsede Türk köylerinde bir inceleme yapmak istese Bostancıköy yüzümüzü akedecek göstermelik birkaç köyümüzün başında gelir.

Gönen, Bandırma yolunun yedinci kilometresindeki temiz bir şoseden sekiz kilometre ilerlediniz mi bir yerde kavak ormanları karşılar sizi. Beşyüz kavak ağacının dizildiği bir yoldan Bostancıköy meydanına girersiniz. Ve Gönen Çayının üzerindeki kavak ormanının gerisinde köy başlar. Bostancıköyünün içinde havuzu olan bir parkı, elektriği, modern bir okulu, şehirlerde rastlanacak büyüklükte bir camisi ve Gönen Çayı üzerine kurulmuş yüzyirmi metre uzunluğunda bir köprüsü vardır. Bostancıköyü iki kere depremde yerle bir olmuş okulunu, camisini ve çokluk evlerini yeni baştan yenilemiştir.

BOSTANCI KÖY'DE BİR EĞİTMEN

Bostancıköye yirmi üç yıl önce Köy Enstitüsü mezunu bir genç eğitmen olarak atanmıştır. Eğitmen onsekiz yaşındadır. Ülkücüdür. Ve de köyün kendi çocuğu sayılır. Bostancı'nın üçbuçuk kilometre ötesindeki Tuzakçı köyündendir. Sevilen sayılan bir babanın çocuğudur. Ve çevre köylerde okuyup öğretmen olan ilk çocuğudur. Onsekiz yaş heyecanı içinde köye geldiğinde köyde elektrik yoktur. Gönen Çayı taşar ve her yıl ardında bir koca bataklık bırakarak çekilir. Okul bir kaç göz kerpiç odadır. Cami desen öyle. Tek ağaç yoktur köyün çevresinde. İlk gün köyün ileri gelenlerine «Buraya elektrik getireceğiz, bataklığı orman yapacağız. Ağaçlanacak Bostancı. Köyün içine bir havuzlu park yapacağız. Gönen Çayı üzerine köprü kuracağız, okulumuzu, camimizi yapacağız.» deyince Öztaş öğretmene köyün büyükleri gülerler. Ciddiye almazlar genç ülkücü adamı ya sabır çeker gibi bir «İnşallah hocam inşallah,» derler.

Ve ardından boğuşma ardından didinme başlar. Yırtınır, didinir ve bir bir dediklerini düzene koymaya başlar. Çocuklarla birlik bataklığa kavak ağaçları diker. (Bugün bataklıktaki kavak ormanının değeri bir milyon lira civarında). Sebze bahçeleri yapar köye. Okulu, yolları düzenler. Ve Bostancıköyde bir hareket başlar. Çevre köyler direnirler «Yeter gayri biraz da bu hocayı bize salsınlar,» diye dilekçe dilekçe üstüne salarlar da kimsenin gücü yetmez Öztaş'ı köyden sökmeye. 1960 yılında Devrim Hükümeti Öztaş'ı muhtar yapar köye. Ve bu günden sonra Bostancı'nın kaderi daha da değişir, elektriğe kavuşur köy.

Ve AP iktidara geçtikten sonra öğretmenlere büyük ölçüde baskı başlamıştır. Öğretmenler sizden bizden diye ayrılmağa başlamıştır. Köyde AP li milletvekillerinin bu politikasına takılmış ve bir avuç insan hocaya karşı çıkmağa başlarlar. Öztaş öğretmen her baskı hareketinde biraz daha açık, seçik biraz daha yalın köylüye gerçekleri anlatır. Köylüyü uyandırmağa çalışır. Köylüye ortak çabanın değerlendirilmesinden yana güç verir. Ve köylü hergün biraz daha hocanın peşindedir. Her gün biraz daha hocanın yanındadır. Çeşitli yollarla «hocam iyisin hoşsun ama bizden değilsin. Sen istesen biz seni bizden Meclise bile göndeririz.» derler, akıllarınca da kulaklarını bükerler.

28 EYLÜL GECESİ

Ve 28 Eylül gecesi bir köy düğününden sonra kahveci Nihat Tekin'in kahvesine gider Öztaş öğretmen. Yanında eski öğrencisi ve köyün elektrikçisi Ahmet Demirtaban vardır. Nihat Tekin eski DP'lilerdendir. Öztaş öğretmeni sevmez. 27 Mayıs'tan sonra muhtarlığı sırasında kendisi ile çatışmıştır. Ortalarda pek kimse yoktur. Birkaç köylü oturmaktadır. Kahve söylerler sonra söz siyasete gelir. İşçi ücretlerinin azlığına gelir. Bu sırada bir münakaşa çıkar. Çiftçi Ahmet, Kemahlı bakkal Vahit Kaptan münakaşa ederler. Bu sırada hocaya birisi döker içini: «Sen komünistlik mi istersin?» diye. Elektrikçi kalkar ayağa: «Bize komünist diyen Allahsızdır, kitapsızdır. Bize komünist diyenin anasını, avradı...» diye. Elektrikçi ile kahveci kapışırlar. Üstelik hısımdırlar ikisi. Hoca araya girer kavga biter.

O gece eski Demokratlardan bir grup, olay yerinde olmayan birkaç kişi muhtarlığa durumu bildirirler, ertesi günü de varır Gönen'e giderler. AP Milletvekili Zeki Yücetürk'ü bulurlar. Kendi değimleri ile Austin Zeki'yi. Derhal bir rapor hazırlarlar. Bir taksi tutulur, Bostancıköye gelinir. Nerede bir Öztaş öğretmenin

düşmanı varsa bulunup imzalatılır. Bakkal Vahit Kaptan, Ahmet Kemahlı, kahveci Nihat Tekin, çiftçi Kemal Üsküplü, Selâhattin Özcan, Çoban Hayri Armağan, Hüseyin Arabacı basarlar imzayı. Anlamadıkları zabıt tutanağının doğru olduğuna, hocanın konuşmalarının komünizm propagandası olduğuna basarlar imzayı. Ve Gönen'de savcılığa verirler. 28 Eylül günü Gönen Savcısı tevkif eder Öztaş öğretmenle, elektrikçi Ahmet Demirtaban'ı.

ÖZTAŞ'LA TANIŞTIK HAPİSHANEDE

Ve tuttum bu olayı incelemek için vardım yola çıktım. İlk kez Ahmet Öztaş'ı hapishanede ziyaret ettim. Karayağız, kırkbir yaşında bir yiğit dikildi karşıma. Gür saçlarındaki kırlar gözükmese kimse otuzundan yukarı demez. Sorduk, sual ettik, konuştu. Ağır ağır konuştu ve özellikle şunları söyledi:

«Herşey anlaşılacak. Ben bir köy çocuğuyum. Ve dinim hakkıma komünistlikle hiçbir ilişiğim yoktur. Ve de o gece ben zabıtta yazılı sözlerin birini etmedim. Bir tertip yaptılar düşmanlarım. Hak var, Adalet var. Herşey anlaşılır. Halkı seven insanların başına herşey gelir.»

Ve karısı Melâhat kadına bir pusula yazdı. «Bir konuğumuz gelir köye. İyi ağırla kendisini. Sorduklarına cevap ver güzelce. Çocuklarımın gözlerinden öperim.»

Bir gece alaca karanlıkta Öztaşların çaldık kapısını. Üç çocuk, bir yetmişbeşlik beli bükülmüş ana ve otuz dördündeki Melâhat kadın koştular kapıyar...

«Kızz bakk helee, Öztaş mı geldi ne.»

Hoşbeş ettik. Öztaş'ın selâmını ilettik. Sağdan soldan konuştuk ve yetmişbeşinde beli bükülmüş bir ana gelini dışarıda akşam için tarhana kaynatırken, gece gelen konuğuna teker teker çıkardı çocukları dışarı, sonra eğildi kulağıma: «Gözüm oğlum, ben cahil bir anayım, buralarda derler ki kulağıma çalındığına göre, Hükümete karşı gelmiş bizim deli oğlan. Hükümete karşı gelenleri asarlarmış bile...»

VE KÖYLÜ NE DER: BİZ ONU SALDIK KARANLIĞA...

Ve gece çıktık köyün kahvesine. Bir iki hoş beşden sonra köylü döktü içini ve tek cümle ile olayı anlattı bize.

«Öztaş köyü elektriğe kavuşturdu, biz onu saldık karanlığa.»

OKULDA ÇOCUKLARIMA: SULAYIN FİDANLARI...

Şimdi Ahmet öğretmene öğrencileri mektup yazarlar. Öğretmen de onlara cevap yazar. Ve her mektupta tenbihler: «Sulayın fidanları, kurumasın»

Ve okulda çocuklar Öztaş öğretmeni beklerler. Her gün sorarlar öğretmenlerine, babalarına, dedelerine: «Hocamız ne zaman gelecek» diye.

Akşam (4. Kasım. 1967) **Tanju CILIZOĞLU**

ŞU MESELE !

Bundan iki buçuk ay önce Kayseri Lisesi eski felsefe öğretmeni Sadık Göksu için bir fıkra yazmıştık. Konuyu hatırlıyacaksınız. Günlerden bir gün felsefe öğretmeni Göksu'nun eline bir resmî kâğıt tutuşturmuşlar. Altında Bakanın da imzası bulunan belgede aşağı yukarı deniyor ki:

— Biz Millî Eğitim Bakanlığı olarak Milli Emniyet Teşkilâtına sorduk; senin için «iyi» demediler; binaenaleyh işine son veriyoruz.

Aman zaman demeye kalmadan, öğretmeni okulun kapısının önüne koymuşlar. Ne yapsın Sadık Göksu? Açmış Anayasanın 118 inci maddesini okumuş:

— **«Memurlar (...) hakkında yapılacak disiplin kovuşturmalarında isnad olunan hususun ilgiliye açıkça ve yazılı olarak bildirilmesi, yazılı savunmanın istesmesi ve savunma için belli bir süre tanınması şarttır.**

Geçelim Anayasayı! Bizim Türkiyede Anayasa ancak biri kalkıp da ihtilâl yapmak istedi mi hatırlanır. Sadık Göksu meselesini ortaya atalı iki buçuk ay oldu. Gittik, dünyayı dolaşıp geldik. Baktık ki mesele olduğu gibi duruyor. Gerçi basında bir sürü yazı çıkmış ve öğretmen Göksu bir sürü kapıya başvurmuş, ama sonuç yok. Hattâ iktidar organı Ulus gazetesinde bile yayın yapılmış. Gene sonuç yok.

Bu işin bir kaç yanı var: Anayasaya, hukuk düzenine, Millî Eğitim Bakanlığına ve Milli Emniyet Teşkilâtına değinen yanları var. Ancak işe önce Millî Eğitim Bakanlığından başlamak gerekir. Milli Eğitim Bakanı ve Bakanlığındaki sorumlular ne düşünürler bilemeyiz. Şu güne kadar halk oyunu tatmin edecek bir açıklama niçin yapmamışlardır? Ortada pek açık bir haksızlık olduğuna göre bunu düzeltecek tedbirlere neden gidilmemişti? Bir korku mu vardır? Bir çekingenlik mi vardır? Yoksa Millî

Eğitim Bakanlığı bundan sonra öğretmenleri hakkındaki kararları Millî Emniyet Teşkilâtına sorarak mı verecektir?

Bakınız, bu Bakanlığın nasıl çalıştığı konusunda size yeni bir olay:

Bakanlık müfettişlerinden Mahmut Makal'ın kitapları —her halde duymuş olduğunuz gibi— «Bir Anadolu Köyü» adı altında Fransızcaya çevrilmiştir. Pek ünlü bir kitapevinin yayınladığı eserin yankıları karşısında Fransız hükümeti, Mahmut Makal'a sekiz aylık bir burs verir. Makal gidecek, Pariste meslek incelemeleri yapacak. Devlet bütçesinden para verip de bunca memurumuzu dışarıya yollıyarak bilgilerini arttırmaya çalışıyoruz. Hazır hazineye yük olmadan bir öğretmenimize fırsat çıkmış, faydalanmak gerek değil mi?

Hayır. Önce Millî Eğitim Bakanlığı Mahmut Makal'ın pasaport alıp alamıyacağı konusunda tereddüde düşerek, «ilgili makamlar» ın alacağı tavrı bekler. Sonra o meşhur «ilgili makamlar» pasaportu vermek istemezler. Mahmut Makal, İçişleri Bakanına başvurarak Bakanın kişisel gayretiyle pasaportunu alır. Bu sefer Millî Eğitim Bakanlığı gene meseleyi yokuşa sürer.

Ve Makal da boğazına kadar gelen bu işlerden bıkıp verir istifasını, çeker gider. Şimdi Paris'tedir.

Bütün bu olaylar yalnız Millî Eğitim Bakanlığını değil, devlet teşkilâtını sarmış bozuklukları ve gölgeli davranışları gösteriyor. Ama bütün bu bozukuklar meselelerin üstüne eğilmekle giderilebilir. Şimdi biz Millî Eğitim Bakanından, felsefe öğretmeni Sadık Göksu'nun durumu konusunda cevap bekliyoruz. Bu açık haksızlığın düzeltileceği umudunu henüz yitirmiş değiliz. Çünkü bu haksızlığı düzeltecek makamlara bu haksızlığı desteklediklerini ithamını yüklemek istemiyoruz. Ancak bu yazımızdan sonra alacakları tavır ve takınacakları yol bizim için kesin bir ölçü olacaktır. Bunu da şimdiden açıklamakta fayda görüyoruz.

(Cumhuriyet, 20. 12. 1964) **İlhan SELÇUK**

PARİS MEKTUBU

MAKAL VE SAĞIRLAR OKULU

Paris'in en büyük yayınevlerinden PLON bu güne dek yayınları arasında en çok satış yapan 3 kitabını «yılın en çok sükse yapan kitaplarımız» diye gazetelerin ilk sahifelerinde binlerce lira vererek ilân etti.

Bu üç kitabın birisi Mahmut Makal'ın fransızcaya çevrilen «Bizim Köy» kitabıydı.

Sorbon üniversitesinin tarih ve coğrafya fakültesinde Türkiye coğrafyasının sosyal yönü bu kitaptan öğretilmektedir.

Makal'ı düşünelim şimdi. İstanbul sağırlar orta okulunda Türkçe öğretmeni. Makal sınıfında konuşuyor, duyan yok. Makal sınıfında anlattığı konuları bütün oluş çizgileriyle duruma getirilerek tatbikidir.

Türklüğün üstün kabiliyetini dünyaya ispat etmiş Makal'a sırt çeviren Türkçülere acıyorum doğrusu. Bana öyle geliyor ki, bizim Türkçüler Türkün soyunun bir kurttan üredığini ispata çalışıyor.

Arslan ,Eşek, Kurt, Köpek, Öküz, hepsi hayvan değil mi?

Üstelik Kurt vahşi!

(Cephe, 26.8.1967) **Hasan KUDAR**

İNANIR MISINIZ?

18 Eylül 1968 Çarşamba günü, Denizli Millî Eğitim Müdürü, telefon emri ile, Denizli'deki bütün okulların dersi olmayan öğretmenlerinin, saat 11 sularında Kız Sanat Enstitüsüne gelmesini emreder. Ardından, telefon zinciri yoluyla ikinci bir emir gelir. Bütün okullar tatil edilecek, dersi olsun olmasın bütün öğretmenler Denizli Kız Sanat Enstitüsünde toplanacaklar. Millî Eğitim Bakanı İlhami Ertem Denizli'ye gelmiştir ve öğretmenlerle «Meslekî sorunları» konuşacaktır.

OKUL NASIL TATİL EDİLİR?

Okulların nasıl ve ne zaman öğretim yapacakları, hangi şartlar altında öğretime ara verecekleri belli usul ve nizamlara bağlıdır. Bir il'e bir Bakan geldi, toplantı yapacak, diye öğrencileri eve gönderip, öğretmenleri bir yerde toplamak, bir kanun ve nizam devletinde, kanuna da, nizama da, düzene de uygun değildir ama ne ziyanı var? Gelen Bakan İlhami Ertem... Öğretmenler, meslekî sorunlarını Bakanla tartışıp, konuşmak üzere Kız Sanat Enstitüsü salonunda toplanırlar. Toplantı, Millî Eğitim Müdürü Kâmil Bay'kara tarafından yönetilmektedir.

ÖĞRETMENLER VE PARTİLİLER

Öğretmenler geldiklerinde bakarlar ki, Millî Eğitim Bakanı ile öğretmenleri, yâni tamamiyle bir meslek dalı mensuplarını ilgilendiren toplantıya, Denizli'nin Adalet Partisi ileri gelenleri, Denizli'nin AP'li Belediye Başkanı Ali Dartancl, Çere Belediye

Başkanlarından Çardak ve Bozkurt'un AP İl Başkanları, İl Genel Meclisinin, Belediye Meclisinin AP'li üyeleri de gelmiştir. Millî Eğitim Müdürü öğretmenlere, Sayın Bakanın konuşmasından önce öğretmenlerin dilek ve dertlerinin tesbit edilmesi gerektiğini, bunun için de isteyenlerin söz alabileceğini söyler.

TÖS'CÜLERE SÖZ YOK

Söz isteyenler toplantıyı yöneten Millî Eğitim Müdürüne adlarını yazdırırlar, sonra da okunan adlarına göre sırayla dert ve dileklerini söylemeye başlarlar. Ama arada görülür ki, 1969 seçimlerinde Denizli'den AP Milletvekili adayı olacağını söyleyen Millî Eğitim Müdürü Kâmil Baykara, söz sırası gelmiş bazı öğretmenleri atlıyor ve kendi istediklerine söz veriyor. Adları atlanan ve konuşmak fırsatı verilmeyen öğretmenler de, tesadüf hep TÖS'lü öğretmenler. Bu duruma Denizli TÖS Başkanı olan ve söz istemiş olan Hüseyin Çolluoğlu adlı İngilizce öğretmeni itiraz eder.

SİZE SÖZ VERMİYORUZ

Milli Eğitim Müdürünün, Sayın Bakanının yanında bu itiraza cevabı, «Otur yerine, size söz vermiyorum» olur. Buna rağmen Hüseyin Çolluoğlu, itirazına devam eder. Öteki TÖS üyesi öğretmenler de bu itiraza katılırlar. Ancak bu sırada Millî Eğitim Bakanı İlhami Ertem ayağa kalkar ve konuşmaya başlar. Bakan konuşunca öğretmenler nezaketen, bakalım ne diyecek, diye susarlar. Susarlar ama, Bakan Bey daha ilk cümlelerinde, söz isteyen TÖS'lülerin maksatlı olduklarını belirtip, «Sapıklara imkân vermeyeceklerini», söyleyince kızılca kıyamet kopar. TÖS üyesi öğretmenler, bir öğretmen sendikasının «sapıklıklı» itham edilemeyeceğini söylerler. Öğretmenler bunu söyleyince salonu dolduran ve bir memur - bakan toplantısında ne işleri olduğu anlaşılamayan AP'liler, toplantıyı bir parti kongresi sayıp öğretmenlere saldırırlar. Bir kavga gürültü ve birtakım tatsız olaylar...

GELSİN İÇKİ MASASI

Arbede büyümemiştir ama, toplantı yarım kalmıştır. Türkiye'nin millî eğitim sorunlarını çözmekle görevli Bakan Bey, toplantıyı terkeder gider. Akşam ise, Pamukkale'de Bakanın şerefine bir ziyafet verilmektedir. Bakan Bey müthiş kızgındır ve

toplantının dağılmasından önce, «Sizleri süreceğim, Bakanlık emrine alacağım» diye yıldırımlar yağdırdığı öğretmenleri nasıl olup da kıyacağını düşünmektedir. Sofrada, şerefe ilk kadehler kaldırılmıştır ki, bir postacı belirir. Bakan Beyin adına çekilmiş üç telgraf getirmiştir. Telgraflar, TÖS Denizli Başkanı Hüseyn Çolluoğlu ile ilkokul öğretmenleri ve TÖS üyeleri Veli Caner ve Mehmet Ali Öztürk tarafından çekilmiştir.

BAKAN İSTİFA ETMELİDİR

Mensup oldukları Türkiye Öğretmenler Sendikasına ve TÖS mensuplarına maksatlı ve sapık diyen Bakan bu telgraflarda taraf tutmakla kınanmakta ve istifası istenmektedir. İlhami Ertem, telgrafları alır almaz bir kere daha küplere biner ki aman Allah... Ziyafette AP'nin 1969 daki müstakbel adaylarından devlet memuru Milli Eğitim Müdürü Kâmil Baykara da vardır. Bakan Baykara'ya emreder. «Bu üç öğretmeni derhal Bakanlık emrine alıyorum. Bunlar toplantıyı sabote etmek istediler ve bir Bakana nezaket kaidesine aykırı telgraf çektiler, emri hemen yazıp getirin.»

MASA BAŞINDA İMZA

AP'li bir Bakan emreder de, müstakbel AP adayı durur mu? Hemen bir daktilo bulunur. Eğitim Müdürlüğünden getirtilen antetli kâğıtlara üç öğretmenin Bakanlık emrine alındığına dair emirler yazılır. Rakı kadehlerinin yanıbaşında Bakan Bey emirleri imzalar. Ertesi sabah da, erkenden Bakanlık emrine işlemleri gerçekleştirilip, öğretmenlerin okulla ilişikleri kesilir. Olay bu... Hani geçen yıl Sınıf Geçme Yönetmeliğini değiştirip, «En mükemmelini hazırladık» diyen ve sonra kıyamet kopunca iki ay sonra bu yönetmeliği eski haline getiren, hani, «Lise açılması dondurulmuştur» deyip de asil tek öğretmeni bile olmayan yeni liseler açtırtan, bir müsteşarı, bir toplantıda suratına kapıyı çarpıp çıktığında bunu yutan, bu yıl «Tek dersten kalanlara son bir sınav hakkı daha verilmeyecektir» deyip de ardından bu hakkı verdiren İlhami Ertem'in binbir marifetinden biridir bu olay. Ayrıca yorum yapmaya lüzum var mı? İşte size sürüyle tanığı olan bir olay. Varın hükmü siz verin..

(Akşam, 27.9.968) **İlhami SOYSAL**

SABİHA ZEKERİYA SERTEL VE BİR MİLLÎ EĞİTİM BAKANI

Sabiha Zekeriya Sertel'in ölümü, O'nu uzaktan yakından tanıyanlarda türlü anıların tazelenmesine yolaçtı. Ben, kendisini, yazılariyle, çok genç yaşlarımdan beri tanıyordum. Yalnız bir defa, Kadıköy vapurunda bir dostum aracılığı ile, görüşmek olanağına kavuştum. Kişiliği yazılarından da etkili idi.

Bu yirmi dakikalık sohbetten onbir yıl sonra «Tan matbaası olayı» patladı ve bu olay yeni patlamaların bir başlangıcı oldu.

Çok partili, fakat tek partiden kopmuş, birbirine benzer partilerin yürütmesi biçiminde anlaşılan ve uygulanan, benzemeyen Partilerin kapatıldığı bir devrin ilk iktidarı, türlü (icraatı) yanında, köy enstitülerini de kendisine benzetmek yolunu tutmuş, bu yola uymayacağını bildiği kurucuları da bu kurumlardan alarak başka yerlere atamıştı. Tonguç'un Genel Müdürlükten alınışından hemen sonra, beni de Hasanoğlandan uzaklaştırıp Ankara Bahçelievler Ortaokulu Müdürlüğüne vermişlerdi.

Bu okulda bulunduğum süre içinde, yurdumuzda uygulanan demokrasinin ne biçim bir demokrasi olduğunu anlatan pekçok olay geçti başımdan..

Köy enstitülerini kuranlar, oradan çıkanlar, vatan hainleri gibi, türlü yollarla takip ediliyorlardı. Yakın ve dost bildiğimiz kişiler bile, uzaktan görünce kaldırım değiştiriyor veya (vitrin seyrine) başlıyorlardı. Mektuplarımız emniyete uğramadan yerine gitmiyor, elimizde geçmiyordu. Yetiştirdiğim ve güvendiğim bir kişiden. baskı ile aracılığı sağlanarak, müdür odasındaki masamın, geceleri arandığını, sonradan, kendiliğinden yaptığı itiraflardan öğrenmiştim. Sabiha Zekeriya Sertel'le ilgili olan ilginç olay da bunlardan biridir. Ve Millî Eğitimin Yücel'den sonra kimler tarafından yöneltildiğini anlatan binlerce olaydan biridir.

Hasanoğlan Köy Enstitüsü gibi geniş çaplı ve anlamlı bir çalışma ortamından, bir koridorda sıralanmış, beş derslikli, her bakımdan darlık yaratan, zıtlaşmalarla dolu bir görevin bunalımı içine itilmiştik. Olanakları zorlayarak gene de birşeyler yapmıya çalışıyorduk. Bu arada her sınıf sıra ile müsamere veriyordu. Bütün veliler o günün kodamanları idi. Hafta sonu müsamereleri Bahçelievlerde ilgi çekici bir olay olarak bekleniyordu.

Öğretmen Şefika, (sonradan soyadı İnözü olmuştu) birkaç ay evvelden sınıfının müsameresi için hazırlığa başlamış, Türkçe derslerinde Dünya çocuk edebiyatının en ünlü eserlerinden biri olan (İskoçyalı İkizler) romanının çevirisini, son sınıf öğrencileriyle bir sahne oyunu haline getirmişti. Seçkin şiirler ve sahne karikatürleri de hazırlamıştı.

1947 yılının bir Cumartesi günü öğleden sonra kalabalık bir seyirci topluluğuna başarılı bir müsamere verildi ve Şefika Hanım bütün velilerce tebrik edildi.

Pazartesi günü sabahleyin, bu başarılı müsamerenin yankılarını konuştuğumuz bir sırada telefonda Ortaöğretim Genel Müdürü Hayri Ardıç'ın bir sorusuyla karşılaştım. Genel Müdür:

«Evvelsi gün yaptığınız müsamerede birşeyler olmuş, neler oldu?» Diye soruyordu.

«Çok başarılı bir gün oldu ve ters hiçbir şey olmadı.» Cevabını verdim.

«Odama gelirken, birşeyler olduğunun konuşulduğunu duydum ama konuşanlar da vazıh birşey bilmiyorlardı. Kalemi Mahsustan, Bakanın sizin müsamere ile ilgilendiğini duymuşlar, senden öğreneyim dedim. Gel de görüşelim.» Dedi.

Bakanlığa giderken müsamerenin neresine takılabileceklerini düşünüyordum. Bir sahne karikatürü vardı. Ona parmak basmış olabilirlerdi. Klâsik bir memur tipini canlandıran bir çocuk telefon çalıp ta karşısındakinin Vali olduğunu anlayınca hemen ayağa fırlıyor, göğsünü ilikliyor, bir kapıkulu memur davranışı içinde bir süre konuşuyordu. Çok başarılı olarak karikatürize edilen bu memur tipi herkesi güldürmüş ve alkışlanmıştı. O günün İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer de orada idi ve öğretmeni tekrar tekrar tebrik edenler arasında idi.

Bir de, okunan şiirler arasında Namık Kemal'in (Köpekleriz) adlı manzumesi dikkati çekebilirdi. Bu manzume bugün bile tepki yaratabilecek bir niteliktedir, ama Namık Kemal'indir. Sahneye konan oyun ise Bakanlık tarafından gönderilmiş bir çeviri ve Dünya çapında bir eserdir.

Hayri Ardıç'a bunları açıkladım.

«Bugünlerde, hele sizler için, öküz altında buzağı arıyorlar. Bunlarda hiçbir şey yok. Sen okuluna git, ne olduğunu öğreniriz herhalde.» Dedi.

Arkadaşlara birşey açmadan neye takılmış olabileceklerini düşünüyordum. Olsa olsa piyes üzerinde durabilirlerdi. Büyük arazi sahibi lordun çocuğu, babasının toprak kölesinin aynı yaş-

taki oğlu ile arkadaştı. Büyüklerin davranışlarından daha insanca ilişkiler içinde idiler. Eşit koşullar içinde oynuyorlar, konuşuyorlardı. Konuşmaları içinde, çocukça da olsa, derebeylik düzenine aykırı lâflar geçiyor, Lordun çocuğu henüz bozulmamış temizliği içinde, arkadaşiyle beraber, büyüklerin tutumunu eleştiriyordu. Aranan (buzağı) bunlar olabilirdi. Ama (İskoçyalı İkizler) her dile çevrilmiş, Dünyaca ünlü bir çocuk romanı idi, değişikliği yapılmadan sahne oyununa çevrilmiş ve oynanmıştı. Daha önemlisi, Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından çevrilmiş, bizim kitaplığa Bakanlığın bir yazısiyle gönderilmiş ve Tebliğler Dergisinde de okutulması önerilmişti.

Saat onbeş sıralarında telefondan Teftiş Heyeti Reisi Ekrem Saraç'ın, görünüşte çok yumuşak, sesi duyuldu. Oynanan eseri ve sahneye konuşun yazılışını alarak Bakanlığa, kendi odasına gelmemi istiyordu.

Doğrudan doğruya Bakanın ve Teftiş Heyeti Reisinin işe el koymasına bakılırsa ihbarın önemli olduğu ve güvenilir bir yerden geldiği anlaşılıyordu. Tonguç'un arkadaşı olduğu bilinen Ortaöğretim Genel Müdürüne bile güvenilmemişti.

İstenenleri, eserin gönderilişindeki Bakanlık yazısını ve ilgili Tebliğler Dergisini alarak Bakanlığa gittim. Ekrem Saraç çok ciddî fakat kibarca karşıladı. Hâl hatır sorduktan sonra, daktilo ile yazılmış bir soru kâğıdını uzattı ve cevaplarını yazmamı istedi.

İlk soru: «Cumartesi günü sahneye koydunuz eser kimindir?» biçiminde idi. Cevabı yazmadan eseri kendisine verdim. Aldı, baktı ve hayretler içinde:

«Yaaa!.. Bize başka türlü söylediler.» Dedi.

Kitaba ilişik olarak gönderilen Bakanlık yazısını ve Tebliğler Dergisindeki öneriyi de gösterince, soru kâğıdını önümden aldı, zile bastı. Kapıcısı odaya girince bana ne içmek istediğimi sordu. Israrı üzerine bir az şekerli kahve istedim. Kitabı ve diğer yazıları alarak ayağa kalktı:

«Siz kahvenizi için, beş on dakika sonra gelirim.» Diyerek odadan çıktı.

Durum anlaşılmıştı. Eser bir İngilizindi, fakat Türkçeye çeviren Sabiha Zekeriya Sertel'di. Çocuk Esirgeme Kurumu Sabiha Zekeriya Sertel'e bir seri çocuk eserinin çevirisini yaptırmıştı. Sadık haberci, bir komünistin eserinin oynandığını (ihbar) etmiş olacaktı. Böyle bir (cüret) de bize yakıştırılabilirdi. «Köy Enstitüsünü kuranların hepsinin belini kıracağım» diyen

Reşat Şemsettin Sirer kimbilir ne kadar sevinmişti. Çok kısa bir sürede «kırılacak bir bel» bulmuştu.

Keyifle içtiğim kahve daha bitmeden Teftiş Heyeti Reisi odaya girdi. Daha da kibar bir eziklik içinde:

«Hürrem Bey, sizi Sayın Bakanınız çağırıyor. Çıkınca tekrar lütfen bana uğrayın.» Dedi.

Sirer ayakta karşıladı, elini sıktıktan sonra:

«Özür dilerim Hürrem Bey. Bize, o vatan hayini kanının bir eserini oynattığınızı ihbar ettiler. Bir yanlışlık oldu. Sizi rahatsız ettik, kusura bakmayın..» Buyurdu, oturmamı istedi. Böyle yanlışlıkların olabileceğini, okulda işlerim olduğunu söyleyerek izin istedim. Kapıya kadar uğurladı.

Bu olay beni gerçek «vatan hainlerinin» kimler olduğu üzerinde bir kere daha düşündürmüştü.

Okullara Bakanlığın gönderdiği ve önerdiği (İskoçyalı İkizler) gibi bir eserden habersiz bir Bakanlığın nelerin peşinde olduğu ve olabileceği bu olayda da görülmekte idi.

Bu olay en çok, üç yıl evvel toprağa verdiğimiz, çok başarılı bir öğretmen, asil duygulu bir ana olan Şefika İnözü'nü üzmüştü. Bana:

«Müdür Bey, zaten her yönden başınız dertte, bir de benim yüzümden üzüldünüz.» Diyordu. Oysa asıl üzüntü; —kendi fikrine uysun uymasın— Ünlü bir yazara «karı» diyebilen Bakanların elinde, yurdun ne duruma gelebileceğini düşünmekten doğuyordu.

(İmece, Sayı: 91) **Hürrem ARMAN**

KIYIMIN YARATTIĞI ŞAŞKINLIK

Avrupa ülkelerinden Asya ülkelerine, Karaip Adalarında yaşayan öğretmenlerden Kıbrıs Adasında yaşayan öğretmenlere kadar herkes, Türkiyedeki öğretmen kıyımına şaşmış ve dikkat kesilmiştir. Bu yurtta Eğitim İşlerini yönetenlerin ve büyük koltuklarda yönetici olarak bulunanların ne yapmak istediklerini bir türlü anlayamamışlardır. Avrupa basınında Türkiyedeki öğretmen kıyımıyla ilgili yazı ve haberler çıkmıştır. Bu haberler üzerine bazı ülkelerin öğretmen kuruluş-

ları Türkiyeyi yönetenlerin dikkatini çekmişlerdir. Bu arada Fransanın bütün öğretim sendikalarının bağlı bulunduğu Federasyon, Cumhurbaşkanı Sunay başta olmak üzere Başbakan Demirel'e, Paristeki Türkiye Büyük Elçiliğine bir telgraf yollayarak, «Türkiyedeki Öğretmen Kıyımını» protesto etmiştir.

Telgraf şöyledir

«Fransız Öğretim Sendikaları Lâik Türk öğretmenlerine yapılan baskıdan duyduğu endişeyi belirtir. Kültürel gerilemenin önemine dikkati çeker. Bu gidişin sonu ilköğretimin yıkımı olacaktır. Öğretim üyelerine demokratik saygının gösterilmesini temenni ediyoruz...»

Fransız öğretmenlerinin anlaşılan ortaöğretimde kıyım olabileceğini akılları almıyor. Oysa bizde bu kıyım en çok ortaöğretimde olmuştur. Ellerinden gelse özerklik falan tanımadan üniversitede de yapacaklar. Vaktiyle yaptılar da. Nerede en seçkin üniversite öğretim üyeleri? Kürsüleri kaldırılıp Amerikaya, Fransaya... kaçmalarına sebep olunmadı mı?..

Bizim TÖS de bu telgraf üzerine Fransız öğretmenlerine şu telgrafı çekmiştir:

Fransız Öğretmenler
Millî Sendikasına
PARİS

Lâik Türk öğretmenlerinin, Cumhuriyet tarihi boyunca sürdürdüğü çağdaş uygarlık savaşının hâkim özelliği, sosyal adaletçilik ve milliyetçiliktir. Türkiyede öğretmen, bunun için huzursuz edilmek istenmektedir. Ama, gerek Türk öğretmeni, gerekse öğretmen sorunlarının sahibi Türk kamu oyu, öğretmene demokratik saygıda kusur işleyenleri mutlaka doğru yola koyacaklardır.

Türk öğretmeninin sorunlarına gösterdiğiniz yakın ilgi, bizleri son derece memnun etmiştir. Candan teşekkür eder, saygılarımla birlikte mutluluk dileklerimin Fransız öğretmenlerine iletilmesini dilerim.

Türkiye Öğretmenler Sendikası
Genel Merkezi

ZAVALLI KÜÇÜK ALİ... VE ZAVALLI BÜYÜK ALİ'LER...

Ali'nin öğretmeni:

— Hava kışladı, yarın sabah her öğrenci birkaç parça odun getirsin, sınıfı ısıtalım... demiş.

Köy okullarında çoğu zaman geçerli usul budur. Mudanya'nın Çamlık Köyü İlkokulunda öğretmen Özdoğan soğukta hasta edecek değil ya çocukları! Herkes bir şeyler getirse, odun sobası çıtır çıtır yansa, sıcaklığı sınıfa yayılsa, öğrenciler kitaplarını açsalar, Öğretmen Özdoğan kara tahtanın başına geçip söze başlasa:

— Çocuklarım, bu dersimizde Cumhuriyetin kuruluşunu öğreneceğiz...

Ne var ki, gönülde yatan niyet, yaşamda gerçekleşeceğine, çoğu zaman insanın kursağında kalıyor. Öğretmen Özdoğan sıcak bir sınıfta ders vermeyi özlerken köy imamı Ömer'i hiç hesaba katmamış. Anlaşılan Mudanya'nın Çamlık köyünde, nice köyümüzde olduğu gibi öğretmen imam rekabeti var. Nice köyümüzde öğrenci velisinin yolunu kesen imam efendi:

— Sen Müslüman değil misin, çocuğunu niye okula yolluyorsun diye baskı yapmaya bile kalkmıştır. Bunu yapmasa bile, imam Ömer Öner, öğrenci küçük Ali'ye:

— Okula odun götürmiyeceksin... demiş.

Öğretmen imam rekabetinin ortasında kalan küçük Ali ne yapsın? Öğretmeni mi dinlesin, imamı mı? On iki yaşında bir çocuk Ali.. Türkiyede öğretmen imam rekabetinin tarihi kökenini nereden bilsin? Bugünkü politika hayatımızda öğretmen kıyımının nasıl işlediğine aklı ermez ki Ali'nin! Oy sandığında irtica oyunları nasıl oynanır bilemez ki! Hafız kurslarının ve İmam Hatip Okullarının hangi siyasî yatırım için işletildiğinden haberi yoktur ki! Milletvekili seçileceğim diye memleketin tozunu dumanını havaya savuran büyüklerin dalaverelerini öğrenecek kadar büyümemiş Ali...

Ve Ali, küçücük aklıyla düşünüp:

— İmam ne derse desin, ben öğretmenimin dediğini yapacağım.. kararını vermiş, bir kucak odunla okulun yolunu tutmuş. Ne var ki, köy meydanından geçerken küçüğün yolunu kesmiş imam:

— Bunları okula götürmiyeceksin.. diye okkalı bir şamar indirmiş Ali'nin yüzüne...

O sırada büyükler köy kahvesinde oturup durumu seyrederlermiş. Vakit mübarek Ramazan.. cümlesi oruçlu.. ve bu yüzden biraz sinirli.. Koskoca imamın el kadar çocuğa reva gördüğü muamele üzerine kahveden fırlayan köy muhtarı İbrahim, Aydın, Ali'nin babası Mustafa Altın, imam ve akrabasıyla birbirlerine girmişler:

— Utanmıyor musun yahu, küçücük çocuktan ne istiyorsun?

İmamın akrabası Canip Kovan ile altmışlık imam bıçaklarını çekmişler. Canip Kovan'ın bıçağı küçük Ali'nin babasını kan-ı revan içinde yerlere sermiş... Deliye dönmüş küçük Ali; babasının üstüne kapanıp:

— Babacığım... diye ağlamaya başlamış.

İmam Ömer bu hali görünce pişman olacağına büsbütün hiddetlenmiş...

Hücum etmiş babasının üstüne kapanmış Ali'ye... Kendisini korumaya çalışan çocuğu tek eliyle tuttuktan sonra bıçağı kalbinin orta yerine saplamış...

Ve küçük Ali sizlere ömür...

Ali'nin babası hastaneye...

Ali'nin öğretmene götürdüğü odunlar köy meydanında serpilmiş, durur.

O odunların ateşinde bir öğretmenin dersi ısınacaktı..

★

Yukarıda anlattığımız olayın kaynağı Haber Ajansı'dır. Çamlık köyü kana bulanmıştır. Bu olay alelâde bir zabıta vakası mıdır? Nice köylerimizde imam - öğretmen rekabeti gittikçe yoğunlaşmaktadır. Yukarıdan aşağıya doğru hızlandırılan bu çatışma, çeşitli biçimlerde gazetelere yansıyor.. bazan bir kucak odun meselesi gibi görünüyor.

Cehaletin karanlığı nedeniyle köylerimizde acıklı dramlar yaşanmaktadır. Biz imamlarımız içinde nice iyi yürekli kişi bulunduğunu bilenlerdeniz. Elbette bir Çamlık imamının işlediği suç geniş bir topluluğun omuzlarına yüklenemez. Ama din adamlarımız arasında propagandası hızlanan **«cihad seferberliği»** nin toplum için tehlikeli gelişmelere gebeliği de inkâr edilemez...

Suç, Çamlık köyü imamında değil, daha yukarlarda, dini politikaya âlet edip, imamı öğretmene ve cumhuriyet okullarına düşman edenlerdedir.

(Cumhuriyet, 3. Aralık. 1968) **İlhan SELÇUK**

KIYIM LİSTESİ

Bazılarının kıyım hikâyesini kitabımızda bulacağınız ve yalnız 1967-68 öğretim yılında kıyıma uğrayan öğretmenlerden bir kısmının isim listesidir:

1 — Feyzullah Ertuğrul (TÖS Genel Başkanı)
2 — Fevzi Çimen (TÖS Niğde Şb. Başkanı)
3 — Mehmet Öztekinyiğit (TÖS Kayseri Şb. Bşk.)
4 — Nafiz Şentürk (TÖS Balıkesir Şb. Bşk.)
5 — A. Kaya Turan (TÖS Enez Şb. Bşk.)
6 — M. Kâmil Karadeniz (Çorum TÖS Şb. Bşk)
7 — Halil Akyavaş (TÖS İzmir Şb. Bşk.)
8 — Hayrettin Karademir (Sendikalı, eylemde bulunmuştur.)
9 — Kâzım Sayman (Torbalı'da TÖS şubesi kurmaya teşebbüs etmiştir.)
10 — Bahri Özdemir (Sendikalı, eylemde bulunmuştur.)
11 — Sezai Şirin (Sendikalıdır)
12 — Sabri Deniz (Sendikalıdır)
13 — Remzi Akcan (Sendikalıdır)
14 — Dursun Süren (Sendikalıdır)
15 — Ahmet Başaran (Sendikalıdır)
16 — Suat Çağa (TÖS Bursa Şb. Bşk.)
17 — Lütfi Özer (Sendikalıdır)
18 — Muzaffer Aktuğ (Sendikalıdır)
19 — Abidin Ötügen (Sendikalıdır)
20 — Abdullah Ertürk (Sendikalıdır)

21 — Orhan Şemi (Sendikalıdır)
22 — Ruhi Kaynak (Sendikalıdır)
23 — Basri Soyalp (Sendikalıdır)
24 — Şevket Soyalp (Sendikalıdır)
25 — Süleyman Beyhan (TÖS Kocaeli Şb. Bş.)
26 — Cahit Batmaz (TÖS Genel Yönetim Kurulu üyesidir)
27 — Erdal Özmen (Sendikalıdır)
28 — Celâl Alakuş (Sendikalıdır)
29 — Hasan Kalafatoğlu (Sendikalıdır)
30 — Halil Karaman (Sendikalıdır)
31 — Mustafa Ertaş (TÖS Kütahya Şb. Bşk.)
32 — Kemal Yüce (Sendikalıdır)
33 — Nermin Tunca (Sendikalıdır)
34 — Hamza Kaya (Sendikalıdır)
35 — O. Edip Balkır (Sendikalıdır)
36 — Suphi Kırdan (Sendikalıdır)
37 — A. Nuri Macit (Öğretmen Kıyımı adlı kitabın yazarı)
38 — Salih Orhan (Sendikalıdır)
39 — Necati Altınsoy (TÖS Şube yöneticisi)
40 — Behzat Ay (Tanınmış bir yazardır)
41 — Faik Acar (Sendikalıdır)
42 — Refik Bilge (Sendikalıdır)
43 — Eşref Aydın (Sendikalıdır)
44 — Hasan Yılmaz (Sendikalıdır)
45 — Mustafa Barış (Sendikalıdır)
46 — Tasvir Burkay (Sendikalıdır)
47 — Fedai Can (Sendikalıdır)
48 — Mehmet Çakır (TÖS Tavşanlı Şb. Bşk.)
49 — Saffet Çalışır (TÖS Antalya Şb. Sekreteri)
50 — Ahmet Güney (TÖS Antalya Şb. Saymanı)
51 — Adnan Kadıoğlu (TÖS Antalya Şb. Yön. Kur. Üyesi)

52 — Ömer Serin (TÖS Elmalı Şb. Bşk.)
53 — Tevfik Şahin (Antalya Öğr. Der. Bşk.)
54 — Bekir Ünal (TÖS Manavgat Şb. Yön. Kur. Üyesi)

55 — Rahmi Vural (TÖS Antalya Şb. Bşk.)
56 — Hayrullah Erçetin (Sendikalıdır)
57 — Hüseyin Girgin (TÖS Sarayönü Şb. Bşk.)
58 — Şemsettin Kılıçaslan (TÖS Keçiborlu Şb. Sekreteri)

59 — Yusuf Ziya Özgür (Sendikalıdır)
60 — Azmi Karadeniz (Sendikalıdır)
61 — M. Abdülkadir Karadeniz (Sendikalıdır)
62 — İlyas Kıvrakdal (Sendikalıdır)
63 — Kemal Noyan (Sendikalıdır)
64 — Hasan Sönmez (TÖS Doğanşehir Şb. Bşk.)
65 — Mehmet Şahin (Sendikalıdır)
66 — Bekir Yıldırım (27 Mayıs'ı savunduğu için)

67 — İsmail Yılmaz (TÖS Uzunköprü Şb. Bşk.)
68 — Ahmet Toptaş (Sendikalıdır)
69 — İhsan Taşkıran (Sendikalıdır)
70 — Şahbaz Nebioğlu (Sendikalıdır)
71 — Selma Gülen (Sendikalıdır)
72 — İsmail Yılmaz (TÖS Nallıhan Şubesini açmıştır)

73 — Raif Atlas (Sendikalıdır)
74 — Haşim Özonur (Sendikalıdır)
75 — İshak Çetin (Sendikalıdır)
76 — Zeki Korkmaz (Sendikalıdır)
77 — Muharrem Mucuk (Sendikalıdır)
78 — Neclâ Altınsoy (Sendikalıdır)
79 — Recep Doruk (Sendikalıdır)

80 — Hüseyin Bozdoğan (Sendikalıdır)
81 — Hüseyin Ekinci (Sendikalıdır)
82 — Ziya Eyice (Sendikalıdır)
83 — Sami Avcı (Sendikalıdır)
84 — Mustafa Aslan (Sendikalıdır)
85 — Mustafa Ekinci (Sendikalıdır)
86 — İhsat Kılavuz (Sendikalıdır)
87 — Sadiye Ertan (Sendikalıdır)
88 — Mehmet Karaman (Sendikalıdır)
89 — Mehmet Testeli (Sendikalıdır)
90 — Kerim İşbilir (Sendikalıdır)
91 — Cemal Esen (Sendikalıdır)
92 — Ahmet Gürsoy (Sendikalıdır)
93 — İlhan Katmer (Sendikalıdır)
94 — Mehmet Erdal (Sendikalıdır)
95 — Necati Akın (Sendikalıdır)
96 — Necati Erol (Sendikalıdır)
97 — Yusuf Kurkut (Sendikalıdır)
98 — Nazım Atabeyoğlu (Sendikalıdır)
99 — Hasan Cirit (Sendikalıdır)
100 — Münir Özkan (Sendikalıdır)

Zulum makinası

" Yer Altında Bir Anadolu „ kitabı yüzünden hakkında tahkikat açılan Makmut Makal, görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Mahmut Makal, bu eserinde öğretmen kıyımını anlatıyor.

Kapak : Ayhan ERER

Fiyatı : Onbeş lira